

יוסי קורן | **סטירה**

יוסי קורן

סטירה

יוסי קורן

סטירה

עריכה: זאבה לזר

הגהה: תמר שיטה

עימוד ועיצוב: ענת ניסן

עיצוב עטיפה: דפנה דגן – סטודיו ספרי צמרת

צילום עטיפה: יוסי קורן

הוצאה לאור והפצה: ספרי צמרת בע"מ

רחוב המצודה 3, אזור; טל': 050-6816370

www.netbook.co.il; moshe@zbooks.co.il

תוכן הספר הוא באחריות המחבר

עלילת הספר והדמויות שבו הן פרי דמיונו של המחבר.

פרק הקרבות ממלחמת יום הכיפורים שבספר זה מבוסס על קורותיו של גדוד 405 בחיל התותחנים באירועים שבהם השתתף המחבר וכפי שנשמרו בזיכרונו.

המחבר מבקש להודות ללוחמי גדוד 405 ולמפקדיו ולבני משפחות הנופלים שהצליח לאתר ושאליהם פנה על הסכמתם לכבד את הכתוב ולהופיע בספר בשמם האמיתי. לצורך העלילה משולבות בפרקים אלה גם דמויות דמיוניות שמופיעות גם בפרקים האחרים בספר

הציטוטים בספר זה מתוך השירים האלה:

שיר מתוך מה עשיתי מן החיים? – פרננדו פסואה, הוצאת כרמל, ירושלים
ולו ילדים, זמר נוגה – רחל

פגישה לאין קץ, שדרות בגשם – נתן אלתרמן

סע לאט, שיר של אחרי מלחמה – אריק איינשטיין

בהשראת גבר הולך לאיבוד – שלמה ארצי

© כל הזכויות שמורות למחבר

© All rights reserved by the author

אין להעתיק, לצלם, להקליט, לטרוק, לאחסן במאגרי מידע או להפיץ ספר זה או חלקים ממנו, בשום צורה ואופן, בשום אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני כלשהו, או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי, לרבות אינטרנט, ספר אלקטרוני או כל מדיה אחרת, ללא רשות בכתב מבעלי הזכויות.

נדפס בישראל, תשע"ה – 2015, Printed in Israel

דאנא 338-325

הספר מוקדש לאשתי תמר, לילדיי שי וסתיו
ולאמי, דליה, ששערה הלבין אז בין לילה

מה אנחנו? ספינות העוברות זו על פני זו בלילה.
כל אחת חייה הקווים של האשקפים המוארים.
וכל אחת יודעת על זולתה רק שיש חיים בתוכה ותו לא.
ספינות המתרחקות זו מזו, מנוקדות באור בעלטה,
כל אחת הססנית, קטנה מכל צד של השחור.
כל היתר הוא הלילה הדומם והקור העולה מן הים.

מה עשיתי מן החיים?
פרננדו פסואה 1888-1935

1975

1

חשק את כפותיו לשני אגרופים קשים, נשם עמוקות, ובלי לגעת בלחי הסטורה יצא אל המרפסת.

מגע הידיים במעקה הברזל הקר העביר לאורך זרועותיו נחמה צוננת שעלתה אל הפנים הלוהטות, מביאה אל אפו את הריח הנשכח של אדמה רטובה, בשעה שגוהר עליה הגשם הראשון. לא היה שם בשדרה שמתחת דבר שיכול היה לבשר על גשם שכזה. הרוח שבאה מהים חצתה את קו הניאון המיוזע של מלונות החוף, ניחתה על גגות הבתים אפורי החצר, כאילו חיפשה דבר בקרע עיתון שפרח מפניה אל ספסל מיותם וחשה אל מרפסות הגג כדי לפרוח משם לכל רוח.

מן המרפסת בקומה השלישית אפשר היה להבחין באלה החוזרים מעבודתם, ממהרים הביתה, אחד אל ילדיו ואל אשתו, אחרים אל הכתלים. יש כאלה שבעוד שעה קלה יצאו מהחדרים הלחים לשוב אל הרחובות. גם היום ירצו לצוד מבט, לקטוף חיוך, או קרבת שווא ולסיים בסוף הלילה כמו תמיד, בנחמת רגע קנויה.

איש לא ראה אותו על המרפסת מרכין את הראש עד למעקה, כמו משתחוהו בהכנעה. איש לא ראה אותו מצמיד למעקה את השפתיים, מרפרף על פני שכבות המלח והצבע הישן, קולט את צינת המעקה אל הלחי הסטורה.

לרגע שככה הרוח, ושקט השתרר.

הזדקף, מחה בגב היד את המלח, האבק ושאריות התבוסה מעל פניו ופנה לחזור אל תוך הדירה. אלא שבאותו רגע עלו מתוך הבית צלילי הפתיחה הבוטים של שירת הגברים הניחרת של 'כרמינה בורנה'.

רצה להאמין שהזעקות השבטיות האלה קוראות אליו להיכנס הביתה

כדי לשוב לאסוף אותה בזרועותיו, כדי להתפייס גוף אל גוף לקצב המוזיקה.

וכבר הניח את היד על דלת המרפסת, נכון להיכנס, עד שפרץ חדש של הרוח שב והניע את ראשי האשלים ימינה ושמאלה בתנועת סירוב חזקה, כמו חוו גם הם את סטירת הלחי. עמד על עומדו, שאף עמוקות אוויר אחר, חדש, ורק אז ניתק עצמו ונכנס.

שרון ישבה על הספה המרוטה במרכז הסלון, רגליה הארוכות מכונסות תחתיה, הברכיים משמשות מסעד לסנטר, כמו טלה עקוד שיודע שלמרות הכול העקדה לא תתנהל עד סופה, והקורבן לא יוקרב.

הגוף הדק הארוך היה עטוף באחת מאותן גלביות בדואיות רקומות שנסיכות שכמותה שהגיעו אז לישראל מיהרו ללבוש כדי להרגיש שייכות. מתחת לכדור השיער הבהיר נחשף העורף הברבורי, לשם היה מרפרף בדרך כלל את הנשיקה ראשונה.

המשיך אל חדר השינה בלי להתעכב. על המיטה עמד התיק הצבאי שהוציא קודם מהארון, התיק שתמיד נשמר בו הציוד הנחוץ לשעת חירום. עכשיו החל לפרוק ממנו את מה שהכניס קודם. הופיעה בפתח.

האור הנדיב מאחוריה חדר מבעד לגלבייה הלבנה, מציג בלי שתדע, ואולי ידעה, את כל גופה במערומיו. קימורי הרגליים נעו עכשיו באטיות של אי-נוחות, אותה אטיות שבה הן נעות בשעה שהן מתחילות את הזחילה ההיא, המלטפת.

ידעה שכדי שיתרצה וישוב אין היא צריכה אלא להישען בגבה על משקוף הדלת בצד אחד, להרים אל הצד שמנגד רגל ארוכה, ובתנועה רכה לאסוף את השיער לכדור זהוב ענוג על הראש ואחר כך לשמוט אותו.

כך עשתה.

לא הביט.

מהבעת הפנים שראה מבעד לקיפול האטי והמדוד של החולצות הצבאיות, ידע שגם היא מבינה שהפעם זה לא ייגמר כשתיפסק המוזיקה, ושדבר לא יכסה על סטירת הלחי. עמדה עוד רגע ואחר כך

שמטה את השיער, הניחה לרגל המובסת לגלוש מהמשקוף ופרשה בלי לומר דבר.

כמעט סיים לפרוק את התיק והתחיל לכעוס על עצמו, על שהוא כועס ומרחם עליה באותו זמן, ומכל המחשבות והזיכרונות נזכר שאת הגלבייה הלבנה הזו קנה בעיר העתיקה בירושלים ונתן לה באוקספורד, באותו יום חורף אחר הצהריים, כשהחליטה לבוא לארץ.

2

שרון כץ-צ'סטר-ברגר נבחרה למלכת היופי של קמפוס אוניברסיטת קייפטאון בתחילת שנת הלימודים שהחלה בסוף שנת 1973. היא נולדה בחווה גדולה ברודזיה לאסתר כץ, צעירה שהגיעה מישראל אחרי שנת '48, וללזלי רמינגטון-צ'סטר, קצין בריטי, בן למשפחת אצולה מדרגה שנייה.

השניים הכירו בתקופה שלפני מלחמת השחרור בתל אביב, עוד כשהאימפריה הבריטית משלה בארץ, אהבו במשך שנה אחת אהבה מיוסרת ובלתי אפשרית עד שהסתיים המנדט ולפטננט רמינגטון-צ'סטר יכול היה סוף סוף לפשוט את מדיו ולהתפשט מתארו. השניים ברחו ממשפחותיהם המבועתות גם באנגליה וגם בישראל, ונישאו בלא עם, אי-שם בזימבבווה שאז עוד קראו לה רודזיה.

שרון גדלה בחווה ענקית וסביבה כמה אלפי דונמים של אדמות ועדרי בקר, וכמה שבטים קטנים שהיו לה למשפחה אחת גדולה. עד גיל חמש דיברה רק עברית שינקה משדי אמה, אחר כך רכשה את שפת השבט שממנו באה המטפלת שלה, ורק בהמשך למדה אנגלית בריטית מצוחצחת של המעמד שאליו השתייכה.

עד שהגיעה לפרקה הספיקה לבקר כמה וכמה פעמים בתל אביב אצל דודתה וסבתה, שלימים סלחו לה לאמה על הבגידה האיומה ואולי גם נתקנאו בה מעט, לעומת סבה שמעולם לא סלח לבתו, וגם לא זכה לומר לה את זאת.

לשמחת האם, במהלך לימודי שנה שנייה בחוגים למתמטיקה ולכלכלה הכירה שרון את מרק ברגר, בן למשפחת מהגרים יהודים מפולין. הוא, סטודנט מוכשר לרפואה שהיה בשנת הלימודים האחרונה שלו, והיא, גם מצטיינת ושנונה וגם רקדנית בחוג לפלמנکو של האוניברסיטה. כמו שצריך.

עוד לפני שנבחרה להיות מלכת הקמפוס היא בלטה בקומה התמירה, ובצורה שבה נשאה את הגב הזקוף והחזה המוצק המאיימים על כל מי שמנסה להתקרב. אבל מרק היה יפה מדי וגם רופא מדי מכדי שתוכל להתעלם מחיזוריו.

כשסיימו את לימודיהם הובטחו לו למרק כמה שנות התמחות בבית החולים האוניברסיטאי של אוקספורד באנגליה. שרון מיהרה להירשם שם לתואר שני במנהל עסקים, ותכננה גם לצאת בקיץ להשתלמות בריקודי פלמנקו בברצלונה.

החתונה נערכה ברודזיה, ובתוך חודש כבר היו השניים שקועים בעיסוקיהם החדשים באוקספורד הצוננת. אלא שחודש לאחר מכן כבר היה לשרון צ'סטר-כץ-ברגר עוד תואר. אישה פרודה.

מלכת הקמפוס, נסיכת רודזיה, נדהמה בוקר אחד לגלות את אביר חלומותיה באחד ממסדרונות בית החולים, ניצב מעל אחות בריטית ורדרדה, ידו האחת שעונה על הקיר מעל כתפה, וידו האחרת מרימה את סנטרה בתנועה שאינה ניתנת לכל הסבר ראוי.

אחרי שבוע של הטחת אשמות הדדית ארזה שרון את מזוודות העור המפוארות, חילצה מהבנק את מחצית סכומי המתנות שקיבלו מהחתונה, ובמקום לנסוע הביתה לאמצע חופשת הקיץ של חצי הכדור הדרומי ברודזיה, החליטה להגיע לבת דודתה מיה, לחורף של שנת '75 בתל אביב.

את מיה הכיר בשירות הצבאי שלו מיד אחרי קורס הקצינים. קצינות בלונדיניות עם עיני תכלת שעומדות בתור לקופת המופעים בקצין העיר כדי לקבל כרטיסי חינוך לקונצרט בתיאטרון ירושלים, לא רואים בכל יום. אבל גם סגן משנה תמיר בבגדי עבודה ועוזי עם כת מתקפלת היה מחזה לא פחות נדיר בתור הזה.

עמד בדיוק מאחוריה, וכששאלה על כרטיסים לקונצרט הערב, הקונצ'רטו לפסנתר מספר שתיים של רחמנינוב, שאל אותה מעבר לכתפה אם היא יודעת במקרה מי מנגן, שתדע שהוא מקפיד בכגון אלה, ולא ילך לקונצרטים עם סתם פסנתרן לא ידוע. ענתה לו

מה שענתה וחייכה חיוך סולח. גם הסמל השמנמן עם זקן התיש שעבד בקופת קצין העיר הבין בדיוק מה הוא רוצה כשביקש ממנו "מקום פנוי לאותו קונצרט". הסמל חייך חיוך משלו וסידר לו מקום לְיָדָה.

מיהר לתיאטרון ובדרך חישב היכן יעמוד שלא יחמיץ את כניסתה למבואה. עמד על גרם המדרגות הרחבות, ליד אחת התמונות בתערוכה המתחלפת, כשמשקפי הטייסים שלו רכובים מעל הבלורית המתולתלת הכהה, הנשק תלוי לו ברצועה ארוכה לצדו, והכומתה השחורה תחובה בכיס המכנסיים, רק גדיליה מבצבצים החוצה ברישול מחושב. מיה במדֵי דקרון בצבע בז' של קצינות הקישור לאו"ם ובקוקו זהוב, כמעט לבן, אסוף בקפידה מחמירה לאחור, זיהתה אותו בחצי חיוך שאמר, אהה, זה אתה מהתור, ונפלה קרבן לאחוות החיילים בהיכלה של התרבות. קרב אליה, אמר "מה עניינים", ושאל היכן היא יושבת, משים עצמו מופתע מהתשובה.

שאלה אם מכיר את הקונצ'רטו של רחמנינוב.

אמר שמכיר וגם הוסיף שהוא דווקא הכי אוהב את הקונצ'רטו לפסנתר של צ'ייקובסקי, וגם שרק לה את חמשת הטקטים הראשונים פם פם פם, פאאם, שיהיה ברור שהוא יודע בדיוק כמה מדובר, ולא סתם אחד שנטפל לקצינות תכולות עיניים בקונצרטים.

אבל צ'ייקובסקי, כנראה, לא עושה את הרושם הנכון על נערות בעלות חינוך מוזיקלי מוקפד מהבית. מיד אחרי שהתיישבו באולם בצד ימין, גילתה מיה מקום פנוי אֵי שם הרחק משמאל, קרוב לבימה. לקחה את הסוודר הורוד, שלא תאם את מדֵי הדקרון, אבל תאם את תהפוכות מזג האוויר בירושלים, ובמתק שפתיים וללא כל התנצלות, אמרה שאולי יתראו אחרי הקונצרט וירדה למטה למקום שממנו "רואים הרבה יותר טוב את הידיים של הפסנתרן..."

הוא לא ידע אם לִיָּחַס את הבריחה הזאת לאהבתו הבלתי אנינה לצ'ייקובסקי או לפחד שלה מקרבה יתרה, אבל להפתעתו, אחרי הקונצרט היא דווקא חיכתה לו ביציאה מהתיאטרון ויחד טיילו, כמנהג החיילים אז, לעיר העתיקה. שם, אחרי הכניסה בשער יפו, מיד אחרי מצודת דוד, אפשר היה לקנות במאפיית המרתף של חסן עיגולִי בייגלה חם שממרכזו ניבטת עין של בֵּיצָה אפויה וסביבו מותכת גבינת

'מגדל דוד' מנוקדת זעתר ושומשום. מיה סירבה לטעום ממנו שכן "כבר אכלה ארוחת צהרים..." וכבר הרגיש חזיר מגושם שאוכל יותר מדי, עד שלבסוף ליווה אותה דרך שכונת רחביה ונחלאות לחדרה שבבית החייל שליד גן סאקר, ושמע לאורך כל הדרך כמה היא נהנית מהעבודה עם משקיפי האו"ם. הנה כבר למדה לא מעט שוודית, "יא אַסקָה דָה", שזה בשוודית "אני אוהבת אותך", ובו במקום החסיר פעימה שכן אולי זה מין רמז מסוים, אולי.

גם אחרי שהשתחררה ועד המלחמה נפגשו מדי פעם, ובמשך השנים הבין שיש דבר כזה שנקרא ידידות בן גבר לאישה. כן, אפשר לגבר ולאישה להיות רק ידידים - עובדה, מה לעשות.

עכשיו, יותר משנה אחרי המלחמה, עדיין הייתה מתייחסת אליו כאילו היה פצוע בדרך זו או אחרת, כזה שיש לדאוג לו ולהכיר לו בנות, רק לא את עצמה. אי שם בתת-ההכרה הנעלבת שלו חשד שבכל פעם שהוא מנסה למצוא דרך אחרת להתקרב אליה, והוא תמיד חשב שיום אחד היא עוד תפשיר, מיד היא משדכת לו מישהי כדי לא להסתכן במצב ששניהם פנויים מדי זה ליד זה.

באותו בוקר התקשרה אליו למשרד לעמילות מכס שבו עבד ואמרה שיש מסיבה אצל איילה, ושהוא מוכרח לבוא, כי היא רוצה להכיר לו את בת דודתה שהגיעה מאנגליה. "היא פשוט יפיפיה ואפילו מדברת קצת עברית," הבטיחה.

האזין לה בטלפון. מיה אמרה שסיפרה לשרון עליו קצת, ונדמה לה שהם מאוד מתאימים עכשיו זה לזה. שאלה שוב אם יבוא. אמר שיבוא, למה לא, ומיד גם החליט שלא ללכת לשום מסיבה.

לעולם לא היה יודע שיש דבר כזה, עמילות מכס, לולא הדוד אלי שסידר לו ג'וב להתפרנס ממנו עד שייגמור את לימודי המכינה לפקולטה לארכיטקטורה בטכניון.

כבר מהיום הראשון ידע שהוא אחרון עמילי המכס עלי אדמות, אבל בינתיים הופקד על קבלת המחאות בסכומים מביכים עבור

שחרור סחורות מהמכס, ובנשימה עצורה היה ממשש אותן וצורך אותן בצרור החיובים בחבילות, על פי הבנקים השונים.

שולחנן העץ המקושקש והחרות שלו – סימני השעמום האיום של כל קודמיו – שכן לו בתוך חדר הקופה, הרחק מאחורי המשרד, מול חלון קטן שהיה במקור פתח מזגן. אשנב-חינם שצפה לעבר נוף הרי יהודה. בין צרור צ'קים אחד למשנהו היה בוהה דרכו.

אם היו שואלים אותו קודם אם יש בכל תל אביב מקום שאפשר לצפות ממנו בשקט לעבר הרי יהודה, שעה שהם מתעטפים יופי ורוד ומעורפל לקראת אחר הצהריים, היה בוודאי אומר שאין.

שנתיים אחר כך, כשלמד אדריכלות ועיצוב סביבה בבצלאל, התקיימו שם אינסוף ויכוחים מוזרים על "תל אביב לעומת ירושלים". כאילו מדובר בשני מתגושים.

מה לא אמרו אז על תל אביב? שתושביה הנחפזים קשישים מעירים, ופרצופיהם, כמו החלונות עוטי תריסי הפלסטיק והאסבסט, ניגפים מפאת היקוד והרעש, חוסמים את חרכי העיניים לכל יופי שאיננו באנשים עצמם. המחמירים היו אומרים שתל אביב, הרי אין בה מקומות של ממש, רק בראשיהם של יזמים חרוצים שיודעים להעניק שמות גדולים לחללים קטנים.

לעומת ירושלים הבנויה אבן בת בלי גיל, וברחובותיה עדיין נשמעים הדי מאבקים בני שנים – תל אביב, אין בה נופך שהתגלגל והתגבש למשהו נפלא מסך כל הבטון והסיד.

המכמירים לעומתם, אוהביה של העיר הלבנה, שלא רואים את הקירות הרעועים והאנטנות העקומות, רק את החללים שביניהם ואת הים שארוג לתוכם, נוטים לה חן וחסד דווקא בגלל העובדה שהזדקנה כך בלא עת, ודווקא בגלל שאנשיה וסיפורה, ולא האבנים שלה, הם העיר.

וכל אלה אפילו לא ידעו שבקופה של חברת 'שילוב לעמילות מכס' ברחוב החשמונאים מול השוק הסיטונאי, ליד החלון הפונה מזרחה, דווקא שם, יש גם מבט אחד יפה במיוחד.

הניח את הטלפון בעריסתו והתיק את מבטו מהנוף. עוד מעט יצא וילך לו לגן יעקב, החבוי בין השקמים שבין תיאטרון הבימה למוזיאון הלנה רובינשטיין, פינת חמד כמעט חשאית שגילה באקראי ונהג לקבוע בה פגישות, עם עצמו בעיקר. ישב לו שם בשקט, במקום הסתרים הירוק שלו בלב לבו של הכרך. אין לו צורך במסיבות או בחברות שמנסות להלביש עליו את בנות הדודה הדפוקות שלהן במסווה של ידידות עמוקה.

כשהגיע אל ספסל האבן מתחת לשקמה הקשישה, שוב גילה שבגילן נוטות שקמות שכאלה להפיל ולדות שקמים בלתי רצויים, מצחינים וזרועי רימה. סילק את גוויות הפרי מהספסל הבודד, השעין את ראשו על הגזע, עצם עיניים וכמו תמיד מיד חשב על שניר.

רק בשבוע שעבר חזר מביקור אצל ההורים שלו. הם רוצים להביא למושב סלע בזלת גדול מהמובלעת הסורית ברמת הגולן, קרוב למקום ששניר נהרג בו, ליד מזרעת בית ג'אן, עוד לפני שיתממש הסדר הפרדת הכוחות עם הסורים. חשבו להציב אותו בגן שיקרא על שמו של אברם ליד ביתם במשק. הבטיח שינסה לדבר עם המג"ד החדש של הגדוד, וזה עסוק במיליון דברים אחרים ולא חוזר אליו.

נזכר בימים המטורפים, מיד בתום הקרבות במובלעת, כשנשלח עם שאר הקצינים בגדוד לבקר אצל משפחות שכולות. כך הגיע לרעננה, לבית הוריו של שכטר, חייל חדש בסוללה ב', שבקושי הכיר. אמו של שכטר, אישה שכל ישותה ואישיותה נדחו ברגע מפני הידיעה הבלתי נתפסת, ישבה-שכבה שם, נשענת על מרפק אחד, טובעת אל תוך המזרן בין אחותו של שכטר לאביו, ראשה שקוע אל תוך כתפיה, בווה אל מעבר לקירות. מיד כשנכנס והציג את עצמו בשקט, התעוררה להסתכל בו לרגע בלי מילים ומיד שבה ושקעה לתהומות. האב היה מהנהן בראשו סביב כמו אומר, "שלום, ו"מה אפשר לעשות", ו"אין דבר" במנוד ראש אחד, מנסה לעשות סדר חדש.

בחור צעיר ניגש אליו. "אני אח שלו", הציג את עצמו ושאל אותו אם היה עם המנוח בצבא.

הסביר בקול שקיווה שלא יגיע עד האם, ש... שכטר – לעזאזל, מה

היה השם הפרטי שלו – שכטר שלהם היה חייל חדש ביחידה שהגיע לגדוד ממש בערב ראש השנה, ושגם הוא היה אז יחסית זמן קצר מאוד בגדוד כש... המנוח... כשהוא... ופרש ידיים לצדדים ושמט.

האח הנהן בהבנה ושאל מה הוא עושה עכשיו בגדוד. קרב לאוזנו של האח ואמר בקול נמוך שעכשיו הוא מפקד סוללה בגדוד. הגדוד עוד פרוש בעומק השטח הסורי, והוא בא במיוחד מרמת הגולן אליהם, לשאול אם יש להם בקשות כלשהן, אם היחידה יכולה לעזור במשהו. מה שצריך.

האם, שהבחינה בנעלים הצבאיות אל מול פניה, הרימה את ראשה בתנועה אטית, כמו מתעוררת מעלפון שקט, מהוסה, כדי לשאול בקול רם את השאלה היחידה שעוד לא נענתה. "תגיד, היא שואלת בשקט, "איך זה שאתם כולכם הייתם שם ביחד, ואתם יצאתם ככה, יפים ונקיים, ורק הבן שלי מת?..."

שקט הושלך בין האבלים.

"ידעת שהוא היה רק בן שמונה עשרה?" היא שואלת. "רק בן

שמונה עשרה... ילד טוב, כמה היה עוזר בבית."

מת, היא אמרה. לא נהרג או נפל. מת, היא אמרה.

עמד שם לרגע במרכז המעגל, מביט באנשים סביבו הנועצים בו עיניים ומחכים לתשובה, אולי ממנה יבינו כולם מה באמת קרה שם. ואז כרע ברך אל השפל שבו הייתה, מולל את הכומתה וחיכך את הידיים זו בזו, העביר גם יד בשיער, הסתכל שוב סביב לראות מה יענה, וראה את התמונה של שכטר מעל אביו של שכטר שהיה דומה לבנו המת, ועכשיו מוטל עקוד מתחתיו על מזרן האבלים. זה הנהן בראש ימינה ושמאלה בתנועה כמעט בלתי נראית כאומר, "עזוב עזוב, לא צריך לענות, זה בסדר."

חשב מה כבר יוכל להגיד לה, לאימא של שכטר. רצה לומר לה, תראי, אימא של שכטר, אני כל כך מצטער, אבל אנחנו, הסדירים, כולנו בני שמונה עשרה וגם קצת בני תשע עשרה, והוותיקים אולי בני עשרים, והכול קרה כל כך מהר. אנחנו עמדנו שם וירינו הכי טוב והכי מדויק שיכולנו, ו... מה לעשות, הם המשיכו לזרום פנימה, הנבלות, עוד ועוד טנקים סוריים, כמו בסיוט שלא נגמר. והאמת

שזה גם עניין של מזל... נשם עמוקות והביט סביב בעיניים הקודחות בו. ו... שכטר, הבן שלך, מכל הפגזים והרסיסים שעפו שם לכל עבר, לכן שלך היה לו קצת פחות מזל, ולכן הוא מת. ושכללל, בני שמונה עשרה לא מתים בצבא, רק נהרגים.

מה יגיד לה. לא אמר דבר רק הנהן בהסכמה אילמת לדבריה. חשב לגעת בידה ולא העז. אחר כך הזדקף, קם ופנה ללכת, אפילו לא לקח מהעוגה שהציעה לו אחותו של שכטר, שנראתה, אגב, לא רע בכלל, האחות – על מה אתה מסתכל, אידיוט – ביקש רק "קצת מים קרים, תודה," כי הוא חייב כבר לחזור לרמת הגולן.

לפני שעזב לחץ בשתי ידיים את ידיו החלושות של האב והביט שוב בתמונה שצולמה אי שם במסע של הגדוד שלהם למצדה בקיץ שלפני המלחמה. בתמונה המקורית, נזכר, שכטר עושה תנועת 'וי' שובבה מאחורי ראשו של ליברמן מסוללה ב', שגם הוא כבר איננו. מיד אחרי המלחמה שלחו להורים את התמונה, ועכשיו ראה שהגדילו אותה ושמו אותה במסגרת שחורה על המזנון, ליד הנר החשמלי הקבוע, אלא שהיד שמסמנת את המחווה הנלעגת מעל ליברמן נכרתה מן התמונה, ובמקומה נותר צל אפור, וגם הוסיפו 'דודי שלנו'.

דודי, כלומר דויד

כלומר דויד שכטר

שכטר דויד, נזכר

אותו שכטר של, "תרים ת'תחת שכטר, אם 'תה רוצה לצאת שבת!"

גם אצל משפחת שניר תלויה תמונתו של בנם, ונר תמיד דולק לידה. התיקון שהם עשו לתצלום של אברם, כך הם קוראים לשניר, היה להוסיף עוד פיסות מתכת לדרגות הסגן על כתפיו, שכן הוא הועלה לדרגת סרן אחרי מותו. התמונה האחרונה שצולם בה כמה שבועות לפני המלחמה, הייתה בפגישה עם אלוף פיקוד המרכז רחבעם זאבי. הוא בא לומר לקצינים שייתכן שיפרקו את הגדוד, שהרי נכוננו למדינה "עוד הרבה שנים של שקט עכשיו." ממש כך. לא יכול היה להסיר את עינו מהזיוף על הכתף של שניר. הצלם

שריטש את התמונה עשה עבודה דפוקה. לא שהריטוש היה רע, רק האור לא נפל נכון על הדרגות, כמו על שאר התצלום, ושניר נראה כאילו אינו מקשיב לאלוף רק חולם או אולי טרוד ועייף מאוד. ודאי באו אל הצלם ואמרו לו שזו התמונה היחידה שנשארה מהילד וצריך לשמור אותה מכל משמר. הצלם אמר, "אל תדאגו, תסמכו עליי." תסמכו, הוא אמר להורים של שניר, והם סמכו עליו. ככה זה עם הדור של ההורים שלנו, כל הזמן סומך, וגם את הדור שלנו, חשב, פיתו לסמוך, ועכשיו הוא לא יכול להתרכז בפנים השקטות של שניר, רק בדרגה המרוטשת. רק את הזיוף ואת השקר הוא רואה בכל דבר... דווקא שניר מת נקי לגמרי, זאת אומרת, לא כמו השאר עם הדם, הבשר והלכלוך ושמן המנוע שמתערבבים יחד.

מטוס סורי צלל אליהם והטיל פצצה, והוא, שעמד על הטנק חשוף לגמרי, נפל מהטנק שלו ונהרג. כך שכב שם לא רחוק מכוחותינו, שערו הבלונדיני החלק מתבדר ברוח, עיניו העייפות סוף סוף עצומות, לא מושחת לא מרוטש. ופתאום הריטוש הטיפשי הזה של התמונה.

המשפחות האלה משתנות בבת אחת. מישהו במשפחה מוביל את כל השאר במאמץ לשמר, לזכור להנצית. האחרים מצטרפים למעמד הנורא של המשפחות השכולות בלי יכולת להתנגד או להיאטם או להחליט לעצמם מה ראוי שישאר שלהם ומה ייחשף.

וכשהוא מגיע אליה, אל משפחת שניר, באים שבח ורחל וגם דינה אחותו, ויוסי האח הקטן שמתגייס בקרוב, מניחים יד על הכתף בשקט כזה שהוא שמעבר לכוחו של בן אנוש לשאת, מחברים אותו שוב אל הכאב הנורא, אל הגעגוע הגדול מהכאב, מוכיחים לו ולעצמם שהם חזקים, מחזיקים מעמד, מקבלים את הדין.

יום כיפור, 6 באוקטובר 73, בערך אחת עשרה בלילה

"רק שלא יהיו לי הרוגים. בבקשה ממך, רק בלי הרוגים..."
הרגע ההוא נשאר בזיכרון מפורט וברור לגמרי: אני עומד
בחשיכה מול ארבעת התותחים שלי בעמדה הדוממת, מביט
אִי שם לעומק השמים השחורים ומחפש את אלוהים כדי לבקש
ממנו שלא יהיו לי הרוגים.

עברו שמונה שעות מאז שהכול התחיל, כשהבנתי שאנחנו
בעצם במלחמה: סוללת התותחים שלי, סוללה א', הייתה
במלחמה. לא בתרגיל, לא בתקרית אש או בחדירה של מחבלים,
אלא במלחמה. "תתחיל לתפוס את זה," אני אומר לעצמי בקול
רם, "כל הגדוד הדפוק הזה, כל הצבא הזה במלחמה ממש
ובמלחמה יש נפגעים."

אז אני נושם נשימה עמוקה, עוצם עיניים, נושא את הראש
אל מעבר לכוכבים ומסנן לעברם בלחישה: "בבקשה ממך, נכון
שאני לא דתי, ולא דיברנו ממש עד היום, אבל בבקשה, רק בלי
הרוגים בסוללה שלי, בבקשה..." פוקח את העיניים לראות אם
מישהו כאן למטה שמע אותי, ואז ממשיך ללכת לתוך העמדה
הדוממת.

יום כיפור, 6 באוקטובר 73, לקראת עשר בבוקר

שתים עשרה שעות מוקדם יותר הסוללה שלי - ארבעת התותחים, נגמ"ש הפיקוד של הסוללה, ג'יפ הסיור ומשאיות התחמושת שלנו - פרושה כולה תחת רשתות הסוואה, במוצאו של ואדי חרב, לפני גבעה נמוכה על ציר המפלים, כמה קילומטרים מתל פארס. עד בוא החורף, דרום רמת הגולן הוא למעשה שדה קוצים אחד גדול, זרוע שיחים ועצים נמוכים, שאפילו אבק הקיץ, גלגולה השחוק של הבזלת השחורה, אינו נוטל מהם את ירק העד שלהם.

חם ושקט מאוד הבוקר. רק אתמול הגענו לכאן, אחרי שנתבקשנו לפנות את העמדה הקבועה שלנו למרגלות תל פארס לטובת סוללת תותחנים מאולתרת מתוך קורס הקצינים, שבאה לתגבר את הכוחות ברמת הגולן.

אורי מנוס, הסמג"ד, אמר שנסתדר טוב יותר מחוץ לעמדה של תל פארס, כיוון שזאת עמדה שהסורים "מחבבים כבר הרבה שנים", ובתקריות אש הם מפגיזים אותה על המקום.

כך הגענו לציר הנפט, הסוללה שלי ושל דודי הרמתי, סוללות א' ו-ב', ופרשנו ממערב לג'זחדר. סוללה ב' נמצאת כמה גבעות מזרחה לפנינו, הסוללה השלישית בגודל נפרדה מאתנו ונמצאת בצפון הרמה.

מכל המהומה והדיבורים והעובדה שהפסיקו לנו את הנופש באמצע, בינתיים מדברים על כוננות ג' ואולי על איזה יום קרב כמו לפני שנתיים.

רוני דולב, חבר שלי עוד מהתקופה שגרנו יחד באותו חדר בקורס הקצינים, קופץ אליי לסוללה לביקור. עד לפני כמה ימים הוא היה מפקד עמדת התותחים של סוללה א',

ואני בדיוק סיימתי את תפקיד קצין ריכוז האש במפקדת הגדוד, משהו כמו קצין המבצעים, ורוני אמור להחליף אותי בתפקיד הזה. אז כעת אנחנו בחפיפה והעיקר שאנחנו ביחד.

"מה קורה?" הוא שואל ומתכוון בוודאי לדעת אם מישהו יעשה כאן קפה. אותי מטריד דווקא הדו"ח של המודיעין מאתמול. "אני יודע... לא ברור מה קורה כאן. מהמודיעין אמרו שלסורים יש כמעט אלף תותחים, שמעת על זה?" "מה אלף? בדרך כלל יש להם שלוש מאות, לקראת החורף הם יורדים אפילו לחצי," אומר רוני בידענות של מי שנמצא ברמה מספיק חורפים.

"אצלנו," אני עונה לו, "יש בסך הכול משהו כמו ארבעים תותחים. בחטיבה אומרים שגולדה ודיין לא מוכנים לגייס מילואימניקים, אין סיבה."

"אלף תותחים..." מסנן רוני ומצמצץ מול השמש, גונב לו עוד רגע של בטלה על רשת ההסוואה המגולגלת על מכסה המנוע של ג'יפ הסיור, "אלף תותחים... תאר לך שורה של אלף תותחים שיורים בבת אחת..."

"תאר לך נפילה של אלף פגזים שנופלים עליך בבת אחת," קוטע אותה אילן, נהג הג'יפ. רוני ואני מסתכלים זה בעיני זה, מחייכים ומשפילים מבט באחת. אף אחד מאתנו לא ראה בחיים שלו מטח של יותר מעשרה, מקסימום עשרים פגזים, גם זה באימון גדודי נדיב במיוחד. אנחנו שותקים רגע עד שרוני מסכם את העניין, "בוא נקווה ששם למעלה יש מישהו שיודע בדיוק מה קורה ומה הוא עושה... וחוז' מזה, יש פה משהו לאכול?" אילן כבר נובר בנגמ"ש שלנו.

אני מהסס אם להודיע לו שבנגמ"ש איפשהו מסתתרת חבילה, שאימא שלי הכינה לפני שיצאתי מהבית ביציאה האחרונה.

בשבת הקודמת הגעתי הביתה לפנות ערב אחרי פגישה שהייתה לנו בבסיס עם אלוף פיקוד המרכז.

כולנו היינו עייפים מאוד אחרי סיום אימון הקיץ במסע שערכנו למצדה, אין סוף המסדרים והחלפת המג"דים, וכל מה שרציתי היה להתקלח, לאכול את האוכל של אימא ולפגוש לכמה שעות את החברה, חבריי לכיתה. יפתח אמר שיגיע הביתה, ואולי גם אבי שמשרת בשייטת, ואולי אספיק לישון קצת.

עוד בדרך ממחנה הקבע שלנו עצרתי והתקשרתי הביתה, כדי לבשר לאמי שאני בא לשבת קצרה, כלומר במוצאי שבת אהיה חייב לחזור לצבא. אבל כשהחניתי את הג'פ, אמי ואחותי כבר חיכו לי בחוץ בפנים חתומות, פניהן של כל אם ואחות חרדות. "קרה משהו? בדרך כלל אתן יותר שמחות לראות אותי..." "התקשרו מהצבא, הודיעו שתחזור. מיד."

הסתכלתי על הג'פ שנחת סוף סוף בין הקונטסה שלנו לפרינץ של משפחת בוים, על הבגדים המטונפים שלי ועל שתיהן, והחלטתי שמקלחת זריזה, מנוחת רגע וטעימה מהתבשילים של אימא לא יפגעו פגיעה של ממש בביטחון ישראל.

עד שיצאתי מהמקלחת כבר היה ערוך השולחן, בשילוב שמוכר רק במשפחה שהאב הגיע מגלות פולין והאם מגלות בבל. דג' קרפיון מתוקים למנה ראשונה, ו'פלאו וג'ג', כלומר עוף מושחם על אורז וצימוקים ושקדים למנה עיקרית.

אמי עדיין לא הגיעה לשולחן, ואבי מתעניין לדעת מה קורה. "האמת, לא הרבה," אני עונה לו. "יש היערכות של כוחות סוריים יותר מהרגיל לתקופת החורף, אבל כולם יודעים שהם לא מסוגלים לעשות הרבה."

"לא מסוגלים? למה?"

"המערך הלוחם שלהם עדיין לא מוכן למלחמה של ממש. המודיעין שלנו עוקב אחריהם ואחרי הביצועים שלהם."

"אהה," הוא אומר, ושותק לרגע.

"תראה, אנחנו גם רואים אותם בתצפיות. להם יש בכלל

תותחים נגררים, ואנחנו ערוכים עם תותחים מתנייעים, ממש טנקים זריזים וקלים שעליהם תותחים מדויקים ומהירים. יש לנו יכולות שפשוט לא יהיו להם עוד המון שנים..."

"למלחמה לא תמיד יוצאים כשמוכנים," אומר בשקט האיש החכם. "לפעמים יוצאים למלחמה כשהמצב הפנימי במדינה לא יציב, כשמפחדים, כשמרגישים שאפשר להפתיע, כשמיואשים מהמצב הפוליטי..."

"אין לנו הרבה מה לעשות," אני עונה לו, מלקט בגניבה את הצימוקים והשקדים הקלויים מעל האורז. "אנחנו מוכנים, ונראה לי שקוראים לנו עכשיו לחזור לבסיס כדי שכבר הלילה או מחר בבוקר נעלה רמה. וזהו."

"אני מכינה לו חבילה שייקח אתו, לחברה שלו."

היא יודעת כמה אני שונא להסתובב עם חבילות מהבית כמו איזה טירון, לכן זה "לחברה שלו". כך תהיה לי פחות התנגדות לקחת את החבילה, ואולי גם אני אטעם ממנה קצת.

כשהגעתי לבסיס התחילה בו תכונת התרוצצות לא מוכרת - משאיות תחמושת של חיל התובלה כבר החלו להצטופף לשירה צפופה ליד מחסני התחמושת, ופגזים החלו להיערם עליהן. מובילי טנקים עברו בשערי הבסיס, וקצינים צעירים שרק להם מותר להעלות טנק על מוביל, החלו להעמיס תותחים מתנייעים על גבם, עוד רגע יצאו צפונה.

בשנייה האחרונה השלכתי את החבילה שנשכחה בג'יפ לנגמ"ש, פיסת-בית מסודרת בתוך קופסה קטנה עטופה בלבן ומבטיחה שכל יהיה בסדר כשאחזור.

"אני חושב שיש לי חבילה קטנה בנגמ"ש," אני מסגיר את הסוד לאילן הנהג ולעוזי הקשר, "רק שלא תביאו אותה לכאן, מול כל החיילים הצמים."

תוך שניות ספורות מוצא אילן את החבילה ושולף מתוכה

עוגת שוקולד חתוכה לריבועים מזמינים וקופסה של חלב משומר מתוק.

אני מורה להם לעוף עם האוכל מאתנו, והשניים מעמיסים להם את השלל ומסתלקים לחלוק בו בחשאי.

הצבא הוא מקום טוב לחוש בו בניגוד הקיצוני שבין פעילות קדחתנית לבין הירידה הפתאומית לאפס עשייה, במיוחד בשבת שהיא גם יום כיפורים וגם יום חם. הסוללה נבלעה לה מתחת לרשתות הירקרקות של רמת הגולן, שמצילות יותר מרשתות החאקי הדלוחות של סיני... אוף, כמה שאני שונא את סיני: חול וחול ועוד חול וזבובים ועוד זבובים ועוד שעות של נסיעה הביתה. כאן לפחות קריר יותר, הנוף ירוק ויפה ובכלל, רמת הגולן זה כמעט הבית. כמעט.

ערב קודם, כמדי ערב שבת בשדה, הצמידו חובשי הכיפה רשת הסוואה לצדו של אחד הכלים ועשו להם מקדש מעט מוצל. אחר כך הקיפו את העמדה סביב בחוט טלפון שחור שהם גוזלים תמיד לקראת שבת וחג מכבל הטלפון של אחד הצוותים, וכך הם יוצרים את עירוב התחומים, שמאפשר לשאת ולטלטל רובה או צלחת מהתותח לאוהל התפילות או לסככת האוכל ובחזרה. זה דווקא יפה בעיניי שחוט של טלפון מסביב לתותח שלך מפריד בין החול שמסביב למעט קודש.

ככה זה עם החברה האלה. בשבת לא יקשיבו חס ושלום לרדיו, אבל כשצריך, תמצא אותם ראשונים לצאת לסיור על נגמ"ש עם הנשק ביד והכיפות מתחת לכובעי הפלדה שלהם.

הבוקר, מתוך השקט החמים הזה, מתרקמת והולכת לה קהילה של עטופי טליתות שנשאבת אל מתחת לרשת ההסוואה לתפילת שחרית של יום הכיפורים. ראשונים מגיעים ברוב עסק אלה שחובשים כיפות גם ביום חול. תכיר אותם לפי שהם יודעים להתפלל בכוונה גדולה עצומת עיניים ובו בזמן יכולים גם להראות לך את מקום התפילה בסידור, לסמן לחיילים האחרים במנוד ראש קל להתקרב, להכניס ספסל, או כל מלאכה אחרת שאינה ממין התפילה עצמה. אליהם מצטרפים החיילים האחרים:

קודם אלה שיש להם תמיד בכיס כיפות למקרה של הלוויה או ברית מילה, אחריהם מצטרפים אלה שאין להם כיפות מוכנות, אבל יודעים לקשור מטפחת בארבעה קצוות, אחרונים, במבט חצי מתנצל חצי נכנע, נכנסים גם אלה שאפילו מטפחת אין להם, רק געגועים ומעט יראת כבוד עתיקה. הם מניחים יד על הראש ומציצים מעבר לכתפו של אחד המסודרים ועונים אחריו "אמן" הססני תמיד קצת באיחור.

בתור מפקד הסוללה אני אומר לעצמי שהיה די יפה מצדי אם הייתי ניגש ועושה קולות של מתפלל לכמה דקות, אבל מחליט שאם אכנס כבר לא אוכל לצאת ואצטרך להישאר שם עד סוף התפילות. אני מוותר.

אולי, בעצם, זה דווקא הרגע הנכון ללכת לישון אחרי שלושה ימים שבהם חטפתי רק תנומה מופרעת פה ושם, מה עוד שאני ממש גווע ברעב, למרות שאתמול בעמדה הקודמת שלייד תל פארס עוד ערכנו משהו כמו ארוחה מפסקת.

המפסקת שלנו התחילה בזה שיעקב הטבח, המכונה בשם החיבה 'ג'ק מרטש הבטנים', שרף לנו ערמת תפוחי אדמה בסיר צ'פס שמנוני וכיבס כמה חתיכות עוף, ואנחנו שתינו לנו קולה. בדיוק אז עבר לידנו נגמ"ש ועליו אמנון גדעון, חברי הטוב מצפת, קצין בחטיבת ברק, פרצופו אפור לגמרי מאבק הבזלת. הוא מתרוצץ לתאם או לחלק משהו בין כל המחלקות של הגדוד שלו שמפוזרות לאורך כל החזית בדרום הרמה. הוא מזכיר לי שלא נפגשנו מאז שסיימנו קורס קצינים בבה"ד 1, לפני שנה ויותר.

"ממתי אתם כאן?" הוא שואל.

"בעמדה הזו? כבר יומיים."

"וברמה?" הוא מתעניין.

"מהשבת שעברה."

"היית בבית מאז?"

"איזה בבית, אני עונה לו. "אתמול הוצאתי ארבעה חיילים

הביתה בתקווה שלא יקרה פה כלום."

לאחר שקיבלו הוא והחברה שלו קצת צ'יפס ספוג שמן, הלכנו לנו הצדה. אמנון סיפר לי על החברים שלנו מקורס הקצינים: פינטו, אלדמע, תני, יוסי זמיר, שמות שכבר שנה לא שמעתי. מתברר שכל אחד מהם משובץ בתפקיד פיקודי. איפשהו כאן סביבי. הקורס שלנו הוא למעשה שלד הפיקוד הזוטר כמעט בכל מקום. כמה רחוק ותמים נראה עכשיו הקורס הזה.

"איזה כיף פתאום לפגוש אותך כאן", אני אומר לו.
 "חבר טוב זה כמעט בית", הוא אומר, ומצליח לסחוף אותי לאותה תחושה של רעות שמכירים רק מהשיר ההוא. אחר כך עמדנו לנו והתחבקנו לנו שם לרגע לא צבאי. כאילו אנחנו יודעים משהו שאנחנו לא באמת יודעים.

בדרך לנגמ"ש שלו גילה אמנון כמה אנחנו מסודרים ומאורגנים, ולקח מהשקם שלנו ארגז צהוב של קוקה-קולה עם תריסר בקבוקים כאלה שקונים בחמש עשרה אגורות, וכשמחזירים מקבלים בתמורה חמש אגורות על כל בקבוק והבטיח להחזיר לנו ארגז אחר "במוצאי יום כיפור...".

עד היום, כשאנחנו נפגשים, אנחנו מקיימים את הטקס במלואו, נהנים מכל פרט של הסיפור. אני מספר את סיפור החוב שלו - ארגז הקולה האגדי - ומודיע לו שיום אחד אני עוד אעשה את החישוב ואדרוש את כל הכסף שמגיע לסוללה שלי, "צמוד עם ריבית". הוא טוען שזה לא היה הוא שלקח את הארגז, אלא שמוליק אלדמע מרחובות שגם היה אתנו בקורס, ובכלל זה לא היה קולה, אלא טמפו, ושהוא בכלל גם החזיר לי...

ענת ואשתו של אמנון, ורד, עושות פרצוף. נו טוב, כבר שמענו את הסיפור הזה, ולא מבינות שכל הסיפור נועד רק כדי שנוכל לשמוח שוב בסתר שאנחנו יכולים לספר אותו, ויוסי זמיר ואריה ואמסלם ושניר ושכטר וסרוסי ואלן ו... עוד רבים מחברינו, הם כבר לא יכולים.

חם, חם מדי. תמיד חם מדי ביום כיפור. לאכול בפרהסיה אני לא מעז, אבל מחליט לשמור את הכוחות, לפנק את עצמי בפינוק של נהנתנות חסרת אחריות ולפתוח את חגורת המכנסיים, לשחרר את הגומיות מעל לנעליים ולנסות לנמנם קצת בחום הזה. אני עוצם עיניים ומתגעגע לצינת המיטה שלי בבית.

אמי ואחותי חוזרות עכשיו מבית הכנסת. אדוקות של פעמיים בשנה. אחותי, הצעירה ממני בשנתיים, מתעוררת בבוקר יום כיפור, עוטה פתאום פרצוף רציני. "מוכרחים", היא אומרת לאמי, ושתייהן נסחפות ביראת אלוהים עתיקה, לובשות לבן, לוקחות את הסידור המצחיק עם כריכת הכסף הרקועה שקיבלתי פעם לבר מצווה ויוצאות.

ילדים לבושי מחלצות תופסים את העניין דרך הכבישים הריקים והשקט מצויץ הציפורים שאין כמוהו בעולם. אבי, איש השומר הצעיר, אולי אפילו קומוניסט אדוק שהתרצה, לא מוכן להשפיל את עצמו עד כדי כך שילך לבית כנסת, אפילו לא ביום כיפור. "הדתיים, כידוע, עושים קואליציות עם הימין, רחמנא לצלן, ומערבבים פוליטיקה ודת," ולכן אותו לא תתפוס בבית הכנסת של הדתיים.

"אבל אין בית כנסת של לא-דתיים," מגלה לו אימא. "אין, אז אין לי לאן ללכת!" הוא חותם את העניין ונפנה לעיתוני החג.

פעם, כשחזרנו הביתה עם אימא אחרי ההתגודדות המסורתית שלי בית הכנסת בראש השנה, ראינו אותו מבעד לחלון עוד לפני שנכנסנו הביתה, מחזיק ביד את ספר התנ"ך שלי מבית הספר, מנופף בו באוויר, מבטו מתריס כלפי מעלה, והוא מעלה טענות הרבה בקול גדול. כשנכנסנו אמר שרדף אחרי יתושים, ושזה בכלל לא מה שאנחנו חושבים. מילא.

יום כיפור, 6 באוקטובר 73, אחת עשרה בבוקר

"קוראים לך בקשר, מעיר אותי בועז, הקשר שלי.
"מי זה?"

"ארבל 32, אבי שניר, הוא בדרך אלינו."

שניר, מפקד סוללה ג', או אברם, כמו שאבא שלו קורא לו, אחד הבולטים בקציני הגדוד, אליל הסוללה שלו. מחובשי הכיפה הסרוגה שהוריד אותה והיה חובש אותה שוב רק בכניסה לניר גלים, המושב שבו גרים הוריו.

בתור שני מפקדי סוללות, עשינו לנו מנהג לנסוע בסופי שבוע הביתה יחד באותו ג'פ, כששני הנהגים שלנו נוסעים מאחורינו בג'פ השני. זה היה קורה כשהיינו מקבלים כל אחד ג'פ משלו. אבל בתור מפקד סוללה שהגיע לתפקיד הנשגב רק לפני חודש וחצי, ידעתי שיש בגדוד רק שלושה ג'פים. בהתאם לפוליטיקה המקומית, דודי הרמתי, מפקד הסוללה הוותיק, יקבל את הג'פ שלו, וגם הרצל, קצין המבצעים שחתם קבע, יקבל ג'פ, ואילו אני שאפילו לא בקבע, ושניר שחתם קבע לא מזמן, ניסע שנינו יחד בג'פ ה-370 הדפוק. נחמתי הייתה שכשהיינו יוצאים יחד, היינו נכנסים קודם למושב ניר גלים עוד לפני כניסת השבת, טועמים מעוגת השבת החגיגית של רחל. שבח, אביו של שניר, היה טורח ומוריד לי שקית מלאה מעץ השסק, ואז הייתי בורח עם הג'פ הביתה לקריית גת לפני שתיכנס השבת.

שניר נראה לא פחות עייף ממני. הוא מספר לי שהסוללה שלו, סוללה ג', פרושה באזור בוקעתה, עם הכוחות של חטיבה שבע, ושהוא קצין הארטילריה של אביגדור קהלני, זה השרוף המפורסם מ'חשופים בצריח'.

"אסור לדבר ברשת, אבל כנראה מתבשל איזה יום קרב, אולי לקראת הערב... הם אולי יירו קצת, אנחנו נשיב אש, אם יהיה מזל אולי יהיה איזה קרב אווירי קטן ונדפוק להם עוד שביעייה..." הוא מזכיר לי את התקרית מתחילת השנה. "בכל מקרה, בשעה שתיים בצהריים תהיה קבוצת פקודות. באתי לומר לך שאתה חייב להגיע לנפח לקבוצת פקודות הזו." הוא מסביר שהמג"ד מבקש שכשאחזור למפקדת הגדוד אשמש כמרכז האש של שתי הסוללות במקום רוני.

רוני חברי נכנס לתפקיד רק כמה ימים קודם לכן. הוא אמור לעבור ממפקדת הגדוד לסוללה ב', לעזור לסרוסי שרק לאחרונה קיבל את תפקיד מפקד העמדה. שניר לבוש סרבל שריונאים, חגור באקדח. אני מרגיש שהוא מרוצה, ואפילו גאה מהעובדה ששלחו אותו לצדו של קהלני כדי לכוון את אש סוללות התותחים שלו לטובת הטנקים של חטיבה שבע אם יקרה משהו. והאמת, אני קצת מתקנא בו על התפקיד הזה, חלום של כל קצין ארטילריה.

"כדאי שגם אתם תעלו על סרבלים," הוא אומר לי ומניד את הראש לכיוון מזרח, "מי יודע איך יתגלגלו העניינים." לשניר יש סמך שיוצאת מקצה הלשון הנוגעת בשיניים כמו של ילדים קטנים, והמילים ס'רבלים וס'וללה ואפילו כוס' אמק יוצאות לו חמוד.

"לא רוצה להטריד את הצמים," אני אומר לו, "נחכה עד סוף הצום. מה אתך, אתה בכלל צום?"
 "אני...? אני מסתובב לבוש בסרבל טנקיסטים, בלי כיפה, ונוהג בג'יפ ביום כיפור שהוא גם שבת," הוא אומר לי בחצי חיוך. "אז איך אני יכול לצום?"

באותו רגע קוראים לו בקשר והוא ניגש לענות. אחרי שיחה קצרה מתברר שהוא צריך לחזור לגדוד כדי להיערך לקבוצת הפקודות בנפח. שניר שב ונפנה אליי, מניע את סנטרו כלפי מעלה בתנועה של אין בררה כאומר חבל שאין

לנו יותר זמן ביחד, עולה לג'יפ שלו, מנפנף לי ביד בעייפות ונעלם. לתמיד.

האמת, אני חושב, בעצם מקווה, שהוא דווקא בחר לצום באותו יום. רק שנים אחר כך, כשהכרתי את הוריו, ובמשך עשרות השנים שהגעתי אליהם הביתה בכל יום זיכרון, ידעתי שהמעט מאווירת הבית שהוא יכול היה לנצור בלי לנסוע הביתה, זה לצום ביום כיפור. מה שווה פיקוח נפש אם אין נפש. מה באמת אתה יודע על החברים שלך, אפילו הקרובים? מה אתה יודע על אלה שהתגייסו אתך, היו אתך באותם קורסים, באותו טנק, בחשכת אותו אוהל או במוצב נידח על הגבול? בכל אלה אין די הזדמנויות לנהל שיחות של ממש, בוודאי לא שיחות נפש מסגירות.

אבל זה קורה לפעמים, נניח, כשבא אחד החיילים הוותיקים להחליף אותך בשמירה, ולך ממילא אין מה לעשות, ואתה נשאר אתו עוד רגע.

בהתחלה אתה נועץ סיגריה בזווית הפה ושואל אותו סתם שאלה, למשל, "תגיד, ישך גפרור?"

הוא חובט כמה פעמים בשתי הידיים בשני הכיסים העליונים של החולצה, אחר כך בכיסים התחתונים של המכנסיים, בעוד אתה מאהיל כבר על הסיגריה מפני רוח רעה, ועד שהוא מוצא או לא מוצא גפרור אתה שואל אותו, "תגיד, אתה חושב ששכטר מסוללה ב' מת בתול?" והוא עונה, "שכטר? איזה שכטר?"

ואתה משיב, "דויד שכטר. הוא מהחדשים."

"אני יודע..." משיב הלה. "לך תדע..."

שניכם מתכסים אז לרגע בשתיקה, ומתוך החושך עולות ובאות לפניך פניו, פני הילד של שכטר. שניכם מביטים לרגע זה בזה וגם אולי קצת מצטערים על דודי שכטר שאולי לא עשה את זה אף פעם, ומתנחמים שלפחות אתם שניכם, בכל זאת הספקתם משהו בחיים. חיילים.

ופתאום אתה שואל את עצמך אולי גם הוא, זה שמחפש

עכשיו גפרורים בכיסים ולא מוצא, אולי גם הוא אף פעם.. ועוד לא... ואולי גם הוא לא יהיה כאן מחר. מילא.

יעל, קצינת הח"ן שלנו מקיבוץ כברי, הגיעה לגדוד זמן קצר לפני שאני הגעתי. אמרו לי שהיא הייתה פעם מש"קית תנאי השירות בגדוד, עד שהלכה לקורס קצינות. היה לה עור חלק ושזוף, עיניי איילה ענקיות, לבושה תמיד סוודר של בנים כך שדרגות המתכת, דרגות הסג"מ הבתוליות, גלשו להן הרבה מעבר לכתף.

חיילות, כדאי לדעת, יש להן ביחידות הקרביות מעמד נשגב. אני זוכר שפעם הפקידה הפלוגתית בקורס קצינים במצפה רימון ראתה אותי חוזר מתורנות במטבח. הייתי נפוח מרוב זלילות. היא שאלה מאין אני חוזר, ואני כדי להיראות קצת יותר קרבי מתורן שעליבות המטבח וריחותיו דבקו בו, ענית שאני חוזר מהשמירה בבונקר, לא מאמין שהיא בכלל מזהה אותי כצוער מהפלוגה.

"אכלת משהו?" שאלה האלוהית.

מנוד הראש המיוסר שלי אמר כנראה הכול.

"שאכין לך סנדוויץ' או טוסט?"

אלוהים, היא ממש מדברת אליי כמו אל בן אדם. כמו אל גבר. אז מובן שאכלתי עוד סנדוויץ' אחד וגם טוסט, וכל הלילה הייתי מאוהב בגדול ולעולמים, עד שבבוקר ראיתי אותה חבוקה עם ערן, המדריך המחלקתי מגולני, וכך חזרתי מיד לתהום האלמוניות העלובה.

אבל כבר כשהגעתי ליחידה היה ברור שיעל היא "באיזשהו מצב עם שניר". סיפרו ששניהם יוצאים לטפל בכל מיני פרועים סוררים ונפקדים מהסוללה של שניר: הוא תופס אותם בכנרת, באילת או לאן שהם לא מתחפפים להם, מכניס להם קצת מכות אבהיות, והיא משחקת את הקיבוצניקית המרוחקת והקורירה,

שהופכת פתאום להיות נערת החיילים המנחמת.

באותו לילה בבית גולדמינץ בנתניה חגגנו ורקדנו עד שתיים בלילה. יעל ניגשה אליי, לגופה הסוודר הנצחי, הפעם כפות ידיה היו חבויות בתוך השרוול, והדרגות היו עוד יותר נמוכות לאורך הזרועות כי היה קצת קריר, ורוח נעימה שלא נשבה מאז באה מהים אל מול קולות הרוקדים.

יעל שאלה אותי אם ראיתי את שניר, כי היא קיבלה מברק מקצין העיר רמת גן, שחייל מהסוללה שלו נעצר בעיר, והוא כלוא שם.

שניר, גברתן לא קטן, היה דווקא עסוק בהתאבקות או בהורדת ידיים עם הנהגים בסוללה, שהיו מצדם עסוקים בהבערת פלוצים - שוכבים על הגב, מכופפים את הברכיים לחזה, מדליקים מצית בפאתי הישבן בואכה פי הטבעת, ונופחים נפיחה ראויה שעולה מיד בלהבונת כחולה, לקול מחיאות כפיים סוערות.

שעה קלה אחר כך נראו שניר ויעל עולים לג'יפ שלו ויוצאים בחופזה.

כיוון שחלקנו את אותו חדר, וכיוון שחזרתי לחדר בשתיים לפנות בוקר, והוא עוד לא חזר, נותרו שתי אפשרויות: או שהוא אמר לה, תעזבי את החייל הזה, נטפל בו כבר מחר, בואי נרד עכשיו לחוף... ואז הם ירדו להם עם הג'יפ לחוף, הוא פשט ממנה את הסוודר הגדול, את הדרגות ואת המבוכה, ושם הם בילו את הלילה, או, מה שלדאבוני יותר מתאים לשניר, הוא יצא אתה עוד באותו לילה לקצין העיר לשחרר את החייל הסורר או השיכור ולהביא אותו לגדוד, וכשחזרו לקראת שחר הוא נכנס למיטה שלו, גדול ודובי, וישן כמו מת עד למחרת.

עד היום אני לא יודע, והיא מעולם לא גילתה דבר לאיש, לא להורים של שניר, גם לא לי. אפילו אחרי שהודעתי בקשר לבנות בשלישות שמרגע זה ישראל קיגל, סגנו של שניר, הופך להיות מפקד סוללה ג', ושניר, שעמד ליד קהלני בטנק

שלו ליד מזרעת בית ג'אן במובלעת הסורית וכיוון את האש
הארטילרית, חשוף לגמרי בצריח, נפגע מפצצה של מטוס
סורי שירד עליהם והוא.. איננו, כלומר, לא אתנו... זאת
אומרת נהרג, זהו.

3

השקמה הזקנה זעה באי-נחת על משכב הגבעונת שעליה ישב בגן יעקב, והרוח שהסתבכה לרגע בענפיה, חילצה ממנה אנחה של ממש. קם על רגליו והחליט סופית שלא ילך למסיבה. מה לו ולמסיבות הטיפשיות האלה. ילך ישר הביתה, יתקלח ארוכות, אחר כך ימשיך לעבוד על הציור שהתחיל לפני שבוע ולא התקדם בו כלל, יקשיב לתקליט 'גשר על מים סוערים' וילך לישון מוקדם. אין לו בכלל מה לחפש שם.

צלילי המסיבה נשמעו כבר מפנית הרחוב. כשהגיע לחדר המדרגות נפנה וחזר על צעדיו, ושב וחזר עד שנכנע לכניעת עצמו ובמשיכת כתף נדחק אל הדירה הקטנה. הרגיש כמעט כמו בביקורים בבית משפחות הנופלים. נכנסים בדלת הפתוחה בלי לצלצל. אנשים זרים מתגודדים בקבוצות קטנות, המסדרון מלא עד שבקושי אפשר להידחק פנימה. חסרות רק הכיפות, זיפי הזקנים, הנהוני הראש שבין החברים, והאחות הגדולה טרוטת העיניים שמציעה קפה או מיץ, כאילו אי-אפשר בלעדיהם להתאבל אבלות ראויה.

מיד נאטם מפני המוזיקה והלהג ופנה להסתתר במטבח. שם התעלם מזוג נעלסים מצחקק, חיפש לו כפית נקייה להכין קפה, ולא מצא. הדליק סיגריה במקום, יצא למסדרון ונתקע מול דלת הכניסה בין שתי קבוצות של עמומי מבט שכמו נלקחו מכינוס של סוכני ביטוח מקריחים וארוכי פאות לחיים, נעולים נעלי יגואר ולבושים כולם מכנסי טרילין, מדי צו האופנה. אלה, אפילו רצה, לא

אפשרו לו להיכנס לסלון וגם לא לחזור למטבח. באותו רגע אבוד נפתחה הדלת, ולמסדרון נכנסו מיה ובת דודתה שרון, שהגיעה מאוקספורד.

מהמקום שבו היה תקוע נאלץ לעמוד וללטוש בהן עיניים. אף שפניה הביעו אבדן דרך קל, היה בה אותו ביטחון של מי שמכירה במעלותיה החוצות יבשות וימים. ביטחון שניכר מיד גם בצעדה ובאופן הילוכה.

שנים אחר כך ראה שוב וזיהה את ההילוך המצודד הזה. צעדן של הסטודנטיות מהאקדמיה למחול בירושלים, שיוצאות לכיוון בניין טרה סנטה מרחוב בלפור, חולפות על פני מעונו של ראש הממשלה בשיערן האסוף לפקעת עגולה על ראשן, בלבושן הכאילו-מרושל הנלבש מעל לבגד הגוף המחמיא, המיוזע קלות אחרי השיעור. לעתים הן נעמדות בקבוצה של גופות מחוטבים, נותנות לעצמן רגע של נינוחות אחרי אין סוף השתחויות אל כף הרגל שלהן המונחת על הקורה. לעתים צועדות כמעט ברחיפה אל מעבר לפינת הרחוב, כתפיים משוכות לאחור מבליטות ניצני שדיים שלעולם לא יהיו גדולים מדי, מוכנות לרגע שבו יצטרכו שוב לפשוט את הותלות הצמר והטרנינג הישן, להניח הצדה את התיקים הענקיים ולהתחיל הכול מהתחלה.

לשרון היה תיק קטן מאוד, ולא נראה היה כאילו היא מבחינה במישהו או במשהו מבעד לענני הפונץ' וצלילי 'הי יו יו' של להקת כוורת. מיה, אחרי שזיהתה אותו שבוי במסדרון, נפנפה לו מקצה החדר, ניגשה אליו והציגה את בת דודתה. אמר שבדיוק הוא הולך למטבח להכין לו קפה, אולי גם הן רוצות. מיה אמרה שייגשו, והיא תכף תצטרף, היא חייבת להגיד משהו לאיילה.

הלכו למטבח ופתחו ב"נעים מאוד" והוסיפו "ורי נייס אינדיד", ואחר כך המשיכו בעוד כמה דברי הבל שאומרים כל שני פתאים נבוכים שחייבים להתנצל על שנקלעו בפעם הראשונה בחיים לפגישה עיוורת. שוב היו הכפיות מטונפות, והכוסות מלאות בתולעי סיגריות. הלכו אל לב המסיבה בסלון הדירה שבו היו המנורות החשופות, עטופות נייר צלופן אדום וכחול כדי לטשטש את כיעורו

של החדר בימים כתיקונם. גם פרצופי האנשים נראו כמו פניהם של בני כת מוזרה שבורחים בלילות לחגוג בתנועות משונות איזו שמחת עלובים לצלילי מוזיקה גסה.

בכלל, תל אביב של חורף שנת שבעים וחמש הייתה בית ועד גדול של כל הבורחים. איילה, בעלת הדירה, ברחה מריח הפרות ומחממות הגלדילות של מושב תל יצחק, להיות עוזרת למזכירה בכירה בסוכנות ביטוח קטנה ברחוב בן יהודה פינת גורדון.

אלונה הייתה דיילת קרקע באל על. הבטיחו לה כבר שהיא תהיה דיילת אוויר בשנה הבאה, נשארו לה רק כמה חודשים וכמה קילוגרמים להוריד, ואז היא תברח מהכול, בעיקר מאימא שלה.

עמי היה חבר שלה. בינתיים. הוא ברח משישה חברים שגרו בדירת שלושה חדרים, שברחו כל אחד בנפרד מכמה קיבוצים ועבדו בשיפוצים ואחר כך העדיפו להתבטל כשומרים במועדון צוותא, שכן כולם היו יוצאי סיירת גולני, פליטי החרמון, והחליטו שעדיף להם לחיות ולא דווקא לעבוד.

ניצה הייתה אלמנת מלחמה, יפה, צעירה, עצובה, מבולבלת. היא העבירה את ימיה בבריחה מהמציאות המסויטת שבה כל מילה או כל מעשה שעשתה היו חייבים בדין וחשבון להורים שלו, לחברות שלה, למשפחת השכול, לחברים לנשק ולעם ישראל לדורותיו המעצבנים. בינתיים עבדה באותו משרד לעמילות מכס שבו הכירה לפני כמה שנים את בעלה, חזי, שנפל אי שם על הדיונות בסיני ביום השני לקרבות.

את ניצה פגש כשהגיע לתל אביב אחרי המלחמה, בחדרון המכוער שלו, באותו משרד לעמילות מכס שבו עבדו יחד. כבר היה ביניהם יותר ממבט ולהג ושיחה בטלה, אלא שגם הוא ראה כל הזמן צל איש מאחוריה ולא עשה עוד צעד בכיוון הזה כלפיה, כדי שלא תיפגע יותר ממה שכבר הייתה פגועה. רק זה חסר לו.

כל אלה, וסביבם ערב רב של נספחים נידחים וזנוחים, היו מתכנסים במסיבות ששמען עבר מפה לאוזן עד ערב שבת, מפזזים ורוקדים ובו בזמן מעבירים ביניהם סיגריות של חשיש מסריח ועושים קולות של מורדים בממסד המסואב, אותו ממסד ששבו

ובחרו לשלטון רק כמה חודשים לפני כן, כדי להוכיח לעצמם שהם עשו משהו, והם לא סתם פראיירים של גולדה - הם חיים בעיר הגדולה ונהנים למרות הכול.

4

לאחר כמה שעות וכמה ריקודי סלואו מהוגנים הגיעו לדירתו בשדרות קרן קיימת שעכשיו קוראים להן שדרות בן גוריון. מיה, במחווה אצילית, השביעה אותו "שלא יעשה לה עוד נזקים, היא פגועה ממילא," התנצלה והלכה לה הביתה.

פְּתַח בפניה את הדלת והיא נכנסה פנימה לאֵטָה, כמו נסיכה ענוגה המפלסת לה דרך בבית תמחוי רוחש קבצנים חורשי רעות. בתחילה הביטה בו לוודא שהיא עושה את הצעדים הנכונים ואחר כך התקדמה לבד, מתבוננת בקירות, בתמונות השמן הדהויות ובכמה רישומים שצייר עוד בתקופת התיכון ושטרח לתלות על הקיר. לבסוף התישבה במטבח על אחד מכיסאות הפורמייקה השחוקה, ברכיה צמודות ואצבעות הידיים פכורות על ברכיה, בלתי נגועה.

הכין להם קפה שחור חזק בספלי החרסינה סדוקי השפה של דודה פנינה, ושניהם לגמו בלי קול. תוך כדי שתייה הביט מעל לאד הקפה וראה דרך עיניה את הדירה במלוא עליבותה. איך יגיד לה שזו לא באמת הדירה שלו, אלא ביתם של פנינה ומנחם, בן דודו של אביו, הקרוי על שם אותו סבא רבא, מנחם, ושהם נמצאים עכשיו רק לכמה חודשים בלונדון וזה בכלל הבית שלהם, הטעם שלהם, וגם הריהוט שלהם, והוא רק שומר להם על הדירה, בינתיים חוסך את שכר הדירה, עד שיראה מה יהיה עם הלימודים בטכניון והמילואים ובכלל.

שתק.

שאל אם רוצה ללכת לסלון ומיד התחרט על המילה הגדולה שבחר לחדר הקטן הזה. הנהנה בראש, אחזה בשתי ידיה בארנקת הקטן והזדקפה, מוכנה להצטרף אליו למסע. לא ידע איך להוביל את האישה הברה הזאת, אפופת נופך בריטי

מהוגן וריח קל של בשם עשבי ירוק, עד שדמיין לעצמו שהוא קצת ארי בן כנען, והיא קצת קיטי פרימונט, הגיבורים של 'אקסודוס'. הישראלי והזרה.

ביקש ממנה לקחת את הקפה שלה, לקח את הספל שלו, הושיט יד לאחור לאחוז בידה והוביל אותה ספק ברצינות ספק כבמשחק של ילדים אל הסלון. לאחר כמה מחוות התיישבו על השטיח מרוט הגדילים, ראשיהם שעונים על ספת הקורדרוי הדהויה, מחבקים איש את חום ספלו.

שאל אם רוצה לעשן.

לא רצתה.

אכפת לה אם יעשן.

לא התנגדה.

קם והניח על הפטפון את התקליט שבו היה השיר 'סע לאט' של אריק איינשטיין, המנון כל הכואבים השותקים.

עד שהוציא את התקליט מהעטיפה, השאיר את הסיגריה בזווית הפה, חוכך בדעתו אם העברית הרחוקה אך החמודה שבפיה תספיק או שכדאי שיתרגם לה את המילים:

נוסעים במכונית הישנה

אל תוך הלילה הרטוב

הגשם שוב נהיה כבד

ולא רואים ממטר,

סע לאט...

עשן חָדָר לעינו וחילץ ממנה דמעה סתמית. החליט לשתוק. גם לא היה בטוח שאם יתרגם היא תבין בדיוק מה פירוש "ברדיו החלפון של הגשש", ו"עד שלא יעוף איזה רימון", או "ואיזה מסכנים החיילים ששוכבים עכשיו בבוץ". אי-אפשר, אמר לעצמו, להסביר כל דבר, במיוחד לא בדיחות ושירי זיכרון של ארץ אחרת. שתקו והקשיבו למוזיקה. עד שלקחה לידיה את עטיפת התקליט, ושאלה אם זה שיר שכתבו עכשיו על המלחמה.

ענה שלא דווקא, זה סתם שיר.
להפתעתו, בלי כל הקדמות, שאלה באנגלית אם הוא הרג מישהו
במלחמה.

חשב שלא שמע היטב ושאל, "סליחה, מה שאלת?"
שאלה שוב בעברית, אם הוא "להרוג בן אדם במלחמה."
מעצמת ההפתעה ענה בפשטות, "כן," ורק חשב שאולי היא בכל
זאת מבינה את המילים "ועד שלא יעוף איזה רימון", או שבת דודתה
מיה, אולי סיפרה לה משהו.
שאלה איך זה קרה.

עכשיו נראה היה שלא יוכל למלט עצמו משאלות החוקרת.
"או קיי..." אמר, שואל את עצמו מהיכן יתחיל. "אז ככה. במלחמה
יש תותחים ויש טנקים. ו... רובים וחיילים וזה מה שקורה, את יודעת...
מכוונים מרחוק על מי שחושבים או שנדמה לך שזה אויב, ויורים זה
על זה..."
"מרחוק?"

"אהה, כן מרחוק... זאת אומרת, תלוי. בטנקים זה לפעמים שניים,
שלושה קילומטרים. בתותחים יותר רחוק – שישה, שמונה, עשרה
קילומטרים, לפעמים פחות לפעמים יותר... במלחמה הזו זה היה
הרבה פחות... לפעמים מאוד קרוב, קרוב מדי..."
אבל, אז איך... שאלה, איך הוא יודע שזה דווקא הוא באמת שפגע,
הוא... ולא מישהו אחר?

עצם להרף עין את עיניו, ומתוך החשיכה עלו ובאו התמונות
האדומות שלא ראה זמן רב, והקולות שאטם עצמו מלשמוע.
פקח את עיניו במהירות.

"תראי," אמר לה וקולו שקט מאוד, כמו מורה המסביר לתלמידתו
הצעירה, "ברור שחיילים סורים נהרגו מהפגזות התותחים שלו ומירי
גדוד הטנקים שהצטרף אליו אחר כך, אחרת לא היינו מנצחים, נכון?
אבל..." עכשיו השתתק, מה יאמר לה?

"אבל מה...?" הקשתה הילדה שהגיעה במיוחד מסוף העולם כדי
לשאול בחצי עברית ילדותית וחצי אנגלית חוקרת שאלות שלא
שואלים כאן.

"אבל מה?" התעקשה בדיוק כשנשתתק גם התקליט שניגן, מפנה את החלל למענה שלו.

פלט אוויר שהיה כלוא כמעט למעלה משנתיים בריאותיו, ואמר שאת החייל הראשון שהוא יודע בוודאות שהרג, הוא בעצם דרס. דרס למוות.

חיכתה עוד רגע לשמוע את ההמשך שלא הגיע.
דרסת. אמרה בלי שאלה.
ענה שכן. דרס... דרס עם הנגמ"ש שלו.
שאלה מה זה נגמ"ש.

"נגמ"ש זה נושא גייסות... כלומר זה כמו טנק קטן עם שרשרת זחל, אבל בלי תותח..." הפרוט נשמע לו תפל כל כך בחלל החדר. אמר שלא חשוב, לא משנה, והסביר שהיה מפקד היחידה והמפקד יושב על כלי פיקוד כזה, ו...לא משנה באמת, ושבעצם היו שם שניים, שני חיילים סורים.

"דרס שניים חיילים בנמ-גש..." אמרה בהטעמה כמשננת חומר לימודי חדש. "למה אתה מחייך?"

"נגמ"ש. לא נמ-גש...כן, שני סורים, כנראה נשארו מאחור בשטח שלנו. הלכו לאיבוד או נשכחו שם על ידי חבריהם למשך כמה ימים."
"ואיך הם נדרסו?"

ידע שהרגע הזה יבוא, שבו יצטרך להודות גם בפני עצמו על הדבר.

הזדקף, שילב שתי ידיים על חזהו, נשא מבט אל מעבר לחדר הזה, שמט את שתי ידיו לצד הגוף וירק תיאור קצר ויבש. הוא וחברו ראו אותם בשדה הבור שלידם, מחזיקים מטול רקטות. חשבו שיירו על הנגמ"ש שלהם. פקד על הנהג שלו לדרוס אותם. וזהו. זה הכול. שתק.

שתקה גם היא.

אחר רגע קצר שאלה אם לא נבהל.

"נבהל?... אהה..." ענה שלא יודע, לא זוכר. עשה מה שכל אחד היה עושה במצב הזה.

"כל אחד... מה הכוונה 'כל אחד היה עושה'?"

"כל חייל, זה מה שהיה עושה כל חייל," ענה וגם שאל את עצמו
אם באמת זה מה שכל חייל היה עושה.

"זה בכלל מותר?" שאלה אחרי רגע שקט ופניה איומים.

"מה מותר...?"

"לדרוס אנשים ככה... זה מותר?"

לא יכול היה שלא להרגיש בשריִי החיוך שעומדים לעלות על
פניו. הקפיא את ההבעה, חוכך בדעתו איך יענה.

"את שואלת," אמר מטעים כל מילה בנפרד, "את שואלת אם
במלחמה מותר לדרוס אנשים... האמת, הונסטלי אינדיד, אין לי
תשובה. במלחמה, חיילי אויב, כשמוצאים אותם, אם הם נכנעים,
צריך לקחת אותם בשבי וצריך להשקות אותם, ואם הם נפגעו צריך
לטפל בהם... זה כן, אבל האם מותר לדרוס אותם, אם הם מתכוונים
לפגוע בך? אז... כן. יש תרגולת כזאת. זה עוד כלי במלחמה."

רצתה לדעת אם הסתכל עליהם אחר כך.

לא הסתכל, מה יש להסתכל אמר, והוסיף שהיה עסוק בשאלה
איך יחזור לכביש על התוואי המוגבה שעליו היה שאר הכוח, כי הם
היו חייבים כבר להיכנס לשטח סוריה, וכבר היה כמעט ערב, וכל
היחידה הייתה תקועה אחריו. נזכר פתאום שכעבור כמה שבועות
נכנסו לכפר נטוש, כפר ח'אדר למרגלות החרמון בצד הסורי. שם,
באחד הבתים הריקים, ראה חדר קטן ובפינה עמד איזשהו מזנון, פעם
קראו לזה 'בוֹפָה' של כלי אוכל מיושנים, ועליו זכוכית שגם אצל
סבתא שלו שימשה תחליף לאלבום תמונות. מתחת לזכוכית היו כמה
תמונות משפחתיות מסולסלות שוליים של חייל צעיר ומשופם עם
גומות חן וחיוך, מחובק עם חבר, חייל אחר שמחזיק כלב חמוד. היה
נדמה לו שאולי זה היה אחד מהם, אפילו שניהם, אבל בהחלט יכול
להיות שזה גם לא הם. בטח לא הם, איך יכול להיות בכלל. שטויות.

מדי פעם, הודה בפניה, הוא חושב עליהם. בכמה השניות שהביטו
בהם, הם נראו לו אז השניים כמו חברים. לא יודע למה, אולי הצורה
שבה עמדו שם זה ליד זה... כמו זוג חברים בכל מקום בעולם. בכלל,
חיילים די דומים אחד לשני, כלומר הסורים - כאלה נמוכים, שפם.

לא, הוא לא לקח את התמונה, זה ממש אסור. ומה יעשה בתמונה כזו. מי רוצה לזכור את זה. גם כן מזכרת.

"כשהייתי קטנה," אמרה בשקט, "אבא שלי דרס עם הטנדר שלו, לא בכוונה, גור חתולים קטן בחנייה של החווה ברודזיה. אני ואחי כעסנו עליו נורא ובכינו יום שלם..."

לא ידע מה יאמר, וכבר היה לו קצת לא נעים, והבין שבעצם הכי בסדר היה להרוג אותם, את השניים בירייה או לשחוט עם סכין, כך שזה יהיה יפה ואלגנטי כמו בסרטים. אבל הוא לא התכוון להתנצל באותו רגע בפני אחת שבקושי יודעת להגיד נגמ"ש.

"מלחמה," ניסה גישה אחרת, "אולי את לא יודעת, זה לא משחק. זה אתה או הוא, ככה זה. ואת יודעת מה, כן, לפעמים זה בעצם גם משחק. גם משחק של הגדולים, של הפוליטיקאים וגם משחק של החיילים. משחק חתול ועכבר, מי יותר מהיר, יותר זריז, מי יותר ממזר. וכשמגיע למצב של 'אנחנו או הם', אז זה צריך להיות אנחנו, אחרת זה הם..."

גילה לה ששמע אחר כך את הנהג שלו מספר בהתרגשות לחברים מה קרה ואיך הוא, הנהג, משך בידיות, ואיך נפל הנגמ"ש ודרס את השניים, גאה בתושייה ובנחישות.. ושכלל כדאי לדעת שעדיף לפצוע חיילי אויב, ולא להרוג אותם כי...
 "עדיף לפצוע?" ניסתה לעכל.

"אהה. כן, עדיף. מוזר לך שמשהו חשב על זה, שעדיף לפצוע חיילי אויב כי הרוגים סתם זרוקים שם בשטח ופצועים, פצועים מעסיקים עוד ארבעה אנשים שמפסיקים להילחם. עוד כלל במשחק."
 עכשיו הוא כבר קצת כעס. "ומה זה משנה אם פוצעים או הורגים או דורסים או יורים או שוחטים, מה זה משנה בכלל."
 קבעה שהוא כועס.

"מה פתאום כועס," ענה בכעס, "על מה יש לי לכעוס?"
 "אולי.. אולי על זה שמשהו הביא אותו להגיד שזה לא משנה אם דורסים או שוחטים או יורים או..."

אף אחד לא מביא אותו לשום מקום. הוא כבר שם, תקוע שם עדיין, ענה. "בסך הכול הם מתים השניים האלה, לא? האימהות שלהם

מתאבלות עליהם בכל מקרה אם ירו בהם או אם נדרסו, לא? אז מה זה משנה?"

שאלה אז על מה הוא באמת כועס.

לא ענה. הניח את ספל הקפה וקם לבחור להם מוזיקה אחרת שאולי תשנה את הנושא, אולי האדאג'יו בסול מינור של אלבינוני, שהיה להיט במצעדים משום שהיה נעימת רקע אבסורדית לאיזה סרט אלים. שם את התקליט של אלבינוני על הפטפון.

במקום המוזיקה הקלאסית התחיל התקליט לנגן את 'שיר ישן נושן' של אריק איינשטיין. חזר לפטפון וגילה שמשום מה העטיפות והתקליטים הסתכסכו ביניהם. עוד בלגאן. כאילו חסר לו בלגאן בחיים. ניסה לרגע למצוא את אלבינוני בעטיפה של אריק איינשטיין ואז נמלך בו והחליט להשאיר את התקליט הזה וחזר, כבד ומסורבל, והתיישב מולה בישיבה מזרחית.

ראה אותה על השטיח הישן של דודה פנינה בבגדי המסיבה שלה. נעלי הערב הלבנות הונחו לערמה חושנית על הארנק התואם, ושמלתה, שמלת משי תכולה ואוורירית, מכסה על גופה הזקוף וחושפת טפח מרגלי הרקדנית הארוכות. מושלם. שלם. גם במחשבה, כדיבור, בשאלות הישירות והתמימות האלה. אהב את המחווה הקטנה שעשתה בידיה כדי להיטיב את אמרת השמלה כל פעם, כשזו הייתה עוברת את הגבול...

אמרה שלא הבינה את כל המילים.

חזר על המילים לקצב המנגינה וניסה לתרגם לאנגלית.

שיר ישן נושן, שיר של חיילים
ששרים אחרי הקרב,
שיר של אהובה, מצפה לך,
מישהו שר את זה קודם...

"מישהו שר את זה קודם..." הקשתה. "מה הכוונה 'שר את זה קודם'?"
משך בכתפיים, "אני יודע... שר קודם... סתם שיר, דיבורים, לא
לכל דבר יש כאן עומק או הסבר מלומד."

"אולי בדיוק על זה הוא כועס, השיבה. "על הדיבורים, על שכבר קודם שרו שירים כאלה, על מלחמות וחיילים ושמן הסתם עוד ישירו שירים כאלה במלחמות הבאות ובינתיים ימשיכו אנשים לדרוס ולהרוג ולשחוט, וכלום לא ישתנה..."

באנגלית זה נשמע כתב אישום קשה. שתק ולא השיב. חבל שלא מצא את האדאג'יו.

קמה ושאלה אם רוצה עוד קפה, ואם יש לו נטול קפאין, כבר שלוש לפנות בוקר. לא היו לו מילים, ואפילו לא ידע מה זה נטול קפאין, רק הנהן בראש לכיוון המטבח.

ראה את שואלת השאלות הקשות מתרחקת למטבח, ולתדהמתו חש אליה קרבה זרה, וגם מבוכה מוזרה על שהוא מרגיש כך כל כך מהר. שאל את עצמו על מה באמת הוא כועס.

כשחזרה עם ספלי הקפה כבר היה מוכן להודות.

אמר שהוא כועס על הרמאות.

מי רימה אותו? הקשתה.

לא רק אותו, את כולם, אמר פניו אל החלון, אל החושך.

"הדור של ההורים שלנו רימה קודם כול את עצמו, אחר כך רימה אותנו. מאז ימי בית הספר סיפרו לנו סיפורים על איך כולם היו גיבורים, ואיך תמיד היו מעטים מול רבים ותמיד צודקים כל כך ומוסריים כל כך, וחיל האוויר ישיג מיד עליונות מוחצת, ושהשריון יסתער ויעביר את הקרב לשטח האויב, ותמיד ידאגו לפצועים, ושלעולם, לעולם לא ישאירו פצועים בשטח... עד שבאה המלחמה הזאת וכל הברדק הזה, ומכל האגדות האלה נשארו אלפי חיילים מתים. ואלה..."

ראה את פניהם של אלה המתים, פני מוות לבנות, מגודלי זקן שצומח גם לאחר המוות הצופד.

"אלה שנשארים בשטח. אלה שהעור שלהם הופך בסוף שחור ומתפורר ורוחש זבובים ירוקים כמו אלה שעומדים על זבל של פרות ברפת, אחרי שהם שוכבים שם במשך יומיים מכוסים בשמיכה הצמר הצבאית המגרדת או קשורים בסרטי בד של כדורי המקלע על התמסורות של הטנקים מאחורה, עד שבכלל אפשר להיכנס ולפנות

אותם... בכלל, לא תמיד אתה מבין מה אתה רואה. לא תמיד הם נראים כל כך שלמים ויפים, ואיך זה שהדבר הזה שמוטל שם לפניך היה בן אדם עם עתיד וחלומות עד לפני כמה דקות, וזה כל מה שנשאר ממנו... וכל השאר זה שטויות."

לא הכירה את המילה 'שטויות'.

"שטויות, נו..." נאנח ושאף אוויר, "אני יודע... בול שיט, אמר, מכסה את השפה העליונה בשפתו התחתונה כדי לסכור את פיו, כדי לחטט עוד לרגע במקומות שלא נגע מזמן. "בול שיט, סיפורים, חצאי אמתות, מעשיות לילדים הפראיירים שכשהמפקד שלהם אומר קדימה הסתער, כולו מבוגר מהם בחצי שנה בקושי, הם צריכים להאמין שבן גוריון בכבודו ובעצמו שלח אותו להורות להם להסתער ולכן הם מסתערים קדימה. ככה זה במדינה שבונים אותה מאלף גליות רחוקות ואלף שבטים נרדפים וחסרי ביטחון. צריך ליצור לה סיבות והיגיון ומוטיבציה יש מאין. מיתוסים על גיבורים וגבורות וערכים כדי שההורים והילדים שלהם, הפראיירים הסדירים, יהיו מוכנים לעמוד לבד במשך שלושים שעות מול כל הצבא הסורי, עד שהתבררה להם הבגידה."

"בגידה?" שאלה, "אבל בגידה זה מעשה שעושים בכוונה, לא?"

"מי יודע מה עשו בכוונה ובמה סתם טעו טעות קשה כל כך?"

שאל. "אבל ראש הממשלה שלנו ושר הביטחון שלה וראש אמ"ן וכל החבורה הזאת ידעו בדיוק כמה טנקים יש לסורים וכמה תותחים עומדים מולם. מול כל תותח או טנק שלנו דהרו עשרות, כן, עשרות טנקים ותותחים שלהם, ובכל זאת הימרו על כך שלא יקרה כלום אם לא יגייסו את המילואימניקים. 'הסדירים יחזיקו מעמד. יהיה בסדר'. למה..." שאל שוב את השאלה שאותה דווקא שאלו חבריו כל כך הרבה פעמים. "למה בחמש בבוקר של יום הכיפורים, כשכבר ידעו בוודאות שבערב תפרוץ מלחמה, למה לא טרחו לומר לנו את המילה הזו, מל-ח-מה." הדגיש כל הברה, "לא יום קרב ולא תקרית. מלחמה. ולו רק כדי שנפסיק לצום ונתכונן למשימה. כן, זאת בגידה."

לבו הלם בפראות.

שתק עוד רגע.

"תחשבי לרגע, אם הסורים והמצרים לא היו תוקפים ביום הכיפורים, יום שכולם יושבים בבית או בבית הכנסת... ליד טלפונים. מה היה קורה אם היו מפתיעים אותנו למשל בחופשת בסוכות, בשעה שכל החברה זרוקים על החוף בטאבה, בסיני או בכנרת... המילואימניקים היו מאחרים בעוד יממה. איזה טבח היה קורה אז...?"

שתקו רגע כדי להטמיע את הרעיון הקשה הזה.

הציע שתשאל את הפצועים שנשארו לבד, שתשאל את סרוסי ואת צורי.

"תשאלי אותם איך הם קוראים לזה אם לא בגידה."

"מי הם סרוסי וצורי?"

"סרוסי נהרג בלילה הראשון, הנגמ"ש שלו נפגע מפגיעה ישירה של טנק סורי. אבל, צורי הוא... הוא פשוט מת."

"איך הוא נהרג?"

"הוא לא נהרג, הוא נושם ואוכל והולך, הוא חי... אבל הוא מת. בסוף השבוע השני למלחמה, אחרי שנכנסנו לשטח סוריה, פתאום תפס קצין הקשר שחיים צורי, הקשר של הסוללה, כבר כמה ימים לא יוצא מהנגמ"ש שלנו. הוא כל הזמן מתנדב להיות בהאזנה לרשת הקשר, לא יוצא אפילו לאכול. החברים מביאים לו אוכל. אחד החיילים מתנדב לזרוק לו החוצה את החרא שהוא מחרבן בלילות. עכשיו שמעתי שהוא גם לא יוצא מהבית הוא בעצם מת כבר למעלה משנה. מאז."

"ואתה?" שאלה והייתה דאגה של ממש בקולה, "איך אתה?"

אמר שהוא בסך הכול בסדר.

והיא שאלה איך אפשר להיות בסדר.

יום כיפור, 6 באוקטובר 73, שתיים בצהריים

ארובות השמים כמו נפתחו, וברד של אלף פגזים מלווה בנהמה של עשרות מטוסים ניחת על רמת הגולן כמו סטירת לחי לא צודקת.

התעוררתי רק כמה שניות קודם לכן והספקתי להכניס את החולצה למכנסיים ולרכוס את החגורה, אבל לא הספקתי לסדר את גומיות הנעליים כמו שצריך.

את המראה הזה לא יישכחו לעולם אלה שהיו שם, ולא יבינו לעולם אלה שלא היו שם: כל צומת, כל שביל, כל גבעה שיכולנו לראות סביבנו, מאזור הג'וחדר ורמת מגשימים ועד תל פארס שממזרח, התפוצצו כולם בלהבות עשונות. בתוך שניות זינקו מפלי אש מלובים ברוח מלוהטת לעומק שדות הקוצים, מציירים לנגד עינינו הנדהמות את אחת התמונות שנזכור תמיד מהמלחמה שעוד לא התחילה: פרות אומללות מעדרי הבקר הנטושים של יישובי הגולן דוהרות מתוך סבך השדות הבוערים, כמו לפידים חיים, וקורסות בגעייה איומה לפני שהן עולות השמימה באש נוראית ובריח רע. בתוך כמה שעות נלמד שהקרבן הזה אין די בו, ושגם חיילים בוערים כך, באותו ריח.

החיילים מתחת לרשתות ההסוואה מסירים מעליהם בתנועה אטית להכעיס את הטליתות והכיפות, נפטרים מהמטפחות הקשורות לראשם כמו מתחפושת טיפשית במסיבת מסכות שחרבה, ומביטים בעיניים שואלות, פעם אל האש הגדולה ופעם אל הנגמ"ש שעליו אני עומד וחוזר חלילה.

אילן, הנהג שלי, מזדקף בתחתונו על הג'יפ, שתי נעליו בידיו הפרושות לצדדים, וצועק לכיווננו, "חארות, אמרתם בשש..." אני חוטף את המיקרופון ופוקד את הפקודה הראשונה במלחמה

הראשונה שלי: "שימו לב כולם! בלי יוצא מהכלל, לשתות מהר מים, לפתוח אריזות של מציות מחמישייה של מנות קרב ולעוף לכלים. ושהרב סמל ידאג שיהיה פה תיכף מרק חם..."
 "מה אתה שואל?"

"כן, אפשר להפסיק את הצום מיד..."

"כן, כן, להפסיק, יש אישור..."

"מה ז'תומרת ממני האישור?"

"לא, לא מהסמל דת... ממני."

ואז אני מתכופף לסדר את הגומיות של המכנסיים מעל לנעליים, שהרי אחרת לא אוכל להתחיל את המלחמה הראשונה שלי כמו שצריך.

אני נזכר שאריה מזרחי, המג"ד, ביקש שאחזור למפקדת הגדוד אם מתחיל משהו. איזה חרא, אני מקלל ביני לביני, "עכשיו אצטרך לעזוב את הסוללה שלי ואת החיילים שלי דווקא ביום קרב..."

אורי, הסמג"ד, אכן קורא לי בקשר להגיע מיד למפקדת הגדוד ולנהל את האש של שתי הסוללות. אני מביט בחיילים שלי, בעצם נפרד מהם. עדי, הסגן שלי, כבר מכוון בתנועות ידיים נמרצות משאית תחמושת פנימה לעמדה. אני מסמן לו מרחוק בתנועת יד שאני חייב להגיע למפקדת הגדוד. הוא עוצר לרגע, ידיו עדיין באוויר כמו נכנע למשהו, מביט סביב מאין יבוא עזרו, אחר כך זוקף בוהן מורמת, כמו אומר, סע, יהיה בסדר, אל תדאג, וממשיך להכניס פנימה את המשאיות. מפקדת הגדוד שלנו, גדוד ארב"ל, נמצאת בכמה נגמ"שים כמה מאות מטרים מהסוללה שלי, על כביש העפר המוליך דרומה לכיוון רמת מגשימים. אני רץ לשם עם הנשק, הציווד והחגור שעדיין אינם רכוסים, זה נראה לי כמו סוף העולם. רוני דוהר לקראתי על ג'יפ הסיור. אני קופץ למושב לידו, והג'יפ מסתובב בפראות לכיוון מפקדת הגדוד. אני רוכס את החגור היטב ומתנשם, רוני קצת חיוור.
 "מה קורה? שמעת משהו?"

"שום דבר."

"הם לא התחילו קצת מוקדם?" הוא שואל אותי כשאנחנו רצים כבר מהג'יפ לנגמ"ש. נפץ פגז שמתרסק ממש מאחורינו היה בולע את התשובה שלי לו הייתה לי כזו.

שניר דיבר על שש בערב. אני מבקש לדעת אם קיבלנו פקודות אש ואם יש קשר עם החטיבה בתל פארס. רוני מניף שתי ידיים לצדדים ומסביר שהם כנראה בהתארגנות, ושעוד לא שמעו מהם מילה ברשת.

אני נכנס במהירות לנגמ"ש ניהול האש. לוחות הנתונים פרושים והצוות כולו חגור מוכן לפקודה. אותם פרצופים מאימון הגדוד האחרון, האימון שבסופו עזבתי אותם כדי להיות מפקד סוללה א'.

הם מביטים בי ובעשן הפגזים הסוריים שעולה מאזור הסוללות הפרושות לפנינו, ובלי משים מהדקים את אפודי המגן על הגוף. הם רגילים להילחם עם עפרונות ולוחות שרטוט וחישובים ארטיילריים, ונראים מופתעים מכך שמישהו מנסה לירות בהם. אני מחייך אליהם חיוך שלא מובן גם לי, והם עונים לי בחיוכי מבוכה משלהם.

עוד רגע ונרגיש כולנו מין חדות קרב קמאית שבאה בחזה, משהו שהרגישו כנראה לוחמי השבט, מעין חישוק שיניים עתיק שעולה מתוך ציווי שלא ידענו מעולם, והוא הוא שמכריע ברגע הזה את הפחד והחידלון.

אני טופח להם על הכתפיים, והם מזדקפים. "מה המצב חברָה, אל תדאגו, יהיה שמח. קדימה, יהיה בסדר!" אני אומר את שורת המחץ המשכנעת כל כך בטון של אימון גדודי בימי שלום, והם, תמימים שכמותם, מאמינים לי, מפשירים וניגשים איש לעמדתו ולתפקידו. יהיה בסדר. אבל לעצמי תוך כדי חבישת קסדת המפקד אני ממלמל "הפעם זה על אמת" ועולה לצריח הנגמ"ש, לוחץ על מתג השידור ופונה חגיגית לסוללות:

"סוללות כאן ארבל, ענו לפי הסדר."

"אלף שומעת, מאזינים ברשת ארבל, מוכנים לירי."
 זה עדי, הסגן שלי, עונה יפה בשקט בלי להתבלבל, והעיקר –
 הוא מוכן לירי. אני אזכור לו את זה.
 "סוללה ב' שומעת היטב, מיד מוכנים."

ניסים סרוסי קצת מתמהמה בתשובה אבל בהחלט אין לי
 טענות. סרוסי, בן מחזור שלי ושל רוני, בחור חמד מנתניה,
 עובד קשה ותמיד נראה מלא בגריז, אפילו יותר מהחיילים שלו.
 זו הפעם הראשונה שהוא משמש כמפקד העמדה בפעולה
 מבצעית. אנחנו מחליטים יחד שרוני דולב, שאמור היה להגיע
 אליו לעמדה, יישאר אתי כדי לא לתת לסרוסי, קצין מעולה
 ושקט, את ההרגשה שלא סומכים עליו. שניהם יהיו מרוצים.
 סוללה ג' לא כאן, חבל. אם ישראל קיגל המשוגע והסוללה
 שלו, סוללה ג', היו פרושים לידנו, הוא היה מכניס קצת פלפל
 לכל העניין. אני משווה לקולי את הנימה הכי רוגעת שאני יכול
 לגייס בתוך ההתרגשות הזו. "תחנות ארבל, שימו לב. לוודא
 שכולם שתו ואכלו משהו ותתחילו לפרוק תחמושת כולל פגזי
 תאורה. מי שמוכן ראשון יטווח מטרות ראשון! אני רוצה לראות
 עבודה מקצועית, ושלא תפשלו לי... סוף!"
 זהו, אני מוכן. רק שיתחילו כבר, אחרת ייגמר יום הקרב הזה
 תוך שעה שעתיים ואנחנו לא נספיק לעשות כלום. מה נספר
 לחברה, שישבנו וחיכינו?

חולפת שעה ארוכה עד שמתקשרים קציני התצפית בתל פארס
 ומורידים לגדוד פקודת אש.
 אחרי ברד המספרים ונקודות הציון אנחנו מגלים שמדובר
 במטרות באזור התעלה החפורה נגד טנקים, שעל קו הגבול
 בשטח המפורז שבין סוריה לבינינו, באזור צומת רפיד ליד תל
 פארס. רוני מרכז את העבודה בתוך הנגמ"ש ומעדכן אותי מדי
 פעם. אני קורא למפקדה שלנו בנפח. אין מענה.

הייתי אמור להיות שם בקבוצת פקודות עם שניר ומזרחי...
מה קורה שם?

מטח אש ראשון יוצא מסוללה א', שלי. מטח שני מסוללה ב'
ומיד אחריו עוד מטח. זהו, התחלנו. כעבור שעה קלה זו כבר
תהיה שגרה.

מהתצפית מדווחים לנו שהסורים מניחים עוד ועוד גשרים
לצורך מעבר הטנקים שלהם על התעלות החפורות בגבול,
ואנחנו מצליחים להוריד אותם או לפחות למנוע מהם לחצות.
רק כדאי שנזדרז ונתחיל לירות למשימות נוספות. בתוך כמה
דקות מתברר לי שאני חייב לפצל את הסוללות ולהפנות כל זוג
קנים למטרות נפרדות. זה לא טוב, אבל אין בררה.

"כבר עברנו את הפגז השש מאות," מתריע רוני כעבור שעתיים.
אני מנסה לחשב כמה זה מתוך המנה הגדודית, ושוקל אם
אני צריך להאט את הקצב. איזה מין יום קרב זה?

אני מסתכל על רוני לידי ונזכר באותו סטטיסטיקאי בספר
ה'דָּבָר' של קאמי, שהמורה לספרות אמרה לנו שכל תפקידו
היה לעשות סדר בכך שהוא הכין סטטיסטיקות של המתים מן
המגפה אחרי כל לילה. אני מבקש מסמל המבצעים להתוות קו
בין המטרות שאנחנו יורים עליהן, ומגלה שכמה מהן בשטחנו
וכמה בצד הסורי.

"מה קורה פה?" מראה לי רוני את הקו על המפה. "למה
אנחנו יורים כל כך הרבה לתוך שטחנו? כנראה יש כמה יחידות
קומנדו בצד שלנו..."

חיילי התותחנים לא תמיד רואים כמו עיניהם היכן נופלים
הפגזים שלהם ומה קורה שם, קילומטרים ספורים לפניהם.
כל פגז שוקל ארבעים ומשהו קילו וחייבים להביא אותו לתוך
התותח, להכניס אותו פנימה, להרים אותו לקנה, שם ייטען וייצא
לדרך ברעש גדול, בריח רע ובזיעה מרובה. לכל השאר דואגים
הקצינים. הפעם הקצינים באמת דואגים: "מה בדיוק הסורים
מנסים לעשות? למה אנחנו יורים לטווחים קרובים כל כך?"
"שימו לב," אני מעביר לסוללות את המסר מהתצפית, "אתם

עושים עבודה מצוינת." ההודעה מתקבלת שם בקריאות ובמחאות כפיים נלהבות.

אני מבקש מהם להזדרז כי "תכף ייגמר היום-קרב ואם לא תזיזו את התחת, לא יהיה לכם מה לספר לחברה בשישֶׁפֶת. אז קדימה, להזיז אותם..." ככה, כידוע, מדברים בצבא הסדיר גם ביום קרב. עבודה מצוינת.

עבודה מצוינת, אני חושב לי, אלה דיבורים של ימי שגרה או אימונים, אבל עבודה מצוינת במלחמה, או, זה קצת אחרת. ככה זה הולך: זה מתחיל למשל בזה שהקצינים בוחרים לצוות התותח מטרה המתוארת במילים נקיות כאלה, נניח "פלוגת טנקים בחניון". מציינים לו את הכיוון והטווח ואת שאר הנתונים, הצוות ממחר להביא פגז ירקרק חדש וממורט ומתקיין עליו מרעום. שניות אחדות אחרי שנטען אל פתח הקנה נזעקת פקודת האש, והפגז שלנו יוצא מהקנה, טס סובב לו בחדווה סביב ציר עצמו, המרעום שהותקן בו דרוך ומצפה לרגע שבו יעשה את העבודה. המצוינת.

תחילה הוא ממריא אל על, עובר את שכבת העשן וריח אבק השריפה, את מרחב הפקודות וקולות הנפץ.

רגע קל אחר כך הוא מגיע לשכבת העננים, שכבת השקט והצינה. חותך אותם באוושה חדה, מותיר אחריו ערבול קל של קצות ענן מוטרדים, רק כדי להרקיע מעליהם לשיא הקשת ולחדור דרכם שוב בדרך חזרה מטה. עכשיו תתחיל העבודה. המצוינת.

תחילה הוא מוצא לו, ה'ירקרק' את פלוגת הטנקים שנשלח אליה, כלומר את קבוצת החיילים ההיא, אתם מכירים אותם, החברה שנמצאים כבר שנה יחד בפלוגה, שעכשיו בדיוק נחים קצת – אולי מכינים קפה עם עוגיות שהגיעו בחבילה מנחמת מהבית – שם ליד המשאית, לא חושדים בכלום ולא רואים דבר. והפגז, עוצם עין בלתי מכוונת בכוונה גדולה, ומגביר את המהירות כדי שההפתעה תהיה מושלמת.

עכשיו הכול תלוי במרעומים שבחרו לו משלחיו.

יש מרעומים שיפעלו מיד במגע או חיכוך עם הקרקע. ואז – אם יש לך מזל ובדיוק הלכת לחרבן רגע קודם, והרחקת כמה מטרים מהחברה, אתה יכול לחזור שמח וטוב לב עם הנשק ביד אחת, נייר הטואלט ביד השנייה, ולגלות ששניים שלושה מהחברה שלך כבר לא אתכם יותר, ואתה עומד ולא יכול להימנע מלחשוב את המחשבה הנואלת: איזה מזל שהייתי בדיוק צריך ללכת לחרבן...

אבל יש מרעומים קצת יותר ממזריים: אלה מתפוצצים כמה מטרים מעל הכתף או מעל לראש של החברה שלך ועושים עבודה טובה עוד יותר, משום שהרבה יותר חברה מאלה שנמצאים יחד בפלוגה כבר שנה, ושבדיוק החליטו לנוח לרגע ואולי להכין איזה קפה עם עוגיות שאימא של מישהו מהם שלחה מהבית – הרבה יותר מהם נקרעים ליותר חתיכות.

אם בכל זאת הלכת לחרבן ולא התרחקת מספיק מהחברה, שאל כל אחד שהיה במלחמה, מה יותר מפחיד מלהיקרע לגזרים, ויאמר לך, גם להיקרע לגזרים וגם להתפלש בחרא בשעה שאתה כורע שם...

כמה ימים אחר כך נכנסנו למובלעת הסורית בעקבות כוח של חטיבת ברק. ממש ביציאה מקונטרה עמדנו על כביש מוגבה בתוך השיירות הארוכות של הטנקים בהמתנה דרוכה, מוכנים להיכנס בעקבות הכוחות שנלחמים באותה עת על הפריצה פנימה לשטח הסורי.

מנוע הנגמ"ש שעליו ישבתי טרטט בשקט מרדים, מאפשר לי אחרי שלושה ימי לחימה רצופים לשבת על מושב המפקד, הרגליים מונחות זו על זו מעל מקלע הסיפון שלפניי, וככה קצת להתנמנם, לאבד שליטה לרגע.

מסביב, בתוך שטחי הבזלת האפורה שהשחירה מהאש שניתכה בה בימים האחרונים, עמדו שלדי טנקים כרותי קנה

וכלי רכב משוריינים שננטשו או נשרפו כליל. השמש כבר כמעט שקעה מעבר להרי הגליל שמאחורינו.

נהג הנגמ"ש, מדר, ניהל בדיוק ויכוח חרישי בקשר הפנים עם סמל הקשר בשאלה הקיומית, כמה ימים אפשר לו לבן אדם לאכול מנות קרב ולא לחרבן.
"מדר, תסתום כבר," גערת בו.

רוני עלה לצדי מהפתח העליון שלשמאל עמדת המפקד.

"מה קורה?" שאלתי את רוני. "האזנת לקשר?"

"כן, מלא ברבורים שם. כוח טנקים הסתבך באיזו היתקלות על תל שאמס בתוך השטח הסורי, וכוח של חטיבת ברק עם סיירת מטכ"ל מנסים לחלץ אותו. יש עוד זמן עד שניכנס, ואני מת לחרבן."

"אני מת לישון," אני משיב לו.

"אני מת לחרבן, להתקלח, לאכול, לזיין ולישון," הוא עונה.

"ניצחת, רוני."

באותו רגע, ממש באור אחרון, אני מבחין בשתי דמויות כהות שיוצאות מתחת לגשרון שהיה מתחתינו וחולפות בריצה, צעדים ספורים משמאל לנגמ"ש, בשדה החרוך.

"היי," אני צועק מעצמת ההפתעה, שואל את עצמי אם אלו חיילים שלנו שיצאו לחלץ רגליים וחוזרים לטנק שלהם או...
השניים קופאים על מקומם. אין ספק. צוות צייד טנקים סורי, איכשהו נשאר בשטח, מנסים אולי לחצות את הקווים בחזרה לצד הסורי.

מעצמת ההפתעה שמישהו פתאום קורא להם, גם הם לא יודעים מה לעשות. נעמדו.

לפתע מסיר אחד מהם את מטול הרקטות מעל כתפו, לא ברור אפילו אם הוא טעון, ומכוון אותו ממש אל הפרצוף שלי.
"רוני, תתכופף!" אני צורח תוך ניסיון לכוון את המקלע שעל סיפון הנגמ"ש אל השניים שעוד רגע ישלחו אליי את הטיל.

אני סוחט את ההדק ויורה. לחרדתי, אני לא מצליח אפילו להנמיך את המקלע מספיק כדי לפגוע בכיוון שלהם. הקליעים

ניתזים הרחק מאחוריהם, הם כורעים על רגליהם, המטול עדיין
מכוון אלינו. הם לא יורים.

"נהג, שמאלה חזק," אני צורח.

"מה?!" צורח מדר שבכלל התנמנם לו בתא הנהג, ועכשיו
ראשו בחוץ, והוא מחפש את מקור הרעש הזה שהפר את
השלווה.

"שמאלה חזק, עכשיו, שמאלה חזק," אני צורח.

מדר דורך בעוצמה על דושת הדלק ומושך בידית שמאל עד
הסוף. הנגמ"ש סב על צירו בפראות, יורד בצריחת שרשראות
מתרידה מהדרך המוגבהת לכיוון השניים שכורעים שם ללא
ניע, כאילו מראה הנגמ"ש המשתולל הקפיא אותם, ובבת אחת
נוחת עליהם.

מדר בולם בפראות.

שני חיילים סורים, או מה שנשאר מהם, נמצאים כעת מתחת
לגחון הנגמ"ש שלנו.

שקט מוזר משתרר. אין הגה, אין ניע.

מִשָּׂאָר כלי הרכב מציצים כמה ראשים סקרניים, אך הם
ממשיכים לעמוד על הכביש כאילו דבר לא קרה, מנועיהם
מטרטרים טרטור שקט.

"מדר, סע אחורה," אומר רוני בשקט לתוך מכשיר הקשר
ומסתכל אליי.

"מדר אל תזוז," אני אומר בשקט ומסתכל אליו.

"נו, תחליטו כבר," מתלונן מדר.

"אני יורד לראות מה קרה," אומר רוני.

"אתה לא יורד לראות שום דבר, רוני," אני לוחש.

אני נושם כמה נשימות עמוקות מסתכל שוב אל פניו של
רוני, הוא מסתכל אליי. אנחנו לא מחליפים מילה.

חולפת עוד דקה ארוכה עד שאני פוקד את הפקודה
השגרתית, "נהג, התקדם!"

מדר כאילו מרגיש משהו, לוחץ בזהירות רבה על הדוושה,
כאילו הוא נוסע על פי תהום וממשיך קדימה. רק אחרי כמה

עשרות מטרים אנחנו מסתובבים לאחור וחוזרים הרחק משמאל
לדרך שבה ירדנו לשדה, בחזרה אל תוך השיירה, מתייצבים
להמשך המשימה.
עוד עבודה מצוינת.

יום כיפור, 6 באוקטובר 73, כמעט עשר בלילה

'יום הקרב' הולך ונמשך אל תוך החשיכה. באותה שעה אני עדיין מקווה שמישהו שם למעלה במפקדת האוגדה יודע בדיוק מה קורה, ולמה אנחנו יורים על מוצבי כוחותינו, ולמה ברשת החטיבה כמעט שאין פקודות, רק מבקשים מאתנו לירות בלי הרף פגזי תאורה ופגזים רגילים, ואת כל מה שיש לנו למטרות פזורות בתוך שטחנו, מטרות שאין ביניהן שום קשר. אבל לאט לאט מתחיל להתעורר אצלנו החשד שמהוה השתבש.

תמיד אמרו לנו לסמוך, שיהיה בסדר, וזה מה שאנחנו עושים. לא שואלים, מאמינים, סומכים. יהיה בסדר.

מדהים לראות איך מסתגלים לכל מצב אבסורדי, לכל רעיון עוועים. הנה הפגזים הסוריים המתנפצים כל כך קרוב לידנו, הופכים כבר לשגרה, כאילו כל חיינו היינו מורגלים בפגזים הנופלים כל כך קרוב, בהתמדה בקצב אחיד, מבעירים את שדות הקוצים. והחיילים, כמו כת סהרורית קהה מורדמת, אפילו לא מפנים מבט. השדות שלידם הפכו מזמן מרבד גדול ושחור. עכשיו גם התחילו להתרגל לרעש המחליא של הריסוק, בשעה שהפגז פוגע באבן הכזלת הרדומה אף היא, מוציא ממנה אש כבויה.

לפתע מדליקה אש זרה את הלילה.

פצצות תאורה בצבע ניאון לבן, קשורות למצנחים קטנים, נופלות לאטן ומאירות את הגבעות שבין סוללה ב' לבינינו. אני לא בטוח אם החיילים שלי יודעים שצבע התאורות שלנו

הוא צהוב כתום, והתאורות של הרעים הן בצבע ניאון לבן. אני מרגיש כאילו מישהו מביט בנו דרך הכוונות ומיד 'מטיר' אש לעברנו.

כלום לא קורה.

עוד תאורה.

עוד אחת.

עכשיו התאורות צונחות כנראה ממש מעל סוללה ב' שלפנינו. סרוסי, מפקד העמדה שם, מתקשר בטלפון הקווי ומבקש אישור לדלג עם הסוללה שלו לעמדה חליפית שהכין מבעוד יום, כי גם הוא יודע שהוא עלול לחטוף. אני מתייעץ עם אורי, הסמג"ד, ויחד עם סרוסי מחליטים שכדאי שיישאר בעמדה, מה עוד שעמדת החליפין שלו מופגזת כל הזמן, אבל העמדה העיקרית שבה הוא נמצא שקטה.

בספרים כתוב שאם יורים לטובת השריונרים למשל, חייבים להמשיך ולירות גם אם יורים עליך. קוראים לזה 'סיוע צמוד לגייסות'. כמה טוב זה נשמע בשפה המבצעית. במציאות מדובר במעט מאוד גייסות, מאוד מפוזרים ומאוד בודדים. כמעט כל תותח בסוללה שלי יורה כרגע למטרה אחרת, והתותחים של סרוסי חייבים לירות תאורות מעל למטרות של מעט הגייסות שלנו שנלחמים על נפשם על הגבול.

אני מנחה אותו שלא יזוז ממקומו, אלא אם הם חוטפים אש ארטילרית ממש בעמדה, ומתרה בו לשמור על שלמות חוטי הטלפון שבינינו שנותקו מדי פעם בגלל השרפות. בינתיים קצין הסיוור הגדודי יוצא להכין לסוללה שלו עמדה חליפית חדשה מדרום לעמדה הקיימת.

"עכשיו", אומר לי סרוסי, "יש לי עוד בעיה: אני שומע טנקים מסתובבים ממש לידי ממזרח, והם עלולים לעבור בינינו ולחתוך את חוטי הטלפון שלנו עם השרשראות שלהם..."

"ניסים", אני מתקשח לסרוסי, "תעשה לי טובה, שמור על חוטי הקשר הקווי, ושלא יעלו עליהם שום טנקים, שלא נצטרך לדבר באלחוט..." שנינו מבינים שדיבור בקשר אלוהי עלול

לחשוף את מקומנו לארטיילריה סורית, שגם ככה כבר קרובה אלינו מאוד. וכשאני אומר – שלא יעלו טנקים על הקווים, אני מתכוון לטנקים שלנו. אלא של מי...? ממתי טנקים סוריים חוצים את גדר המערכת, חודרים לשטחינו ומגיעים עד אזור הג'וחדר. מה, אין מוצבים? אין חי"רניקים, שריון?

סרוסי מבטיח לדאוג לקשר הטלפוני.

תאורות הניאון ממשיכות ליפול, נישאות לאטן בקצה המצנחים הקטנים ברוח קרה ומתעתעת שחושפת אותנו לאור במלוא מערומינו, עד שהמצנחים נופלים לארץ, והחשיכה הברוכה שבה ומכסה.

לאחר שדיבר אתי מורה סרוסי ליששכר ברוק, קצין סיור צעיר בסוללה ב', לקחת פנס רנאור ולצאת לכיוון הטנקים כדי לכוון אותם כך שיעברו מסביב ולא בינינו לבין הסוללה, לבל יקרעו בזחלי הטנק את חוטי הטלפון.

ימים רבים אחר כך ישבנו ערב עם סג"מ ברוק שניסה לשחזר את מה שקרה שם, שוב ושוב.

"זה לא היה יותר מכמה עשרות מטרים ממש על הגבעה שלפנינו. אני רואה שם משהו כמו עשרה טנקים. היה די חשוך, ותוך כדי הליכה אני מנסה להדליק את פנס הרנאור, הפנס הדפוק הזה שאף פעם לא נדלק כשצריך, אתם יודעים איך זה. אני מוריד לו מכה והוא מאיר סוף סוף. אני מגיע לטנק הקרוב אליי, מאיר לכיוון הצריח וצועק, 'היי, חבר'ה'... ואז אני מזהה מספרים בערבית על הטנק.

אני מאיר לשרשראות ולא מאמין למראה עיניי. טנק סורי. אני עדיין לא קולט מה הם עושים כאן. אני מאיר במהירות על הטנקים האחרים ומגלה פלוגת טנקים סורית שלמה עומדת כמו עדר פילים נזעם במרחק נגיעה מהסוללה שלנו, והקנים שלהם מופנים ישר למרכז הסוללה. בצריח מופיע מפקד הטנק. חייל סורי. חמישה מטרים לפניי. הפנס שלא נדלק קודם, הוא אומר, ומאחורי המילים חבוי רבע חיוך מתנצל, "עכשיו לא מוכן להיכבות. אני יורה צרור מהעוזי לעבר הצריח, הוא משיב

מהמקלע שלו לעבר הרנאור שלי. אני משליך עליו את הרנאור הדפוק, רץ בחזרה לסוללה וצועק 'טנקים סוריים, כינון ישיר, טנקים סוריים'... אבל כשאני מגיע ללא נשימה לעמדה, אני מגלה שחצי הסוללה שלי ירדה מהכלים ובדיוק עכשיו עומדת בתור לקבל ספל מרק חם שהכין לנו סוף סוף הרב סמל."

יום כיפור, 6 באוקטובר 73, קצת לפני אחת עשרה בלילה

להבות ענק עולות מהמקום שבו פרושה סוללה ב', כמה גבעות לפנינו.

כולנו מכירים קולות של תחמושת ארטילרית מתנפצת, אבל לא בקצב כזה, גם לא בכמות כזו. החשיכה הגמורה אינה מאפשרת לנו לראות דבר מלבד הילת אש גדולה מעבר לרכס שמולנו.

אני קורא לסוללה ב' בטלפון וכבר יודע שלא תהיה תשובה. אני קורא לה באלחוט ושומע את הקול שלי ממכשירי הקשר השכנים, בג'יפ שלי ובנגמ"ש של הסמג"ד, כמו הד שהולך ומתגלגל, ואין מי שיענה לו.

כמה פעמים כבר דמיינו את התמונה? כמה פעמים כבר חזר ששכר ברוק וראה את התמונה הזו בסיוטי הלילה שלו?
"שלושה או ארבעה טנקים סוריים יורים בבת אחת אל הסוללה", הוא ממשיך, "קודם אל נגמ"ש הפיקוד. מול העיניים שלנו נפגעים ניסים סרוסי והצוות שלו בנגמ"ש. הפגזים הסוריים הופכים אותם לתרכובת נוראית של מתכת ודם שניתכים זה בזה... יהודה שרוני מהצוות של סרוסי שיצא לרגע להביא דבר מה מרכב הפינאי של הסוללה, מגלה שכל חבריו לצוות אינם..."
הסורים פוגעים עכשיו במשאית תחמושת, ופגזי הארטילריה שבתוכה מתפוצצים ומתיזים אש ורסיסים לכל עבר, סג"מ חנן אנדרמן מועף מפתח הנגמ"ש. הוא מתעשת, חוזר ומנסה לחלץ משם את שארית הצוות הפגוע. צוות 3' רץ לתותח שלו כדי לנסות לירות פגז לעבר הטנקים באפלה. אלה נסוגים מעט, לא לפני שהם פוגעים בשני הצוותים הרחוקים יותר. צוות 2' קרוב אליהם כל כך עד שהם לא מצליחים להנמיך את הקנים

ולירות לעברו. "בתוך כמה שניות," מסיים ברוק, "לא היה מפקד לסוללה שלנו, לא הייתה לה תחמושת, רוב החיילים נעלמו, ושלושה תותחים מתנייעים הפכו לפלדה אחוזת אש. ככה, ברגע, הלכה לי כל הסוללה."

בשקט שמשתרר בסוף הדברים שלו אני, משום מה, רואה תמיד לנגד עיניי את סיר המרק שהכין הרב סמל לחיילים שלו, הולך ומתקרר לו שם מול האש גדולה.

דמויות מפויחות מתחילות להגיע אלינו באפלה מכיוון סוללה ב'. אני לא יורד אל הבאים. אני נשאר על הצריח. הסמג"ד מנחה אותם בזהירות לעבר הרופא הגדודי, שם הם מספרים במילים בלולות ובמבטים טרופים שהחברים שלהם שוכבים הרוגים שם בשטח, ושברוק ואנדרמן ניסו לאסוף אותם, את מי שלא נפוץ לכל עבר בחשיכה, וגם הם הולכים ברגל בדרך אלינו.

אני מצמיד את המשקפת לעיניים וכולש בחשיכה. מה שברור כעת הוא שהצוות הרפואי ואנחנו, מפקדת הגדוד, נמצאים בין סוללה א', שממשיכה לירות לטובת השריונרים, לבין פלוגת הטנקים הסוריים שקטלו זה עתה את חברינו בסוללה ב', וכמו נמרים שבעים שאיבדו עניין בשלד שנותר מן הטרף שלפניהם, פנו בבטן מלאה ונסעו מתנוודדים עד שנעצרו לחניון לילה – צל מאיים – כמה מאות מטרים מדרום לנו.

החיילים לוחשים את שאירע להם בעמדה, ואנחנו, נדהמים, מביטים מהם והלאה באש המלחכת בדממה מוחלטת את האופק שלפנינו, כמו בסיפור ילדות תמים, שהנה היה למחזה אימה מכוער מכל כיעור.

אני קורא בקשר לסוללה א' ומורה בלחש לעדי, הסגן שלי, להפסיק את הירי של ארבעת התותחים. ממילא נפסקו פקודות הירי מתל פארס הדומם. עדי מאשר לי בלחש.

מה אומרים עכשיו... מפקד יודע מה לומר לחיילים ברגעים החשובים: במסדרים, בסוף האימונים, לפני חופשה. הפעם המילים פשוטות:

"א', שים לב," אני אומר בטון הכי שקט שאני יכול להפיק. "לטעון פגז אחד בכל תותח ולהתכונן לירי בכינון ישיר. המטרה – טנקים, כנראה עשרה, טווח חמש מאות מטר מדרום. סוף!"

את השאר הם מבינים בעצמם.
הסמג"ד קורא לי אליו לנגמ"ש.

אורי, איש שהתושייה וחוש ההומור שלו היו לאגדה, לוחש לי וקולו קול אחר. "יש לנו כמה הרוגים, לא מעט פצועים. לא פשוט," הוא אומר את מה שאני כבר יודע, כמודה באשמה שאיש לא הטיל עליו.

היום אני יודע שהוא נשמע אז כמו אב שכול, אבל אז, מעל הנגמ"ש של אורי, אני רואה מרחוק את האש והקולות, שומע אותו ועדיין לא מבין לגמרי.

"צריך לדבר עם החיילים שלך," הוא מציע.

"קודם כול צריך לגמור לפנות את הפצועים," אני מנסה לשוות לקול שלי טון ענייני, "אחר כך אני אגש לדבר עם שאר החיילים, אחר כך נראה מה עם הסורים..."

בתוך תוכי אני רוצה להגיד לו, למישהו, שמעולם לא דיברו אתנו על קרב פנים אל פנים בין ארבעה תותחים לעשרה טנקים, ושזה בכלל לא פייר... ומה שאנחנו יודעים על מלחמות זה נגיד, פרישה מהירה של הכלים וקדימה הסתער, וחיילים סורים מתחננים למים... לא? כך היה במלחמה הקודמת, וזה מה שאנחנו יודעים על מלחמות...

אנחנו שותקים עוד רגע, מחליטים לרוקן עוד משאית תחמושת כדי לנסות, למרות הכול, לפנות כמה שיותר פצועים לכיוון צפת, ואחר כך פשוט לעשות שקט. דממה. סוללה שלמה ומפקדת הגדוד יתחבאו בחיק החשיכה מול הטנקים הסוריים שמולנו. יעשו פוס מהמלחמה.

היום אני חושב שמזל שהיינו ילדים רק כמה שנים קודם, כי רק ילדים היו יכולים לחשוב כך. עכשיו לא נותר לנו אלא לעורר את כל החיילים מהקור, מהפחד ומהקיפאון שאחזו בהם לנוכח הפגישה הבלתי צפויה עם המוות.

אורי מזדקף, טופח לי על הכתף ואומר, "יאללה, קדימה, יש עוד המון עבודה..."

אני עולה לצריח הנגמ"ש ומביט במשקפת לעבר הטנקים הסוריים שלפניי. השקט שממול מרעיש את הדמיון. למה הם לא יורים בנו? אני שואל את עצמי, מקווה שהם לא רואים אותנו מחצי קילומטר גם לאור התאורות הלבנות שמרחפות מדי פעם מעלינו. אין שם כל תנועה. שקט מוחלט. אני מחליק פנימה, מעדכן את צוות הנגמ"ש במצב ובמנוד ראש מורה להם לצאת החוצה. אלה, כמו פועלים שפוטרו ממפעל כושל, אוחזים בנשק ויוצאים לשכב בחשיכה סביב הנגמ"ש שלהם. שעות הם יבתרו את החשיכה שלפניהם בעיניים קרועות. שעה אחרי שעה, אחרי שעה, אחרי שעה.

אני מחליט לעזוב את מפקדת הגדוד ומודיע לאורי שאני חוזר לסוללה שלי, ושרוני יהיה אחראי למרכז ניהול האש. מה טעם במרכז ניהול אש גדודי כשנותרה בגדוד רק סוללה אחת? לעומת זאת יש שבעים חיילים שמחכים לי שם בחושך. החיילים שלי שצריך לשמור עליהם. רק לפני כמה שעות הגעתי לכאן בריצה מלאת התלהבות, נכון לקרב, ועכשיו אני חובק את העוזי שלי בחזקה ומתקדם לאט לאט בחשיכה, בדרך חזרה.

בדרך אני עוצר לרגע, מביט מערבה לכיוון הילת האורות החסרה של צפת, של טבריה, של מדינת ישראל, ומבין בבת אחת מה קרה הלילה. כשאני כבר קרוב מאוד לסוללה שלי, ממש בפתח העמדה המואפלת, אני מחפש בשמים את ההוא עם הזקן הלבן מהתנ"ך בתמונות, זה שעושה סדר עלי אדמות, ששולח, כשהוא רוצה, יד ארוכה כדי לגעת בבני האדם בכאבם, ומבקש ממנו אם אפשר, בבקשה, שלא יהיו לי הרוגים.

5

בשעות שחלפו מאז שהגיעו לדירת הדוד שלו ברחוב בן גוריון, במשך כל העת כשסיפר לה את סיפור הלילה הראשון למלחמה, ישבה שרון לידו כתף אל כתף, כמעט שלא הביטו זה בזה, רק קולם נשמע מתוך האפלולית.

עכשיו נפנתה אליו והניחה יד על הכתף שלו.

שאלה אם היו לו הרוגים בסוללה.

היו כמה פצועים, אבל הרוגים, למזלו, רק שניים. אחד הקצינים

נהרג וגם לא בתוך הסוללה. היה מזל.

"זה מפני שהתפללת לאלוהים."

אמר שלא התפלל, רק ביקש ממנו שלא יהיו הרוגים. זה הכול.

קיפלה את רגליה תחת סנטרה.

קולות האשמורת השלישית שהתחילו בצופרי אמבולנסים ונחתמו

בטריקת המכסים של פחי אשפה המפנים את שאריות יום האתמול,

צרו את הגבול בין סיפורו שלו לסיפורה.

בשקט שנבנה פרשה כמעט בלי קול את הסיפור שלה, כאילו זה

נמשך מהמקום שבו נפסק סיפורו שלו. אותן מילים – בגידה, אכזבה,

בדידות – עטו באותה שעה צבעים אחרים ופנים אחרות. סיפרה על

האהבה והאמון ההדדי שטיפחו בעמל רב, ואיך הפכו אלה בין ליל

לְבָלִיל של קנאה וחדשדנות. דיבורה, לעתים עברית של ילדים לעתים

אנגלית של בנות אצולה, הציף ללא פשרה את העלבון על הפגיעה

בשותפות שחשבה שבנו יחד והנה אין הם אלא שני זרים.

בפעם הראשונה זה חודשים רבים הניח ויכול היה להקשיב מתוך

תוכו למצוקה של אחר. בלי הבדיחות על הרוגים מהגדוד "שהחזירו

ציוד", בלי הציניות על "משתמטים ממילואים" שכבר לא אתנו.

לרגעים, כשרצה להיות בטוח שתבין, דיבר באנגלית הפשוטה שלו, ודווקא אז נפתח עבורו חלון שדרכו ניסח מחדש את הדברים, צוהר שממנו אפשר היה להביט בדברים מרחוק, מבחוץ. עם שחר, בפעם הראשונה אחרי לילות רבים של שינה רדופה קולות ירי וקריאות קרב, נרדם וישן בשקט שינה עמוקה.

התעורר בבוקר על הספה, ראשו בחיקה של אישה שבחצי לילה אחד היטיבה להכיר אותו מרוב חבריו.

"ישנתי כל כך חזק," אמר.

"שעתיים," ציינה.

"ואת?"

"נמנמתי, בין חלום אחד לשני."

רצה לדעת על מה חלמה.

"לא אני. החלומות שלך. דיברת ודיברת ומלמלת עד שנרדמת." קם ועמד אל מול החלון, מביט ברחוב שנצבע לאטו בצבעים חדשים. לא ידע לומר לעצמו מה בדיוק קרה הלילה, אבל יכול היה לחוש איך ראשו התרוקן ממשא מר וחולני ונכון היה להתעורר ליום חדש, מבטיח שאולי משהו ישתנה. כשנפנה אליה עמדה בשקט וחיכתה שיחזור ממסעו, תיקה הקטן אחוז בשתי ידיה לפנים, כמו אחות רחמנייה שסיימה משמרת אצל חולה ועכשיו היא נכונה ללכת. התעשת מיד והציע לה שלא תלך, אולי היא רוצה להיכנס למקלחת. היססה היסוס מובס מראש והנהנה מיד בחן רב, והוא בירך על מזלו הפתאומי הטוב. גם על שזכר להדליק את הבוילר.

כלי אומר הניחה את התיק וקיבלה מידיה את המגבת. ביקשה חולצת טי משלו. כשיצאה הייתה לה החולצה, הגדולה בעליל ממידותיה, לשמלה נועזת, גם מפני שלא לבשה דבר מתחתיה וגם כיוון שלא ניגבה היטב את השיער אחר המקלחת, וזה הרטיב קמעו את החולצה מלפנים על החזה שלה וגם קצת מאחור. עוד מבט אחד שלא יכול היה להסתיר לאורך גופה, וגופו הזכיר לו בחשאי שהוא גם גבר.

הכינה שני ספלי קפה ובניע ראש אחד הובילה אותו החוצה, לאורך השדרה הרדומה, עוד לפני בוא השמש, עד לים. הלכו לאורך החוף, ספל קפה ביד אחת וסנדלים בשנייה. השמש עוד לא עלתה מעבר לבתי רחוב הירקון. הסיד המתקלף צבע אותם בצבעי הסוואה כמו היו קסרקטיני צבא, והצללים הכהים טחו אותם באפרורית שאולה, נותנים לרסיסי הים שנתזו מהגלים עוד רגע של חיים, עוד דקה של סחרור באוויר הלח עד שתעלה השמש התובענית ותהפוך את אדוות החן הזו לזיעה מסריחה, שסופה להיכנע ולהתנדף מהעולם.

דיברו מעט. שאל אם שמעה על נתן אלתרמן והתפלא שלא שמעה. שמח על כך שהוא זה שיכיר לה אותו. משורר שגר וכתב בתל אביב, אבל למי שנולד כאן וקרא אותו, כך סיפר לה, היה ברור שהוא המשיך בתוך שיריו לחיות באירופה. השירה שלו, כל כך ישראלית, ובכל זאת טבולה ועשויה כולה מילים שבאות משם – ככרות, כרכרות, דובים, תיבות נגינה, רכבות, כל מה שאין כאן. גם הוא עזב בית אי שם מעבר לים כדי להצטופף כאן עם כולם על המדרכות הלוחטות. כל חיי התגעגע לחיים, לאור וליופי של שם... של חוץ לארץ. נזכר בו עכשיו כי באחד השירים הוא כתב, "היפה באמת היא תמיד ביישנית..."

הבינה, חייכה רמז של חיוך ואמרה שאכן בכל מקום, בכל גיל, בכל תרבות הן יפות באמת, כשהן קצת... יש להן קצת Grace, איך אומרים בעברית...?

לא ידע מהי המילה המדויקת ואמר, אולי חן? ... אבל חן זה לא זה. בכל מקרה, הוא מאמין שאלתרמן כל כך חיפש כאן את היופי את הביישנות והשקט... ואצלנו, במיוחד עכשיו, יש רק רעש וכעס... והיא, הוסיף, היא כל כך... יש בה יופי קטן, מבויש קצת... 'Grace'.

צעד עוד צעד או שניים על החול עד שהבחין שנעצרה מעט מאחוריו. כשחזר אליה, הניחה כף יד של רקדניות על עורפו וקרבה סנטר בשמץ התרסה ענוגה, כמו משחזרת תמונה של גוסטב קלימט שאביו אהב להראות לו. אחר כך נארגו השפתיים כשפתייהם של אלה היונקים הכשת נחש קשה, יונקים ויונקים, כמו ישאב הרעל וייטב להם.

כשעלתה השמש בחלוף שעה ארוכה, מצאה אותם ישובים על פיסת החול וידיהם אחוזות זו בזו, ממאנים להינתק.

למחרת יצא לשיירות מילואים, נוטש את חברת שילוח, את תל אביב, את בתי הקפה, את 'סע לאט', ומשאיר הכול מאחוריו. שרון נשארה עוד כמה ימים בעיר ונסעה למרות הכול לאבא ולאימא ברודזיה. תל אביב התרוקנה.

צו המילואים הגיע ארבעה חודשים אחרי שהשתחרר מהצבא. כבר ידע לזמר כמעט בעל פה את 'סירס-זימנסקי', אותו ספר מתמטיקה-פיזיקה שהיה עליו לשנן לקראת בחינות הכניסה לטכניון, ונשארו לו רק שבועיים של שינון. התקשר למג"ד שלו וניסה לשכנע אותו בדברים על בחינות ועל עומס, להסיר את העונש. המג"ד קטע אותו במהירות והפטיר משהו על חובתו כקצין לחיילים שלו, לקיסינג'ר ולאיוזו הפרדת כוחות בסיני שלא תוכל להתבצע בלעדיו, ושאין מה לעשות וזהו זה.

כשחזר לאחר חמישים יום כבר לא זכר מאיזה צד פותחים את 'סירס-זימנסקי', ונראה היה שאין לו שום סיכוי לעבור את הבחינות. בכל אותם ימים, לא עבר יום או לילה או ספל קפה או 'סע לאט' של אריק איינשטיין, בלי ששב ועלה בזיכרונו טעמו של אותו לילה, עד שפגש שוב את אלונה הדיילת, שתיארה בפניו בפעם המי יודע כמה את עולמם המתוק של הדיילות, צוותי האוויר והמאבטחים באל על.

"לאן אתה ממחר כל כך?" אמרה אלונה, "לא למדת שום דבר? קח לך חופש מהמרוץ הזה להספיק וצא קצת מעמילות המכס וחשכת הלבנט לעולם הגדול." לא החופש מהמרוץ ולא הרתיעה מחשכת הלבנט, אלא האפשרות שאי שם בעולם הגדול יוכל לפגוש שוב, ולו ליום יומיים, את שרון, נטעה בו את הכוח. החליט לנסות להתקבל לקורס המאבטחים של אל על.

הקורס הקשה והמפרך היה משאת נפשם של כל מי שיצאו אז

מהצבא וחלמו לצאת קצת מהארץ בלי להיחשב נפולת של נמושות. אחרי כמה שבועות מפרכים זכה לקבל את התואר הנכסף וכרטיס חינם לכמה עשרות שעות טיסה בשבוע על אחד המושבים במטוסי אל על. אלא שלרודזיה לא ידע איך יוכל להגיע, אולי ינסה דרך יוהנסבורג. רק שיציבו אותו לטיסה כזו.

אחרי כל החדשים האלה וכל הטיסות הארוכות מצא שרק בד הקנבס, צבעי השמן והטרפנטין מרגיעים ומסעירים אותו לסירוגין, כך ששיחת הטלפון מלונדון תפסה אותו בשתי ידיים מרוחות בצבע. זו הייתה שרון. היא חזרה לאוקספורד ותנסה להמשיך ללמוד למרות הכול. מארק יצא מהבית, והיא גרה עכשיו לבד בדירה שלהם. כן, החליטו שיתגרשו בקרוב.

לא היא לא התקשרה כי לא רצתה לסבך את העניינים המסובכים ממילא...

אמר שאם הם ממילא מסובכים, מה הבעיה שייפגשו. וחוף מזה סיפר לה על עבודתו החדשה, שתביא אותו ללונדון בקרוב. אז יוכלו שוב להיפגש ולסבך את הנושא עוד. לעומק.

6

טיסת אל על מספר 415 ללונדון נחתה גם הפעם בשלום. במשך חודשים חבש בהתמדה את מושב המאבטח במטוסי החברה וכמה פעמים בשבוע יצא את המולדת בטיסות הלוך ושוב מתישות, מפלס דרכו במעברים הצרים בין נוסעי אל על הידידותיים מדי, לאתונה, לאיסטנבול, לטהרן ולציריך, עד שיזכה לקבל טיסת לונדון. כך התקחה שם על המושב, מתעלם ממבטי הנוסעים החטטניים, אלה שמוכרחים היו לדעת אם הוא מכיר את עמוס מעין חרוד או את אורי מכפר סבא שגם הוא בעסק הזה, ולמה הוא לובש ז'קט בקיץ הא הא הא...

היו טיסות שעברו בהרחבת הדעת עם פרופסור מבריק או עם איש עסקים שנון. היו טיסות שעברו בשיחות בטלות עם דייל ותיק או דיילת זמנית שגם היא סטודנטית ועוד מעט עוזבת הכול וחוזרת ללמוד.

אבל כמעט בכל טיסה התמסר לחצי-חלום-חצי-סיוט שברגע מסוים השתלט עליו לגמרי: כמה נוסעים חמורי סבר ונטולי חוש הומור מתרוממים פתאום מהשורות האחרונות עם רימונים ונשק בידיים ומודיעים בשם קואליציה של ה'בריגדות האדומות' וחבורת 'באדר מיינהוף' או אולי 'המדוכאים עלי אדמות' – כן היו גם כאלה – ו'החזית העממית', שטיסה זו נחטפת עתה לתוניס ותקרא מעתה 'מסע ההפיכה' או משהו כזה.

החלום ממשיך בזה שדווקא הוא, בצעד בוטח ובלי להיבהל, קם, ניגש אליהם במסווה של מישהו שמרגיש נורא לא טוב או כאילו משתף פעולה... ואז החלום מקבל תפניות מוזרות שלפעמים התחיל לצחקק לעצמו באמצע הטיסה עד ששכנו למושב הביט בו בהשתאות. דיילת אחת יפה במיוחד נלקחת בת ערובה, וההשתלטות נעשית בכוח עם

חילופי יריות מכל עבר. הוא נפצע קלות, קלות מאוד, כך שהיא תוכל לטפל בו אחר כך במיטת המלון הרכה.

לפעמים החלום הופך לפרודיה. אז הוא ניגש למחבלים ובקול רך ומרגיע אומר להם שכל העניין הזה של חטיפות מטוסים הוא ממש ילדותי, ושאף אחד לא יחשוב שהם צודקים בזה שהם יעצבנו את כולם ויחטפו מטוס לתונים ויפוצצו אותו. אחר כך מבקש מהם לתת לו את הרימונים והנשק ומיד, כי זה לא משחק.

החוטפים נדהמים מהגישה החדשה של מערך האבטחה הישראלי, מביטים איש ברעהו ומבינים הכול. דמעות עולות בעיני אחד מהם, והוא מתנצל נורא ומסביר שהייתה לו ילדות נוראית במחנה פליטים קלנדיה ושתמיד רצה לחיות בקיבוץ... כולם בוכים, כולל הדיילות הוותיקות. ואז... מישהו בשורה שלו צריך לצאת לשירותים, או הקפטן מודיע להתכונן לנחיתה, ההזיה מסתיימת והחטיפה מתבטלת לה עד לטיסה הבאה.

נחיתה.

הדיילות הורידו את הסינרים המשונים שלהן, ולבשו, נוסף על האיפור המחודש והצעף הנפוח, גם הבעה חדשה של נשות העולם הגדול העושות דרכן לאירוע חגיגי או לפחות לערב גאלה ב'קרנגי הול'. כולם יודעים שהן יורדות עכשיו לנוח קצת אחרי שהלכו ברגל במשך ארבע שעות וחצי מתל אביב ללונדון ואחר כך ירוצו לאוקספורד סטריט לחדש את המלאים.

בדרך למלון משדה התעופה התגבש הצוות לכמה חבורות, לפי המעמד והמקצוע, לפי הוותק ולפי המבטים שהוחלפו במשך הטיסה, ואחרי המקלחת במלון הם ייצאו חבורות חבורות למסעדות ידועות, להצגה שמוכרחים לראות, ולחנויות סודיות ששמן עובר מפה לאוזן. באותה טיסה כבר היה מחוץ למשחק, דבר לא עניין אותו פרט לעובדה שרצה לתפוס את הרכבת המהירה היוצאת לאוקספורד בשעה שתיים אפס שבע.

לאה, דיילת ותיקה וידידה חדשה, פסעה לעבר הנהג ההודי וביקשה ממנו לעבור קודם דרך תחנת ויקטוריה. שורה של אנחות נרגנות משורת הוותיקים שבקדמת האוטובוס ייצגה את המחאה על כך שהם נאלצים להתעכב בגלל איזה שמנדריק מהביטחון. אבל הקפטן הכול יכול, שהסתודד לו בספסל הראשון עם דיילת חדשה, הניף יד בביטול וכך הגיעו קודם לתחנת ויקטוריה.

שונא רכבות.

שונא רכבות...

ידע שיש המשך לשתי המילים האלה.

שונא רכבות... מה ההמשך לעזאזל?

אף שתמיד אהב את ההרגשה להיכנס לטרמינל, כל טרמינל, את תחושת הבריחה, השינוי וההתרגשות שבו, אפילו את מבטי הקנאה שנדמה לו שתמיד ראה אצל המלווים למיניהם, לא אהב להיכנס אל תוך תחנת הרכבת הזו.

חיפש תא טלפון ומצא רק זרות מעיקה. לא ידע בוודאות אם זה גג הזכוכית המפויחת או הדהוד קולות הכריזה לאורך הרציפים הכהים, נהמת הקטרים או אוושת הפרידות.

הגיע לקצה התחנה ועמד, גבו אל קיר הקופות, עדיין חובק את התיק. אולי זה מבנה קורות הפלדה בקירות האפלים או שלטי הרציפים הישנים והעמודים המסולסלים העשויים ברזל יצוק מימי המהפכה התעשייתית. נדמה היה לו שכל אלה חברו נגדו להציג תפאורה סגרירית בכוונה.

חיפש את העשן הלבן בין הקטרים, וזכר שקטרי דיזל לא מעלים יותר קיטור, כזה שנשים יפות יוצאות ממנו עוטות כובעי נוצה והבעה נוגה.

שונא רכבות.

מצא תא טלפון אדום כמו תיבות הדואר בארץ. חייג את המספר הארוך בזהירות, לבל יטריד בטעות לורד אנגלי. הגיע לשרון

באוקספורד ואמר לה שהרכבת כבר יוצאת ובעוד שעה ומשהו יגיע. אמרה שתחכה לו מחוץ לתחנה. רצה להוסיף עוד כמה מילים, עוד שורה או שתיים שיגשרו על החודשים שעברו, אבל עד שחיבר את המשפט הנכון, הקונדוקטור במדיו השחורים הזרים, כבר נפח במשרוקית והאיץ בסבלים לטעון את המזוודות, כי הרכבת אכן תצא בדיוק נמרץ בשתיים אפס שבע. איך הם עושים את זה?

רק כשיצא מתא הטלפון ועלה לקרון שלו, מצמיד את הלחי לרעש המתקצב והולך של מגע הגלגלים במסילה, הבין שתחושת המועקה לא עלתה בו ממבנה התחנה או מהקטרים, אפילו לא בשל העגה הקוקנית של הסדרן הנרגן שענה לו שש פעמים "אייט, אַייט" עד שהבין שהרכבת שלו יוצאת מרציף מספר שמונה. אלה היו הפסים. הפסים המקבילים הנפגשים באין סוף, ההופכים לאין, הפסים שאוסרים את הנוסע אל המסילה, שהובילו אנשים לעבודה המשחררת. פסים פסים של מועקה מפחידה. שונא רכבות יחיה. כן, זה ההמשך. שונא רכבות יחיה.

עד שהרכבת יצאה מלונדון פילס לו דרך לקרון המזנון בין כמה בריטים חנוטי עניבות, נושאי מטריות ופרושי עיתונים. כאילו מישוהו מנסה להוכיח שמיסטר ווטסון וחבריו אינם סתם קריקטורות דמיוניות מהספרות המקומית, אלא אנשים של ממש: סמוקי פנים ומקושטי שפם מקושת. בשעה כזו של אחרי הצהריים עדיין אין המעברים צפופים, ובדרך חזרה למושב החזיק את ספל הקפה שקנה בשתי כפותיו והתנחם בחום. עמד לפני התא שלו והביט מהחלון.

יש כמה מילים במילון העברי, חשב, שעד שלא נוסעים בדרך מלונדון לאוקספורד אף פעם לא מבינים היטב: אחו, אפרים, פלג, משוכת אבנים וכל שילוב ביניהם שיוצר רצף יפה, כמעט יפה מדי, של טקסטורות ומשטחים גראפיים, אסתטיים.

בעיבורה של אוקספורד החל יורד גשם, והרכבת האטה את מהלכה. לא היה צריך להגיע לתחנה הראשית שכן בית הזוג ברגר שכן בשכונת ראדלי אחת משכונות הסטודנטים בדרום אוקספורד, כך שנחסכה ממנו הכניסה הבומבסטית לתוך התחנה עם הצפירה וכל

השאר. בתוך רגע כבר היה בתוך הצינה האוקספורדית על הרציף, אוחז בתיק השחור ובז'קט הכחול הכהה הזה שכל המאבטחים קונים לעצמם, אולי כדי שבכל זאת יזהו אותם במהלך הטיסה. עד שפנה כה וכה, שואל את עצמו היכן תחכה לו, ראה אותה הולכת ובאה לקראתו.

קצצה בשערה ונראתה כמו נער. עיניה הירוקות נראו עכשיו גדולות יותר, והיו נבוכות ושמחות בה עת. כשהבחינה בו היטיבה את מה שנשאר מהשפֶּעָה הבהירה שהכיר בארץ, כמו מתנצלת על מעשה קונדס של ילד שיודע שיסולח לו.

משהו בחלל החזה שלו כמו נשאב לכיוון הבטן למטה ויצר תחושה שזכר מהצניחה הראשונה: כמו חור גדול נפער בחזה, ולתוכו נשאבו מפלים של שמחות, שריקות חיוכים וקריאות הידד. שכח כמה היא יפה. נזכר למה התגעגע, ושמח.

שאלה איך הייתה הנסיעה.

הנהן בסדר, וציין שהסתפרה.

שוב נייערה את חלקת ראשה ואמרה שרק אתמול. לכבודו.
מזל שרק אתמול.

כיווצה את גבותיה ושאלה, "למה מזל?"

אמר שמן הסתם היה לו עצוב לחשוב שכל החודשים האלה התגעגע לאחת יפה ארוכת שער, וכל הזמן הזה היא בכלל נער קצוץ ומכוער...

חבטה בו באגרופ קמוץ בכתפו, והוא לא התגונן רק חייך חיוך קטן של קורת רוח. נכנסו למיני מיינור הלכנה. כשהידקה את חגורת הבטיחות, ניסה להניח את התיק בחיקו והסתבך עד שהניח אותו במושב האחורי, והיא חיכתה בסבלנות עד שסיים להדק את חגורת הבטיחות. רק אז התירה אותה ופנתה אליו כדי שינשק אותה. התנשקו ארוכות.

כשפקח את העיניים הטריד אותו רק ההגה בצד הלא-נכון של המכונית.

הבית, שני בין שווים, עשוי חזית של לבנים שרופות שצבען כעין החמרה, פס לבן מגדיר כל לבנה. באנגליה, כך נראה היה לו, הכול מסודר ומוגדר. לרגע ייסר את עצמו על שאין הוא יכול, מעשה ילדים, להפסיק להשוות בין שתי הארצות, לנסות ולמצוא את נקודות היתרון של ישראל, ואחר כך סלח לעצמו שכן זו פעם ראשונה שלו באנגליה, והמאבק במנדט בריטי יימשך כנראה תמיד.

בדירה פנימה הבהיקה רצפת עץ ממורטת, ספת עור לבנה ואח מבערת. גברת ממוצא הודי או פקיסטני שבדיוק סיימה את מלאכת הניקיון בבית, עמדה שלובת אצבעות כשכפות הידיים כלפי מטה. שרון הניחה על מדף בכניסה צרור מפתחות קטן וזר פרחים שקנתה בשעה שחיכתה בתחנה. האישה לקחה את הפרחים בלי להרים את עיניה ושמה אותם באגרטל ברוך, כמו היו תינוקות בני יומם.

עד ששרון באה אתה בדברים, הלך אצל החלון הגדול שנשקף אל נהר התמזה. קודם כול, גילה, החלון אין בו ידידות, כלומר שאיננו נפתח כלל וכלל. אחר כך הבחין שלא נקבעו בו רשת נגד זבובים או סורגים נגד אנשים, אף שרצפת החדר עמדה רק טפח מעל מפלס הרחוב. לצד החלון, על מוט מתכת מוזהב שגולות זהב לו בקצוות, התערסל לו וילון משיי, חצי שקוף. שוב עלתה ובאה בו המחשבה שהבתים והדירות בארץ שלנו שכולנו בה אחים ובני דודים, בני שבט אחד וגורל אחד לכולנו, הבתים אצלנו בנויים כמעט כמו מבצרים מוגנים ונעולים, ולחלונות שכבות הרבה החוסמות את המראות והקרבה אל הנוף או אל הרחוב, ודווקא אוקספורד הקרירה והמרוחקת, שאנשיה הזרים לבושים מעילים מסתוריים גבוהי צווארון, ופרצופם חלקו מכוסה בתיתורת המגבעת, דווקא היא מרשה לעצמה פתיחות לבבית ואופטימית: חלון גדול, זכוכית דקה, וילון שקוף. ומיד חיבר לממצאים תורה שלמה על רגל אחת – אנשים סגורים, חלונות פתוחים. אנשים פתוחים, חלונות סגורים. שוב ניצח המנדט הבריטי... הרגיש את ידה על כתפו.

סב ופנה אל פנים הבית ראה את כל תבונתה ויופייה משתקפים בירק העיניים שכל כך התגעגע אליהן.

הניחוח הדק של הפרחים באגרטל נמהל בדממה ובחמימות

שהותירו הענפים שהתנפצו באש שאחזה באח. במבט אחד ויתרו על ההקדמה, על הדברים שהיו אולי ראויים להיאמר, וחשו זה אל זה בעצמה כזאת, כאילו רק כך יצליחו לכפר על הזמן שהתבזבו בין רודזיה, תל אביב ואוקספורד.

מבעד לאפלולית, לחום ולרחשי התשוקה, עלתה משום מה גם אוושה של חרדה. אף שרוב הזמן היה סנטרה שקוע עמוק בכתפו ופניה בצווארו, עדיין מבעד לכל אלה, כך היה נדמה לו בשפת הגוף, שפת היד והשפתיים, הסתתרה ההבטחה שהבטיחה לעצמה שהפעם יהיה בסדר. הפעם הכול יהיה אחרת.

התעורר לקול מים זורמים ענוגות באמבטיה, ולקול שירה מלוחשת של מי שרוותה ורגעה. החלון הגדול נצבע באינדיגו עמוק של שעת ערב, ובגופו התפשט רפיון אברים חמים. חשב שדבר לא יוציא אותו מתחת לשמיכת פוך המדהימה בקלותה. חפן את האבר שנותרו בו סימני הדליקה הגדולה, דמיין אותה עולה מן הרחצה, שדיה נוטפים מים לפניה. רצה לקום ולראות את המחזה ומיד נזכר במתנה שהביא לה מהארץ. מיהר עירום מהמיטה, שם גופו בפוץ וחש לתיק שהביא אתו. חיטט והוציא את עטיפת העיתון שהרוכל בעיר העתיקה בירושלים עטף בה את האריג, ונעמד כך מול פתח חדר האמבטיה, מקשיב להמהום שעלה מעבר לדלת בשעה שכנראה, כך דמיין לו, ניגבה לאטה את אגלי המים, אגל אגל, מצווארה, מתנוכיה, מקרסולה. הקדים אותה האד המעורפל שיצא מפתח האמבט וחולל לפניה כעדת דמונים קטנה. זו פעם ראשונה שראה אותה במערומיה באור. כולה שלי, שמח, מהרהר הרהור של גאווה עצומה כמו זכה במחמאה נדירה.

עוד הוא לוטש עיניים היטיבה היא את המגבת הלבנה סביב גווה, תוחבת את הקצה המשתרבב אל תוך הגיא העמוק שבין שדי כל הנשים שבעולם, אותו נקיק בן בלייעל שבעטיו יצאו עמים למלחמות ומורדים למהפכות.

הופתעה לראות אותו עומד וממתין שם. בתנוחת יד מוכנית רבת חן כיסתה את חלקת החזה שנותרה חשופה. כשסר האד ניגש אליה ומחה אגל אחד אחרון שעוד נותר על הסנטר.

בעוד היא מנסה להדק את המגבת, כבר מצא את שוליה ובמשיכה אחת ארוכה, כמו הייתה סביבון גדול, שב וחשף אותה בדיוק כפי שהותיר אותה רגע קודם בדמיונו. עד שהבינה לאן היא סבה והולכת, עטף אותה מגעו הגס של האריג שהגיע מירושלים בריחות, בגוונים ובקולות שאוקספורד לעולם לא תדע. הנה לו, ללבנט, ניצחון קטן. שְמחה שמחת ילדה שקיבלה מתנה שנועדה למבוגרות ממנה, כאילו הרשו לה להישאר לרקד במסיבה שמלכתחילה לא הרשו לה לבוא אליה.

דילגה לה כמו ילדונת אל מול המראה הגדולה, כונסת את קצות השיער המקוצץ שנותר על ראשה הרטוב, מתענגת על המראה הנשקף. לא לזמן רב התענגה על הגלימה. לפני ששוב פשט אותה ממנה, עוד הספיקה להניח על הפטפון תקליט של 'כרמינה בורנה' שקנתה כמה ימים קודם לכן. לא הכיר את היצירה. אמר שהיא יפה מאוד. מרשימה.

אמרה שהלחין אותה אחד קרל אורף. אומרים עליו ששיתף פעולה עם הנאצים אפילו התבקש לכתוב מוזיקה שתחליף את המוזיקה של מנדלסון היהודי ל'חלום ליל קיץ'. אולי זו הסיבה שלא מכירים אותו כל כך בישראל.

שירת הגברים, גם זו של הנשים, הייתה בוטה. קשה. לעתים ניחרת לעתים גסה. אולי כך מן הסתם, חשב, שרו לובשי החולצות החומות במרתפי הבירה של מינכן, שירי העם שלהם שהפכו שירי חיילים. כל כך שונים משירי החיילים שלנו.

לערב הסיום של קורס הקצינים בבה"ד 1 הוזמנו כל החברות של צוערי הפלוגה, ובסוף המסיבה, אחרי הארוחה והפיליטונים

הדורשים הסבר לכל מי שלא היה בקורס, ישבו עשרות הקצינים בני יומם עם חברותיהם לאורך גרם המדרגות של מגורי הצוערים. ישבו ושרו 'הרעות הכרתיך בלי מילים...' והשיר על אליפלט שתמיד משנק את גרונו והשיר על יהודה, אחיו הצעיר של אהוד מנור, שתמיד נראה עצוב גם כשכולם שמחים, ועוד שירים של חיילים שיש להם אימא, שירים של חיילים ששונאים לצעוד בסך אבל אוהבים לטייל בארץ, שחוזרים הביתה לסוף שבוע, שישנים כמו מתים בזמן שאבא מנקה להם את הרובה, וכשאימא תגמור לכבס את הכביסה, תגהץ את המדים ותכין חבילה לכל החברה במחלקה שהיא מכירה את כולם בשמם. שירים אחרים.

בבוקר התעורר לניחוח חריף של קפה. זקר את אפו אל על ועשה את נחיריו גדולים לשאוף את הריח, וכבר דימה שהוא נושק את פי הספל בחדוות פינוק חדשה. עכשיו התיר לעצמו לפקוח עין אחת ולחפש את מקור האד הריחני.

ראה אותה יושבת על אדן החלון הרחב, חבוקה עם ספל גדול. כף ידה השמאלית שמשה מגש קטן שתמך בתחתית הספל כמו בתינוק רך, וימינה תמכה בגבו לבל יישמט. אבל כשהסב את עיניו אל פניה לא ראה שם את מבט הרך שציפה לו. היה מבט אחר, מבט קשה שעלה מכל קמט בשיפולי הפה, מהסנטר הזקור, המתריס, ומזוויות העיניים שהוצרו מדאגה גלויה.

בירך אותה בבוקר טוב מנומנם.

נפנתה, ובעודה פונה הפשירו פניה.

"מה שלומך?" פיהק.

"איך ישנת?" שאלה בתשובה.

נשם עמוקות, עצם שוב את עיניו ושאל מה השעה בכלל, וכבר היה נכון להתפעל מהשעה המאוחרת ולהודות לאלתר באשמה האיזומה של שינה ללא גבול כי הוא נורא-נורא עייף. "שבע ועשרים."

"זה הכול?" נאנח. הניף מעט את שולֵי השמיכה כמזמין אותה לחזור לחיקו. אבל היא הייתה רחוקה אֵי שם מעבר לחלון.

"אני רוצה לחזור אתך לארץ..."

אמרה "לָאָרֶץ", כמו שאומרים אלה שלא גרים בה אבל רוצים. התקרבה לחלון עד שהאד התעבה על הזוגית, שֶׁם מחסום חצי שקוף למראות של אוקספורד שבחוץ. "אין לי מה לעשות כאן, מלמלה אל הספל שלה. "אני כבר לא שייכת לכאן."

"למה אני מרגיש שאת עוד חושבת שיקרה משהו ביניכם?"

"כבר לא," אמרה ומבטה ממנו והלאה. "אתה יודע," אמרה אחרי רגע, "תמיד הייתי קצת יותר עצמאית ממנו, גם יותר פרקטית ממנו." גמעה עוד לגימה. "חשבתי שאם אעשה את כל מה שהוא לא מצליח לעשות ולא מספיק לעשות - לנהל משא ומתן על השכרת הדירה, לפתוח חשבון בנק, לטפל במכונית, לערוך קניות - הוא יצליח להתרכז בלימודים ובעבודה. והוא... הוא היפה והחביב, הוא שיודע להצחיק את כולם, בעלי שזה עתה נישאתי לו, רק רטן וכעס על שאני עושה כל דבר ומספיקה לעשות הכול בלעדיו ובלי להתייעץ אתו. רק התחלנו לחיות יחד, וכבר היינו לבד. אני לא מוכנה יותר לחיות עם מישהו... לבד."

הזדקף במיטה באֵי-נחת, כאילו נקלע למריבת אוהבים לא לו.

"עד שלא ראיתי אותו מתגפף שם במסדרון עם האחות ההיא, לא הבנתי שאפילו האהבה הגדולה יכולה להפוך כל כך מהר לצינה מעיקה, לשגרה של שגרות מתישות שמתחילות כל פעם מכלום והופכות מיד לרעש גדול. זהו. נגמר. אני חייבת לחזור ולומר את זה לעצמי. אין לי כאן מקום, אני חייבת ללכת מפה."

כשסבה אליו חפנה שוב את הספל בשתי כפותיה ובאה התיישבה ליד המיטה. הניחה יד רכה על שולֵי שמיכת הפוך והיטיבה אותה על גבו, כאילו היה ילד מצונן. הניח את ידו על כתפה החשופה, ומשם לעורפה הדק שהלך והתקמר לאחור בתוך ידו.

בתנאי אחד, הסכים.

הפנתה אליו את פניה הנקיות וגבותיה שאלו, באיזה תנאי?

בתנאי שגם אני אקבל קפה כמו שלך...

7

עד שחצו את צומת מסמייה כמעט שלא דיברו. המראות שחלפו לצד המכונית היו כמו עדויות שהביא להגנתו בבית הדין, שבו נשפט המקום שבו חי וגדל במשך כל כך הרבה שנים, ולא ידע או ראה את חטאו. השופטת ישבה לצדו במכונית הקונסטה הנאמנה, שגם היא כמו עמדה לפתע למשפט והתאמצה לגמוא את הכביש המטולא בשקט אך בזריזות כדי להשביע רצון. דרך עיניה הבחין שהוא מחמיר עם המראות. לראשונה ראה את הנופים של מחוזות ילדותו והנה הם דלים. העיניים שבאו כל הדרך מאוקספורד ומרודזיה, ממקומות שבהם גדלים יערות עבותים, אחו משתרע לצד הדרכים ועצי דולב וצפצפות ואדרים מתנשאים להם שם, העיניים האלה נטלו בלי כל חסד או רחמים ממעט החן את מעט הצבע שעוד היה בו. הרי יהודה שידעו להתכלחל בתכול אפרורי רך, דהו ועייפו באחת. כל שֶׁלֶט מעוקם, שקית ניילון, או קופסת קרטון שהיו זרוקים מתגוללים לצד הדרך ליד שורות האיקליפטוסים, ניסחו בו מיד התנצלות על טבעם ההמוני של הישראלים וכמה אדישים הם לסביבה, וכבר רצה לתאר באוזניה את הפלא שהלך והסתמן בכל הקשור לקטיפת פרחי הבר, ואיך דור שלם של הילדים מחנך את הוריו שֶׁאֵל להם בשום אופן לקטוף את פרחי הבר, אבל כל אלה לא עמדו ביקוד ובאובך הדוהה שהשתלטו על הכול, וממילא כבר הגיעו לקסטינה.

תמיד בין מסמייה לקסטינה כבר חש תחושה של בית. היכן בדיוק מרגישים שהגעת הביתה? כשמתחילים לחפש את המפתח בכיס או בארנק, כשמגיעים למכולת השכונתית, לבית הספר,

לשדרת עצים מוכרת? ראה את השלט קסטינה ואחריו קריית גת. ממש קרוב.

גם בצבא, בדרך מרמת הגולן ידע שזה כבר הטרמפ האחרון או לפני האחרון, ושעוד מעט יגיע הביתה. כשכבר היה קצין והיה לו ג'יפ משלו, היה עוצר לפעמים ונכנס אל תחנת הדלק המרוטה בצומת קסטינה. צומת שעומדת בו אישה רחבת פנים ואגן, מאלה הוולדניות, ובעגה טריפוליטנית היא צועקת למישהי במטבח החשוך, "תנמיכי רחל, תנמיכי את האש! שלא ישרף."

מנגבת את גב ידה בסינר שהיה פעם לבן ושואלת: "מה אכלת, מותק?" אף שלפני רגע הגישה לו את מאכליה והוא, תמיד בפה מלא, חוזר על ה'שקשוקה-סלט-בפיתה', והיא אומרת: "לבריאות מותק, תהיה בריא, ולוקחת ממנו עשר לירות בקצה האצבעות שבכל זאת לא נוגבו לגמרי, וגם אומרת, "תשב, תשב, תגמור לאכול אל תלך ככה, לא טוב לאכול בעמידה."

פעם גם ביקש קפה. שחור.

כשהגישה לו, ביקש לקבל גם סוכר.

"יש, יש מותק", אמרה, "שמת'י כבר."

"מה שמת?" תמה, "כמה כפיות שמת?"

"בדיוק", היא אמרה בלי חיוך, "שמת'י לך 'בדיוק', ונפנתה ממנו.

שתה וראה שזה בדיוק, ומאז תמיד הזמין קפה 'בדיוק' אצל

הטריפוליטנית בלי להתווכח, ומה בכלל יש להתווכח עם סבתות. גם

זה, חשב, גם זה קצת בית. אבל, איך אפשר להסביר את זה למישהו

מאוקספורד?

בילדותם, כשחזרו מביקורים ארוכים אצל הדודה דליה ברמת גן,

היו הוא ואחותו מתכרבלים בשמיכת הצמר המגרדת של הצבא שתמיד

הייתה בתוך הקונטסה הלבנה. קצת אחרי קסטינה היו מתעוררים.

בעצם אימא הייתה מעירה אותם בלטיפות רכות על הברכיים, כדי

שיתכוננו לרדת ולעזור בעוד רגע בנשיאת סלי הפלסטיק המלאים

בכלי האוכל הריקים שהחזירו הביתה. אז, באותו מקום, היה חש כאילו

כבר הגיע הביתה. שם גם היו שומעים קטעי שיחות שהיו ריטואל

קבוע של המשפחה בכל נסיעה. למשל כשהיו חולפים ליד מושב ניר

בנים או קדמה, היה אבא, שאף פעם לא למד לנהוג במכונית, מפנה את תשומת לבם לשדות המוריקים עד הרי יהודה ביופי נדיר, ואחר כך היה אומר, "תראו את הארץ הזאת, כמה היא יפה מרחוק." ואימא הייתה עונה, "למה רק מרחוק, תראה איזה יופי השדות גם מקרוב." אמו, אישה אופטימית ללא תקנה וללא התנצלות, ראתה יופי כמעט בכל דבר. הייתה חסה על כל יצור אנוש או בעל חיים, ומסוגלת להשתתף גם בצערו של הקומיקאי ג'רי לואיס המועד לקולות הצחוק של הצופים, או של צ'רלי צ'פלין המחליק בקומדיה מגוחכת. שונים היו.

היו יוצאים מדי פעם לאכול במסעדה קטנה, מין בקתה-מחסן שנבנתה מקירות בטון מוכנים ליד בתי הרכבת, לא רחוק מהבית שלהם ברחוב הרימון. אבא היה אומר שלרומנים יש איזה כשרון להכין קבאב מצוין, ורק הרומני הזה שם בקבאב יותר לחם מבשר... והיא מגוננת מיד ואומרת למה אתה כזה, דווקא אנשים טובים.

אמו הגיעה לארץ מעיראק דרך איראן עם עליית הנוער כשהייתה רק בת שש עשרה. הוא כבר היה כאן מאז 1947, פעיל במוסד העלייה ב', אחרי שעזב את הבית בפולין בגיל שבע עשרה כדי להצטרף לשומר הצעיר על מנת לשוב לשם כחייל בצבא הרוסי ולמצוא רק אודים עשנים.

כמה שבועות אחרי מלחמת ששת הימים סיפר דוד יעקב לאימא שבעזה מוכרים כל מיני מציאות, אפילו גרביים מסין במחירים מצוינים, ושכדאי לנסוע. נכנסו לפורד אסקורט של דוד יעקב שמבין בעזה, ונסעו כולם יחד, מרחק שעה קלה מקריית גת, לחוץ לארץ שברצועה.

עזה. הרבה בתים קטנים ונמוכים, סמוכים אחד אצל השני, משורגים בדרכים בוציות ותעלות ביוב גלויות, מגירים מחלון לחלון צווחות ילדים וגערת אימהות, קולות רוכלים בעגלותיהם העמוסות לעייפה, ובטלנים סקרנים כמו בכל מקום. אביו אמר כבר ביום השביעי של מלחמת ששת הימים שצריך להחזיר

מיד את עזה ואחרי זה את רמאללה ואת שכם ומצדו גם את מזרח ירושלים. עוד תראו רק צרות יהיו לנו מזה, ובכלל אין להם מה לחפש שם, וכדאי מיד לצאת משם.

אמו אמרה שאין מה לעזוב דווקא עכשיו, אחרי שחזרנו אל בורות המים לשוק ולכיכר, ואל הכותל שתמיד היה שלנו, והירדנים שמו עלינו רק זבל... "מה פתאום לעזוב עכשיו, כשהפלשתינאים בשטחים דווקא כל כך מרוצים מאתנו? העיקר שנתנהג כמו בני אדם ולא כמו אדונים." הילדים מצדם מחו נמרצות. הם בכלל לא היו אף פעם בחוץ לארץ, והנה אמיר, הבן של השכנים, נסע כבר לקפריסין, ויש לו נאד מים מעור עם ציור של המפה של קפריסין וגם בובה של חייל יוני עם שמלה כחולה וגרביים לבנים.

"נכון", הוסיפה אָמם, "שתדע לך, מנחם, אימא של אמיר גם קנתה לעצמה מִגָּהֵץ אֵדִים." ובכלל, הסכימו אימא והילדים, עד שיש להם קצת חוץ לארץ, מה פתאום לצאת מהשטחים.

הנה כבר בביקור הראשון גילו בעזה שני דברים חדשים: 'סבן-אפ' – שזה כמו טמפו לבן שעומד על בלוק קרח אבל של ערבים, והדבר השני שאין בארץ שלנו זה ילד כל כך קטן שמוכר 'סבן-אפ' ויש לו שש אצבעות ביד ימין. עוד זרת צמחה לו אחרי הזרת.

אחותו, שרק היא מסוגלת להבחין בדברים כאלה, זיהתה מיד את התוספת המוזרה, ושאלה את אימא בקול רם אם לכל הילדים בעזה יש שש אצבעות ביד... אימא היסתה אותה בדחיפה קלה בכתף. "מה פתאום, מסכן", ושניהם הביטו זה בזה, כבשו צחוק קטן ולא יכלו להסיר את מבטם מהפלא של עזה.

זָכַר הֵיטֵב אֶת הַתְּנַהֲגוּתָהּ שֶׁל אִמּוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם בְּשׁוֹק שֶׁל עֵזָה. דִּיבְרָה בְּנוֹעָם, הַתְּמַקְחָה בְּדִיּוֹק בְּמִידָה וּבַחֲרָה לְדַבֵּר גַּם אֶל אַחֲרוֹן הַרוֹכְלִים בְּעֶרְבִית סְפּוֹרֹתִית, כְּאִילוֹ רוֹצֵה לֹמֵר, אֲנַחְנוּ לֹא כֹל כֵּךְ רַחוּקִים, אוֹלֵי אֶפִּילוֹ קְרוּבִים, הִנֵּה שֶׁפְּתַנּוּ אַחַת הַיָּא.

וְכוֹלֵם חֵיכּוֹ וְעֵשׂוֹ עֶסְקִים, וְהַעֲרָבִים מְאוּד שֶׁמַּחֲוֹ עַל הַכִּיבוּשׁ הַנְּעִים שֶׁלָּנוּ, וְהַבְּאֵנוּ הַבִּיתָה גַּם גְּרִבִּים מִבְּדֵי סִינְתִּי מִגְּרֵד מִסִּין וּפְקִיקִים עֻקּוּמִים וּבְקִבּוּקִים רִיקִים יְרוּקִים שֶׁל 'סִבֵּן אֶפ'.

8

כשפנו סוף סוף בצומת פלוגות, שאלה כמה תושבים יש בקריית גת.
אמר שהוא חושב שבערך חמישה עשר אלף איש, אולי יותר.

רצתה לדעת כמה זמן ההורים שלו גרים שם.

קימט את המצח – מאז שהיה בן חמש.

"לא נולדת כאן?" שאלה.

"אף מבוגר לא נולד כאן," ענה. "זאת אומרת... ראשית אין כאן

בכלל בית חולים, אבל שנית זו עיר..." רצה לומר חדשה וחיפש מילה

מדויקת יותר, עד שמצא את המילה "מלאכותית". עיר מלאכותית.

בעיר כזו אף אחד עוד לא נולד בה.

לא הבינה.

אמר שבמדינה שהכול בה היה צריך להמציא מהתחלה, כמו

שהמציאו קיבוצים מושבות ומושבים, גם ערים המציאו. המציאו

רעיון, המציאו שטח, המציאו בתים והביאו אנשים מהאנייה ישר

להמצאה הזו.

לא, ההורים שלו בכלל הגיעו מאשקלון.

לא, לא נולדו שם.

אבא נולד בפולין, ואימא בכצרה, בעיראק, ונפגשו דווקא באשקלון

מכל המקומות בעולם.

כן, הוא נולד שם.

...דיברו עברית, הוא משער, אביו הרי לא מדבר ערבית, והיא לא

מדברת יידיש או פולנית.

...נכון, ממש מגדל בבל.

מגדל בבל – בנייני רכבת ארוכים, ובכל מבנה חמש משפחות

שגרות בשורה בדירות בנות שתי קומות לאורך משעול כורכר כבוש.

לכל דירה גינה קטנטונת מלפנים וגינה קטנה גם מאחור, ובין דירה

לדירה קיר דק משותף לשני שכניה מימין ומשמאל, כזה שאפשר לזהות בקלות מי מהשכנים שמח ומי כועס.

בדירה הראשונה במשעול הרקפת גר פליקס, בעל המכולת הפולני שתמיד טועם מהנקניק לפני שהוא פורס אותו עבור הקונים, ולושקה אשתו שעבדה אתו במכולת ודיברה אתו כל הזמן בפולנית כדי שהילדים והמזרחים לא יבינו. יחד מכרו נקניק 'שפק' ובשר 'קוטלטים' שזה בשר חזיר שאסור לקרוא לו חס וחלילה בשם המפורש, ושעכשיו קוראים לו 'בשר לבן' כשמזמינים אותו במסעדה, אולי הקדוש ברוך הוא, חס ושלום, שומע או יותר גרוע סבתא שולמית, שלידיה קראו לזה 'ברוןזיר'.

היו לו לפליקס שפתיים עבות והשיער שלו המשוח לאחור כמו פעם, היה מבריק משמן שיער, ואימא הייתה אומרת תמיד לבדוק שהוא לא נוגע בברלנטינה לפני שהוא פורס להם את הנקניק או נותן להם את העיתון.

אביו היה קורא עיתון 'מעריב' שקנו לו בצהריים בעשרים וחמישה גרוש עם הלחם הלבן שעולה שלושים וחמישה גרוש שנקנה גם הוא במכולת של חיים המרוקאי. חיים דווקא בסדר, היה גם מוכר חצי לחם כשביקשו, אבל הצטבר לו המון קמח מכיכרות הלחם המונחים על הדלפק שהיה תמיד נורא גבוה לילדים הקטנים. חיים נהג לעטוף את מרכולתו בנייר של עיתונים ולא בנייר חום כמו פליקס, שלא לדבר על נייר פרגמנט של גבינות שאפשר היה לרחוץ ולתלות על החרסינה במטבח, ולהשתמש בו שוב מחר לסנדוויצ'ים לבית ספר.

לידם ממש גרו רחל ומשה בן יעקב שבאו לקריית גת בתור חלוצים מקיבוץ האון. הוא, יקה כהה כמו תימני, הפך כאן לגנן של מחלקת הגינון העירונית, והיא הייתה בבית. היו לו זרועות משורגות והוא לבש מכנסיים קצרים וכחולים וגופייה לבנה שהבליטו כמה שהוא יקה רזה מאוד, אף על פי שהיה מאלה שבכלל יצאו משם עוד לפני שהכול התחיל.

בשבת היו מתעוררים לקולה של המזמרה הגדולה שאתה היה מיטיב את תסרוקתה של הגדר החיה ממרומי ה'פוטל', כך קראו אז

לדרגש הנמוך שהוציא מהסלון. גזם בפסים ישרים להדהים והגיע בדיוק רק עד הגדר שלנו, ששכנה ליד הגדר של משפחת בן יעקב, כך שגדר אחת הייתה תיבה מלבנית מסותתת והשנייה הסמוכה לה 'יהושוע פרוע' ששערותיו סומרות מעצלות מביכה. רק לעתים רחוקות היה אביו מתפנה להרים את מבטו מעל העיתון אל הגדר הסוררת, פולט אנחה ומבקש מאחותו לגשת לגנן השכן ולשאול ממנו את המזמרה.

בועז, הבן של רחל ומשה החלוצים הקיבוצניקים, הוא מנהל סניף קטן של בנק גדול באמריקה. לדעת משה, "כיוון שבועז שלנו מביא כל כך הרבה כבוד למדינה הקטנה שלנו ומנהל לאמריקאים הסתומים את הבנק, אז זה בהחלט צודק שהוא יגור בניו ג'רזי, וזה לא מוצדק לקרוא לו יורד. מה פתאום יורד? יצחק פרלמן הכנר המהולל יכול לגור בניו יורק, אז מה גם הוא יורד? מה זה פה?!"

בדירה השלישית גרה משפחת צ'סניק. אברהם הוא חשמלאי לבוש בבגדי חאקי תמידיים, והיה להם בבית ריח כבד של גזר מתוק מבושל. ארנון צ'סניק היה ילד גבוה ואהב את עירית ממושב שדה משה, שהייתה ילדה ענוגה. אין מילה אחרת לתאר את העור בצבע אפרסק שהיה לה, והעיניים כעין הדבש, שמי שהסתכל ממש מקרוב, ראה שהן בעצם קצת ירוקות. היה לה צבעים של ילדים ישראלים שהיו תערובת חדשה ורעננה של רוסים ומרוקאיות או הפוך, או תימניות ויקים או הפוך.

פעם שלח אותו ארנון, שהיה בכיתה ו', להביא לה פתק אהבה שכתב. הם היו אז כבר ממש גדולים, היא בכיתה ה', והוא רק בכיתה ג'. כשנתן לה את הפתק המקופל מארנון השתהה מגע היד ביניהם קצת יותר מהנדרש למסירה של פתק, ונדמה היה לו שגם המבט אפילו השתהה קצת. רוח האפרסק וחום העיניים כישף אותו. יש אהבות כאלה חשב, אהבות שנאהבו רק מכיוון אחד, רק לשנייה אחת, ולתמיד.

עכשיו כבר פנתה הקונטסה לכיוון העיירה המנומנמת. ניסה להיזכר מי בעצם גר בדירה האחרונה, בדירה של קופת חולים שכל פעם התחלפו בה הרופאים, עכשיו נדמה לו שגרה שם משפחת ישמחוביץ, ד"ר דולפי ושרלוטה ושני הילדים ראול וגוסטבו. הם הגיעו מארגנטינה לפני כמה שנים, ומיד אחרי האולפן נחתו בערב שבת אחד בדירה הריקה המהדהדת.

אימא עטפה מיד חלה במפית בד ושמה ארבעה 'פולקס' עוף צלויים ופריכים על אורז אדום בצלחת, ועליהם הפכה צלחת לשמירת החום, וכך ניגשה אליהם ברוב טקס לברך אותם בברכת ברוכים הבאים. האישה התייפחה מהתרגשות, ובעלה ניגב כל הזמן את המשקפיים בשולֵי החולצה. למחרת כבר העזה אימא יותר והזמינה אותם לקפה אצלנו כדי לבשר להם שלא ייתכן ששני ילדים ישראלים יסתובבו בעיר נושאים שמות זרים. היא, בתור מורה ותיקה בישראל, כבר חשבה על שמות חדשים. הנה גם כל הטייסים ואפילו קצינים בצבא, כך ביקש בן גוריון, יהיו להם שמות עבריים. חיש קל הפך ראול לשאול, וגוסטבו, שלא נמצא לו שם תואם בעברית, הפך לעמיר עם 'ררריש' מתגלגלת בפה כמו שרק ארגנטינאים יודעים. אביו אמר שאם כבר מחליפים שמות, כדאי אולי להחליף את השם גם לדוקטור דולפי, ששמו לא הגיע מדולפין כפי שהיא אולי חושבת, אלא משם אחר, אדולף. והיא ענתה שלגדולים כאלה כבר לא מחליפים את השם, אפילו שם כזה, יימח שמו.

הקונטסה כבתה, לא לפני שחרחרה חרחור של מחאה על שלא נאמרה אפילו מלה טובה אחת על ביצועיה משדה התעופה ועד לקריית גת. שרון התעקשה לשאת בעצמה את התיקים והמזוודות, הסתבכה והרימה ושוב הניחה, עד שהניחה גם לו לשאת בנטל. עברו דרך השער הגזום בגדר החיה ואז הקדים אותה ופתח את דלת הרשת שלפני הדלת הראשית, זו שחורקת ושורטת ברצפת הכניסה – התראה על שכנה שתיכנס לשתי דקות לבקש גזר ותישאר שעה ארוכה. אמו טופפה במהירות במורד המדרגות היורדות מהקומה השנייה ואמרה "גוד אפטר נון" מצחיק ומיד פנתה וקראה בקול גדול, "מנחם,

בוא מהר, הילדים הגיעו." מיהרה וחייכה חיוך טוב שמבטל את ההמולה.

אביו, בג'ינס צעיר ממנו בארבעים שנה שכל מכנס שלו מופשל מעל לנעליים בשני קיפולים לבנים, ובחולצה מלאת צבעי שמן, מיהר ובא ממחסן הבטון, סליחה, מהסטודיו שבו הוא מבלה את עיתותיו בניסיון לשחזר בשלל צבעים אופטימיים את העיירה שבה גדל, ושלא יעז איש לקרוא לסטודיו 'מחסן', וכך נעמדו שניהם מול השניים, בוחנים אותה שעה ארוכה במבטים שבהם מודדים כלות.

"אפשר להיכנס לדעתכם?" שאל, והשאלה הפשירה אותם מיד. אביו זינק בזריזות שלא הכיר אל המזוודות שלה ולקח אותן למעלה אל חדר השינה הישן שלו ושל אחותו. אמו, זרועה החמה כבר כרוכה סביב כתפיה הצוננות, מיהרה להציע לה את חדר האמבטיה, "אחרי טיסה כזו ארוכה את חייבת," והיא גם הסכימה.

ידעו שיש להם דקות ספורות עד שתצא ועטו עליו ברצף מהיר של שאלות הכרחיות. אז מי היא בכל זאת, "בטלפון רק אמרת חברָה," ומי ההורים שלה, ולמה עזבה את הלימודים באמצע, לא חבל, מה זאת אומרת גרושה, באמת? ממש גרושה, עם ילדים? ... מזל.

עד שהיסה אותם בתנועת יד ועד שהתעקשו על עוד כמה פירוץ אינפורמציה וביקשו לדעת כמה זה רציני, כבר הייתה שוב אתם, פניה נקיות וצעירות, אך לבנות מאוד. בושם לימוני קל נודף מהן ומחולצת הטריקו שלו שהשאיל לה כמה חודשים קודם בתל אביב וגילה שהיא עדיין מחזיקה בה.

ישב בצד וצפה בהוריו נאבקים באנגלית, ובה בשעה שהיא כותשת את העברית שלה, רק כדי לעצב, כל אחד עבור השני, תמונות חלקיות של העולמות השונים שחיו בהם כדי להיות שחקנים יחד באותו מחזה.

לפנות ערב יצאו לטייל בשדות החיטה שגבלו בדרום העיר. מרחק קצר של הליכה הוציא אותם מבין כותלי כוורת קוביות הבטון

הרוחשת, אל מרחב בלתי נגוע של שיבולים, שככל שנוקף הקיץ הן הולכות ומצהיבות, נעשות קלות יותר למגע הרוח, עד שנראה שאילו גברה ולו במעט, היו נפרדות מן האדמה השחורה ונישאות אתה למעלה והרחק מכבלי העולם הזה.

הלכו באחד מאותם שבילים שהילדים היו עושים בקמה. עד מהרה הגיעו לקרחת קטנה של שיבולים כורעות שנועדה אולי למחנה בנים שבאו לאונן בצוותא או להכין פצצות של בקבוקי טמפו מלאים בדיו נגד קבוצת אויבים ובוגדים מהכיתה המקבילה. עצרו שם, מרוחקים זה מזה וצפו בשמים.

לרקיע מעל לשדות האלה יש מנהג קבוע להתפרכס בצבעי אודם נועזים משוכים בענני נוצות בקצותיהם, כמו זרי דפנה לראשה של השמש הנגרת בניגוד לרצונה במורד האופק.

תמיד ברגעי הפלא האלה נראה היה שמלכת השמים תחיייה לה כך לעד, אלא שעייגולה נמעך פתאום לאובל פחוס אפוף אובך שגם הפעם, כמו בכל יום, פרם אותה ופגע בתמימותה. רגע לפני הסוף, אף שנראתה עוד חיונית לגמרי, הפסיקה להיאבק על שליטתה בממלכת היום, ובמהירות של טובע שאיבד תוחלת נאחזה אך עוד לרגע אחד נואש בצמרות האייליפטוסים שעל הכביש לבאר שבע מעל לצומת פלוגות, ובו ברגע, כמו באות שניתן מקרדינל נסתר, נצבעו השמים בסגול הדור היאה לתפילת האשכבה, והמלכה המנוצחת עברה לעולמות אחרים.

בכל אותם רגעי גסיסה עמדה לפניו צעד או שניים, לוגמת את המראות ואת האוויר החריף, כמו היו סם מעורר שהאיץ בה להקיץ מתרדמה שנכפתה עליה.

כשנפנתה אליו שאלה אם ככה זה בכל יום. ענה שהוא כבר לא גר שם כמה שנים, אבל בילדותו, כן, פחות או יותר, ככה זה. אמרה שהיא מרגישה שייכת למקום הזה, כמו שלא הרגישה שייכת מעולם לשום מקום אחר, אפילו לא לחווה שבה נולדה ברודזיה.

הביט סביבו וראה את הדרך הקצרה שעשו יחד מבית הוריו לחלקת השדה. מאחוריו ניבטו בו קופסאות הבתים, חדרי המדרגות

נגועי ידיים מכתומות, מוקפים קוצים בגודל אדם, ולידם כבישים מלוהטי אספלט ששוליהם מפוררים ללא מדרכות ולצדם יבליות עקשניות וחרגולים שדופים.

אל המקום הזה, חשב, היא רוצה להשתייך. אל המקום שניסה להצניע, המקום שתמיד הסתיר כששאלו היכן הוא גר. לראשונה זה שנים ראה את היופי שלא ראה אף פעם. אפילו נזף בעצמו על שהיה צריך מישהו שיבוא מרחוק כדי שיבחין בשמים ובשמש של קריית גת, וכמה יפה היא שוקעת בה. עכשיו חש את תחושת הבית והשייכות שלבו גס בהם בשעות האחרונות, ושב ונפנה אליה, אוזן בכתפיה מאחור מניח להן להתכנס אל בין זרועותיו.

ארוחת הערב באותו ליל שבת כללה גם הפעם את הערבוביה המקובלת במשפחות עירקו-פולניות. אחרי שסירבה בעדינות ואחר כך במחאה של ממש לניסיונותיה של אמו לשכנע אותה לטעום "רק עוד טיפה מהקובה, שזה מאכל מיוחד שבא מעיראק", יצאו אל הגינה הקטנה מאחור.

יצא ראשון אל הדשא הלח, אל ניחוחו וצרצרו. היא נשארה במטבח עם אמו עוד רגע או שניים, עמדה ליד הכיור לנגב את הכלים ששטפה אמו למרות מחאתה של זו ש"זה התפקיד של מנחם, מנחם, בוא הנה בבקשה".

כשיצאה אחריו כבר השתרע על אחד מכיסאות הנוח העשויים זרועות עץ חורקות ובד ברזנט מפוספס מתוח ביניהן.

"פתאום אתה שוב ילד מאושר של אימא", אמרה. "מתבטל ומתפנק לך, אפילו לא הצעת לה לשטוף כלים."

"שטיפת כלים עוד לא עושה אותי מאושר."

"מה עושה אותך מאושר?"

את, חשב, ולא היה בטוח ושתק.

"הבית הזה, ההורים שלך, הקשתה, לא הייתה לך ילדות

מאושרת?"

הפשיל שפה תחתונה, הרים קצת את הגבות כאילו אמר, אני יודע?

"באמת?" פענחה את המבט, "לא מאושרת?"

"להיות מאושר..." ענה, "מה עושה ילד קטן למאושר אם אחרי הכול הוא שָׁבַע ומוגן ובטוח? מה יכול לעשות כל אחד ללא מאושר?" הוסיף, "אולי רק תחושה של חוסר שייכות."

"חוסר שייכות, למה?"

העמיק מבט אל תוך השמים ואמר, "לרוב. לקבוצת הרוב."
 "ואתה לא שייך לרוב?"

שמע את קולו כמו קול של אחר, עולה ממקום שהוא עצמו עוד לא היה בו מעולם. "הילדות שלי הייתה מאושרת", אמר הקול, "עד כמה שילדות יכולה להיות מאושרת כשאתה נולד לזוג הורים שנתלשו מילדותם, כל אחד מעולם אחר, וניטעו מחדש כשהם כבר מבוגרים, כאן בארץ שלא נולדו בה."

"מי יכול להיות יותר שייך ממך?" אמרה בטון של טרזניה, כאילו גערה בילד סורר. "אתה הרי דוגמה חיה לבני דור המייסדים, דור מיזוג הגלויות, שיא השייכות לארץ הזאת - צבר ישראלי, קצין במילואים, איש בטחון באל על, חי בתל אביב ומטייל לו בעולם. והוא מכולם לא מאושר, לא שייך... אתה סתם מפונק."

נטש את הכיסא, מתרחק ממנה לטובת הדשא, משתרע על הגב, עיניו בכוכבים.

"להיות מאושר", אמר לבסוף, "זה אומר להשתייך לגמרי לעולם שסביבך, להזדהות אתו ולדעת שאתה חבר מלא ובעל זכויות ושורשים והיסטוריה במסורת של השבט. השבט, "המשיך, "השבט הוא כל מה שהוא יותר מהמשפחה. זה לא קשור לשכונה או לעיר או לקיבוץ, זה... השבט."

התפלא בעצמו על ניסוח הדברים. המשיך ואמר שמשום מה הוא תמיד חי קצת בקצה המחנה. זה מתבהר יותר כשמגיעים לצבא, וכולם אז לובשי אותם מדים ומזיעים אותה זיעה, מה שנחשב וחשוב הוא מהיכן באת, ולהיכן תלך אחרי... וקריית גת, העולם שבתוכו גדל, היה מקום רחוק, אבל לא רחוק מספיק, לא במרכז הארץ וגם לא ממש בנגב, קהילה מורכבת מוותיקים ועולים, והוא לא זה וגם לא זה. מקוטבת בין אשכנזים לספרדים, והוא חצי חצי. בין עירוניים למושבניקים. גם וגם. לא ולא. עכשיו כשהוא חושב על

זה, לגדול בעת ההיא במקום הזה היה כמו לנסות ולגדל שורשים רק אחרי שצמחו כבר הגזע והצמרת.
"אתה..?" אמרה בשקט, "אתה שצומח מתוך האדמה החומה הזאת, מתוך הטל שעל הדשא, מבין בתים הפשוטים האלה... אתה תלוש? ואני?"

9

למחרת אחרי ארוחת בוקר קלה נסעו בחזרה לתל אביב. הקונטסה והדוכסית שבתוכה נראו כמו צמד חמד שנוסע כבר שנים ביחד. חפציה, ערמה לא קטנה, השתלטו על תא המטען ועל המושב האחורי, רגליה הארוכות משוכלות לפני השמשה הקדמית מעל לוח השעונים, וזהוב שיערה הקצוץ ממלא את המרחב שבאמצע.

לפני שיצאו השביעה אותה אמו שהם חייבים לחזור בשבת הבאה, והפעם להישאר באמת קצת יותר ולא רק כמה שעות שאי-אפשר ליהנות מכלום ואפשר גם לנסוע לבריכה של שדה משה, אם יתחשק להם. אמו כבר הביטה בה בעיניים כלות, גם אביו המפוכח היה כבר מאוהב בכלתו, וכך עמדו עת ארוכה; אמו, ידיה אבודות לצדי גופה, ואביו מאחוריה, עד שיצאו ממגרש החניה הלוהט.

כשנכנסו לדירה בשדרות בן גוריון כבר פסעה לתוכה כמו סוכן נוסע השב אל מלון דרכים מוכר ולא אהוב. עד שחזר והביא את שאר החבילות מהמכונת, כבר הייתה פורקת לבנים ענוגים ומניחה אותם על מדפים בארון שהחלה לפנות מבגדיו.

עמד על עומדו עם המזוודות וחיכה שתגמור לארגן את הארון. בתוך דקות היה בארון סדר חדש וצודק של מרחב המחייה ואיזה מגע של הגיון זר, אך מבורך. סימנה לו שיניח את שאר החבילות, היא תסדר אותן אחר כך.

נכנס למקלחת, נעל את הדלת, התפשט לאט, נגע בעצמו מראש ועד רגל, מתוודע מחדש אל חלקי הגוף השונים כמו אל מכר שחזר ממסע ארוך. כשהחלו שוטפים המים הסיט את הווילון ונעמד מול הראי, מביט לעצמו בעיניים, רוצה לדעת מי זה האיש הזה מנגד, ואם זה הוא, אם הכול בסדר אתו, או שיש כאן איזה זיוף או פחד או שסתם נדמה לו, ועד שענה טשטשו האדים את המראה, ולא ניתן

היה לראות את העיניים וגם תשובה של ממש לא הייתה. כשיצא מהאמבטיה ראה שכל החלונות, כולל תריסי הפלסטיק במרפסת, פתוחים לרווחה, והרחוב כולו, על קולותיו וחומו, ניגר פנימה אל תוך הדירה שידעה רק שקט ואפלולית ימים רבים. עבר בדירה שלו כדי לגלות שיד נעלמה כבר שלטה בה, ולא מצא את בעלת היד. חזר לחדר השינה המסודר מחדש ופתח את הארון וחיפש שם, אולי ימצא משהו מסגיר.

עד שהתלבש שמע אותה נכנסת. כבר הייתה בצרכנייה שממול וכבר פגשה את מרים השכנה הקשישה, שהיא גם, כך מתברר, הספרית של דודה פנינה שהוא אף פעם לא מצא מילה להחליף אתה, וכבר הן קבעו שיקפצו אחר כך לשנות קפה, אולי אחר הצהריים. שקיות הניילון התרוקנו, המקרר נמלא חיים וצבע. מלפפון הוריק, עגבניות האדימו על השיש, וסיר מים עמד שפות ליד מחבת מבעבעת. חייכה למבוכתו והעיפה אליו מלפפון, ובחיוך מקסים הוסיפה מנוד ראש שהיה בו מין חצי פקודה היתולית להפסיק לעמוד כמו גולם ולהתחיל להכין סלט. קדימה!

"אולי תפסיקי?" אמר ונגס במלפפון.

"מה להפסיק?"

"להשתלט לי על החיים..."

"אתה התחלת..."

"אני התחלתי! מתי בדיוק?"

"כשנכנסת לחדר במסיבה המגעילה ההיא עם מיה..."

"זה נקרא להשתלט על החיים?"

"אז למה הכנת לנו קפה?"

"ממש השתלטות, נהם ולא חייך.

"רגע, זה באמת השיחה הזאת?"

"לא... בעצם כן."

"יש לך מה לומר לי אז אולי תגיד. אל תחכה עד חתונת הכסף..."

"יופי, עכשיו אנחנו כבר מתחתנים."

"לא, עכשיו אנחנו רבים כאילו אנחנו נשואים ואין לנו מה לעשות

אלא לריב על שטויות."

לא היה בטוח שזה הרגע להציף את כל מה שגועש בו כבר ימים,
ולא ידע איך לעצור את המילים שכבר גדשו את הקנה.

"את יודעת מה מפריע לי?"

"לא, אבל אתה תיכף תאמר לי."

"שאת תמיד מקדימה בשלושה צעדים, יודעת את השאלות

הנכונות ואפילו את התשובות הנכונות."

"אתה רוצה לומר לי מה אתה רוצה, מה באמת מפריע לך?"

מה, מה באמת מפריע לך?"

"את יודעת... אפילו הוריי כבר מרגישים שכאילו, שאת, שאנחנו...

שאנחנו מכירים כבר שנתיים, והם כבר מאוהבים כך מעל לראש.

ואימא שלי כבר בטח צלצלה לדוד יעקב באשקלון ולדודה דליה

ברמת גן, והכול כבר סגור, והארון מסודר, ומרים הספרית כבר

תודיע לשכנים וזהו, הכול גמור."

"ולך לא נשאר להחליט ולעשות שום דבר, זה העניין?"

"את יודעת מה..."

לא סיים את המשפט מחשש לאן יתדרדר, נפנה ויצא מהמטבח.

שהתה עוד רגע ארוך במטבח, מכנסת את הארוחה שלא נפרשה

בחזרה למקרר ולארונות, ויצאה לחדר השינה.

חסר מנוחה מדד את הבית בצעדיו, פעם ועוד פעם, בתקווה

שאולי תצא מהחדר ובידיעה שלא תצא, מה הוא רוצה ממנה לעזאזל,

ולבסוף כשהרגיש שהקירות סוגרים עליו, התכעס ויצא, פניו

לירושלים לרוני, החבר שלו מהגדוד שלומד עכשיו ארכיטקטורה

בבצלאל. אצל רוני הכול פשוט וברור.

מוצאי יום כיפור, 6 באוקטובר 73, לקראת חצות

בתוך בטנו האפלולית של התותח מתגוללות עכשיו אריזות חומר הנפץ של פגזים שנורו מאז הצהריים. חלל התותח שספוג בדרך כלל קולות נפץ, צרחות של מערכות ירי ופקודות אש, דומם עכשיו בדממת מוות. נותר בו רק האד הגופריתי המסריח שהולך ומתעבה בקור. תמיד קר ברמת הגולן אחרי שהשמש מסתלקת לה אל תוך אצבע הגליל ומשאירה אותנו, החיילים, לבד.

רק לפני שעה קלה עוד נפלטו מנחיך הקנה פרצים של אש ועשן, ששלחו את פגזי התותחים לעבר הטנקים הסוריים המנסים להידחק אל תוך רמת הגולן. הקנה הלח מטל ומזיעת אמוניה נשמט עכשיו לאטו אל הסיפון, כמו דרקון מובס שעייני הדם האדומות שלו – הנורות הזעירות בראשי הכוונות, במכשירי הקשר ובשעונים – שוקעות אל תוך בְּשָׁרָה הקר של מפלצת הברזל. גם שאר התותחים הרכינו קנה ודממו בתוך העמדה החרוכה, נכונים לעמוד מול הרע מכול. עשרה או יותר טנקים סוריים כמה מאות מטרים לפנים.

במרחק מטרים ספורים בתוך החשיכה עומד צוות 3'. סודרי השכיב את הצוות שלו, בוודאי ידע איך להרגיע אותם. בצוות 4' אריאלי המפקד. הוא מאה אחוז, אין מה לדאוג, רק הנהג שלו אלון, מי יודע איך ינהג בלילה אפל כזה, רק לפני שבוע הגיע מקורס נהגים.

גם ואשדי מונה מפקד צוות 2' רק לפני חודשיים, ואין לי מושג איך יתנהגו החיילים שלו. הצוות שרוע עכשיו סביב התותח וסורק בעיניים נעצמות ובמבט סמור את החשיכה

המבותרת מדי פעם על ידי נורי התאורה הלבנים. אני מנסה לחשב איזה סיכוי יש לנו, ארבעה תותחים כבדים מול עשרה טנקים סוריים שכל אחד מהם יורה ארבעה פגזים או חמישה עד שאנחנו טוענים פגז תותח אחד. אני יודע שאין כל סיכוי, מה גם שהתחמושת שלנו כמעט אזלה, אין לנו ציוד לראייה בלילה, ואין לנו נשק נגד טנקים, וגם נורא קר ועוד לא אכלתי כלום מהבוקר...

אני עובר בלי קול מאחורי הצוות, כמהלך על קליפות ביצים, נזהר מלהשמיע אוושה מיותרת. אלי, סגן מפקד הצוות, עומד ליד המקלע בצריח. הוא מרים כלפיי יד במחווה רפה לסמן לי שבינתיים הכול בסדר ומהדק סביב גופו את המעיל. השאר שוכבים כמה מטרים לפני הקנה.

רפי, הנהג, נראה כאילו ימעך עוד רגע את העוזי שלו מרוב מתח. ארז מחזיק את הרובה ומביט קדימה בגרון נטוי. עופר, החובש, שלימים פגשתי אותו שוב, רופא בהדסה, מנקה את המשקפיים שלו ולוטש עיניים עיוורות אל לב החשיתה. אני כורע לידם.

חנן הנגבי, כמו תמיד ללא כובע פלדה, ראשו הבלונדיני כמעט מסגיר אותנו לסורים. אני מוחל לו בלבי, זה לא הזמן, ומניח יד על כתפו של ארז, אחד הטירונים שהגיעו לפני ראש השנה לגדוד. בפעם הראשונה אני מרגיש כל כך מבוגר מהם. הם בני שמונה עשרה וקצת. אני כבר בן עשרים. וחצי. עוד מעט.

ואשדי מפנה אליי חצי מבט ושואל מה העניינים. "סוללה ב' חטפה," אני פותח. "תשעה הרוגים כנראה. ניסים סרוסי נהרג, גם שבתאי הקשר, סילוק, אלן הצרפתי, טייכמן מפקד צוות 3, ירקוני..." אני מניח להם לעכל את השמות. "דנקר, שכטר..."
 "מי זה שכטר?" שואל חנן.

"שכטר דויד," משיב לו ארז בניסוח של קריאת שמות לפני שעולים למסדר שמירה. "בשר טרי. מחזור אחרינו."

"משה ליברמן פצוע, די הרבה פצועים..."

בעלטה אני רואה שהם מנסים להעלות את הפרצופים המוכרים כל כך. "הוצאנו משאית וזחל"ם עם פצועים לצפת..." אני עוצר בדיבור להניח להם לעכל את המציאות החדשה וממשיך בלחש לא מוכר, "אבל יהיה בסדר, אין מה לדאוג... רק תנתקו את אורות הבלמים בתותח, תכבו מנורות של מכשירי קשר ואת האורות של כל המערכות בצריח, להנמיך מכשירי קשר למינימום - כל דבר שעלול להפיץ אור או רעש... אסור שיראו או שישמעו אותנו..." אני מגדיר עבורם את כללי המשחק החדשים, מקווה שהם מסתגלים אליו ומאמינים לי שיהיה בסדר.

ואשדי מניד ראש לרפי. זה קם, רוכס את החגור וחוזר לתותח לוודא ביצוע. אני מסביר להם, ובאותה עת מבין גם בעצמי, שלמעשה אנחנו הולכים לשחק במחבואים עם הסורים שמוחנו. "אם הם מתקרבים אתם יורים פגז אחד אל הטנק, ואחר כך יוצאים החוצה במהירות, מסתערים רגלית עם רובים ועוזים, יורים לכיוון מפקד הטנק, ולפריסקופים. אחר כך אתם זורקים רימונים ומשתלטים על הטנק."

חנן וניסים מסתכלים זה על זה. גם בסרטים הם לא ראו דבר כזה. אני חושב שלו היה לנו לפחות כלי נגד טנקים כלשהו, כלי שנותן קצת יותר ביטחון מאשר הרובים והעוזים העלובים... אבל אין. מה שיש זה עוד שלושה צוותים שצריך לדבר אתם, להרגיע ולהכין אותם למשחק הזה.

בהליכה הקצרה בחושך בין הצוותים אני מבין כמה אני עייף וכמה אני רוצה הביתה, אל החדר הנקי שלי, אל המיטה והשמיקה הרכה, אל עץ האפרסקים, שכני הוותיק מעבר לחלון, זה שמתרגם את הרוח המערבית בלילה לאוושה כמעט מילולית. כמה הייתי רוצה להתקלח עכשיו וללכת לישון.

לישון. לישים אחרים, צעירים מעט מאתנו, שרועים עכשיו על משכבם, ושערם הרך עדיין שמורה בו הלחות ממקלחת הערב.

לידם הספר שממנו קראו להם אבא או אימא סיפור לפני השינה, וסביבם משמר של דובונים מכופתרי עיניים, מחייכים חיוך תפור אל מנורת הלילה המפיצה אור קלוש, כך שאפשר לראות אם נחשפה פאת כתף לחלומות רעים. כן, עכשיו כל הילדים כבר ישנים, אבל אתם חיילים, אתם כבר לא ילדים נכון? אז אתם לא תלכו לישון היום מוקדם, שהרי היום יש מלחמה ומישהו ממול מנסה להרוג אתכם... לכן, ילדים, מותר לכם להישאר ערים הלילה עד מאוחר. רק תפקחו טוב טוב את העיניים, כי אם מישהו יבוא וינסה לירות בכם או לשרוף אתכם או אפילו רק לדרוס אתכם עם הנגמ"ש שלו – אל תתנו לו ותירו בו קודם, ברור?

עברו יותר מארבע שעות של דום ושל שתיקה עד שכמעט עלה השחר. ארבע שעות בערה ממול התחמושת בסוללה ב'. ארבע שעות ניסינו לפרוק בשקט משאית תחמושת נוספת כדי לשלוח עליה עוד פצועים שהגיעו מן העמדה החרוכה. ארבע שעות שכבו החיילים שלי מול הצללים המאיימים, מחכים לרגע שיתחילו ללבוש קולות וצורה ולנוע לעברנו. ארבע שעות נשאו על גבם אבי ואיציק ששרדו את התופת בסוללה ב', את משה ליברמן הפצוע והלכו אתו צפונה, עד שנתקלו בעוד טנקים סוריים שפגעו בליברמן שוב כשהוא עדיין נישא על גבם. שנים אחר כך סיפר לי החובש שלנו שהוא פשוט נרדם מרוב פחד והתעורר רק כשנשמעה פתאום נהמת מנועי טנקים ממול. הסורים סיימו כנראה את מנוחת הלילה שלהם ועכשיו היו מוכנים להמשך. ומתוך החשכה והקור והאימה רצינו רק לדעת אם 'ההמשך' זה אנחנו. אנחנו מנצלים את חסות רעש המנועים שלהם ואת רגעי הלילה האחרונים כדי להסתלק. בבת אחת מזנקים החיילים

אל הכלים, מניעים את התותחים שקפאו מאז הלילה, ובביטחון עצמי מחודש מתחילים להתקדם.

אורי, הסמג"ד, מוביל את הכוח. כדי שנבחין בו לאור הירח הוא פושט את החולצה ופוסע ולגופו רק גופייה לבנה לפני טור הטנקים המתנוודדים כשיכורים במורד סלעי הבזלת, מחלצים מדי פעם גיצי אש וצווחות מבין השרשראות.

אני עומד בעמדת המפקד על הנגמ"ש הראשון, מנסה לוודא את מקומנו במפה, מוכן לתת פקודות אש לרגע שניתקל בהם. התותחים שמתנייעים מאחוריי כמו מנסים להסות ככל האפשר את רעש המנוע, קניהם הטעונים, המושפלים, מופנים הצדה, דרומה, אל הסורים שכנראה נעים במקביל אלינו. קרוע בין הפחד, אותה תחושה של גוף זר בחזה שמושך אותך בכוח למטה אל הריקנות, לבין העייפות השמה חול צורב בעיניים, קוראת לי לאבד את הכרה, שם בצריח.

בקורס הקצינים סיפרו לנו שצה"ל לא נסוג. אין נסיגות. יש רק 'התקדמות לאחור'. אנחנו 'מתקדמים לאחור' ואני מביט לעבר האופק בניסיון לאתר את האורות הבודדים שנתרו מטבריה ומצפת, כדי להבין שמדינת ישראל באפלה גדולה.

יום ראשון, 7 באוקטובר 73, חמש בבוקר

קליעי מקלע חובטים ברעש מחליא על סלע ליד דופן הנגמ"ש שלי, קוטעים לי את חוט המחשבה. בתוך שניות אנחנו תופסים מחסה מאחורי תלולית עפר סמוכה. התצפית של צוות 4' מזהה טנק בודד שיורה לכיוון שלנו.

"כוחותינו, זה טנק מכוחותינו, נזעק התצפיתן בטלפון. ממש על ציר המפלים נע מדרום צפונה טנק בודד, ועד שאני מניף את הדגל הכחול-לבן לזיהוי, הוא יורה עוד צרור ממקלע הסיפון שלו. אני קורא זועק "חדל" בכל מיני רשתות קשר וכבר מנופף בדגל בחמת זעם, אולי כך אצליח לעצור את המקלען המבולבל. הטנק הנבוך עוצר לרגע כמו מנסה לחדד את מבטו, ואחר כך, תחילה בהיסוס מתנצל, ולבסוף בשעטת שמחה, מתקרב ומגיע עד אלינו. אני לא מאמין למראה עיניי: בן עמי, מפקד קורס הקצינים שלי, מי שטיווח את אש הסוללות שלנו אתמול במשך שעות ארוכות, יושב על טנק בודד עם קבוצה קרועה ואפורה - מפקד החטיבה וקצין המבצעים שלו. המח"ט נראה עייף מאוד. עד שאני עולה אליהם לצריח הם מתנצלים על הירי ומסבירים שהמקלען שלהם אמר שהתותחנים שלנו דומים מאוד לטנקים הסוריים.

המח"ט שקוע במפות ומדי פעם מתלחש עם המיקרופון ברשת שאנחנו לא מאזינים לה. אני מחכה ממנו לאיזו פקודה מסודרת, משהו מאיר עיניים שיוכיח שכל מה שקורה כאן הוא רק שלב ראשוני, סודי ביותר, בתוכנית חכמה שעדיין לא שיתפו אותנו בה.

הוא עוצר לרגע ושואל בשקט מה המצב. אני מסביר לו בשקט משלי מה היה בליל הדומייה שחלף, ואומר שיש לנו עוד כמה

עשרות פגזים בודדים ואנחנו מוכנים להמשיך. הוא שב ומדבר בשקט עם מישהו ברשת. אני שומע שהוא מציע שארבל יישאר למעלה ויירה את מה שיש להם לטובת איזה 'כוח צביקה' ו'כוח טייגר'... השמות המאולתרים האלה לא מעודדים. ניסוחים של משהו ארעי, שמות מימים אחרים, מתקופה אחרת.

"כמה טנקים שלנו נמצאים באזור חושנייה ועל ציר הנפט ממש מאחורי הקווים של הסורים. תירה את מה שיש לך לטובתם," הוא מבקש ורושם לי על המפה את התדרים שלהם. "תירה על מה שיבקשו ממך, כמה שאתה יכול. אחר כך תרד בציר גמלא עד למטה לחוף כורסי ותעלה דרך גשר אריק לכיוון נפה... שם אנחנו מתארגנים לחזור ולתקוף אותם מצפון לדרום."

זהו. זאת כל התוכנית.

הוא לא מזכיר אפילו במילה מה יקרה כאן אחרי שנרד במעלה גמלא לכיוון הכנרת, והדרך לאורך נחל דליות תהיה פתוחה לגמרי מהרמה לחוף הכנרת.

אני רוצה לשאול, לדעת יותר, לבדוק אולי הוא לא שם לב, אולי... אני רק מהנהן בראש ויורד מהטנק. זה לא הרגע.

בן עמי יורד אתי מטנק המח"ט ומגלה לי את מה שכבר חשנו על בשרנו: מרכז רמת הגולן נכבש כמעט לגמרי, וכוחות גדולים של הסורים נמצאים אפילו על ציר המפלים, כלומר ממש קרוב למצוק מעל הכנרת, ואלינו.

אני חש אליו קרבה לא מוסברת, קרבה שלא יכולתי לחוש בימים רגילים ביני לבין מפקד קורס הקצינים שלי. אבהות רגע שאולה. אנחנו פורשים הצדה לשתוק רגע יחד. הוא שואל אם יש בגדוד עוד מישהו מקורס הקצינים שלי. אני אומר לו שרוני דולב אתנו, והוא בסדר ומספר לו איך סרוסי נהרג. הוא מניח יד על הכתף שלי ואומר, "יהיה בסדר," אבל עיניו אומרות שלא יהיה. כבר אז ידע על יותר מעשרה הרוגים גם בקרב צוערי קורס הקצינים שהחליפו אותנו בעמדה בתל פארס, ולא אמר דבר. אחר כך הוא אומר "שלום", כמו נפרד ממני לתמיד, ועולה לטנק שמתחיל לשעוט לכיוון הכנרת.

אנחנו נותרים עם המשימה לירות לכיוון אותו 'כוח טייגר' נעלם. אני מנסה ליפות את אבק המשימה שקיבלנו ומספר לחיילים שלי מה קורה. כלומר משמיט את הקטעים שלא מספרים כשלא מוכרחים. החיילים הנראים לפתע כוותיקי קרבות ולמודי מלחמה, שבים בריצה מהירה, אך לא מהירה מדי, לתותחים, רק הפעם הם טוענים בכל פגז תוספת זעם, ועברה וחרון אף ואפילו התלהבות שטעונה בכל אחד מהם מאז הלילה.

יום ראשון בבוקר. אנחנו שוב יורים בקצב רצחני.

10

תמיד אהב את הדרך לירושלים. כשיצא מתל אביב פתח את חלון המכונית ולמרות זעפו וכנגד הרוח, שר בקולי קולות "סיסיליה, יו ברייקינג מיי הראט, יו שייקינג מיי קונפידנס דיילי..". שיר טוב לנסיעות. תמיד חשב שלעומת כל השירים היפים שלהם, השיר הזה לא כל כך מתאים לסיימון וגרפונקל וסתם תקעו אותו בתקליט 'גשר על מים סוערים'. אבל איכשהו הראש בחר את השיר הזה וציווה לחזור עליו שוב ושוב עד שהרוח הביסה את הגרון, ושקט בחוש ברעש צמיגי המכונית היסה את השירה. עד לטרון ניסה לרוקן עצמו ממחשבות. שוכח ממנה, מהמלחמה, מהוריו ומכל הסתירות והספקות. המכונית בחרה מעצמה את הדרך המובילה מערבה מהכביש הראשי לעבר מנזר השתקנים.

בין ירושלים לתל אביב, בין קודש לחול, בין שמים לארץ, אהב מדי פעם לעמוד שם ולהביט בהרמוניה המושלמת הזו שבנו הנזירים האיטלקים כדי להרגיש בבית, ובבת אחת העניקו לעת שקיעה לגבעות ואפילו לשרידי הכפרים הערביים הנטושים מגע וצבע של טוסקנה.

שבת אחת, כמה שבועות לפני הגיוס לצבא, הגיע לכאן עם אבנר ואבי, חבריו לכיתה בתיכון בקריית גת, כדי לעלות במסע רגלי מפרך על רכס שער הגיא. אותו רכס שבו עלתה חטיבה ארבע במלחמת ששת הימים, במקום שבו היכו המכבים בצבא היווני ובדרך שממנה ירדו לוחמיו של יהושע כדי לעצור את השמש בגבעון. זה התחיל מזה שאבנר אמר שחייבים ללמוד את לקח הניווט הכושל של לוחמי הל"ה ולכן צריך ללמוד לנווט היטב, ומוטב לפני הגיוס.

יעקב, אביו של אבנר, הביא אותם אז לשער מנזר השתקנים בשעת בוקר מהבילה וקוצנית. משם טיפסו שלושתם במעלה הרכס, רחוקים

זה מזה כמה עשרות מטרים, עטופים בשתיקתם, וכך גם הגיעו עד מעלה החמישה, אסורים במסורות עתיקות ובמחויבות חדשה. שנתיים אחר כך היה אבנר סגן מפקד פלוגה בסיירת אגוז ואבי לוחם בקומנדו הימי. בערכו של יום כיפור 1972, שנה לפני המלחמה, הלכו שניהם עם שאר בני הכיתה אחרי ארונו של אבנר, שנהרג במהלך פשיטה בלבנון מרסיס קטנטן של פגז שחדר לעורפו מתחת לקסדה. שוב עמד ליד שער הברזל והאבן של המנזר, נוגע באבן שמאחוריה מסתתרים אלה ששותקים תמיד, חושב דווקא על החבר שלו רוני שמחכה לו בירושלים.

היו יחד כל המלחמה באותו נגמ"ש, ולא שיער את עצמת הקשר ביניהם, עד שבבוקר השני למלחמה עבר רוני מהנגמ"ש שבו נסעו לזחל פינוי שעמד ממש לידו. רגע קצר אחר כך פגע פגז טנק סורי בזחל והעלה אותו באש ממש אל מול עיניו. לעולם לא ישכח את זעקת השבר, את צריחת הנואש שלו:

רוני

רוני

רוני

שלוש פעמים זעק את השם, וזה הדהד במורד נחל דליות בואכה הכנרת, כמו קריאת 'קדוש' 'קדוש' 'קדוש' בהיכל הריק, ונדם. עוד הוא עומד זקוף על הנגמ"ש, מתעלם מאש המקלעים שניתכת ממש לידו, לוטש עיניים בזחל הבוער, התרומם רוני מאחורי גדר אבן לצד הדרך וסימן לו באגודל מורם שהכל בסדר.

מעיניהם הקרועות ומשתיקתם מושפלת המבט של החיילים בנגמ"ש ידע שהקול שיצא מגרונו אינו עולה אלא מחזה הקרוע של אם בהגיע הבשורה כי שכלה את בנה, את יחידה, אשר אהבה. הקול שבא ועולה ממי שכורתים ממנו אבר ועוד אבר והוא ער.

עכשיו, ליד שער מנזר השתקנים, אל מול החלונות הדומעים את דם השמש השוקעת מעל קיבוץ נחשון, חי שוב את הרגע ההוא. מאז הצריחה הזו כבר עברו כמעט שנתיים. עד שפגש בשרון היה נזיר מתחושות או מכעס, מהצורך להיזכר, לשחזר ולהסביר גם לא לעצמו – רק לשתוק.

כך יאה לדברים האלה, חשב. אולי אחרי הכול, טוב עושה הנפש שסוגרת מעגלים, שחותמת פרקים וטומנת את הקולות והמראות אי שם בתהומות, ולא שבה ומציפה אותם לתודעה כל בוקר מחדש.

רוני גר בדירה שכורה ברחוב רמב"ן ברחביה, בבית דירות ששכרו כמה סטודנטים יחד. כמו תמיד אין ברחוב הזה היכן לחנות. הוא מוצא חנייה ברחוב בן מימון סמוך לביתה של ראש הממשלה הקודמת. החומה הגבוהה לא מאפשרת להציץ פנימה. בחור צעיר, בטח איזה מ"פ דפוק שרק עכשיו השתחרר, עדיין עומד שם למעלה בעמדת המאבטח ומציץ החוצה. מעניין אם בדקו אותו כמו שצריך, הוא חושב, אולי זה אחד מהחווה הסינית שבא לו כל בוקר לדפוק לה איזה כדור בראש, מחווה לכל חברים שהשאייר שם בתוך התעלות בחולות.

רוני גר לו עם שתי נוריות. נורית אחת בלונדינית וגבוהה, ונורית השנייה נמוכה יותר ואקזוטית, בדירה הזו שהייתה לצומת מפגש לכל החוג לגיאוגרפיה באוניברסיטה העברית על כל תלמידיו ופרופסוריו שבאים לבקר את נורית השחורה, ולכל המחלקה לארכיטקטורה בבצלאל על מסטוליה וזרוקיה שהיו שורצים אצל נורית הלבנה שלמדה עם רוני.

רוני היה ה'עשיר' מבין החברים שלמדו בירושלים, רבים מהם קציני מילואים ועכשיו מפקדי תחנות במשמר האזרחי, עבודה שהעניקה לכל סטודנט שהיה קצין בצבא דרגת קצונה מקבילה במשטרה וכמה גרושים לסגור את החודש.

רוני עבד גם כקריין ברדיו, היה דופק משמרות של חדשות ורשת א', ובמקום להדריך את קשישי רחביה בהפעלת רובים ישנים, קרא חדשות משש עד עשר בבוקר. אחר כך היה חופשי ומאושר עד למחרת בשמונה בערב ללמוד במחלקה לארכיטקטורה ועיצוב סביבתי ששכנה בשכונת מוסררה מול בית החולים האיטלקי, ולאחר מכן נהג לחגוג את העובדה ששרד את המלחמה באינטנסיביות: לצייר, לבלות ולצלם את ירושלים שהייתה בוהה במבט חשדני בסטודנטים שכמותו

מרמת השרון, צהלה או טבעון שלעולם היו, ותמיד יהיו בה תיירים, עד שיסיימו את הלימודים ויגלשו בחזרה לתל אביב-ניו-יורק-תל אביב, מקומות שבהם קורים הדברים הגדולים באמת.

קבעו שיבוא אליו הביתה לרחוב רמב"ן ואחר כך יחד יצאו למרקייה של יוסי, על יד בניין בצלאל הישן.

מצא אותו בג'נס מהוה, עטור זיפי זקן בני כמה ימים, על יד שולחן השרטוט, בוחש בשיער בעיפרון מכאני, כששלל מחוגות, סרגלים, ועפרונות מונחים על ניירות שרטוט שקופים למחצה שמקשטים את השולחן. האורח נשכב על המיטה הזוגית מתחת לקירות עמוסים איורים סוריאליסטיים ופרספקטיבות של מבנים עתידניים פרי עפרונו של רוני.

"מה קורה רוני?"

"שיגעון", הוא עונה לו, "חוץ מזה שתקעו לנו פרויקט מוזר: לתכנן..." הוא קורא מנייר המטלה, "כוך מגורים לאדם יחיד אחרי נפילת הפצצה הגדולה – אחרי 'סוף העולם'. הבנת את זה...?" "אימא... זה מה שמלמדים בארכיטקטורה?" "שואל.

"תאר לך... אני מניח שמנסים ללמד אותנו להכיר לעומק את הצרכים האמתיים של הבנאדם ביום יום, דרך השאלה איך הוא מסתדר בחלל הכי קטן אחרי 'הבום הכי גדול'..." "הבום הגדול... למה זה נשמע לי מוכר?"

"אני כבר לא יודע מה מוכר לי, או מה הם רוצים מחיי. השבוע הייתה לנו סדנת גיבוש."

"סדנת גיבוש... יפה. זה לימודים או קורס טיס?"

"לך תדע... כל הסטודנטים בקורס החזיקו ידיים בחושך, כל סטודנט בחר להיות צבע מסוים, וכל אחד הסביר לשני למה הוא כחול או ירוק... וכל סטודנט השתמש באחר לצייר... האמת, קשה לי עם ההתפלספיות האלה, וזיוני המוח..."

ורק התחלת..."

"כן, וגם אין לי סבלנות לאף אחד, לבלגאן כאן בדירה, לעיר הכפייתית הזאת ונשארו לי עוד שלוש שנים וחצי... אתה מצטרף בסוף השנה, נכון? מה קורה אתך?"

"הכול בסדר. בינתיים אני ממשיך באל על, באוקטובר אני עולה לירושלים לשנה א'."

"אז אם הכול בסדר, שואל רוני, "מה אתה עושה כאן... אתה לא סתם עולה לכאן באמצע החיים."

"ההיא מרודזיה שסיפרתי לך עליה, משגעת אותי."

"משגעת... לפי הסיפורים שלך היא חתיכה לא נורמאלית, ראש על הכתפיים, אבא עשיר, לא נדפקת עם כל אחד כמו בנות ירושלים המסוממות. והוא, לא נאה לו לאדון עמיל המכס הנכבד מקריית גת בירת לכיש."

לא יכול היה שלא לחייך לשמע התיאור החד של רוני ורק אמר שהיא כל הזמן מסדרת לו את החיים.

"הגיע הזמן שמישהו יסדר אותך, השיב לו רוני.

"זה לא באמת מסדר לי את החיים, אמר, "תבין, אני רוצה כבר להתחיל ללמוד, ולא בטוח שאני כבר בשל להתחיל, אני רוצה להמשיך באל על, ואין לי סבלנות לטיסות הארוכות, ולשעמום הזה. ו... אני רוצה אותה. את ההיגיון והסדר שהיא מכניסה לי לחיים, ואני גם מתבלבל ומתעצבן ממנו. את הרוך והתום שלה בלי... אני לא יודע. ומה רע היה לי, רוני, בחיים שהיו לי קודם? הכול ברור וידוע ומובן בלי שאלות מעצבנות, מיותרות."

"הי הי, עצר רוני את השטף, "למה לא תגיד שהיא אשמה במחדל של יום כיפור ונגמור אחת ולתמיד."

"היא אשמה רק בזה שהיא מאלצת אותי, בחיוך הילדה-אישה שלה, לדבר בלי סוף, להוציא את החרא, לסדר במגירות כל דבר. היא שואלת שאלות של אחת שבאה מחו"ל ולא מבינה כלום, אבל מצליחה לשפוך אור אחר על הדרך שבה הלכנו, מאז שהתגייסנו ועד היום. ומכל זה עולה הנאיביות המטופשת שבה אנחנו עדיין חושבים ומתייחסים למה שקרה לנו."

"אולי, ענה לו רוני. "אולי אנחנו עוד לא בשלים לדבר על הכול..."

"אתה יודע מה? מצד אחד אני מעריך את הפשטות שבה היא שואלת ומגיבה לדברים, את החיוניות שלה, האנרגיות הבלתי נלאות, ובאותו זמן גם כועס עליה... אתה יכול להבין את זה?!"

רוני הרים את המבט מעל שולחן השרטוט, פלט אנחה עמוקה ודלה מתוך ערמת בגדים על המיטה מעיל ג'ינס מהוה. שוב העיף בו מבט, הכניס את זרועותיו לז'קט ואמר שישמח לשבת אתו במרקייה ולו עצמו זה יעשה טוב לעשות איזו הפסקה מהפרויקט של סוף העולם, מבצלאל ומעיר הקודש. "בוא נבלה קצת", הציע, "לפני שנחטוף איזה צו שמונה קטן."

המרקייה של יוסי נשקפת אל חומת הבניין הישן של בצלאל ברחוב בצלאל. כשהגיעו כבר היו שם גיל ונורית השחורה ודני, חבריו של רוני, שכבר פגש אותם במסיבות הפרועות של בצלאל, ואחת דורית שניסו להכיר לו אותה לפני כמה זמן, שהיא "ממש מוכשרת ונחמדה לאללה". והוא לא ראה דבר מבעד למרק האנשים והקולות, רק את הערפל הירושלמי הולך ומסתבך בשיחי הצלף הצומחים פרא בין שיניה של חומת בניין האקדמיה הזקן ברחוב בצלאל מספר אחת, מסתבך והולך.

רוני בצע את הלחם הלבן הטרי שמחולק ללוגמי המרק, טבל אותו במלח גס וזעתר והגיש לו עוד קערה מלאה מרק מהביל, ואמר שהכי טוב זה לנגב עם הלחם את שארית העגבניות והירקות בתחתית הקערה, וגם הציע שייגמור כבר את המרק ואת הלחם כי אחרי המרק כדאי לו לעוף לתל אביב, משום ששם מחכה לו מישהי שאולי הגיעה מסוף העולם ושואלת שאלות קשות שלא הגיע הזמן לשאול, אבל שווה להיות אֶתה כל רגע, ולא רק מפני שהיא יפה ומוכשרת, אלא בעיקר מפני שזה לגמרי ברור שהוא אוהב אותה. יאללה, תנגב ותיסע כבר.

12

כשהגיע בחזרה לדירה כבר הייתה השעה שתיים אחר חצות. החלל הדיף ריח של ניקיון יסודי, כאילו מישהו השקיע את שעות ההיעדרות שלו במירוק צייקני של הבית. אור בודד הצהיב במטבח. קול נשימתה עלה מחדר השינה, קצוב וסדור, כמו כל דבר שהיא עושה. הלך למטבח, פתח את המקרר וסגר אותו ושוב פתח כדי לסגור.

חשב להעיר אותה ולומר לה שכן, זה לא פשוט, ושזה לא רק הוא, זה כולם והכול קרוב מדי, ושתחכה עוד קצת, אבל ידע שאין בכך כדי להסביר את נסיעתו החפוזה לירושלים. יצא אל המרפסת לראות כיצד מפייסת רוח הים את האשלים בשדרה. אולי יתפייס עם עצמו.

הבוקר שלמחרת עבר על שניהם בשתיקה. היא לקחה לעצמה את הזמן לשבת ולכתוב מכתבים, והוא, משלא מצא דרך להתחיל בשיחת הפיוס שהחליט לקיים, העמיק את ראשו אל מתחת לכרים עד לשעת הצהריים. כשהתעורר, הציץ בה וחזר למיטה כדי להימנע מקשר העין, וגם אז עוד הסתכסך עם הכסתות והסדינים ולא יכול להם עד שעה מאוחרת אחר הצהריים.

עוד הוא מתכרבל לו נשמעה מחדר האורחים המוזיקה הברוכה של הקונצ'רטו לכינור של מנדלסון. נזכר בדוד מנחם ופנינה שהשאירו לו את הדירה, וכמה מנחם אוהב את היצירה הזו במיוחד את הפרק השני, היהודי כל כך. היא כנראה הדליקה את הרדיו. היא ערה. החליט שבכל זאת כבר שש בערב וצריך להתנער מאחיזת הסדינים. הספיק ללבוש

את מכנסיו וחולצת טי עד שנקטעה המוזיקה בחטף, וצפירה צורמת עלתה מהמכשיר.

"מה לעזאזל" ... קרא בקול וזינק מהמיטה.
קריין טרוף קול הודיע בשם דובר צה"ל שהסורים והמצרים פתחו בהתקפה מתואמת על כוחותינו בסיני וברמת הגולן. עמד באמצע החדר, ידיו על מותניו ובהה בחלל, מנסה לקלוט את הבלתי נקלט. בחוץ עמד שקט מוזר.
הגיעה מהמטבח התייצבה בינו לבין המכשיר, בידיה עט ונייר מכתבים ועל פניה כל התימהון והספק שפנים יכולות להביע. "מה קרה?" שאלה, "מה שמעת?"
ההודעה הסתיימה והקריין התחיל לקרוא סיסמאות:

סוד קדושים, סוד קדושים
ארצות ניכר, ארצות ניכר
דברי דפוס, דברי דפוס....

זו הסיסמה שלו, לעזאזל, דברי דפוס, אולי בעצם דברי חכמים... מה הסיסמה שלו...? ומה פתאום מלחמה עכשיו, כבר קיץ 1975, אחרי הפרדת כוחות בסיני ודיבורים על הסדר עם הסורים, איך זה שוב קורה לנו לעזאזל?

התקרבה עד אליו ושאלה שוב מה קרה.
בקושי הביט אליה, חש לחדר השינה להוציא את התיק הצבאי שתמיד מוכן למצב הזה.
"אתה מוכן לומר לי מה קרה, לחשה בזעם עצור, תענה לי, דבר אתי, טוק טו מי, היא מתחננת, טוק טו מי."
"קראו את הסיסמה שלי ברדיו."
"מה זה סיסמה, מה הם אמרו?"
"שוב פרצה מלחמה, לחש וקולו עצור ומדוד, אני חייב לצאת מיד. אלה הרגעים שהוא יודע בדיוק מה לחשוב, מה לעשות ואיך להתנהג. קודם כול להוציא את רשימת הטלפונים של הקצינים שלו, מה עם רוני..."

"אתה מוכן לדבר אתי רגע לפני שאתה יוצא?"
 "את לא מבינה שאין זמן? הם קוראים סיסמאות ברדיו, זו השיטה,
 אנחנו חייבים לעזוב הכול ולהגיע מיד ליחידה שלנו."
 "איזה רדיו?" שאלה, "על מה אתה מדבר?"
 "את לא שומעת? אלה סיסמאות של היחידות שלנו, 'ארצות ניכר',
 'דברי דפוס', סיסמאות של יחידות. אנחנו חייבים להגיע לבסיס, שוב
 התחילה מלחמה!"
 שמטה באפיסת כוח את המכתבים לרצפה, ניגשה למכשיר
 והפסיקה את השידור. בלחיצת כפתור גלגלה את הקלטת שניות
 אחדות לאחור. ההקלטה נשמעה שוב בחלל כמו שידור חוזר של
 תסכית ילדים אווילי:

סוד קדושים, סוד קדושים
 ארצות ניכר, ארצות ניכר
 דברי דפוס...

כיבתה את מכשיר ההקלטה, שולפת את הקלטת שעליה תיעד הדוד
 מנחם את רגעי פרוץ המלחמה על הקלטת הקונצ'רטו של מנדלסון
 שכל כך אהב.
 ניגשה אליו, הושיטה לו את הקלטת, נועצת בו מבט שעלה
 מתהומות כאבה.
 ואז, הרימה את ידה וסטרה על פניו.
 אחז בפרק זרועה עד שקרסה, כורעת לפניו על ברכיה בוכה בכי
 מר של תבוסה.
 חשק את כפותיו לשני אגרופים קשים, נשם עמוקות, ובלי לגעת בלחי
 הסטורה יצא אל המרפסת.

1999

1

את התייעוד של השיחה הראשונה ביניהם גילה זמן רב אחר כך, אחרי שאביו נפטר. אז עוד לא ידע שהצ'אטים האלה באינטרנט נשמרים אי שם בתא זיכרון נידח או בקפל אלקטרוני סמוי במוחו של המחשב.

כמה ימים קודם, כשהתחילו לדבר במשרד על הרעיון של אתרי אינטרנט מקומיים לילדים, הציע לו עמוס, השותף שלו בחברת הפרסום באינטרנט שהקימו רק לפני כחצי שנה, להיכנס ל-ICQ, שזו "מין תוכנת צ'אטים חדשה שהמציאו איזה שלושה חברה והשיקו אותה לפני כמה ימים, ושרק שם תוכל להבין מה קורה עכשיו באמת באינטרנט."

הרעיון שלו היה לפתח פורטל של ילדים ונוער על פי מקומות יישוב. "מה זה חשוב לילד בן שתים עשרה," אמר לעמוס, "אם הוא יכול לדבר עם מישהו בניו יורק או בנפאל? מה שחשוב לילד זה שהוא יכול לדבר עם החברים בכיתה, לשאול מי פתר את הבעיה במתמטיקה ולדעת מה התעריף של בייבי סיטר בשכונה, ואפילו להציק למלכה של הכיתה בלי להזדהות ובלי לצאת מהבית."

דימה לעצמו מין דף התכתבויות ולוח מודעות שכונתי באינטרנט שהוא גם נקודת מפגש וירטואלית לפי מקומות יישוב או שכונות, ושבו כל ילד מחוצ'קן יכול להיות גברבר חלומות או לפחות ראש למקובלים.

"יחסית לזקן כמוך," אמר עמוס, "אתה ממש ראש טוב."

"למה ראש טוב?"

"כי זה רעיון מאוד אינטרנטי," הדגיש עמוס, "עולם מקביל – עולם

שאינ בו שמות, אין בו גיל, אין מחויבות. פשוט עולם מקביל..."

רעיון מפחיד, חשב, עולם של חיים מקבילים. לכל אישה יש

אחות מקבילה לה בעולם אחר, לכל איש יש תאום, שחי לו כמוהו ביקום אחר, אלא ששם הם עושים דברים אחרים... או אחרת. פעם, כשהיה ילד, ישבו בלילה כל ילדי שכונת הרקפת על גדר אבן במרכז השכונה והסתכלו מבעד לזכוכיות מפויחות על ליקוי לבנה שהלך והתרחש מעל קריית גת. לכבוד האירוע יצאו גם כמה הורים שבדרך כלל ישבו בשעה כזו ליד מקלטי הטלוויזיה החדשים בסלון, וצפו בקרקסים נטולי צבע בירדן או בפרק בסדרה 'פייטון פלייס' בקפריסין.

כשצ'ל כדור הארץ התחיל להעיב על הירח אמר מרקו, אבא של נתן שילון, שהיה איש חכם עם זקן והיה מתרגם ספרים מאיטלקית, שיש אי שם ביקום עולם מקביל לכדור שלנו שהוא בעצם הנגטיב שלנו.

"כל מה שקורה שם קורה גם כאן, רק הפוך. היום זה לילה, השחור זה לבן, האהבה היא שנאה, ואמת זה שקר..."
 "נורא מבלבל שם, לא?" נבהל אחד הילדים.
 "נכון", אמר מרקו, פניו אל הירח. "אבל אנחנו אף פעם לא נגיע לשם."

"מה יקרה", שאל ילד אחר את מרקו, "אם מישהו בכל זאת יגיע מכאן ליקום ההוא, מה יקרה אז?"
 "אי אפשר", אמר מרקו. "אם שני היקומים ייפגשו, כל האנשים ובעלי החיים וההרים והימים והנהרות, כל אחד יישאב לתוך התאום שלו ואז..." הניף המתרגם את האצבע למעלה, מזהיר את כולנו, "אז יקרה פיצוץ נוראי-כמו פצצת אטום רב יקומית."
 "זה לא יקרה כי זה בעצם כמו המינוסים שדוחים את המינוסים במגנט", אמר רון ברגר שלמד כיתה מעליו, ונחשב מבין גדול במכאנו, שהיה משחק עשוי חלקים של מתכת שבונים ילדים חכמים.
 "בדיוק", אמר האיש וליטף בכובד ראש את הזקן שלו. "אז כדי שלא יהיה פיצוץ, לעולמות מקבילים אסור להיפגש לעולם." וכל הילדים נרגעו.

באותו בוקר לא הגיע למשרד שלו בחברת 'קליק אינטראקטיב' בגבעת שאול בירושלים אלא נסע ממבשרת ציון לגדרה, לבית החולים 'הרצפלד לסייעודיים ולתשושים'.

אביו כבר היה במצב שבין שכחה לערות, כמו נלקח מדי פעם מהעולם הזה לעולם שכולו טוב ובחזרה, נע ונד ללא ניע. ידי הצייר הנפלאות שלו, האצבעות העדינות, גירדו את עורו הקמוט ופצעו אותו בלי שהרגיש, מבטו נידח ושוב ושוב אל אופק לא קיים.

מדי פעם היה לוקח את הידיים הנחלשות של אביו, חופן את הכפות החמות של הזקן ומניח אותן כמסגרת על פניו, כאילו הוא שבחר ללטף את פני בנו, במקום לבהות בהם בהיית זר גמור.

רעמת השיער הלבן שלו, עם זנב הסוס האסוף מאחור כמו ציירים של פעם, הפכה בבית החולים לסבך מדולדל שהרוח הזדונית שיחקה בו, כמו יודעת היא שאין בכוחו להשיב לה כגמולה.

לבוש היה באחת מאותן חליפות מאושפזים פרחוניות ועליה החותמת המעליבה 'רכוש משרד הבריאות', כאילו מישהו רוצה לקחת את הפיג'מה הזו הביתה. ביום שבו יניחו לכל חולה ללבוש את הבגדים שלו, חשב, הבגדים שמכבדים אותו ואת אישיותו, במקום את הפיג'מות הטיפשיות, אולי אז אנשים יבראו מהר יותר.

ישב לידו עוד שעה קלה.

אולגה, האחות כבדת הגוף וטובת הלב, הביאה להם תפוח וסכין ומטלית.

כמו ילד קטן, חשב כשבצע את התפוח והגישו בנתחים קטנים לפיו של האיש, שנענה למגע הפרי רק כשהיה כבר על שפתיו. כמו עיוור. בין פלח לפלח דבר אתו על העבודה החדשה שלו במשרד ועל הרעיונות האינטרנטיים המופלאים, ועל מסע הבחירות שהסתיים אז, ועל כך ששמח מאוד שאימא לקחה אותו לקלפי במחלקה כדי שיוכל להצביע עבור אהוד ברק ומפא"י כמו שהוא רגיל.

דיבר אתו על הילדים ועל ענת ועבודתה ומדי פעם גם ביקש ממנו להנהן בראש אם הוא מבין את דבריו, מבין בעצמו שהוא כבר לא יבין.

2

בדרך חזרה, כשחלף על פני מבנה החאן הנטוש בשער הגיא, הכין את עצמו להיכנס הביתה למבשרת ציון, הרי כבר סוף היום. ענת השאירה לו הודעה בטלפון הנייד שהיא עדיין בבית, ושעוד מעט תצא לשיעור כושר במעלה החמישה, ושהילדים בסדר, כל אחד בענייניו.

זה אומר שיגיע לבית מהדהד, ושרק ג'יפ, כלב הזאב המגודל שלהם המכונה גם 'המשורר' בשל עיניו החכמות, יחכה שם וישמח לקראתו. קצת שקט טוב לא יזיק לו אחרי הדממה המעיקה בבית החולים.

אבל בסיבוב שורש השתכנע משום מה, שיש לו עוד המון עבודה וממילא השקט הזה, גם אם הוא טוב, לא טוב לו עכשיו, והמשיך למשרד.

בכניסה לבניין המשרדים בגבעת שאול כבר היה חושך של ניאון לבן. השוער המנומנם מאחורי הדלפק, אגרופי ידיו בכיסי הדובון שלו וצווארו מכונס בתוך המעיל, הנהן בראשו מעלה ומטה כרוצה לומר ערב טוב, ואחר כך גם קצת ימינה ושמאלה כרוצה לומר, מילא אני פה בשעה הזו אבל אתה מה אתה מחפש פה...

בכניסה למשרד, ליד הכתובת שנשאה גם את שם משפחתו, הדליק את האור שהעיר בבת אחת את האפלולית השקטה. במשרד שלו חיכה לו הרוגע התכלכל של המחשב שנשאר דלוק עוד מאתמול. הכין לעצמו קפה ואחר כך נכנס לשירותים להטיל את מימיו, כאילו ידע שהוא אמור להישאר שם עוד עת ארוכה, יותר ממה שנחוץ, כדי לעבור על המיילים ולהספיק את שהחסיר הביקור בבית החולים מהבוקר.

בתא הדואר הנכנס שלו ארבו לו עשרים ושלוש הודעות שלא נענו.

יצאתי בזול, חשב כשהחל לפתוח אותן בקצב מהיר, פותר עצמו ב'קונטרול דיליט' עצבני מכל מיני חוכמות ותיקוני עולם שכל מיני חברים טובים מתעקשים לשלוח לו אחרי שכלאו אותו ברשימת התפוצה שלהם. לקראת הסוף הגיע להודעה מעמוס שותפו, שבישר לו שכבר רשם אותו באינטרנט בתוכנה הזאת ICQ, אבל לא רצה להפריע לו בביקור אצל אביו אז בחר לו שם בעצמו, שמו יהיה שם 'ראשטוב'. אבל בהתחלה כדאי לו להיכנס לאתר צ'אטים רגיל וגם נתן לו כתובת וקישורית פשוט "כדי שיכיר את הקטע..."

נכנס.

עירית: מי פה מבת ים?

דודו: אני מליד בת ים, בת כמה?

עירית: איפה? איפה ליד בת ים?

סקסי: מי בת 20 +

דורונטו: ...ואז הוא אומר לי שאני לא יודע את הכללים ושאני מאריך בכתובה וזה ממש עלול לשעמם מה את חושבת?

סקסי: ☺(((((((+ +

טלי: היי

סקסי: כולם האררררררות!

טלי: איך הוא מעצבן הסקסי הזה

לרגע היה המום מהרעש הגדול וממפלי המילים הצבעים והקולות שניתכו בשקט מוחלט מתוך המחשב שלו. מי כל האנשים האלה? הם באמת מכירים אחד את השני? כמה זמן זה כבר נמשך העניין הזה?

גבר 36: מישהו שמע מאסף? הוא היה בחדר 40-30

סקסי: כוווולם מחפסים סקס יא מגייקים. רק מקשתים אותו במילים יפות!!! הא? הא? תודו! תודו וזהו...

דודו: סקסי לך תתאשפז, ואחרי זה גם תלמד עברית. מפגר!!
נחמה: שלום לכולם

נחמה, מי בוחר לו שם כזה... גיחך בינו לכינו והחליט לטבול במים העמוקים. פנה דווקא לנחמה – איך בעצם פונים ישירות אליה...?

ראשטוב: נחמה פורתא..

טלי: איתן די, די די

נחמה: אינטיליגנטי כאילו...

היא מתכוונת אליו?

ראשטוב: צינית כאילו?

טלי: מי ראה את צילי, באיזה חדר?

סקסי: מי רוצה סקס, אני מוחן ומצויד לעשות לך טוב, האם את מוחנה?

תותי: סקסי זה בת או בן?

סקסי: סקסי זה סקסי זה סקסי

טלי: ש

טלי: ת

טלי: ו

טלי: ק

טלי: כבר!

ראשטוב: טלי את ראש טוב

נחמה: נותן ציונים, איזה ראש אתה?

ראשטוב: ראש לשועלים

נחמה: עושה ראשם? (רושם...)

ראשטוב: עדיף מלהיות זנב ל...

נחמה: לעריות...

ראש טוב: ממש גילוי

נחמה: גילוי אריות?

ראשטוב: איתור לביאות

נחמה: איתרת כבר לביאה כאן?

ראשטוב: רק התחלתי...

סקסי עזב/עזבה את החדר

נחמה: רוצה לדבר פרטי?
 ראשטוב: מה הכוונה פרטי??
 נחמה: תקיש פעמיים על השם שלי.

הכיתוב שלה הפך פתאום אדום שונה מכל השאר, גם שלו.

ראשטוב: היי
 נחמה: היי
 ראשטוב: מבין שעכשיו אף אחד לא רואה מה אנחנו כותבים?
 נחמה: רק אנחנו רואים את עצמנו.
 ראשטוב: הכל מותר כאן, הא?
 נחמה: מותר לנסות
 ראשטוב: זו פעם ראשונה שלי במהומה המביכה הזאת
 נחמה: מביכה, למה?
 ראשטוב: זרים גמורים... קרבת פתאום.
 נחמה: זרים קרובים, קרובים יותר מקרובים זרים.
 ראשטוב: נכון, כמו קרבת כומר מוודא.
 נחמה: קרבת עצמך אל עצמך... רגע, הבן שלי..

לקח גם הוא את הרגע הזה ושאף אוויר. מה זה הדבר הזה? עכשיו שם לב שהוא לא נושם כמעט. כאחוז תזזית מקליד בקצב רצחני ומחכה לתשובה שלה כאילו זה הטקסט הכי חשוב שכתב בחיים. יש לה בן. שמח על הגילוי הביוגרפי שנחשף בלי משים, לפחות היא לא גבר או ילד מופרע. גם זה אפשרי.

נחמה: חזרתי אליך
 ראשטוב: אלי, כלומר, ממש אלי?
 נחמה: למה, יש איתך מישהו אחר?
 ראשטוב: לא... לבד במשרד, כולם גמרו לעבוד והלכו
 נחמה: רק אתה גומר לאט..
 ראשטוב: אהההה..

נחמה: אבל לומד מהר!
ראש טוב: אהה...הה...אההה.
נחמה: נוטוב, יש לך מספר ICQ?
ראשטוב: האמת שכן, בדיוק היום סדרו לי מספר כזה.
נחמה: והוא...?

כתב לה את המספר והתנתק מאתר הצ'אט. השעה כבר הייתה אחרי עשר. ענת כבר בטח בבית. התקשר אליה ואמר שלא מזמן הגיע מבית החולים, והוא עוד מתעכב במשרד. יש לו עוד עבודה, הוא בוחן כל מיני אתרים שעמוס ביקש שייראה לקראת הדיון על המיזם החדש, את יודעת, אתרים מקומיים לילדים...
אפילו לא שיקר.
אלא שתוך כדי השיחה הביתה הקיש כבר את אותיות כתובת ה-ICQ שלה.

החלל הריק של המשרד שנמלא במנגינה שמחה ואנימציה של כמה מחוללים אוחזים יד ביד וסובבים במעגל, בישרו לו שהוא עובר לעולם מקביל. ההקשה על המספר של נחמה העלה למסך המחשב לוח לבן וריק שבו מחכה לו, מהבהב, משפט הנוכחות הכתובה שלה:

נחמה: היי.
שמח שמחה גדולה כמי שמוצא מחדש חברת ילדות ותיקה, שפשף שתי כפותיו וענה מיד.
ראשטוב: היי, גם אני כאן.
נחמה: מהיכן
ראשטוב: ???
נחמה: מהיכן בארץ?
ראשטוב: מ... ליד ירושלים
נחמה: נוטוב
ראשטוב: מה זה נוטוב?
נחמה: נו טוב. כמו ראשטוב. ככה כותבים כאן, בעולם הזה אין כבוד גדול לצורה, לאיות, רק לתוכן

ראשטוב: נוטוב... אז זה טוב או רע ליד ירושלים?
 נחמה: זה טוב מאוד ליד ירושלים, מכיר את משה מליד ירושלים?
 ראשטוב: משה? אהה... כן, בוודאי...
 נחמה: הוא נשוי לאחותי. גם היא מליד ירושלים
 ראשטוב: גם אותה אני מכיר...
 נחמה: ומה ראשטוב עושה?
 ראשטוב: ראשטוב מכניס רעיונות לראש... טוב, טוב. ונחמה מה עושה?
 נחמה: לספרים רק היא החטא והשופטת
 ראשטוב: מבקרת ספרות...? עיתונאית...? אגב, אפשר להעביר תמונות בתוכנה הזו?
 נחמה: חס ושלום מבקרת, חס וחלילה עיתונאית וחס ושלום להעביר ראשטוב: איך אדע מי את ואיך את נראית, אולי את גבר ג'ינג'י לבוש בתחתוני סבא אפורים... אולי את אחותי בכלל
 נחמה: אולי מלכת הלילה, או פייה, או.. מה שתרצה בעצם

את השיחה ההזויה הזו שנמשכה עוד שעה ארוכה לתוך הלילה, גילה כמה חודשים אחר כך, חבוייה לה במאגרי המידע של ICQ, אחרי שלמד מהעיתון שנהג מונית מכפר סבא שרף את אשתו וילדיו. המסכן גילה אי שם במחשב הביתי שלהם עדויות לכך, שבשעה שהוא משוטט ברחוב בלילה לאסוף עוד נוסע להביא עוד שקל, היא משוטטת באינטרנט ומקיימת קשר מעורפל ב-ICQ עם חבר נעלם. באותו בוקר מהר ובדק מה השתייר מההתכתבויות שלו כאן וגם בבית מחדר העבודה שלהם.

בזמן שחיכה שתקליד את תשובותיה, שאל את עצמו אם שיערו בנפשם ממצאי האינטרנט ומפתחיו שכל חשוכי הקרבה שידם קלה על המקלדת ומוחם שנון וחד, ימצאו מחדש את עצמם מתקתקים אל תוך הלילה וידויים מיוסרים בשעה שבני זוגם בוהים אל מול הטלוויזיה.

מה את עושה, מותק?
אני רק מסיימת לכתוב את המאמר למחר...
אני רק מחזיר כמה מיילים
כבר, כבר אני באה
תיכנס למיטה מותק...
לא, אל תחכי לי...

כשהביט אחרי כמה דקות בשעון כבר חלפו כמה שעות של שיחה עם אישה זרה לחלוטין. וככל שחלפו השעות פחתו הציניות, אך לא השנינות, וגברה התחושה כאילו הם נשאבים ללא יכולת להיעצר אל חור שחור של קרבה בלתי מוסברת, כאילו באמת היא מניו יורק או נפאל ולא מפתח תקווה או גבעתיים או... מהיכן היא באמת, נחמה העלומה?

במסדרון, בדרך לחניה, באוויר הצונן המעורר של ירושלים, חש כאילו נחליץ ממרכבת שדים אחרי טיול טרוף בארץ נעלמה, והנה הוא מפלס דרכו בדרך הישר, חזרה הביתה.

3

נכנס הביתה והניח מאחוריו את התיק, הטלפון הנייד ואת היום שעבר.

"מה שלום אבא שלך?" שאלה ענת שחזרה כבר משיעור הכושר, מחזירה אותו בבת אחת לעולם שבו מרגישים כאבים, שומעים שתיקות ורואים עיניים כשמדברים עם אנשים.

אמר שנורא, והסביר שאביו שוב ושוב שואל מי ניצח בבחירות, וכשהוא אומר לו אהוד ברק, הוא מתמלא שימחה. אחרי כמה דקות הוא שוב שואל מי זכה בבחירות ושמח באותה תשובה מחדש. "מסכן אחד," היא אומרת, "הוא שוב חזר להיות ילד... למרות שאף פעם לא הפסיק להיות כזה."

לרגע חרה לו שהיא בוחרת לומר על אביו את הדברים האלה כשהוא במצב הקשה הזה, אף שידע שיש בזה מן האמת. איש-ילד זה מה שתמיד היה. אבל גם אם זה נכון, התקומם בינו לבינו, מה זה חשוב עכשיו. איך אפשר לדעת מתי צריך להפסיק להיות כל כך צודק ומדויק? איפה לומדים שלפעמים צריך להניח יד על הכתף ולא יותר? ואולי, ויתר לה, אחרי הכול זו גם אמת, וגם זה לא כל כך נורא, בעצם.

חטף מהמקרר כרע של עוף מבישולי השבת הדחויים, נגס בה בעמידה ליד השיש במטבח ואמר שהוא נכנס להתקלח, ינסה לשטוף מעליו את היום הארוך הזה. אמרה שתחכה לו בפינת הטלוויזיה.

את ענת הכיר בבצלאל, בדיוק כשהגיע אנואר סאדאת נשיא מצרים לארץ בסוף שנת '77. הוא היה אז סטודנט בשנה השלישית. באותו

שבוע, קצת אחרי שהתחילה שנת הלימודים, כשנשיא מצרים הופיע בפתח המטוס בלוד, רוני דולב, שהתחיל ללמוד שנה לפניו והיה נציג המחלקה בוועד הסטודנטים, חלה לפתע או סתם התחמק וביקש ממנו להחליף אותו בתפקיד נציג המחלקה. היה עליו להופיע פעם או פעמים בפני הכיתות השונות כדי להסביר ולוודא שכולם מתגייסים להפגין בעד השלום. נציגי המחלקות באקדמיה החליטו שכל הסטודנטים יתעטפו בסדינים לבנים, ייאחזו יונים לבנות ענקיות שהכינו יחד, ויעמדו במשמרות במסלול שבו יעבור סאדאת, כדי להוכיח למלך מצרים שיש תמיכה של ממש במהלך שהפתיע את כל הארץ.

אלא שלסטודנטים בשנה א' בדיוק היו הגשות של פרויקטים של תחילת השנה והיו מבוועתים מביטול לימודים שלא תוכננו. ו"מה פתאום", צעקו, "אתם מחליטים בשבילנו מה נכון ומה לא נכון לעשות בעניין הזה של סאדאת. זה ממש לא קשור ללימודים או לאגודת הסטודנטים." במיוחד אחת מהם, ענת, שהייתה בעלת שיער חום דבשי ארוך ועיני שקד חומות-ירוקות, עור צה ולשון משתלחת. שילוב שקשה היה לעמוד בפניו.

כשעמד מול המחלקה כולה, לבוש ג'ינס, סריג גולף שחור וז'קט עור חום עם מגני מרפקים, מצויד בנחישות של סטודנט מצליח בשנה ג' ומקטרת מעשנת, חשב שזה יעשה את הרושם הנכון גם על סטודנטיות משנה א', במיוחד על אחת מהן.

בסוף המפגש התעניין אצל מיכל, נציגת שנה א' בוועד, מי זו הסטודנטית שכל כך צעקה שם מהשורה האחרונה. מיכל הביטה בו במבט מעורר רחמים ואמרה שיחסוך מעצמו את העניין. היא מכירה אותה עוד מהתיכון בירושלים, ענת, טיפוס של 'בית'כרם - לידה - חיל'ור', כלומר גדלה בשכונת בית הכרם, למדה בבית הספר התיכון שליד האוניברסיטה, ויש לה עוד מהצבא חבר טייס, כלומר אין על מה לדבר.

ביקש שתיגש אליה בכל זאת ותבקש את הטלפון שלה, וזו משכה כתפיים ניגשה ואמרה לענת כמה מילים, מניעה ראש לעברו, והוא במקרה הסב את ראשו לכיוון אחר והפריח עשן ודיבר על דברים

נורא חשובים. מיכל חזרה מהמעצבנת משנה א' והודיעה שענת אמרה שהיא לא מוסרת את מספר הטלפון שלה כל פּרָח.

אחרי כמה ימים חזר סאדאת לקהיר, והסטודנטים חזרו ללמוד. בימי ראשון, בקורסים של הלימודים העיוניים בבניין הראשי של האקדמיה ברחוב בצלאל, הוא ורוני ישבו במקרה, ממש במקרה, בדיוק מאחוריה ומאחורי עוד חברה שלה, והשמיעו דברים חכמים על תולדות האומנות בקורס של אביגדור פוסק, מה שלא נראה כאילו הרשים את העקשנית. ואז יצא לשירות מילואים בעזה לשלושה שבועות, רק כדי לחזור עם כל המוטיבציה לנסות שוב.

בשובו גילה שאפילו את שם המשפחה שלה הוא לא יודע. ענת ותו לא. במבצע מודיעיני מורכב הצליח להוציא מהדיקנית את רשימות נציגי המחלקה לצורך איזו פגישה דרמטית שהוועד היה חייב לכנס, "בואי נתחיל בשנה א' – נציגת שנה א' קוראים לה ענת נדמה לי..." כך דלה ממנה את רישום השם עם הכתובת של משפחת יוגב בבית הכרם ומספר טלפון שבו ענתה ילדה, שהעבירה לו את ענת יוגב המופתעת מהנחישות למצוא אותה.

כבר באותו ערב יצאו לטייל יחד. עד מהרה גילה שהילדה הטובה מבית הכרם לא רק יפה מאוד, גם מוכשרת ומציירת ומפסלת בכישרון, וכמו שהיא דעתנית ונחושה, כך היא גם רכה וחושנית. הקסם הזה, חשב, לא פג עד היום. הוא שב ונגלה בכל פעם שמזדמן לו לראות אותה מבעד למשקפי אחרים – קבלן מעריץ, מפקחי בנייה מיזזעים, או פועלים מאובקים שעוצרים את מלאכתם כשהיא מותחת את גופה הגמיש על פיגום שתכננה. למען האמת גם חבריו, כולל אלה הקרובים אליהם, לא מצליחים להסתיר את מבט הגברים ההוא, המבט שהם מביטים בשעה שנכנסת אישה כמוה לחדר.

בימים הראשונים לקשר ביניהם עשו להם מנהג להסתלק באמצע שיעורי תולדות האומנות של פרופסור פוסק. יצאו לטיולים על חומות העיר העתיקה שהסתיימו ליד שער הפרחים סביב החומס האחד והיחיד של אבו שוקרי, או הצלי והאורז המכורכם של האשם במסעדת פילדלפיה. לפעמים היו בורחים למסעי צילומים בסמטאות

שכונת נחלאות, בזכרון משה או בשוק מחנה יהודה, מסעות שסופם בקפה טעמון או במרקייה של יוסי.

כשסיים ללמוד והלך לעבוד כפרח אדריכלים אצל 'שמיר-נאור', משרד אדריכלים קטן ברחוב הנביאים בפאתי שכונת החבשים, היא המשיכה עוד שלוש שנים ללמוד בבצלאל עד שסיימה את לימודי הארכיטקטורה.

בתום הלימודים שלה הרגיש שגם ארבע השנים שחלפו מאז שסיים את הלימודים ועבד כבר במקצוע, לא הצליחו לחבר אותו ממש אל הפרקטיקה של הארכיטקטורה כמו שחשב. למרות אהבתו למקצוע עוד מימי הילדות, למרות היכולת שלו להחיות חללים ולתת להם חיים בציור, ברישום ולהציג פרספקטיבות עד כדי כך ששוחרר משיעורי הרישום, הבין בסופו של דבר שהדיונים הארוכים על גוון הקרמיקה וסוג הריצוף של הלקוחות, שהחליטו ללמוד דרכו אדריכלות ועיצוב פנים בדיוק בתקופה זו של חייהם, לא מתאימים לאורך הרוח שלו ולא עומדים בקצב החיים שמתאים לו.

"מתאים לי יותר לעסוק במשהו שמסתיים בתוך שבועות או חודשים, ולא נמשך שנים," אמר לרוני שסיים את לימודי הארכיטקטורה שנה לפניו וכבר תכנן וילות בשכונת רמות ובמרכז העיר ושיפץ חורבות אקזוטיות בטלביה, ברחביה ובשכונת קטמון הישנה ליהודים עשירים שגילו אז את ירושלים כמעון קיץ.

בתום הלימודים של ענת ארזו השניים את מעט החפצים שהיו להם בדירה הקטנה בשכונת רמות ויצאו לעבוד וללמוד בברקלי, קליפורניה. הרעיון היה שהוא ילמד לתואר שני בתקשורת או מינהל עסקים, והיא תתמחה בתכנון ממוחשב בארכיטקטורה, שייתן לשניהם יתרון כשיחזרו אחרי כמה שנים.

ברקלי היא גן עדן לכל מי שאוהב קפה טוב, מוזיקת בלוז שחורה, לחם שאור מבצק חמוץ ואנשים. בכלל, אם יש מקום בגולה הדוויה לסבול בו את מכאובי הגלות, הרי זו עיר האוניברסיטה הקטנה והיפיפייה לחופיו המזרחיים של מפרץ סן פרנסיסקו.

בתוך זמן קצר קיבל תפקיד של קצין ביטחון בקונסוליה הישראלית ברחוב למברט. היא, בתום שנה של ניסיונות נואשים ללמד את

דרדקי הקהילה היהודית עברית בבית ספר התחייה, מצאה לבסוף עבודה כאדריכלית מן המניין במשרד של יזם ישראלי שחי בגולת קליפורניה.

רק כששבו בחזרה אל הביצה הירושלמית אחרי שלוש שנים של ניתוק מההורים שלה וההורים שלו, הבינו כמה טוב היה להם להיות שם לבד, בחגים ובחופשות ובלימודים. לבלות ולטייל רק עם נועם ילדתם שהגיעה לשם כתינוקת בת שלוש והייתה לילדה אמריקנית בת שש, כך לבדם, ללא הרגישויות והפערים והחיכוכים אצל מי היינו בחג, ומתי ביקרנו אצל ההורים שלך.

התואר השני במנהל עסקים הוביל אותו למשרד פרסום קטן בעיר, עד שפנה אליו עמוס, חבר שהכיר עוד מתקופת הלימודים, והציע לו להקים יחד משרד פרסום משלהם, משרד שלמים החל להתמחות גם בהקמת אתרים ובפרסום אינטרנט.

המים כבר התחילו להתקרר במקלחת. כשהתנגב, ניסה לשחזר את השיחה הכתובה שניהל לפני שהגיע הביתה. זכר את התנועה הבלתי פוסקת של המשפטים מלמעלה למטה, את העובדה שבעצם אין חשיבות של ממש למילים או לתוכן, רק לקצב המהיר. אין מחויבות או התחייבות לדבר... ובכלל מי זאת הנחמה הזו? מה היא מחפשת באינטרנט, אישה שנונה ונבונה כזאת... עם מי עוד היא מדברת? מה עושה בעלה? אולי היא בכלל מכאן, אולי היא גרה ברחוב ממול... לא שם, לא תואר, לא צורה. יותר משלוש שעות של שיחה, בלי גינונים. האמת הערומה שחור על גבי מסך.

שמע את ענת מדברת בטלפון מפינת הטלוויזיה, והתפלא שלא חשב עליה בהקשר זה עד לאותו רגע. ולמה בעצם היה צריך לחשוב עליה? מה זה בכלל קשור אליה? ואם לא קשור, למה לא סיפר לה דבר... בסך הכול שיחה בטלה... והרי לא דיברו ממש, רק התכתבו... מה, השתגענו?

גם היא חושבת עליו...? אולי הסגיר איזה פרט, דבר שיכול לעזור לה להגיע אליו... לרגע נרגש למחשבה מה יקרה אם ייפגשו, אם יראה אותה ברחוב? נזכר שוב במרקו שילון ובעולמות המקבילים, והפיצוץ הנורא שעלול להתחולל אם ייפגשו העולמות, והסכים בינו לבינו שממש אסור להם להיפגש. כן, אפילו לא עם מישהי שהיא אף אחת, לא קיימת כלל, רק כתובת למחשבות, רק אוזן ותו לא.

4

בבוקר, כשנכנס למשרד, חיפש עדות לאירועי אמש, כאילו מעשה כזה יש בו עצמה שתשאיר את רישומה על מסך המחשב. כבר אתמול הבין שאם היא תהיה שם, בצד השני, הוא יקבל איתות קולי וחיווי במחשב שלו שאכן היא שם בצד השני, מחוברת למחשב. אלא שהמחשב הציג את שומר המסך הרגיל, אותם קווים דמויי נחש המתפתלים ומסתבכים בצבעים משתנים כימים ימימה. כלום.

עמוס הכניס את הראש מבעד לדלת. "נו, נכנסת לצ'טים? איך היה?"

"אל תשאל", ענה לעמוס, מנסה להכניס טון ענייני לחוויה שעבר, "בית משוגעים. האמת, עוד אין לי מסקנות של ממש. צריך שוב להיכנס שם לעומק וללמוד, אולי היום אני אתחזה לילד ונראה מה רוצים באמת בני נוער באתרים האלה. גם היום אני אכנס בערב. נדבר מחר."

"תנסה את ה-ICQ, שם בכלל חגיגה", המליץ לו עמוס. הנה קיבלתי אישור להיכנס שוב, חשב. עמוס יצא בדרך לענייני המשרד החדש שלהם בתל אביב. כבר שנה שהם שוקלים להעתיק את פעילות המשרד לתל אביב. ירושלים פשוט לא נמצאת על המפה של עסקי הפרסום והתקשורת באינטרנט. לקראת הצהריים נכנס שוב ל-ICQ לראות שמא החמיץ את הכניסה שלה. כלום. אחר כך התקשרה אמו לשאול איך היה אתמול אצל אביו. נזכר שלא התקשר אליה אחרי הביקור בגדרה. הם עורכים תורנות בלתי כתובה, יום אחד הוא מבקר אותו, יומיים היא ויום אחד אף אחד. היום היה אמור להישאר לבדו. "נראה לך שהוא מרגיש יותר טוב?"

"אולי, קצת. נראה לי קצת יותר שקט."
 "זה טוב, אני חושבת."
 "אני לא חושב שזה טוב..." שקל בזהירות את דבריו, "נראה לי שזו
 השלמה, כאילו החליט להפסיק להילחם."
 "אל תגיד ככה, הוא תמיד נלחם, אולי הוא לא רוצה להכביד..."
 "הוא לא רוצה כלום, אימא... גם לא להכביד."
 היא שותקת, ודמעותיה נשמעות בטלפון. האישה החזקה והיפה
 של אבא שלו, שמפחדת לגלות שהוא לא רוצה כלום.
 אָבוּשׁ, היא אומרת ובוכה בלי קול.
 הציע שאולי בכל זאת כדאי שהיא תיסע אליו גם היום, שתראה
 אותו שוב. זה יעשה גם לה טוב. אמר שמושיבים אותו עכשיו יותר
 בחוץ, ויש שם אחות רוסיה אולגה, חמודה ושמחה כזאת, ושהיא
 מדברת אתו רוסית בקול גדול, כאילו רק הצטנן קלות ותכף ומיד
 יצא משם הביתה. והוא, ככה, זו בכיסא וכאילו מבין רוסית, את
 יודעת איך זה... כמו היה מדבר עם חֲבֵרֵי התזמורת שלו.

התזמורת שלו.

כשהתחילה העלייה מרוסיה בתחילת שנות התשעים, פרש כבר
 אביו לפנסיה. כל בוקר ירד לקומת המרתף לצייר, ובכל צהריים
 אמר לאשתו שחייבים לעשות משהו. בוקר אחד הפסיק לרדת לצייר
 והתחיל ללכת לבתי העולים ומשם למחלקות משונות בעירייה כדי
 לדבר על לבם של הפקידים, אולי יצליח לסדר עבודה לכל הלומי
 החום, האיבה והתסכול. לא עבר זמן עד שהבין שבקריית גת לא
 תימצא עבודה של ממש לכל אותם מהנדסי המכרות, מתכנני הגשרים
 ומומחי היערות שהגיעו מלנינגרד ומוסקבה הישר לחבל לכיש, נטול
 הגשרים המכרות והיערות.

עד שערב אחד, בשעה שאירח בפעם המי יודע כמה קבוצה של
 עולים שזה עתה נחתו מהמולדת הרוסית המובסת אל החמסין של
 קריית גת, הבין שכל אחד מהם גם מנגן, ברמה זו או אחרת, בכינור

או ויולה או קלרנית ואפילו הביא אתו את כלי הנגינה לכאן כשעלה לארץ.

בתוך כמה ימים, האיש שרוב ימיו ישב וצייר, שמעולם לא ניהל דבר או איש, ולא למד לנהוג במכונית, ואף ולא טרח להחזיק יותר מכמה שקלים בארנק, ארגן אולם חזרות קטן, השיג אורגן חשמלי במקום פסנתר והקים תזמורת קטנה בת תשעה נגנים של כלי קשת, אבוב, חליל, קלרנית ופסנתר, שתנגן את צ'ייקובסקי, ופרוקופייב, וחצ'טוריאן ואפילו שירי עם ושירי הצבא האדום, כדי שהמוזיקה תיתן להם קצת תחושת בית וקולטורה ואולי גם כמה שקלים. מיד גם סידר להם תוכנית עבודה, לוח זמנים ומשמעת חזרות כמו שהם רגילים מהבית ברוסיה הסובייטית.

ומהנדסי המכרות מלבוב והמורות למוזיקה מלנינגרד לא ידעו בדיוק מול מי הם מנגנים, אבל ראו בו מלאך מושיע ששואב אותם מתהומות הייאוש והאכזבה. והוא מצא הזדמנות לתרגל את הרוסית הנשכחת שלו שהביא מהמלחמה ההיא, מתרפק על הדי תרבות, וצלילים וצחוק שמזמן כבר לא שמע. ודיבורו קולח ולבבי ומלא שמחה סלאבית עסיסית שלא ידע שיש בו.

יום אחד התקשר לבנו במבשרת ציון לשאול אותו בתור "אחד שמבין בפרסום" איזה שם יבחר לתזמורת שלו. "זה לא מספיק גדול בשביל סימפונית", אמר לו, "ולא מספיק קטן לקאמרית. אז איך לקרוא לה?"

בנו חשב רגע וענה לו שלא חשוב הגודל, חשוב המעשה: מוזיקה רוסית כאן ועכשיו והציע לאביו את השם – מוסיכאן.
האיש שגם אחרי חמישים שנה בישראל לא שלט בעברית על בוריה, חזר ואמר "כן, מוסיכאן. וגם הוסיף, "רוסיכאן", ושמח בשם והיה מרוצה כמו ילד.

בתוך ימים עמד לרשותם מיניבוס קטן ונהג גדול שברוסיה היה נוהג משאית חוצת טייגה. טרח וצייר על דופנותיו לוגו צבעוני וסיסמה חגיגית: מוסיכאן – מוסיקה משם, כאן ועכשיו. וכך, בערוב ימיו, הפך מנחם הצייר שתמיד צייר את הכליזמרים של העיירה היהודית, לאימפרסארי המוליך קרון שמח של נגנים רוסים נלהבים

בדרכי הדרום. התחילו להופיע באירועים שונים, מערב יום הזיכרון לשואה, חגיגת ט"ו בשבט בקריית גת, ועד לערב של מוזיקה קאמרית אצלו ואצל ענת על הדשא במבשרת ציון עם כל החברים מירושלים, ואפילו לחגיגות המימונה בשדרות הגיעו וניגנו ואכלו מופלטה שמנונית ושמחו.

"תראי שהם עוד ייהנו מכל העניין הזה," אמר לאשתו הספקנית, "ואפילו יזמינו אותנו שוב לנגן, וגם מאה שקלים לכל אחד זה כסף. כמה היה לנו כשבאנו מאשקלון, נו, העיקר שלא ישבו בבית ויאכלו את עצמם."

אמו חשבה שזה רעיון טוב לבקר אותו גם היום, ואמרה שתתקשר אליו בערב כשתחזור, ושוב שאלה אם לא כדאי שהחברים מהמוסיכאן יבואו לנגן לאבא, האם זה לא ישמח אותו.

פחד שאולי הוא לא יזהה אותם ואפילו לא ישמע, וזה יהיה הסוף. וגם המנגנים יתעצבו מאוד. אמר לה להציע את הרעיון למנהלת שם, שהם יבואו לנגן לפני כולם, ולא רק לפניו, שמא לא יכיר ולא יזהה. הסכימה והוסיפה שכתחזור מאבא תספר לו מה קורה. ביקש ממנה שתתקשר למשרד או לנייד כי כנראה יעבוד עד מאוחר הבטיח לה ולעצמו, ושוב הלמה בו הכמיהה הלא-מוסברת והגעגוע המתוק לאין-איש וללא-מישהו.

5

יותר משלושה חודשים חלפו עד שדיברו ממש. לימים התברר לו שבדרך לא דרך ובכישרון מודיעיני ראוי לציון הצליחה להבין מבין השורות שהוא כנראה פרסומאי, או עוסק במשהו בתחומי התקשורת או הפרסום באינטרנט. כמה ימים אחרי השיחה הראשונה בדקה אילו משרדי פרסום קיימים בירושלים, לא רבים, וגילתה גם כמה מהם עוסקים בפיתוח אתרים באינטרנט, רק אחד. התקשרה למשרד הזה לשאול על השותפים במשרד, הבינה מי המבוגר שביניהם והחליטה שזה דווקא הוא. וכך גילתה גם את השם. הוא, לעומתה, ידע רק שמדובר באישה לקראת סוף שנות השלושים שלה, ולה בן או שניים, גרה בצפון, והיא כנראה מורה, אולי עיתונאית.

שלושה חודשים של קרבה כמעט פיזית בין שני זרים. קרבה מענגת ומייסרת בנוכחות לא ממשית. במהלכה נתגוללו מחשבות, רעיונות ותחושות שלא העזו לבטא בשום מקום, בשום רגע בעולם האמתי. אפילו זיכרונות המלחמה שלו והקשיים שהיו לו לכתוב ולהוציא אותם ממגרות השכחה, נתגוללו חשופים לפניה. קראה אותם בלילה אחד ובנשימה עצורה, ובפעם הראשונה הייתה מוכנה להודות שיותר מכול הייתה רוצה עכשיו להיות לידו, להחזיק בידו.

אחרי שלושה חודשים של קרבה נטולת קול שהשאירה אותם בתום כל שיחה בצמא וגעגוע חסר אונים, ביקש להיפגש. אולי, כדרך הנשים, הבינה טוב יותר את הסכנות בקשר שהלך ונרקם. הבינה שעד אותו יום לא עברו על שום עבירה ולא חצו אף גבול אך הקשר קם והיה, והמראה או הנוכחות הפיזית שייחשפו כשיפגשו, כבר לא ישנו דבר, בוודאי לא לה. היא כבר חצתה את הקווים. אנחנו - כתבה לו במענה לשאלה מה יקרה אם לא ימצא חן

בעיניה כשייפגשו – אנחנו, אוהבות אתכם כמו שאתם, אפילו אם אתם דוביים וכעורים, העיקר שתקשיבו לנו ותלטפו אותנו לפני וגם אחרי...
 שאלתך...?

לא, שתקשיבו.

אז בואי נדבר לפחות בטלפון, כתב לה, בואי נקצר לפחות את פרקי העינוי של הישיבה ליד המחשב בלילות הארוכים. בואי ננצל את זמני הנסיעה.

אבל הטלפון יחבר בין שני העולמות המקבילים שסיפרת לי עליהם. אתה לא מפחד מהפיצוץ? אתה מוכן לאבד את הכל רק כדי להיפגש, כדי לגעת?

באותו ערב שמע במכונית את שלמה ארצי שר ברדיו שיר שפתאום הבין את השורה הראשונה שלו.
 וכך כתב לה:

גבר הולך לאיבוד דרך מקלדת.
 משורות מקשים ללא פשר
 מאסף אות אל אות

אותיות אל מילים
 ומילים אל משפט
 שמוצא אותו חייב בדין.
 אשם.

אשם בתאוות חיים תמוהה
 בשמחת פתאום יש מאין,
 בחדוות 'מגיע לי'
 בחיוכי אין-סיבה.
 גבר הולך לאיבוד דרך מקלדת
 מאבד את עצמו
 לגעת.

**אחרי ששלח את המילים האלה ניתק הקשר והמחשב הודיע סתמית
שמנוי ICQ מספר 30764857 – נחמה, ניתק/ה**

ניתק גם הוא והלך הביתה לאשתו ולילדיו ואל חייו בעולם הזה, שבו
אין אתה יכול לאבד או ללכת לאיבוד כי מישוהו לאורך הדרך כבר
ימצא אותך וימקם אותך וידאג שתתפקד ותמלא את מקומך וייעודך
בעולם הזה, כך או אחרת.

6

כשצלצל הטלפון במשרדו למחרת לקראת הצהריים, לא חשד בדבר. נטע, המזכירה שלהם, אמרה לו שעל הקו ממתינה אחת ד"ר נעמה לוטן מאוניברסיטת חיפה מהחוג לספרות עברית, והיא מבקשת לדבר אתו באיזה עניין.

כשהעבירה אליו את השיחה שמע קול נעים ששאל לשמו. אמר שזה אכן הוא, נעים מאוד, ושאל במה יוכל לעזור לה.

הקול הנעים הבהיר שהיא מרצה באוניברסיטה בחיפה ולימדה בשנה שעברה את אילנה שכטר, אחותו הצעירה של דודי שכטר ז"ל, שהיה אתו במלחמת יום כיפור.

אילנה, כך הסבירה, שנולדה שנים אחרי נפילת אחיה, סיפרה לה שהיא שמעה באחת האזכרות קטע מסיפור או עדות על קרבות רמת הגולן, והיא שואלת אם הוא מוכן להשתתף במחקר בנושא כתיבה של לוחמים.

עדיין לא חש במאום, אפילו לא בטון הדיבור, ומיד הודה כי הוא באמת מכיר את אילנה שכטר מטקסי הזיכרון בגדוד, ואכן הוא כתב את סיפור היום הראשון למלחמה, אלא שלא מדובר בספרות, אלא בקושי בסיפור למגירה שאיש לא קרא עד אותו יום, פרט לאשתו.

מדובר בחומר די קשה, הוסיף, עם פרטים אישיים של אנשים שכמה מהם לא חיים... ולנשים זה עלול להיות די קשה לקרוא והוא לא בטוח ש...

זה בדיוק מה שהם מחפשים, הבהירה. מחפשים תיעוד אותנטי שנכתב על ידי לוחמים במבט לאחור. ולדעתה, הוסיפה, הגיע הזמן שגם הנשים בארץ יחוו לפחות חלק מהחוויה שגברים מקפידים כל כך להסתיר.

צודקת, חשב, וגם הקול שלה באמת נעים. הסכים, ואמר שאם תיתן לו את כתובת המייל שלה ישלח לה מיד קובץ. שתחכה רגע על הקו, הוא מיד שולח.
הכתיבה לו את הכתובת.
שלח.

יום ראשון, 7 באוקטובר 73, שש בבוקר

הסוללה שלי פרושה למרגלות תל בזק, כמה מאות מטרים מזרחה לחורבות גמלא, אחד המעוזים האחרונים של הקנאים בתקופת המרד נגד הרומאים. באיזו שנה זה היה? משהו כמו 67 אולי 73 לספירה... עד לרגע זה לא שמת לי לב לשנים האלה. אולי גם אז, בדיוק לפני 1900 שנה, זה היה ביום כיפור? אני לא זוכר מה קרה בסוף בגמלא ליוסף בן מתתיהו וחבורתו, רק שזה נגמר לא טוב.

לפני אור ראשון נשמע נחל דליות כפכפוך תמים של מים שגולשים לכיוון המפל. מתוך השחר העולה, אולי כמו אז מעל למצודת הנידונים, נשמע קולו של אחד העופות הדורסים, שחזר ממסע הטרף הלילי.

כמה דקות חולפות, והתותחים מדוממים את מנועיהם ומוכנית עורכים טיפול חפוז ואת כל ההכנות לירי. פה ושם נשמעים קולות תשושים של פריקת פגזים וטיפול בזחלי הכלים ובקנים, עד שלפתע עולה ישר מולנו ממזרח קרן שמש ראשונה, שוטפת את כולנו באור המציאות.

החיילים מביטים איש בחברו, כמו חברי ילדות שלא נפגשו שנים. נבוכים מעט הם מנסים למחות את שאריות הלילה במי ג'ריקן קרים שלעולם לא יצליחו למחוק עקבות של כתמי שמן, זיעה קרה או פחד מוות.

מאחורינו, מבעד לערפילי הבוקר המזדחלים מעמק הירדן ומטפסים לרמה, מבחין מוטי פריד, קצין הסיור שלנו, במראה שעוצר את נשימתו. "וואו, הכנרת. תראו את הכנרת..." הוא מסנן בלחש.

אחד אחד אנחנו מבחינים במבט שלו, שומטים כל עניין שאנחנו

עוסקים בו, הג'ריקן הקפוא, המגבת, מכשיר הקשר ומביטים לאחור.

ההלם הכחול, הצונן, מוטל לו שם, מעבר למבצר העתיק ומעבר לשדות על חוף הבטיחה, מנומר בפסי תכלת שונים של עומקים משתנים, כאילו אין כאן מלחמה. כאילו אנחנו לא נאחזים בשארית הפגזים שלנו מול השמש העולה ממזרח. כאילו מול הצבא הסורי לא עומדים רק ארבעה תותחים מתנייעים מפויחים כמעט ללא תחמושת.

מעבר לכנרת מזדקר לו איתן צוק הארבל שעל שמו נקרא הגדוד, וטבריה נראית כמו כפר יווני גדול לבן. השלווה השקטה זועקת באלפי זהרורים על פני המים.

נצחים שלמים עברו עד שהחלטתי לקטוע את ההיפנוט שאחז בכולנו.

"תחנות ארבל!" הפקודות יוצאות לי נרגנות כאילו החיילים חטאו במשהו, "לפתוח את מכשירי הקשר, להיכנס לכלים ולהתכונן לירי. שימו לב, אני רוצה לקבל דו"ח תחמושת מדויק על כמות הפגזים והמרעומים. צוות 4, תעלה מיד שני חיילים לתצפית לגבעה מאחוריך!" אותי כבר לא יפתיעו הסורים האלה ככה מאחור.

החיילים מתנערים מקיפאונם ומפנים גב לכנרת. ברשתות של חטיבת ברק אין תשובות. חטיבה שלמה נעלמה לנו. מי בכלל שולט ברמת הגולן? אורי, הסמג"ד, עזב אותנו עוד לפני עלות השחר בניסיון להגיע לבסיס של המפקדה שלנו בקצבייה שליד בית המכס העליון הניסיון להביא עוד תחמושת ואספקה, ואין לי אתו קשר כבר שעה ארוכה. אני מנסה את הרשת של מפקדת התותחנים בפיקוד צפון: "פיקוד, כאן ארבל." קמב"ץ בפיקוד עונה לי בפליאה: "האם ארבל?!"

"חיובי... ארבל."

"כאן הקמב"ץ, האם ארבל המקורי?"

זה יובל גלעדי. אני מכיר אותו. מה הוא מנסה לומר? אני מבקש שיחזור על השאלה.

"האם ארבל המקורי?" הוא חוזר.

יובל למד כמה מחזורים מעליי בתיכון, עכשיו הוא משרת בקבע במפקדת התותחנים בפיקוד צפון. אשתו, כך נדמה לי, מלמדת בבית הספר של אימא שלי.

יובל חושב כנראה שנהרגתי, וממלא המקום משתמש, כפי שנהוג, בשם הקוד שלי.

"חיובי. ארבל המקורי, אנחנו מאותו בית ספר..!"

פתאום אני נזכר בהם: אימא, אבא, אחותי משרתת בצבא בפיקוד המרכז. מה הם יודעים עלינו? מה קורה עכשיו בארץ..?

"ברוכים השבים מעולם המתים," הוא עונה בשמחה מרוסנת ומסביר שבפיקוד היו בטוחים שמה שקרה לסוללה האחות, קרה גם לנו. הוא מבטיח שכוחות שלנו ואספקה ותחמושת מתארגנים באזור צומת גמלא ושיהיה בסדר, והעיקר שנמשיך לירות לכיוון פתחת רפיד ותל פארס, את כל מה שיש לנו.

דו"ח התחמושת, שבינתיים מגיע מהצוותים, מראה שנותרו לנו רק כמה עשרות פגזים, חלקם פגזי תאורה.

אני מעיף מבט נוסף לכיוון הכנרת כדי לראות על החוף או בצומת למטה התארגנות, תזוזה, אות חיים של כוחותינו. מישהו שמתכוון לעלות לרמה. כלום.

אני לא בטוח שהוא מבין את המצב לאשורו. "אתם שם מבינים שחייבים לעשות פה משהו, נכון? צריך לשלוח טנקים, אולי מטוסים, חי"ר, מישהו... פשוט, אין כאן אף אחד..." אני מרשה לעצמי ניסוח קצת פחות קרבי. "אנחנו כאן לבד והדרך לכנרת די קצרה, אתה יודע..."

הוא מאשר שהבין אותי, ואני מביט שוב לעבר המים הכחולים ונדמה לי שאני מזהה מעבר לשדות שעל השוליים המזרחיים את חוף החלוקים.

בקיץ שחלף יצאנו ארבעה זוגות לסוף שבוע על חוף החלוקים שבין עין גב לחוף כורסי שבכנרת. האזור הזה של ההתרחבות הנדיבה מהחוף ועד לצוק של רמת הגולן, מותר די מקום לשדות כותנה – מרחב נשימה בין קו המים והאייליפטוסים הענקיים מנומרי הגזע, לבין הבזלת השחורה, הקשה, המאיימת בכל רגע לגלוש מלמעלה ולהחריד את השלווה הנצחית.

הגענו לשם בשני ג'פים צבאיים. דודי, בועז, אלכס ואני. ארבעה קצינים צעירים, מדריכים בקורס כלשהו בבית ספר לתותחנות של החיל, וארבע חברות שכבר סיימו את השירות ומתחילות ללמוד באוניברסיטה.

המשובה הכחולה שניתזה לכל עבר אחר הצהריים, לבשה עם ערב שמלת אדווה כסופה ובאה אל חלוקי הבזלת שעל החוף לפתותם במלמול שקט, בשפת הצדפים החלקלקה. בתוך המים ישבו להם להתקרר כמה אבטיחים, ארגז של בקבוקי שתייה צרי מותניים, ועל החוף לצל העצים ישבנו ארבעה זוגות. רגע לפני החשיכה הדלקנו מדורה.

האש בזרדים העלתה סומק על לחיינו ונסכה בפנים השזופות ממילא אחידות כתומה, ובעיניים ברק של תאוות חיים. הייתה שם חמימות, שהותירה בלילה שסביב את כל מי שלא שייך לקבוצה המיוחדת הזו: קצינים צעירים, רגע לפני שנכנסים לתקופת הקבע שהתחייבו לשרת חצי שנה לפני שישתחררו ויהפכו סטודנטים. בתפר הזה שבין הנעורים לבגרות הכול נראה כל כך מבטיח. אף אחד מאתנו לא חשב שלא הרחק משם, בדמשק ובקהיר, אולי אפילו בירושלים, יושבים ציניקנים שיודעים שיש על מי לסמוך שישתתף בשיא הרצינות במחזה האבסורד שהם מתכננים.

טבריה נראתה כמו עיר אגדית על חוף רחוק. מדי פעם הביאה הרוח המערבית מתוך החשיכה את קולותיה של ספינת רוקדים שאננים שפיזו לצלילי מוזיקה של להקה, שרק לפני כמה חודשים הביאה צליל חדש למצעדי הפזמונים ברדיו. להקת 'כוורת' קוראים לה. יש שם אחד, דני סנדרסון, מין שטותניק כזה שכותב מילים משונות לשירים: "נתתי לה חיי, ירדתי על ברכיי, האמינו לי כולם, למדתי מה זה סתם...".

בסוף כל בית בשיר שמענו את החוגגים על הספינה צועקים "היי"
ארוך ושמח ומיטיבים את לבם בדגי כנרת צלויים על גחלים ובשתייה
של יין פנטזיה רוזה תוסס.

נדמה לי שדודי, אלכס ובוועז התפזרו גם הם לגדודים לפני כמה
חודשים. אין לי מושג כרגע היכן הם. אולי גם הם נלחמים, האם הם
בסדר...?

במוחי רק מנקרת השורה המעצבנת, נתתי לה חיי, ירדתי על
ברכיי, האמינו לי כולם, למדתי מה זה סתם... ונעלמת.

7

אחרי ששלח את הקובץ לכתובת המייל שלה שאל את ד"ר לוטן
הממתינה על הקו אם קיבלה אותו.

שקט מעבר לקו.

"הלו, "קרא, "ד"ר לוטן? הלו... את שומעת אותי?"

שמע את ד"ר לוטן שותקת, מתנשמת קלות. עבר עוד רגע עד
שהבין.

"נחמה?" שאל בקול שכמעט לא נשמע.

עדיין שתקה.

"נחמה... זו את?" חזר ושאל, ולא האמין וקיווה.

"כן, זו אני," הודתה.

עכשיו גם הוא שתק, לא ידע איך ימשיך.

"איך ידעת שזה אני?" שאל לבסוף.

"ידעתי."

"כל הזמן הזה ידעת?"

"אחרי כמה ימים."

חיברה את ירושלים עם העיסוק שלו בפרסום, אחר כך עם שם המשרד
ושם גילתה את שמו. במשך אותו זמן כשהתכתבו רצתה לקרוא לו
בשמו במקום 'ראשטוב'.

"אבל מה זה משנה?" אמרה, הרי לא ידעה דבר מעבר למה שאמר

וכתב, פרט לשם שלו.

"וכל הזמן הזה כולם קראו לך נעמה, ורק אני קראתי לך נחמה?"

"ראש טוב, לא?"

"לא..."

"נעלבת."

"כן. אני רוצה פיצוי."

"איזה פיצוי?"

"להיפגש אתך."

"מה, השתגעת? רק לפני רגע דיברנו בפעם הראשונה, אנחנו לא

מכירים..."

כשיצא לאכול בצהריים במסעדה של מורדוך וג'ינג'י ליד המשרד, כבר היה לו מספר הטלפון הנייד שלה. אהב את השם נעמה. משום מה הסכין לאורך החודשים שבהם התכתבו עם הנחמתיות הדודתית, כפי שהצטלצל לו השם הישן הזה, ופתאום היא בכלל נעמה.

נעמה, גלגל את השם בקול. נעמה. נעמה הנעימה. נעימה לי נעמה.

עד הצהריים כבר דיברו עוד פעמיים, ועכשיו התקשר שוב.

אמרה שהיא כבר באוניברסיטה וכבר חייבת לבדוק מבחנים ויש

גם הרצאה חשובה מחר, ואין לה יותר זמן היום למטרידים סדרתיים בטלפון.

כמה נעים שהיא דעתנית ורכה בו בזמן, חשב, ושכבר הכול פתוח

וגלוי וביקש לדעת ומיד היכן היא עכשיו, "בזיכרון שלך..." ואם היא

באמת ד"ר לספרות, "כמעט, רק לסיים לכתוב את התזה..." ואיך היא נראית, "משהו", ומה צבע ה...

היסתה אותו בששש... רך ואמרה שמה שכתב לה אתמול לא נתן

לה מנוח, והיא מבקשת שיפסיק ללכת לאיבוד ושישמור על השפיות

מפני שהיא כבר אבודה, ואם שניהם יהיו אבודים, אז הכול אבוד.

ושיחכה בסבלנות עוד קצת.

כבר במסעדה הקליד את מספר הטלפון שלה לזיכרון בנייד שלו

והשקיע עת ארוכה ותשומת לב מיוחדת למספר תא הזיכרון שיבחר

עבורה, כי אולי לזה התכוונה כששאל איפה היא, ואמרה בזיכרון

שלו.

ולבסוף החליט על תא זיכרון שמספרו 36 שזה כנראה הגיל שלה,

הוא יוודא את זה מחר, וזה גם נוח לחיוג בנסיעה. המספר 6 בדיוק

מתחת ל-3 וזהו מספר סתם שאיש לא יחפש בו. ואז הקליד את השם המפורש לזיכרון - נחמה - וצחק בקול גדול, וכל הפועלים הסועדים בצהריים אצל מורדוך וג'נג'י ראו ומיד הבינו וחייכו אתו.

8

במהלך השבוע ניסה לטמון לה מלכודות פתאים מתוחכמות בשיחות שניהלו במשך היום.

מה את רואה מהחלון עכשיו...

כמה זמן תימשך הנסיעה עד לעבודה...

והיא עמדה על משמר החשאיות ורק חייכה חיוכים סלחניים

לניסיונותיו הגלויים שנשמעו היטב גם מעבר לקו.

לבסוף הניח שהיא גרה באזור חיפה והחליט שמדובר בקריית

טבעון, שכן היא לימדה באוניברסיטת חיפה על הכרמל, ופעם

נדמה לו שאמרה שהיא "רואה את העבודה מהבית ואת הבית

מהעבודה."

כשאמר לה שהוא גר באזור ירושלים, רמזה לו שהיא גרה "הפוך

ממנו." מה יכול להיות הפוך מירושלים שאל. והיא ענתה הפוך

להרים. הפוך להרים, טרח חישב ומצא שזה הים. אז אם זה הים, זה

לא טבעון. אבל טבעון נדמתה לו כמקום נעים ומספיק קטן לאישה

נעימה ששמה נעמה, ובעל נחמד, מר לוטן, מן הסתם גם פרופסור

באוניברסיטה, ושני בנים מנגנים בפסנתר וטרקטורון וכלב וערסל

מול העמק.

את הבשורה שגדעון, מנהל השיווק של שמרת הזורע, רוצה לערוך

את ישיבת השיווק כולל הצגת קמפיין החורף דווקא בקיבוץ שמרת

ולא בסניף בראשון לציון, שמע מעמוס ששאל אם הוא יכול לקחת

את זה על עצמו ולנסוע לשם בלעדיו.

בדרך כלל לישיבות כאלה יוצא צוות שלם - תקציבאית, מנהלת

המדיה ומנהל הקריאטיב, והוא, אחד השותפים, מציג את הפרזנטציה. הסכימו שזה יהיה בזכוז היסטרי לטלטל חצי משרד לגליל. הלב צנח עד לבטן ושב וטיפס במהירות עד לגרון. אמר לעמוס, "בוודאי, אני אסתדר, רק אצטרך לצאת קודם כי אני חייב לצאת לתל אביב מוקדם בבוקר." בסתר לבו פשוט קיווה להגיע לחיפה מוקדם יותר ולפתות אותה בזה שהוא ממש ליד טבעון, בדרך לקיבוץ שמרת, ואולי אפשר להיפגש, מה דעתה.

כשהתחיל להסתמן קו החוף, בין המרחבים של קיסריה לסמטאות של ג'אסר-א-זרקא, התקשר אליה למכוננית. שאל מה היא עושה היום.

שאלה בתשובה מה היה רוצה שתעשה היום, מתעטפת באחת ההזיות שלהם.

ענה שהיה רוצה לדבר אתה כל היום, ובסוף היום, כיוון שבאמת במקרה הוא נוסע כעת לצפון, אפשר אפילו להיפגש, למשל...

"מה פתאום?! נבהלה, "איפה אתה?"

"על כביש החוף כמעט ליד מחלף זכרון, למה את שואלת?"

"אוי, אמרה, "רק עכשיו יצאתי משם..."

"מאיפה?"

"מהבית."

היא מזכרון יעקב! הבין פתאום, לא מטבעון, מזכרון! איך לא הבין את זה קודם, "אני בזיכרון שלך..."

"...ומתי תגיעי לאוניברסיטה?"

"עוד מעט, אני ליד בית אורן כרגע."

"די קרובים, אמר כאילו בקול אדיש.

"יותר ממה שנדמה לך, "הסכימה במפתיע.

אמר שחלם כבר את הרגע שבו ייפגשו. יש לו חלום מפורט ומסודר. "בוא נשמע..."

אז ככה, זה יהיה בבוקר, הם ייסעו אחד מול השני בכביש רכס הכרמל היורד דרך היער מדלית אל כרמל ועוספיא לכיוון האוניברסיטה. יקבעו פגישה אי שם באמצע הדרך. יעצרו כמה מאות מטרים זה מול זה, יצאו מהמכונניות, ובהליכה מרחפת יעברו בתוך הנוף הכחול

ירוק, אחד ליד השני, יביטו פנים אל פנים ויזהו בקלות את עקבות השיחות שערכו ביניהם בחודשים האחרונים, ואז...

"אתה ציני..."

"אני...?" היתמם.

"כן. ומה אז?" חייכה בשמץ תרעומת.

"אז ימשיכו קצת הלאה כדי לוודא שלא יתפוצצו העולמות המקבילים, ואז יעצרו, יסתובבו ו... נו כבר, נחמה," סנט בה, "כמה את מענה את שנינו."

"אתה יודע מה?" אמרה אל תוך השקט שהשתרר בחלל המכונית,

"אני באמת מאמינה שזה אפשרי."

"באמת?" שמח לצל האפשרות להיפגש שעלה מקולה. "אפשר

להיפגש?"

"לא, לא לזה התכוונתי," אמרה.

"למה התכוונת?"

משכה עוד רגע.

"אני מאמינה שאם אעבור על פניך, גם בלי שראיתי אותך מעולם,

ולו פעם אחת, אני אזהה אותך אפילו בתוך המון של זרים."

"ברור," הסכים, "ברור לגמרי. אז מה עכשיו?"

הים לשמאלו היה שקט מאוד, ומעל לכרמל התנשא רק ענן בודד

אחד. כיוון אליו, כמו מבקש עזרה מעל, ושאל, "אז מתי, נעמה?"

"ביום שני," נכנעה. "ביום שני הבא."

באותו יום, בדרכו לקיבוץ שמרת, בדרכה לאוניברסיטה בחיפה,

שלושה חודשים וארבעה ימים מאז השיחה הראשונה שלהם בחדר

הצ'אטים, הם נכנעו לחלום והחליטו לעבור מהעולמות המקבילים

לעולם אחד.

9

קבעו להיפגש ביום נתון, בשעה יעודה, אבל בלי לקבוע נקודת ציון מוגדרת – מקום הומה אדם, מקום לא לו, לא לה. יחפשו עד שימצאו זה את זה.

ביום שני בשבוע יצאו השניים כמעט באותה שעה, היא מזכרון יעקב ברכבת, והוא ממבשרת ציון במכונית לכיוון מרכז עזריאלי שזה עתה נפתח בתל אביב, והיה גדוש סקרנים רבים שבאו לחזות בפלא החדש. קבעו להתחיל לחפש זה את זה משעה עשר בבוקר, אי שם בתוך הקניון, בלי שהם יודעים איך נראה כל אחד מהם, או היכן בדיוק ייפגשו, משוכנעים שאותו דבר שמעולם לא הגדירו – הדבר החי שנוולד בין שניהם, יפגיש אותם אפילו בתוך ההמון שסביבם. הטלפון הנייד צלצל בדיוק כשיצא מהמעלית המשקיפה על קומות הקניון.

“אני כאן, לחשה.”

“גם אני,” אמר והטלפון נותק.
בחר להתחיל בקומה העליונה.

איך נראית ד”ר לספרות עברית, אימא, בת 38, מזכרון יעקב? בבוקר בחר את מכנסי הג’ינס המונחים עליו היטב וחולצה תכלת ארוכת שרוולים מבד כותנה גס, מופשלים למחצה. ענת תמיד אומרת לו שכחול נראה עליו טוב, מחמיא לשיער הכסוף שלו ולמפרצים, במיוחד עכשיו כשהם שזופים יותר, ולמשקפיים ללא המסגרת שמשווים לו מראה אינטלקטואלי.

איך נראה פרסומאי בערך בן 47, ירושלמי? ערב קודם, מול המראה, כבר הבינה שבכניסה לעולם ההזוי הזה

מהעולם שבו הייתה עד עכשיו, אין די לדעת לקרוא ולכתוב ולהקשיב. עכשיו צריך לדעת איזו חולצה משלימה טוב יותר את השיער השטני הגזור לגובה הסנטר והעיניים הכחולות-ירוקות. האם חולצת הבורדו המכובדת עם המכנסיים השחורים שלה, אלו שעודד כל כך אוהב, או חולצת הטורקיז שמחמיאה לצבע העיניים שלה, עם מכנסי הג'ינס הלבנים שמאריכים את הרגליים הארוכות ממילא?

בת 38, ד"ר לספרות. 38, ד"ר לספרות... בוודאי השתגע אם חשב שאפשר למצוא אישה אחת בתוך נחשול האדם הזה המציף את הקניון. לו לפחות היו מחליטים על קומה... אלוהים, היא בוודאי כאן לידו. העיף מבט הצדה, בטח מסתכלת עליו ואומרת, תראו את הטמבל הזה...

אולי זאת ליד הדוכן של הטלפונים הניידים? אם יביט אל הפנים... לא יכול להיות שהחליטה בדיוק עכשיו לקנות טלפון נייד חדש... זו לא היא. האמת, זה לא כל כך קשה, בוא נראה... אם נפסול את הגברים, זה כבר חצי. אחר כך נפסול את הילדים המצווחים, את החיילים והחיילות שלקחו להם 'אפטר' באמצע היום מהמלחמות בקריה ממול, ואחר כך את הזוגות החבוקים, ואלה שמאושרים פחות, והזוגות שכועסים – הוא הולך לפנים והיא מדברת ברוגזה אל גבו – עכשיו נותר על אלו הפוסעות לאטן נושאות שלוש שקיות כבר בעשר בבוקר, נוריד את הזבנים והזבניות ואת צמדי הנערות המפטפטות ב'כאילו-כזה?'... מי נשאר?

איזו טעות. מה הביא אותה לחשוב שתמצא אותו בהמון הזה, במקום ששניהם כל כך לא שייכים אליו? שהרי רק געגוע גלוי לעין הוא שיסגיר אותם, יחבר אותם. וכדי לגלות אותו צריך לעמוד במקום אחד ולחכות לו, לגעגוע, כמו שחיכתה לו עד היום, כל בוקר כל ערב, ליד המחשב.

לו היו קובעים פגישה במקום ראוי, מן הסתם לא היו קובעים אותה בתוך המון. נזכר בספסל שלו מתחת לשקמה הזקנה בגן יעקב, ליד

ביתן הלנה רובינשטיין, מקום שהיה הולך להתבודד בו כשגר בתל אביב אחרי המלחמה. מאז נפגש שם פעם עם ענת, והיא כל כך אהבה את הגן הנעלם באמצע העיר והחליטו שזה יהיה המקום שלהם בעיר. למען האמת, הסכים עם עצמו, שלו היו בוחרים נעמה והוא מקום להיפגש בו, הוא לא היה כלל בתל אביב. היו נפגשים אל מול יופי ראוי שבין הרים לים.

ואז,

בהבלחה של רגע החליט ללכת למקום שידע, שאם כבר היא מחכה לו בקניון, שם היא תחכה לו, הרחק מן ההמון הסואן.

פרסומאי בן 47. קצת שיער שיבה הרי ראוי שיהיה לו. והוא גם בטח ויתר על החליפה והעניבה למענה – אז זה גם לא המלוקק הזה... לא השמנמן שמדבר בנייד ומחייך אליה, וגם לא איש המכירות שלבוש חולצה של חברת מים מינרליים. ההוא עם הקוצים המזדקרים בשיער המשוח... מקווה שלא... אז מי זה יכול להיות?

האם הוא מסתובב כמוני במבט מושפל, חושש מפגישת פתאום שלא יוכל לעמוד בה? אולי הוא עומד בנקודה אחת המשקיפה על כולם או על אלה העולים ויורדים במדרגות הנעות? ואולי בחר מקום אחד שראוי לשניהם להיפגש בו?

ואז,

בהבלחה של רגע, החליטה ללכת למקום שידעה, שאם כבר הוא מחכה לה בקניון, שם הוא יחכה לה. הרחק מן ההמון הסואן.

כשנכנס לחנות הספרים עמדו שם גבר צעיר ולראשו רעמת שיער ועגיל זהוב באוזן, ועוד שתי נשים. אחת כרעה ברוב עניין ליד מדף ספרי הבישול, האחרת, כמו מתחבאת בעומק החנות, נשענה על מדף הספרים שמאחוריה, מעיינת בספר.

עמדה עמידה של נשים תמירות שיודעות שגובהן מעניק להן נוכחות לא שכיחה. משקפי השמש שלה רכובים על ראשה, מעטרים

את שיערה. בדיוק כשנכנס הסיטה בלי משים את שיער החול שלה מעל פניה, שפתיה נעות, ממלמלות דבר שבין שיר לתפילה. האומנם זו היא? אלוהים, מה הנדיבות הפתאומית הזו? למה היא צריכה להיות גם יפה כל כך.

כננסה לחנות הספרים הראשונה ומצאה אותה ריקה. מעשה ילדים אנחנו עושים, אמרה לעצמה בדרך לחנות הספרים בקומה השנייה. שני אנשים מבוגרים משחקים במחבואים, עם החיים שלהם ועם עצמם. אבל כשנכנסה לחנות השנייה התרגשה מעצם המחשבה, שאם הוא חושב כמוה, הוא בוודאי כבר שם. לפני שנכנסה יצא משם זוג צעיר והותיר בפנים אישה צעירה שביקשה המלצה על ספר בישול חלבי, ובחור צעיר שנראה שקוע כבר זמן רב בספר עב כרס. ילדון עם עגיל באוזן, שיער מקורזל, רעמה לא נשלטת, וסרט רחב לתפוס אותה. העיף בה מבט והשהה אותו, בוחן אותה מעט. אלוהים, רק לא הוא. לא הוא. הוא נראה ילד, צעקה בפחד אל עצמה. מיהרה לעומק החנות לכיוון מדפי השירה, פוזלת לעברו לראות שמא ילך אחריה. הצעיר נפנה בחזרה לספרו. פלטה אנחת רווחה.

גם כך המשחק הזה מטורף מכדי שתשחק אותו עם ילדים. גם כך היא מלאה ייסורים בכל הקשור לבנים ולעודד, ועד כמה הוא משקיע בבית ובעסק שרק עכשיו הקים עם השותף שלו, כשהיא כל כך עסוקה ליד המחשב בכתיבת התזה, ימים ולילות. מבין ספרי השירה בחרה לשלוף את ספר השירים הלבן של רחל ודפדפה בפיוזור נפש בין מכאוביה של 'אם כל האוהבות', כך הוא קרא לה, לרחל, באחת ההתכתבויות שלהם, עד שהגיעה לשיר שחיפשה.

ולו ילדים, ילדים קטנים
ברוך משכיחנו עקת השנים.
עוד רב לפנינו הדרך – להיות
גדולים ונוגים וזוכרי זכרונות...

מדוע החליטה להיענות לשם המוזר הזה, 'ראשטוב', איך מצאו האחת את האחר מתוך כל ההמון שהסתופף שם בחדרי השיחה ברשת, שהסכימה להיפגש אתו כאן כדי להיות, ולו לרגע, ילדים בעולם מקביל... להחליט, ולו לשעה, שעוד 'רב לפנינו הדרך להיות גדולים ונוגים וזוכרי זכרונות?'

ולו ילדים, ורודי נשמה,
קוטפים ששונות כפרחים בקמה.
ידם לא תיעף, אוצרם עוד לא תם
ושמש צוחקת ברסיס דמעתם.

כשהרימה את עיניה מעל הספר עמד מנגד איש, מחזיק גם הוא בספר, והיה מביט בה כל העת, גם כששלחה יד ומחתה את רסיס הדמעה מעיניה.

10

התנער ראשון ומיהר להניח את 'כוכבים בחוץ' של אלתרמן שהוריד מהמדף רגע קודם, בחזרה למקומו. ניגש עד אליה, לקח ממנה את הספר של רחל שכמעט נשמט מידיה לרצפת החנות, ויחד החזירו גם אותו למקום. נגע לא נגע במרפק שלה, והוליך לא הוליך אותה החוצה, אל תוך ההמולה.

הייתה נבוכה מאוד. כאילו כבר הייתה פגועה מדבר מה. הציע שישבו בבית קפה, והיא אמרה שיש שם המון אנשים, ושהיא לא מכירה אותו וצריכים דקה ומקום להתרגל.

להתרגל. הביט שוב סביבו ואמר שאם ישבו על בר, זה ליד זה, לא יצטרכו להסתכל אחד אל השני, רק ישמעו את הקול שאותו הם, ככה, קצת מכירים יותר. ואז תהיה להם דקה להתרגל. הסכימה.

הלכו יחד לכיוון הבר כמי שכפאם שד, הולכים זה לצד זה, חברים בנפש שמעולם לא נפגשו, שני זרים גמורים שאין קרובים מהם. התיישבו על הכיסאות הגבוהים, נגעה בו באקראי וביקשה סליחה, זה בסדר. ואז הונחו לפניהם שני תאומי קפה. תודה רבה, תרצו לאכול משהו, לא תודה. וכך ישבו, כתף לא נוגעת אל כתף, מבטם לפנים שקוע בספל.

שתקו שתיקה ארוכה, ולא מצאו דרך. הביט בה מהצד, מנסה להקל קצת על האווירה. מחפש מילים שנוגעות בלי לגעת. אחרי רגע או שניים שאל אם התרגלה כבר. כאילו יש בעצם השאלה משום כוח להרגיל.

העז לפזול פזילה אולי יבחין בתגובה שדרכה יהיה ניתן לבוא אליה. שמץ חיוך התגנב לפניו, מביא אתו קמט שנחשד כגומת חן. "לא, ממש לא," ענתה ברצינות, "אני מרגישה הרגשה מוזרה. מאוד."

"זה באמת מוזר, הסכים.
 "כמו... כמו לשבת ערומה לגמרי בפגישת היכרות ראשונה."
 "אהה, אולי גם זה יגיע... סתם... קיווה שההלצה תפשיר אותה.
 חייכה חיוך קטן ונשתתקה שוב.
 "טוב, בואי נתחיל שוב... איזה שיר קראת... זה היה הספר של
 רחל, נכון?"
 "כן. ולו ילדים'. ואתה?"
 "כי סערת עליי... 'פגישה לאין קץ'. חיפשתי את 'החטא
 והשופטת'..."
 "יופי לך," אמרה והשתתה בו, אולי גם בעצמה, מבט נזוף. "מצאת
 גם את החטא, וגם את השופטת מצאת."
 לראשונה העמיק אל עיניה מקרוב. עיניים רחוקות. עצובות.
 ציין שעצוב לה.
 נכון, אמרה.
 "כבר? למה?"
 "ככה... כך ראוי לרגע הזה, שנזכור אותו. עצוב. זה הרגע שבו
 מתחיל הסוף."
 "איזה סוף?" מחה, "עוד לא התחלנו..."
 "אחרי שנתחיל, יגיע הסוף, ובסוף יהיה עצוב."
 "אני דווקא לא עצוב," ניסה למחות על עיצבונה, עצב לא-קרוא.
 "אני דווקא שמח, אמנם שמחת עניים, שמחת ילדים קטנים, קוטפי
 ששונות יום יום - לא כך כתוב שם? - שמחות קטנות. מה רע
 בשמחות קטנות?"
 "תעביר לי את הסוכרזית. בבקשה." כאילו אמרה, אוף...
 הצחיק אותו המשפט הפשוט.
 "אני בוכה ואתה צוחק..."
 "מצטער, הסוכרזית הפתאומי הזה... מה פתאום את שותה עם
 סוכרזית?" ניסה להחמיא לה בהיחבא.
 "התרגלתי. ואתה?"
 "גם אני שותה עם סוכרזית. שניים." הוסיף שענת, כלומר אשתו,
 לא ממתיקה את הקפה בכלל. קפה בטעם קפה, היא תמיד אומרת...

חשב על ענת שהייתה אתם לרגע וגורשה.
 עכשיו כבר קרעו שניהם את שקיות הממתיק, בחשו, אחזו בספלים
 ושתו, ונראה שהדברים כבר עמדו להסתדר.
 "אנחנו יודעים אחד על השני רק את הדברים הגדולים," אמר לה,
 "בעצם לא יודעים כלום מהדברים החשובים: היכן נולדת, איך קראה
 לך אימא שלך, אם היית מלכת הכיתה ואיך קראו לחבר הראשון
 שלך, איך ידעת לפגוש אותי ליד מדף ספרי השירה..."
 הניחה את הספל שזכה כל אותה עת לליטוף אטי ועגול סביב
 שפתו, הביטה בו מבט חטוף ושלחה אצבע ארוכה, מהוססת לגב ידו
 האוחזת בידיה, מציירת עליה ציור שקוף.
 אחרי עוד רגע אמרה שעכשיו היא כבר מזהה אותו, שהקול שלו
 נעים ומרגיע אותה והנוכחות שלהם יחד מפחידה אותה.
 הפך את גב ידו כשהכף כלפי מעלה וקלט את האצבע החמה
 המאיירת לתוכה.

"אני ממש מאוכזבת..."

"מאוכזבת?"

"אהה. קיוויתי שהמציאות, כלומר איך שאתה תראה, תעזור לי
 להחליט שזה לא מתאים לי..."

"והתאכזבת."

"מאוד."

"כלומר לא התאכזבת."

"אהה."

"צר לי."

"ישר רואים."

עד שסיימו לשתות כבר העזו להציץ זה בזה הצצות חפוזות
 מושפלות עיניים. הציע לברוח מהקניון ולעלות לתצפית בקומה
 העליונה במגדל.

ישבו כמעט שעה בשקט שמעל תל אביב, שואבים לתוכם את
 מראות העיר היפה באפור, מגלים שמהמקום הזה אפשר לראות את
 הרי יהודה, שם ביתו, ואת הר הכרמל, שם ביתה.
 חזר והביט בה.

עכשיו היו פניה מאירות ורוך עלה ובא בעיניים.
 "כל כך הרבה מה לומר ואין מילים," אמר לה.
 "סוף סוף אפשר גם לשתוק בלי שאחד מאתנו יכתוב, 'את עוד
 שם...?'"

כל נהרות המילים באינטרנט וכל שעות השיחה בטלפון דהו מול
 הרגע שבו שלח יד מהוססת להרים מעט את סנטרה כלפי מעלה כדי
 לגלות שם עמוק, בתוך שתי עיני הטורקיז, את כל מה שניסו המילים
 להגיד עד אותו רגע. את שאמרו אחר כך השפתיים, בלי מילים, שום
 שפה לא תוכל לבטא.

אמר לה שלמרות ההמון והרעש, המקום הזה תמיד יהיה שלהם.
 חנות הספרים, רחל ואלתרמן, ואפילו עזריאלי והמצפה שלו על הגג-
 שלהם.
 "בוא לים," הייתה התשובה, "בוא נלך לים, שם היינו צריכים
 להיפגש."

בדרך לחוף גורדון כבר גילו שניהם שיש בתוך כל רוממות הרוח
 גם מעשים ואמירות של חול, כאלה שמלווים כל שני אנשים לאורך
 היום. לענות לטלפון הנייד כי איתי, הבן הגדול שלה, מתקשר לשאול
 כמה זמן צריך לחמם את האורז, במשרד רוצים לדעת אם יום רביעי
 בבוקר זה טוב לפגישה עם הקו-אופ, לומר לה כך סתם, "תחגרי
 חגורה, בבקשה," לשאול, "עד מתי יש לנו זמן?" "איפה הנחתי את
 משקפי השמש," "הכי קצר זה דרך ארלוזורוב." כאלה.

הסתיו הותיר על החוף מעט אנשים, כמה מהם שוכני קבע או
 קייטנים לכל עת שהרוח אחותם והקור בן לוויה קבוע להם. אחרים
 אורחים מזדמנים, שאותו קור ואותה רוח מניסים אותם להתכנס זה
 אל זה, או אל תוך עצמם.

גילו שכבר יש להם שפה וזיכרונות, והבטחות שהבטיחו לקיים
 כשייפגשו. גילה שלצחוק המתגלגל שלה נוספת תנועה ממיסה של
 הטיית הראש לאחור ולהומור השנון מתלווה גם הרמת גבות כמו
 אומרת, מפתיע, הא?

גילתה צלקות בצוואר ושאלה אם אלה... ושאלה אם מותר לגעת
 ולא חיכתה לתשובה, ונגעה ושוב נגעה.

הרוח שבאה מהים הפיחה בשיער שלה חיים משלהם, שהביאו אתם תנועה רכה של היד המסיטה את השיער מעל הפנים אל מאחורי האוזן, והגלים בהמייתם ובתנועה אל החוף וממנו שימשו אותם לקירוב וריחוק זה מזה. כשהגל בא לחוף היא נצמדה אליו, וכשהגל נסוג היא התרחקה ממנו והוא התקרב אליה.

הגיעו אל המקום שבו שובר הגלים נושק לחול.

"למה רחל?" שאל, נושם את הים מתוך צדף שחור שהרים מפס

המים.

"אתה הרי יודע..."

"בגלל זלמן?"

"גם הוא, ענתה.

"ומה עוד?"

"התישמע קולי..."

"קראת לי לבוא."

"באשר הנך."

המילים, אמר מול הרוח, "הן כל מה שהיה לנו עד היום. לפעמים אני חושב שזה יכול להספיק – המילים וצירופי המילים – כל מה שנכתב בספרים, בשירים, אפילו אלה שעוד לא נכתבו. בראנו לנו עולם משלנו... אולי לא צריך יותר."

"אתה יודע, הסכימה, "העולם סביבנו יחשוב שאנחנו דביקים להגעיל... מדברים בחלקי שורות, בתים, שירים. קשה להבין כמה מדויק אתה יכול להיות, כשיש לך עוד שפה בתוך השפה להשתמש בה, עוד עולם בתוך העולם שלך..."

שאל אם גם לה נדמה שכל השירים מקבלים פתאום משמעויות חדשות שלא הכירה, תחושה שכל השירים מאז ומעולם נכתבו בעצם עליהם.

"אמרו את זה קודם, לפניך..." גיחכה, "אבל גם כל הפזמונים... גם אלה של חלפי ואריק איינשטיין ויהודית רביץ ואייל גולן... אני מתה עליו..."

בקצה שובר הגלים פגשה בהם רוח מהולה ברסיסי ים, נושאת עמה אד שעלה מעל סלעי הגרניט השחורים שלא יבשו אלפי שנים,

עולה ומתעבה לעננה שקופיפיה, כל פעם שנחבט הגל בסלע. עמדו אל מול המשב שהתערבל שם עוד לרגע וטס לו הלאה לדרכו, משאיר בשובל שאחריו הד צחוקן של בנות הים, ריחות שלל הדיג מליל אמש, ורחש שיחתם של דייגים חרושי פנים, שמשלימים עם הגורל או נאבקים בו מרות, בהנהוּגֵי ראש קלים.

ראה את עיניה והן עצומות מאוד. נזכר באותו לילה, לפני שנים, בשעה שעמד לא הרחק מכאן על המרפסת ברחוב בן גוריון וחש כמו אז ברוח הקשה.

קבע שקשה לה.

"אני מתחילה להבין את המשמעות של 'החיים המקבילים'. להרגיש כפול, לחשוב כפול, לחיות כפול להיות בו בזמן בשני מקומות. להיות אימא ואישה באותה עת. לשמוח ולהתעצב באותו רגע. אני קצת מבוהלת. לך לא קשה?"

"אני חושב שלמדתי להפריד," הרבה פעמים כבר שאל את עצמו את השאלה הזו. "למדתי שאפשר, לפעמים צריך להשאיר את חייך לרגע כמות שהם, שלמים ובלתי נגועים, ולהגיע למקום אחר לגמרי, למשהו לא פחות אמתי."

"אמתי דווקא?" שאלה, "חשבתי שתגיד, מחמיא מרגש..."

"דווקא אמתי. זה מה שאני מרגיש... אמת שנובעת ועולה מפחד עמוק שנכבש ונשכח לפני שנים. הפחד מפני הסוף הפתאומי. הפחד שעושה את הרגע הזה, והחווייה כולה צודקת ואפילו מוסרית, אם היא לא פוגעת באיש."

"צודקת או מצדיקה?"

"למה מצדיקה?" נפגע לרגע.

"מצדיקה את מה שאתה מרגיש ואת העוול שהיא עושה," אמרה ולא הביטה בו.

"אני לא מרגיש שאני עושה עוול, ואני לא צריך להצדיק דבר," ענה לה, "אני למדתי בדרך הכי קשה מה זה עוול... כזה שמוחק ברגע אחד הכול. מוחק את העבר וגם את העתיד."

"איך אפשר למחוק את העתיד?" שאלה, "אם אין לנו עתיד, אולי לא ניפגש יותר..."

"יכול להיות", ענה בלי חיוך. "היית מנחשת לפני שלושה חודשים שכאן תעמדי וכך תרגישי, שזה יהיה 'העתיד'? את יודעת מה יקרה לנו בעוד שעה, בעוד רגע? די להסתכל לאחור ולחשוב במה האמנו והיכן חשבנו שנהיה, כדי לדעת שהעתיד לא יהיה מה שנתכנן לנו. והעבר..." היסס עוד לרגע, "פעם חשבתי שככל שיעברו הימים, אותו 'עבר' יצטבר למסה אחת, למהות רצופה שאפשר להתרפק עליה, להתנחם בה, כזו שתשיע יום אחד את התאוה לעוד ימים, לעוד לילות... עכשיו אני יודע שיש רק אתמול-היום-מחר ולמחרת יש עוד אתמול-היום-מחר, ועוד אחד, שלישיות קצובות, צועדות בסך מהיר, שבכל יום רק מחליפות תאריך. את העוול..." היסס ומשך את הרגע, "את העוול אנחנו עושים לעצמנו, כשאנחנו מסכימים לצעוד כך אל עבר... הסוף."

חֶבְטָה בסלע התיזה גל אלים מחבריו שהרתיע אותם לאחור. עמד מאחוריה, כפותיו על כתפיה, והיא חובקת את עצמה, בשרה סומר אל מול הצינה. העבירה בסך כמה אתמולים לנגד עיניה עד ששאלה, "אבל איך אפשר לקום כך בבוקר, איך אפשר לעבוד, ליצור, להתמודד...?"

"לכן צריך לקום בבוקר, לעבוד וליצור ולהתמודד... בעיקר עם השאלה בשביל מה. רק כך אני רואה בכל מפגש עם כל דבר ועם כל אחד משהו חדש ונפלא וחד פעמי. אחרת..." הוסיף, "אני ארגיש שכל האתמולים שחלפו, שהיו אמורים להיאסף לְעֵבֶר אחד גדול, שאמורים היו להיות סך כל חיי, נמוגים כל יום אל תוך אתמול אחד קצר, לא מצטבר ולא משמעותי. אם לא הייתי מאמין כך, לא הייתי פוגש אותך."

סובבה את פניה אליו ושאלה אל תוך צווארו אם תמיד הרגיש כך. טרטור קצוב של מסוק כהה שהנמיך מעליהם לכיוון שדה דוב הסמוך היסה את קולו, מניח לו להיזכר עוד לרגע בשדה השחור ההוא, ברגע השקיעה האפל, בשני החיילים הכורעים, כמו מתחננים על נפשם.

"בסיפור שהעברתי לך על המלחמה..." התחיל לומר.
 "שני החיילים הסורים..." השלימה את המשפט.

"כן. מאז. מאותו לילה."

הרוח טפחה כעת על פניה, עוברת בשיערה. לא נגעה בשיער רק חזרה ואמרה, "וכך אתה חי, כל השנים האלה."

"לא תמיד." אמר, נאנח. "אבל תמיד כשאני נזכר בהם, אני לא שוכח את המבט שנדמה לי שראיתי על פניהם, את האימה על פניו של רוני החבר שלי, את הפסע שהיה בינינו לבין הכיליון.

את יודעת," הוסיף כמו נמלך בו, "עם כל כך מעט אנשים, כל כך מעט פעמים אתה יכול ליצור קשר משמעותי, להיות לגמרי מי שאתה. כשמגיע רגע כזה, וכשאפשר לחיות או למצות את מלוא הרגע, צריך לחיות אותו במלואו. אחרת... אחרת אתה בוגד ... בעצמך."

החוף כמעט התרוקן ושקט חדש היסה את הים.

"הייתה גם אישה אחת..." אמר ושתק עוד רגע מניח לגלים למלא את השקט במקצב משלהם, "זה היה לפני עשרים וחמש שנה. שנתיים אחרי המלחמה. היא באה לכאן ממקום רחוק, והייתה הראשונה שהעזה לשאול אותי בתמימותה את כל השאלות האלה. ואני אז סירבתי לשמוע, אפילו את השאלות."

"והיום?" הקשתה.

"היום אני כבר לא מפחד לשאול" אמר אחרי רגע ארוך. "אני שואל למשל עם מי חיה זו שהייתה אמורה להיות אשתו של שניר, החבר שלי שנהרג? מה קרה לילדים שהיו צריכים להיוולד לסרוסי? הילדים של הילדים שהיו חברים שלי ואינם עוד. מה קרה לעתיד של כל אלה, שבקושי היה להם עבר? אני חייב לעצמי ולהם לשאול את השאלות ולענות בכל יום. אחרת, כלום... אתמול-היום-מחר... וזהו." עוד הם עומדים כך על קצה שובר הגלים, רגעה הרוח וגשם רך התחיל לרדת, הגשם הראשון של השנה, מוריד מסך שקוף על העיר ועל הים. כששלח יד ונגע בטיפת גשם או רסיס ים שניתז אל מצחה, הרימה את כף ידה אל חזהו.

"אתם," אמרה, "אתם הילדים של חורף שנת '73."

יום ראשון, 7 באוקטובר 73, אחת עשרה בבוקר

רוני יורד מנגמ"ש הפצועים שחונה לידי וניגש אליי. הריצי עיניו מצומצמים מעייפות. הנהגים, כמו שנהגים יודעים, אלתרו קפה וכמה מציות עם ריבה. אדי, אחד הלוחמים בנגמ"ש שלי, מסתובב כשלאוזנו צמוד רדיו טרנזיסטור קטן. הוא מתקרב אלינו ופניו כמו מביעות סוד שגלוי רק לו.

"שמעתם? אומרים ברדיו שגם בסיני נלחמים מאתמול בצהריים. ממש מלחמה."

"ממש מלחמה, הא? מה אתה אומר...?" אני עונה לו בהתרסה בלי לגלות לו ולעצמי שגם אני הבנתי שזו מלחמה רק שעות ספורות קודם.

"כן, שמעתי כרגע את חיים הרצוג. הוא מדבר על זה שצריך לשמור על ערפל המלחמה כמו בששת הימים."
"ערפל המלחמה... אותנו כיסו בערפל מלחמה..." אני מסנן ביני לביני, "סגור, סגור את החרא הזה," אני מורה לאדי שלא מבין את הכעס, אבל נעלב בתור המְבַשֵּׁר.
"מה אתה רוצה ממנו?" עונה לי רוני, "הוא היה בתיכון בששת הימים."

"נו, מה זה אומר?"

"זה אומר שמי שהיה במלחמת ששת הימים בתיכון מזהה מלחמות לפי זה שמדביקים סרטים דביקים על החלונות, כדי שלא יתנפצו לרסיסים. צובעים את פנסי המכוניות בכחול בשביל ההאפלה, ולפי זה שחיים הרצוג מדבר ברדיו על ערפל המלחמה."

"יופי, רוני, טוב שהסברת לנו מה זו מלחמה. ועכשיו תסביר לילדים: אם התנפלה על סוללת התותחים שלך פלוגת טנקים

סוריים, ועשרה מחבריך הטובים זרוקים לידך עם שמיכות צמר על הפנים, אז מה זה?"

"אהה, את זה, עונה לי רוני בטון תלמודי, "את זה אדי ומוזס וכל החברה בנגמ"ש שלך עוד לא יודעים. איך ידעו? רק במלחמה הבאה יוכלו לזהות מלחמות לפי סירחון של דם החברים שלהם שמתייבש על השרוול של החולצה, לפי עייפות מטורפת ולפי הפחד למות. הבנת אותי המפקד?!"

"הבנתי אותך טוב מאוד, אדון רוני הפילוסוף. מה המצב בזחל שם? מה עם הפצועים של סוללה ב'?"

"בסדר בסך הכול. ידעת, הוא מוסיף, "שפלטי, החימושניק שלנו, חזר לפנות בוקר ברגל לעמדה של סוללה ב' כדי להוציא מאחד התותחים שם מנגנון ירי, כי אחד המנגנונים אצלנו בסוללה פתאום לא פעל..."

"מה?! אני מזדעק, "הוא דפוק הפלטיאל הזה או מה? השטח מלא טנקים סוריים... שאיש לא יעזוב את הסוללה בלי רשותי!" עוד מטורף שעוד לא מבין שאנחנו במלחמה, או סתם גיבור לרגע שלא יודע שהוא כזה.

"יש בזחל הפינוי לא מעט פצועים שלא העזו לבקש עזרה ראשונה, כדי לא להטריד, אתה יודע, מתאפקים. פשוט חבשו את עצמם וישבו בשקט. עכשיו הם בין החברה שלך, עוזרים להם בטעינה ובניקוי."

"יכול להיות, אני חושב בקול, "שכדאי להקים צוות של סוללה ב' שיהיה חלק מסוללה א'. אולי זה יעזור להם לצאת מהסיפור. אני אתיעץ עם הסמג"ד כשיחזור ממסע הקניות שלו... איפה הוא, לכל הרוחות?"

אני מביט בצוותים שלי. באור היום קני התותחים שחורים, מפויחים לגמרי, והחיילים, אחרי עשרים שעות לחימה, נראים כמו מי שמלחמות הן לחם חוק עבורם.

"איך זה קורה לנו?" אני שואל את רוני.

"מה קורה לנו?" הוא שואל בתשובה ומגיש לי חתיכת חלבה שהוא מגרד בעזרת מכסה הפח של קופסת השימורים ממנות הקרב.

"אני לא מבין מה קורה עם הצבא הזה. עם כל מה שהכרנו כל השנים. הצבא של 'חשופים בצריח', של 'הטובים לטיס', והצנחנים של הכותל ו'ירושלים של זהב'..."

"נו, מה אתו?" הוא שואל ולועס את החלבה בלא חמדה.
 "מה אתו?! איפה הוא? כל החיים סיפרו לנו שמאז יהושע בן נון ויהודה המכבי ובר כוכבא וממלחמת השחרור ועד ששת הימים, כולם הסתערו יפה וירו מהמותן, וניצחו צ'ק-צק וחזרו הביתה עם עוזי כת מתקפלת וכומתה בכיס של הדגמ"ח לשישי שבת, לספר לחברה סיפורי גבורה... ומה קורה פה?"
 "נו, מה קורה...?" פיו של רוני מלא חלבה.

"הנה אנחנו תקועים כאן במרכז רמת הגולן, ארבעה תותחים דפוקים לבדם ואף אחד אפילו לא עונה ברשת! ואם זה יימשך ככה, רוני, תיכף איזו אוגדה סורית גם תעשה לנו מצעד ניצחון ותרד לעין גב ומשם לצמח ומשם... אתה מבין את זה, רוני?"
 רוני מעיף בי מבט חד ומסכם את הנאום הנלהב שלי בשאלה המתבקשת, "רוצה עוד חלבה?" אחר כך מוסיף בשקט שהוא בדק את מצב התחמושת שלנו, והוא מודיע לי חגיגית שצריך להפסיק לירות כי נשארנו רק עם כמה פגזים בודדים וצריך להתכונן לרדת למטה, כי אזלה לנו התחמושת. ואם אני בכל זאת רוצה להישאר ולהתאבד פה זה ממש בסדר מבחינתו, והוא אפילו יישאר אתי כי אנחנו חברים, אבל אם אני לא, אז... ומניד את הראש לכיוון הכנרת.

אני מנער את שאריות פירורי החלבה מפי עם שאריות המחשבה העגומה על מצבנו ונותן לצוותים אות קיפול. "שימו לב, להפסיק לירות. להשאיר פגז אחד טעון בקנה לזמן התנועה ולא לירות בלי אישור ממני. הפגזים האלה הם לירי רק במקרה, אהה..." – אני מחפש מילה לא קשה מדי למקרה שניתקל שוב בידידנו הסורים מאתמול בלילה, "רק לחירום באמת," ומסיים כרגיל ב"רות, סוף!" ומבין שלמילה סוף יש עכשיו יותר ממשמעות אחת.

11

כמדי שנה, בערב ראש השנה, התקשר נעים, הרס"ר של הגדוד הסדיר שלו. גם השנה, אחרי 26 שנה למלחמה, שוב יתקיים במחנה יואב הטקס המסורתי שעושים שם לנופלים במלחמות ישראל. הרס"ר הנמרץ לקח על עצמו לבנות אנדרטה מטופחת בתוך מחנה הגדוד, ומדי שנה הוא מצלצל לכל יוצאי היחידה ומזכיר להם להגיע במהלך חופשת הסוכות לטקס ברחבה הזו.

פעם בכמה שנים היה טורח ובה לפגוש על הקיר את כל השמות ההם. בכל שנה, הוא כבר יודע, מצטרפים עוד שניים או שלושה לרשימת הנופלים. מלחמת שלום הגליל, הנופלים בתאונות, ואלה הנופלים על משמרתם ובמילוי תפקידם... רשימת האימה המתארכת. תמיד פגש שם את האחים הצעירים של ניסים סרוסי ואת ההורים של שכטר, שעדיין מנסים להבין מה בדיוק קרה. תמיד מגיעים לשם גם אורי ואריה וחנן, שזוכר לפרטי פרטים, ולפעמים מצטרף גם רוני שבה אתו ולא רוצה לזכור כלום.

הרס"ר מבקש שהשנה יקרא בטקס שוב קטעים מדברים שכתב על המלחמה.

"לא הגיע הזמן, שאל את הרס"ר, "שמישהו מהחיילים הצעירים, יקרא קטע שכתב בעצמו כדי שנראה שהחיילים של היום למדו משהו מהמלחמה ההיא?"

"נשמע רעיון טוב, מסכים הרס"ר ומבטיח לדבר עם המג"ד ולהודיע לו. "אבל אתה בא לטקס, כן?"
"ברור, אלא מה, אמר, וידע שלא יגיע."

"מה את עושה בחול המועד סוכות?" שאל.
 "חשבנו לצאת לחופשה קצרה עם הילדים, " קולה נשמע מוטרד
 בחלל המכונית, "אולי ניסע כולנו לצימר בגליל."
 אמרה לעודד שהם חייבים לבלות קצת יותר כמשפחה. אי-אפשר
 ככה שהוא תקוע כל הזמן עם העסק שלו, והיא עם הדוקטורט שלה.
 עודד אמר שנראה, אולי. והיא יודעת שהוא מעדיף שלא לצאת בכלל.
 כנראה שיישארו בבית.
 בחר היטב את המילים. אמר שהוא רוצה שתבוא אתו. ליום אחד.
 לא ענתה.
 אמר, נעמה...
 שאלה באיזה יום.
 יום הזיכרון לחיילים של הגדוד.
 שאלה מתי זה קורה.
 כל שנה בתחילת אוקטובר, ביום תחילת המלחמה, אמצע סוכות.
 "לא אמרת שאתה נוסע לטקס?"
 "נוסע, כמעט כל שנה."
 "והשנה...?"
 "...והשנה, " גילה לה, "השנה אני נוסע אתך."
 "לטקס ברמת הגולן?"
 "לא, נעמה... השיב, "הכי רחוק שאפשר משם."
 "מה הכי רחוק משם?"
 "הביתה, " ענה לה. "הביתה..."

12

בבוקר שישה באוקטובר נסעה אמו לבקר את אביו בבית החולים בגדרה. אמר לה שיכול להיות שהוא יעבור אצלה בבית בדרך לאיזה לקוח בבאר שבע וביקש שתשאיר לו מפתח מתחת לשטיח בכניסה. נפגשו בצומת קסטינה, שעכשיו יש שם סניף של מקדונלד'ס במקום הקיוסק של הטריפוליטנית שידעה להכין סנדביצ'ים טוניסאיים 'בדיוק'. היום, אמר לו פעם אבא שלו, היום שום דבר כבר לא בדיוק. הגיעה בזמן שקבעו.

ראה אותה בתוך הגולף האפרורית, מגיעה ומחנה אותה בשולֵי תחנת הדלק.

כיוון שחיכה שם קודם, צפה מרחוק בפליאה, כיצד בכל הסבלנות שבעולם היא מנתקת את האזנייה מהטלפון, מכסה את ההגה בכיסוי אלומיניום כנגד החום שחמק מהסתיו ועדיין מכביד את עולו, כיצד היא מכניסה באטיות משוועת את הטלפון והמפתחות לתיק, ונזכר ברוני שתמיד אומר שהוא התגרש מדורית רק מפני שתמיד כשהיה מצלצל אליה היה צריך לחכות עוד ארבעה צלצולים בגלל גודל התיק והבלגן שצריך להתגבר עליו כדי למצוא את הטלפון הנייד המסתתר מתחת למפתחות ושאר הירקות.

כשזיהתה אותו מרחוק, הרימה יד בחצי הדרך לנופף לו, ומיד התעשתה, הביטה לצדדים ושמטה אותה במהירות.

כשהתיישרה לידו הניחה בחיקה את התיק, מחבקת אותו, נשמרת מגילויי היכרות מיותרים.

חייך אליה חיוך סלחני והתחיל לנסוע.

"איך אתה מרגיש?"

"כשכולם נוסעים צפונה ואני דרומה?" שאל.

"נניח..."

"בוגד, קצת."
 הנה נאמרה המילה.
 אחרי רגע שאל לאיזו בגידה היא מתכוונת
 "תבחר, " אמרה " יש לנו שלוש. שתיים שלך ואחת שלי..."
 "את מוכנה להיות קצת יותר קלה אתנו?"
 "לא."

"למה דווקא לבית של הורייך, " שאלה כמה ימים קודם.
 "מאותה סיבה שאני מת לראות איך נראתה הילדות שלך, והרחוב
 שבו גדלת, ואת הורייןך, וכל מה שאת ומה שהיית. את לא רוצה?"
 "מה אני רוצה...?" חיפשה את המילה, "אני רוצה..." אמרה לבסוף,
 "רוצה שתהיה לנו בועה משלנו. לא זו שאנחנו בונים והיא מתמוססת
 בסוף כל פגישה. כלוב זכוכית שבו נוכל להיות יחד כל הזמן. שנפסיק
 להיות מוטרדים כל הזמן מהרצון להתקשר, לכתוב, לדעת מה הדבר
 הבא שנעשה והיכן נעשה אותו."
 עד היום נפגשו רק במקומות הומים, בילויי חוצות חשופים
 ומהוגנים מספיק, רחוקים מכל מה שקרוב אליהם, לא מעיזים לגעת
 בפומבי, לא מתירים לעצמם קרבה חשודה מדי.
 שבוע קודם נפגשו לשיטוט של בין ערביים ברחוב שלוש בשכונת
 נווה צדק בתל אביב. שעות החסד האלה שתמיד הן מייפות את היום,
 צובעות מחדש את הקירות של השכונה החדשה-ישנה, מרככות את
 פניה בסומק נעים.
 זה קרה כשהגיעו לרחבה לפני מרכז המחול סוזן דלל.
 הרחבה הזרועה תעלות חרסינה כחולות, חיקוי שקוף לתעלות
 המים בפרדסים של פעם, נימים צוננים שיוצרים שטיח שתי וערב
 המצמיח מתוכו עצי תפוז כלואים במארג של אבן.
 זה קרה כשאחוז יד ביד ליד ספסל נסתר בצל תפוז, והיא אמרה
 שכבר מזמן היא לא החזיקה כך ידיים.
 זה קרה לשניהם יחד, כשעברו לידם שתי בנות וילד שמנמן

ומצחיק שברחו מקבוצת תלמידים קולנית, שביקרה בתערוכה ממול. אות חשמלי לא מוכר זרם מהמוח שלו אל הכתף, אל היד, לזרוע, לאצבע, כשבאותה שנייה ממש, יצא ממנה אחיו התאום – שני נחשים נחושים – שנפגשו בקצות האצבעות השלובות, שילחו ריטוט זעיר שהיה לפרץ עז ומדויק של תחושה שלא הכירו. הביטו זה בזה. חשב שרק הוא מרגיש את הדבר, עד ששאלה אם הרגיש את מה שהרגישה, משהו שנוצר בין שניהם, ישות שלישית נוספת שנולדה בין שניהם. והוא רק הנהן, כי לא היו מילים. ורק חשב שאיש לא יגיד שרק נדמה לו ושהם ממציאים את זה ושזה לא יכול להיות. יכול.

בקריית גת, גם אחרי שגדלה והתרחבה אחרי שהגיעו העולים מחבר העמים בתחילת שנות התשעים, עדיין נותרה בה תחושה של תל אביב של נחום גוטמן – 'עיר קטנה ואנשים בה מעט', מקום שכולם בו מזהים את כולם ומצביעים איש אל חברו ושואלים מי זו האישה הזו שהולכת עם הבן של עופרה המנהלת של בית הספר בן גוריון ושל מנחם הצייר. מהחנייה ליד בית הוריו מיהרו פנימה אל חשכת הדירה. דירות של אנשים מבוגרים יש בהן שקט וריח משלהן, כמו אורבים בהן נוכחות וצללים מעולמות אחרים. אחרי שנאטמו מן האור הבוהק והרחוב המוכר לו, לקח את ידה והוביל אותה לחדר הילדות שלו.

"זה החדר שלך?"

הנהן בראשו.

"שתי מיטות?"

"אחותי."

"יחד?"

"כן, כך זה היה... חדר הילדים. איש לא חשב אז שחייבים חדר לכל ילד."

שתי המיטות עמדו אל מול ארון הבגדים הישן, ביניהן שולחן הכתיבה הסמוך לקיר, כך שמשני עבריו נוצרה לכל מיטה נישא

קטנה בין השולחן לקיר, החלל הפרטי היחיד שהיה לכל אחד מהם בבית. מעל לשולחן ספרייה גדולה ועליה הספרים שקיבלו אז לבר המצווה: אנציקלופדיה 'מכלל', הספר 'אלף אישים', תנ"ך בתמונות, תנ"ך קאסוטו והכי חשוב – אנציקלופדיה 'תרבות', שהייתה הטלוויזיה של אותם ימים: תמונות צבעוניות ואוצר סיפורים שמקפלים בתוכם גיבורים עזי מבט, מגלי עולם נועזים וממציאים גאוניים.

על השולחן שמה אמו את התמונות של הילדים שבגרו. תצלום שלו משנות השבעים עם פאות לחיים מאורכות ורעמת שיער מתולתלת, תמונה של אחותו מביטה לשמים, תצלום מחמיא במיוחד של ענת מתקופת ההיריון של נעם, ותמונה של דור ושל נעם מחובקים עם הכלב ג'פ. אין מחשב, חשב, אין מערכת סטריאו, אין טלוויזיה בחדרי הילדים של אותן שנים, גם לא שקע לטלפון.

על המדף העליון, בין גביע המקום השני באליפות הכדורסל של התיכון משנת '68 לבין תצלום צללית טנק המטפס על מדרון בשקיעה עם הוקרת המג"ד "על תרומתך לאימון קיץ '72", ניצב לו גלובוס ישן. ניגש וסובב אותו במחי יד. כמה מהארצות שבו, חשב לרגע, כבר לא קיימות בשמות האלה: ברית המועצות, יוגוסלביה, רודזיה... רודזיה, נזכר בשרון ברגר שהגיעה משם באותו חורף, שישנה אתו יחד בחדר הזה. כמה קשה היה לה להשתלב כאן. מעניין מה קרה אֵתה, אחרי הסטירה ההיא. כשחזר באותו לילה, מאוחר, היא לא הייתה שם, והוא כבר לא ראה אותה יותר. שמע שהתחתנה עם איש עסקים בשם ירון או רון. מעניין מה קרה אֵתה...

"איפה אתה?"

הפנה מבט לאחור וראה אותה ליד הדלת, לא מודעת לנוכחות הרעננה שהיא מקרינה על הבלות שנותרה בחדר הזה מרוב שנים.

"נע ונד על הגלובוס, הפטיר.

"לבדך?" התרעמה.

חזר אליה וחיבק אותה מאחור ויחד צעדו בצעד תואם אל המיטה שלו. התיישבו עליה וגבם לחלון ולאור.

"זו המיטה שלך?"

"אהה, שכנה של עץ האפרסק."
 "ואלה ענת והילדים וג'פ, אני מניחה."
 הנה זה קרה, המפגש הבלתי נמנע...
 "תכירו," הציע במחוות יד פשוטה.
 "נעים מאוד, נעמה."

טמנה את פניה בכתפו. לחיו על שערה, ימינו מחבקת אותה.
 החלון הפתוח הביא לחדר קולות ילדים משחקים, מלמולי רדיו
 ואת אוושת ענפי האפרסק הנענים לרוח. כל אלה הלכו והתעמעמו
 בשעה שמגע ידיהם טווה קורי משי בלתי נראים שהחלו לעטוף אותם
 בבוועה שאין דבר בה מלבדם.
 בשקט שהשתרר אחזה בידו וקמה מהמיטה, לוקחת אותו מחדרו,
 מההיסטוריה ומהילדות שלו, מבני משפחתו המביטים בהם בתמיהה,
 אל האפלולית של חדר המגורים של הבית, אל השטיח הלבן והרך
 שעליו מצאו יחד את הדרך להתאחד לעולם אחד.

בדרך חזרה הביתה, חצי שעה אחרי שיצאו מקריית גת, שב והתקשר
 אליה. עד שענתה, אמרה שהיא חייבת לדבר עם עוזרת ההוראה
 שלה, והוא החליט שלא להיעלב כי גם לו יש כמה מיליוני עניינים
 שהוא חייב לעשות, אז מה אם יש לה חיים משלה, גם לו יש, והגיע
 הזמן לחזור קצת לחיים שלו.

למחרת גם לא נכנס לאינטרנט. הטלפון ממנה מצא אותו מנחה
 את טלי והצוות שלה איך להכין את ההצעה לקניון ירושלים, "אני
 אתקשר עוד מעט," והטלפון שלו מצא אותה אחר כך מדברת עם
 המורה לחליל של הילד, "אני אחזור אליך, בבקשה".
 אוף.

אולי היא מנסה לומר לו שזה לא זה, שזה הרסני, מסוכן, מנסה
 לעצור ברגע האחרון את מה שאולי כבר לא ניתן לעצור.
 חייב לדבר עם רוני, יתקשר אליו, ייפגשו, יספר לו הכול. אין
 ברירה אחרת ישתגע.

יום ראשון, 7 באוקטובר 73, לקראת הצהריים

צוותי התותחים נפרשים ממש על גדות המצוק הדרומי של נחל דליות, קרוב לצומת עם דרך המפלים. הנגמ"ש שלי עומד על הציר היורד למטה. מחכים.

הסמג"ד עוד לא חזר ואין לנו יותר תחמושת לתותחים לבד מכמה פגזי תאורה. נכון שהמח"ט אמר לרדת לכנרת, אבל אז תהיה הדרך למטה פתוחה לגמרי.

אני מחליט שאנחנו נשארים שם. יהיה מה שיהיה.

החום והעייפות מתחילים להעביר אלינו אותות חזקים.

אורי, הסמג"ד, מודיע לי בקשר שלא הצליח להשיג תחמושת, ומוסיף עוד כמה בשורות קשות על אלה שכבר ידעתי: ירמי טנא, קצין התצפית של סוללה ב', נהרג בלילה. כל קציני התצפית שלנו פצועים. הרס"ר של הגדוד אבי דיטשי והשליש שלנו יואל פורת נהרגו בדרך אלינו עם משאיות תחמושת. הם נתקלו בלילה בטור טנקים סורי בדרך לחושנייה, והיו בטוחים שאלה טנקים שלנו. הם אותתו לטנק לרדת מהדרך כדי שיוכלו לעבור. הוא ירה בהם בין הפנסים. הם נהרגו בתוך הג'יפ שלי שנשאר במפקדה. המשאיות עלו באש.

הסמג"ד מגיע לצומת המפלים מזרחה כדי לשמש לנו תצפית והתראה.

אני חושב על הג'יפ שהיה של הסמג"ד ועבר אליי, ה-370 החבוט והמסכן שלי. אני מדמיין את דיטשי ויואל נוהגים בג'יפ כשלפתע פגו חלק וכסוף בא מולם, שובר לעזאזל את השמשה הקדמית ועובר ביניהם בלי לעשות כל נזק. הם מחליפים מבט מופתע, מקללים נמרצות ומזנקים כאיש אחד אל מחוץ לג'יפ, כל אחד לצד שלו, מניחים לו לרחף להתגלגל לאטו במורד

הרמה אל מעבר לצומת ווסט ועד לקיבוץ גונן, ומשם אל בין שורות העצים הזקופים משני צדי הדרך לנאות מרדכי ועד לעמק החולה...

אין תנועה.

שקט מוחלט.

רחש זבובים מעצבנים.

חם, חם מאוד.

עיניי נעצמות...

ואז,

הנגמ"ש שלי מוכה בגל עפר שניתז בו.

נשמע פיצוץ.

עוד אחד.

למי שלא היה במצב הזה, אז ככה זה הולך: כשירים עליך, קודם אתה נפגע. אחר כך, אם נשארתי בחיים, אתה שומע את הפיצוץ של הפגז שכמעט פגע בך ואחר כך את הירי מרחוק. רק בסרטים הסדר הפוך.

"טנקים סוריים! על גבעת בזק ממול!" אני נובח למיקרופון. הזחל של רוני ועליו הפצועים של סוללה ב' מאחורי, חוטף פגיעה ישירה ועולה מיד באש. אני מזדקף על נגמ"ש וצורח בקול שאני לא מכיר.

רוני

רוני

רוני

איש לא עונה לי. רק קול נפץ התחמושת הקלה ולחש הבעירה שבזחל הבווער מכסים על צעקתי. אני נשאר זקוף על הנגמ"ש, עד שאני רואה אותו, את רוני החבר שלי, רוני מהחדר שלי בקורס קצינים, רוני שלמזלו אסרתי עליו אתמול לעבור לסוללה ב', שכבר לא קיימת. אני רואה אותו מנער מעליו את

האבק ומאותת לי מאחורי גדר האבנים של טראסה שהכול בסדר אתו וגם הדוקטור וכל הפצועים שאתם.
כמה דקות קודם לכן הוא החליט משום מה להוריד את שאר הפצועים מהזחל"ם שבוער כעת, כדי לאפשר להם לחלץ עצמות.

איש לא נפגע. יש אלוהים.
מדר, הנהג שלי, מניע באחת את הנגמ"ש וטס קדימה לתפוס מחסה.

הקסדה שלו והאוזניות שבתוכה לא מונחת לו על הראש. הוא לא שומע דבר.

אני משתרע על הסיפון קדימה לעברו, שולח את שתי ידיי ואוחז בשתי כתפיו ומכוון אותו עם הידיים שלי ימינה ושמאלה, כמו במושכות של סוס רתום לעגלה, אל תלולית שאולי תיתן לנו מחסה כמה מטרים לפנים.

כשאני מזדקף מעט כדי להביט מעבר לתלולית, אני מזהה שוב את הטנקים הסוריים שעלו לעמדת ירי מעל תל בזק, אותה גבעה שאליה הגענו לפנות שחר ושלמרגלותיה פרשנו עד לפני שעה קלה. אין אלוהים.

"כמו אינדיאנים," נוהם חיים הקשר. הוא מתכוון לתמונה ההיא במערבונים כשרואים קו רקיע נקי מעל רכס עד שלפתע, כמו משום מקום, הם עולים ומקשטים במחרוזת איומה ודוממת את קו האופק. אני סופר אותם. שוב עשרה טנקים, אולי אפילו מיודעינו מאתמול בלילה. ברור לי שהתותחים שלי מוסתרים מהם בוואדי, ורק אותנו הם ראו על הדרך. אם נירה בהם אולי נצליח לפגוע ואולי לא, אבל אז בטוח שנחשף... מה לעשות? שוב לשבת בשקט ולחכות לראות מה הם יעשו?

"היכוננו לירי בכינון ישיר," אני לוחש בסוף הדיון עם עצמי למיקרופון, יודע בוודאות שאין לנו בכלל תחמושת להרפתקה שכזו.

צוות 2' מודיע לי שיש לו שני פגזי תאורה. לצוות 1' פגז נפיץ רגיל אבל אין לו מרעום מתאים, לצוותים האחרים בקושי

יש מיים. זהו זה. חמת זעם בווערת בי – סוף סוף אנחנו עומדים מולם, בינינו שני קילומטר, אולי פחות, יש לנו הזדמנות להכניס להם ו... אלוהים אדירים, אין לנו עם מה.

אני מטכס עצה עם רוני ועם מוזס סמל המבצעים, שעושה לנו כמה חישובים מהירים, ואז אנחנו מורידים לצוות 2' נתונים ומורים לו לטעון פגז תאורה. המרעום יתפוצץ על הקרקע לפני הטנקים הסוריים, וגוף התאורה המתלקח אולי יידלק לפנייהם. אולי.

אני מסתכל אל הצוות שלי בנגמ"ש שמחשב את זמן התעופה שיש להתקיין על המרעום. הם נראים כמי שראו שד או רוח רפאים. בשום אימון או תרגיל הם לא שמעו על ירי באמצע היום של פגזי תאורה שנועדו בדרך כלל להאיר את הלילה.

"אל תדאגו," אני אומר, "יהיה שיגעון. אם יש שם קוצים תהיה להם שרפה שלא הייתה להם בחיים..."

אף אחד לא נדבק בהתלהבות שלי.

צוות 2' יורה. אני עוצר את הנשימה. התאורה נדלקת נמוך בשמים ונוחתת בדיוק לפני הטנקים הסוריים. אש מתחילה לעלות משדה הקוצים. כלום לא קורה. הם עומדים בשקט הממזרים, עד שלפתע העשן מכסה אותם ואז לאט לאט הם נסוגים לעמדת תצפית מאחורי רכס הגבעה. הנשק הסודי פועל. אולי.

צוות 2' יורה פגז אחרון. הסורים נמחקים מהרכס. תשואות שמחה היסטוריות.

אני מדווח לסמג"ד שהגיע בינתיים לצומת ושואל אותו אם הוא רואה את הטנקים מהנקודה שבה הוא נמצא, שכן פגזי התאורה, אף שהעלו אש בשדות שגירשה את הטנקים מעבר לרכס, בוודאי לא הביסו לחלוטין את הצבא הסורי, אבל בהחלט שיקמו חלק מהצבא הישראלי.

"לא מזהה כלום."

"מה יקרה?" אני שואל, "אם השחורים ירדו מהגבעה ויעשו את הסיבוב בדיוק כמו שאנחנו עשינו לפני שעה? הם יגיעו לכאן

תוך שלוש דקות ואז... אתה הרי יודע מה מצב התחמושת... אני חייב להוציא את הכלים מקפל הקרקע הזה..."

"יכול להיות שהם מסתתרים מאחורי הרכס, עונה הסמג"ד, וברגע שתצא הם פשוט יעלו לעמדות אש וישחילו את הכלים שלנו אחד אחד."

"איך נדע אם הם נשארו שם או בדרך לכאן?"

שקט.

"הסמג"ד?"

שקט.

"הסמג"ד, אתה שומע אותי?"

וכך הוא ענה לי: "ארבל, שים לב. תכין את הכלים לתנועה, שיתקרבו הכי קרוב לדרך בלי שיתגלו לטנקים. אני והנגמ"ש שלי נתחיל בנסיעה מהצומת עד אליך ונתגלה להם על הציר. אם הם נמצאים עדיין מאחורי הרכס, הם יירו בי. במקרה כזה אל תוציא את הכלים אחרת יירו גם כך. אם הם לא יורים, סימן שהם בדרך לכאן, ואז כולנו חייבים להגיע למטה במהירות... האם ברור?"

כך הוא ענה לי.

מה שברור לי זה שהוא הולך לחשוף את עצמו על הדרך, כדי לחשוף את כוונות הסורים, המטורף הזה.

ואני שואל בשקט, "הסמג"ד, אתה בטוח... שזה יעבוד?"

"כאן הסמג"ד... על החיים ועל המוות. אחת, שתיים, שלוש..."

כך הוא ענה לי.

אורי הסמג"ד וירון הנהג שלו משכונת שעריים דהרו עם הנגמ"ש על הציר, משמשים פיתיון חי. הסורים לא מתפתים, לא יורים אליהם, אבל גם נמנעים ממגע אתנו. משום מה, גילינו אחר כך, הם נסעו ישר מערבה, עד המצוק של רמת הגולן, ליד צוק קובת קרעה המשקיפה על הכנרת ומדינת ישראל, שם נעצרו.

המ"פ הסורי, אני תמיד מדמיין, ירד אז מהטנק שלו, הסיר את משקפי האבק מעל עיניו, הדליק סיגריה בלי פילטר מתוך

קופסה שהביא מדמשק וכבר לא נשארו בה הרבה סיגריות, והסתכל למטה על המחצבה שבצומת גמלא, הביט על חוף החלוקים שלי, על שפך הירדן, על אלמגור, על חוף טבחה ועל טבריה וחיפש אותן במפות. אחר כך התקשר למפקד הגדוד שלו ואמר לו משהו כמו, "לא יודע מה קורה פה. משונה, יש פה מעט מאוד כוחות שלהם, שיורים תאורה ביום... לא יודע, בטח היהוד הממזרים יש להם איזה טריק..."

אחר כך כיבה את הסיגריה והורה לדומם מנועים ולחכות. בינתיים הגענו לשדות הכותנה שליד צומת גמלא. בירידה עצמה עוד עפו סביבנו כמה פגזי טנקים, הפעם מכיוון כוחותינו לשם שינוי. כוח מילואים קטן של כמה טנקי שרמן שהצליחו איך שהוא להשתחרר ממחסן החירום שלהם, קידם אותנו בכמה פגזים די מדויקים, מפני שהמח"ט, כשריד למטה, כך הם הסבירו, אמר להם שכל דרום הרמה נכבשה, ומי שיורד לכיוון הבטיחה, צריך לירות בו. אז הם ירו והחטיאו אותנו כחוט השערה.

לפנות ערב רדפו כמה טילי קרקע אוויר סוריים אחרי סקיהוק אחד קטן וחלש שנפגע לבסוף, ועם כנף אחת בוערת צלל אל תוך קבוצת הטנקים על הרמה, בניסיון למנוע מהם מלהגשים את רעיון 'סוריה הגדולה' במקומו של ה'בית השלישי'.

13

"מה העניינים, רוני?"

"חוץ מבית המשוגעים, הכול בסדר."

"איזה בית משוגעים?"

"העבודה קצת משתוללת עליי, אני לא עומד בקצב."

"תגיד תודה שיש עבודה."

"אין לי טענות לעבודה, הבעיה היא עם הלקוחות," השתעשע.

"אני מחפש עבודה בלי לקוחות, מכיר אולי?"

"נשמע כמו רעיון טוב לסטארט-אפ... איפה אתה?"

"איפה אתה רוצה שאני אהיה?"

"בעוד שעה ב'קפית', במושבה הגרמנית."

"קבענו."

מקורס הקצינים ועד בצלאל, מהסדיר ועד היום, כמעט שלושה עשורים. רוני דולב. כמעט אח. אותו ילד מלא קסם, חביב הבנות, חד לשון, מהיר מחשבה, אדריכל מוכשר, לפעמים קצת עסוק בעצמו. תמיד שם.

עוד בצבא חשבו שניהם ללמוד אדריכלות יחד, אלא שרוני התחיל לפניו, כשהוא משך את הזמן ונמרח על מושב המאבטחים באל על עוד שנה.

מיד אחרי הלימודים בבצלאל רוני התחתן עם דורית שהתחילה ללמוד אתם במחלקה, אבל עברה למחלקה לעיצוב תעשייתי ואחר כך לעיצוב תכשיטים. היום היא מעצבת אופנה וגרה ברמת השרון עם שני ילדיהם, בלעדיו.

אוהב לדבר אתו, מספר לו הכול. כי לדבר עם רוני זה כמו לחזור הביתה, כמו לדבר עם עצמך בקול רם, רק בלי לרמות.

ראה את רוני מבעד לחלון הגדול של 'קפית', והוא כבר מתחרדן לו בחממת בית הקפה בשמש האחרונה של הסתיו. חשב שאחרי כל השנים רוני עדיין נראה מצוין. שיערו הכסוף קצוץ קצר, לבוש ג'ינס וחולצת בד כחולה כהה, פתוחה לגמרי מעל טי שירט לבנה, וכמה עפרונות מכניים אדריכלים תחובים בכיס, רגליו על כיסא פנוי וחיוכו שובה לב.

כשנכנס פנימה, רוני כבר הזמין לו קפה, עישן סיגריה ודיבר בטלפון הנייד עם מישהו בטון חביב מדי, סימן לו לשבת וכרכם פניו בהבעת 'אין ברירה – עבודה'. לפני שהתקרב אליו אותת לו מרחוק שהוא מזמין לעצמו קפה ושאל בלא קול, "עוד אחד?" וזה הנהן נמרצות לאות הן.

כשחזר עם הקפה שלהם, רוני כבר נאנח על סוף השיחה.
"מה קורה?"

"אני יודע, התחלתי לעבוד עם אריה טוכמן, הקבלן," ענה רוני, "מכיר אותו? הוא בונה עכשיו בגבעת משואה, רוצה שאני אתכנן לו פרויקט בהר חומה, תוך שלושה חודשים צריך לצאת לבנייה. בהתחלה צרחת, 'מה שלושה חודשים?' ואז אמרתי לו שאני אלך על זה גם במחיר שהוא מבקש, שווה לי. אבל אני רק מוכרח לשכור לפחות עוד אדריכל, אחרת אני לא אצא מזה."

"פרויקט מספיק גדול לעוד אדריכל?" שאל את רוני, "אולי אתה צריך שרטוט?"

"לא, לא שרטוט, אני צריך לשכור אדריכל עם ראש גדול, שיודע להזיז דברים. תראה, אני לא מת על עבודות של קבלנים, אבל מה אני אגיד לך, שם הכסף הגדול. נשבר לי כבר להתעסק עם פרויקטים קטנים בעיר הזאת. יש לו גם פרויקט של שבועים ושתיים יחידות דיור במודיעין. שם זה ליגה אחרת. אז אני מלקק לו קצת עכשיו... תגיד, מה עם ענת?"

"מה אתה?"

"לא דיברתי אתה מזמן כבר. היא לא רוצה לעבוד קצת בליגה של הגדולים?"

"עם טוכמן?... אני יודע... יכול להיות רעיון. דבר אתה. יכול להיות

שכן. היא גומרת עכשיו, אתה הרי יודע, וילה ענקית במבשרת, ויש לה כמה שיפוצים בעיר, ואיזה בית ספר, אבל אולי דווקא מעניין אותה הקטע של הקבלנים."

"שמע, תגיד לה שתתקשר אליי אם היא רוצה להצטרף לפרויקט הזה, זה יביא לה קליינטים מתל אביב. כדאי, שתדבר אתי. למה לתת עבודה לזרים, אם אפשר לתת למשפחה?" הוסיף בטון שניסה לחקות את אמו הפולנייה מרמת השרון.

חייכו.

"מה אצלך?"

"אני כרגיל עם הלקוחות הירושלמים הקשים וקצת נחת משמרת הזורע והקן-אופ, אבל דווקא נכנסתי לתוך הפרויקט הזה של אתר האינטרנט, קראנו לו 'ילדוד'ס', אתה יודע, אתרי הילדים לפי ערים ושכונות..."

"זה מתקדם?"

"הולך טוב. האמת, די מעניין. מאוד מעניין. אני נחשף להמון דברים, ממש עולם אחר, מקביל... משוטט באינטרנט שעות, צ'אטים וכאלה, אני חייב להבין את המנטאליות ודפוס ההתנהגות של הילדים לפני שבונים אתר ענק כזה. מדבר עם כל מיני ילדים נערים, נפשות טועות. נשים מתוסכלות. לומד את העניין."

"או-הו, או-הו," זוקף רוני אצבע חצי מאשימה אל על, "ברוך הבא למועדון הלבבות השבורים."

"מה שבורים?"

"שמע, "אומר רוני, "בתור גרוש טרי, למי יש זמן לחפש אהבות, היום יש אהבות אינסטנט. נכנסים, משוחחים קצת, מחליפים טלפונים למחרת."

"לא אני לא יודע."

"אז תדע. ככה זה היום. עולם פתוח, אין בולשיט, אין הצהרות."

"ככה?"

"נו מה, אני חזרתי לתקופה הרומנטית. זוכר את גן יעקב, עם הספסל והשקמה? פעם סיפרת לי שהיית הולך שם לשבת לחלום, ואפילו פעם הצעת לענת להיפגש שם, נכון? זה כאילו המקום שלכם בתל אביב?"

תמונת השקמה הזקנה נובטת בו באחת.

"אז ברשותך האדיבה, ממשיך רוני, "גם אני קובע שם לפעמים. יותר נוח לי מבתי הקפה ההומים, אתה יודע, לפעמים עלול להיכנס מישהו שהיא מכירה ולא נוח לה. לא כולן גרושות ורווקות כידוע לך... והן מיחסות לי רגישות רומנטית של פעם ו... מאוד אוהבות את זה."

"מעניין..."

"טוב, שלא תחשוב שזה מה שאני עושה כל היום. קרה לי... פעמיים, אולי שלוש."

"נו ואיך זה?"

"האמת, לא משהו. בדרך כלל אין קשר בין ההצהרות והתיאורים לעובדות בשטח. אבל אתה יודע, זה לא בשביל להתחנן, זה בשביל לבלות... לא משהו."

סיפר לו שבימים האחרונים הוא בקשר התכתבות עם אחת שקוראים לה נחמה.

רוני מסיר מפניו את משקפי השמש, רוכן קדימה והצדה אליו, מעיף בו מבט חד ושואל בחצי קול אם זה רציני.

"מה רציני?..."

"הקשר, מקשה רוני כמו מוכן להיות שותף למזימה. "זה רציני?" "השתגעת? מה רציני, (שקרן) סתם אחת כנראה מאזור הצפון (כנראה...) שדיברתי אתה רק כמה פעמים (כמה פעמים, הא??) כי היא תמיד נמצאת שם באיזה אתר שיחות."

"ועל מה כבודו מדבר אתה?"

"כל מיני, אני יודע. האמת, היא נשמעת, כלומר היא כותבת טוב, ממש טוב. בהתחלה הבנתי שהיא מורה לספרות ודיברנו על ילדים ובני נוער. אחר כך על כתיבה. שמע, היא מעניינת וחביבה ודי כף לדבר אתה..." (אהבה, חמוד, קוראים לזה אהבה, ותשוקה וטירוף...)

"בקיצור, רציני, מנחש רוני.

"תעשה לי טובה, בתור הנשוי האחרון בעיר, אני סתם מתרשם מחידושי הטכנולוגיה והשפעותיה על החברה. אל תבנה לי רומן מזה."

"רק שאתה לא תבנה לי רומן מזה, "מאיים רוני, "כזכור לך, אני גם חבר של ענת, ואם לא היית נדחף לי שם בוועד הסטודנטים בפסטיבל סאדאת בשנה ג', בכלל אני הייתי מתחתן אֶתה, כזכור לאדוני."

כשנפרדו גילה שלא אמר לו דבר, שבעצם ביקש לפגוש אותו כדי לוודא שגם כשישב ליד החבר הכי טוב שלו, מי שמכיר ויודע את כל סודותיו ומכיר את חייו מרגעי הפחד והכאב ועד רגעי האושר, לא תימצא דרך לספר לו על נעמה. כן, אפילו לא לרוני. כל כך היה רוצה לדבר עם מישהו עליה, עליהם, על אהבתם, לחלוק את האושר והפחד. ואין.

כשנכנס למכונית התקשר מיד לענת כדי לספר לה על הפגישה עם רוני ועל הפרויקטים בהר חומה ובמודיעין. ענת נשמעה עייפה ומוטרדת ואמרה שהיא לא משתוקקת לעבוד עם רוני, כי למרות שהוא חבר שלהם, הוא עלול להיות קצת שתלטני ולא נעים בעבודה. "נו באמת," ענה לה, "רוני זה כמו אח, וזו הזדמנות נהדרת שאת לא יכולה לרשות לעצמך להחמיץ."

ענת שבה והסבירה לו מדוע זה לא יוכל לעבוד, ואיך זה לא יצליח לעבוד עם קבלנים גדולים וכמה קשה ולא משתלם יתברר הפרויקט. אבל בסדר, הסכימה. היא תדבר עם רוני. התייאש וסגר את הטלפון.

בימים האחרונים ראה אצלה בצבעים עזים יותר תכונות שלא כל כך הסכין להן או השלים עמן לאורך הדרך. אז ככה מצדיקים את זה, אהה?

פתאום ענת שלו, אשתו, חברתו לחיים, אמם של ילדיו נראית לו עייפה ונרגנת אל מול...

היי, היי, בן אדם, עצר את עצמו. למה שלא תודה שאתה פשוט מנהל רומן. בלי תירוצים בלי התפתלויות, לחש לחלל המכונית. לא קטע ולא פלירט, לא משהו חולף. רומן.

הביט סביב וראה נהג אחר לשמאלו ברמזור מדבר לטלפון שלו, אולי, ושמח שגם לו ניתן, ולו במסווה הדיבור אל הטלפון של המכונית, לדבר ואפילו לצעוק כשצריך, לפחות אל עצמו אם לא אל אלוהיו שכבר שנים לא דיבר אליו ולא ביקש ממנו דבר.

אני מנהל רומן כבר כמה חודשים, אתה שומע... מנהל רומן... כך
צעק ושב וזעק בשמחה, ואחר כך בעצב ולבסוף גם בהפתעה ובכאב
אל מול הרמזור ביציאה מהעיר ואל מול השקיעה מעל בית זית ומעל
הסיבובים של מוצא עד שהגיע הביתה.
אני מנהל רומן. לחש ויצא תשוש מהמכוננית.

14

כמדי יום הסיע גם באותו בוקר את בנו לבית הספר. כל כך אהב את רגעי החסד האלה עם הילד שהיה לחבר, רגעים שבהם בנו כמו כפות בחגורת הבטיחות, הפקק ארוך, ואין לו לילד בררה, אלא לשוחח מעט עם אביו. הוא קורא לו דודוש וזה קורא לו כריש. "מה העניינים, כריש", אחוות גברים אמיצה שאין כמוה. אמנם ברגע שהוא נכנס למכונית הוא מדליק את הרדיו ולוחץ על הכפתור של גלגל"צ, "אחרת מנוע המכונית לא יידלק", אומרת ענת, אבל מיד אחר כך הם מדברים שיחת גברים שנעה בין התנהלות החניכים שלו בצופים, חוג הטניס, התנהגותם של אוהדי בית"ר ועד העניינים שיש לו בזמן האחרון בגזרת הבנות, "אבא תעזוב, בחייך..." נפרד ממנו במילים, "ביי, כריש".

ברגע שיצא חש לטלפון וחייג.

הגעתם למענה הקולי של...

ניתק.

אבל במשרד חיכה לו אות מהבהב ומייל שסיפר כי אחרי הביקור בקריית גת לא נרדמה כל הלילה בגלל הצורך לשחזר רגע אחרי רגע את מה שקרה שם ושאין היא מוצאת עם מי לחלוק את הדבר, כי איש לא יבין כיצד היא מאוהבת אנושות במישהו שפגשה לראשונה לפני רק כמה שבועות בחנות ספרים, ואולי הוא בכלל מופרע ורוצח סדרתי.

כששוב לא ענתה לקריאותיו בטלפון החליט שאם לא ידבר אתה עוד באותו ערב ולא יצליחו להתכתב, יכתוב לה מכתב. מכתב של ממש, כמו מכתבים של פעם.

לא ענתה כל היום.

כשהתרוקן המשרד לקח דף נייר לבן חלק ונקי, שם מתחתיו דף

שורות, שורון קראו לזה פעם, לקח עט נובע, שהדיו בו כחול, העט שהיה פעם של סבא שלו, ורק עכשיו הבין מדוע נשמר עד היום, וכתב לה מכתב.

נעמה,

כשהייתי ילד, כשעוד לא הייתה טלוויזיה, וכשהרדיו היה קולות של סמכות מאיימת מפי משה חובב, מדור לחיפוש קרובים אחרי החדשות של הצהריים, ומפגש מפחיד מתחת לשמיכות עם פול טמפל וסטיב – הייתה תיבת הדואר שלנו הפתח לעולם הגדול.

פעם בשבוע הביא הדוור, חבר מבוגר שלנו, הילדים, לתיבה עם סמל הצבי המדלג, את עיתון הילדים. בהתחלה 'דבר לילדים', העיתון לילדים שהוריהם מפא"ינקים אמתיים, ולא 'מעריב לנוער' שזה העיתון של הילדים העשירים. אחר כך הגיע 'הארץ שלנו'. ריח דפוס חזק ליווה את טקס הסרת רצועת הנייר שכרכה את העיתון החדש ושעליה הודפסו באותיות דפוס השם שלי ושם המשפחה, והכתובת – משעול הרקפת 34, קריית גת. אפילו מיקוד עוד לא היה אז. רק כמה שנים אחר כך התחילו להגיע מכתבים אחרים. מכתבים במעטפות לבנות, שעליהן היה כתוב שמי וכתובתי בכתב יד של בנות.

בפנים היה הנייר ורוד או תכלת, לפעמים סתם נייר לבן ואפילו נייר משבצות תלוש ממחברת חשבון. אבל בכולם הייתה חבויה אותה התרגשות עצומה של דברים שאפשר לומר רק כשכותבים ואי-אפשר להגיד בעל פה. אלה היו המכתבים של עדנה מכיתה י"ב הכיתה המקבילה, ואחר כך המכתבים של סמדר היפה משכונת בקעה מירושלים שהכרתי בגלילות בגדנ"ע, והמכתבים של יונת מהגרעין בתנועה בקיבוץ נתיב הל"ה והמכתבים של עינת, קצינת הח"ן מהגדוד, מהאוניברסיטה ואפילו מחו"ל, אלה התכולים עם שוליים כחול לבן אדום עם ריח של מקומות רחוקים.

היה טקס קבוע לפתיחת מכתב. קודם מרימים את המעטפה ומסתכלים מול האור כדי לא לפגוע במכתב עצמו. אחרי הפתיחה בודקים אם יש ריח מיוחד או רק ריח הנייר שגם הוא בסדר. עכשיו אפשר להוציא את המכתב עצמו: קודם היו קוראים את הסוף. לוודא ממי הגיע המכתב. שהרי לא תמיד כתב הכותב את הכתובת מאחור, בשביל ההפתעה. וגם, האמת, בשביל לקרוא אם כתוב בסוף 'באהבה עמוקה ובגעגועים עזים' או סתם 'שלך' או 'בידידות רבה' נבזי ומעליב. כל מכתב כזה נשמר כאמור במעטפתו עם התאריך והוכנס לקופסה השחורה המיוחדת שבה נצטברו מכתבים חשובים. לפעמים אפשר היה לקרוא אותם שוב ברצף, כסיפור אחד ארוך, לפעמים לקחת אחד מהם ולהיעטף בו עוד רגע, עוד פעם. אחר כך הגיעו גם מכתבי החברים מהתיכון, אלה שהתגייסו לפניך וכתבו כבר פרקי אידיאולוגיה נחושה וחוויות קשות, קטעים שמצאו את מקומם אחר כך בחוברות הזיכרון של אחדים מהם. אבל תמיד, בכל מכתב, הסתתרו הציפייה הנרגשת, העונג שבפתיחה והשמחה הגדולה על עצם קבלת המכתב.

היום אנחנו הולכים פעם בשבוע לתיבת הדואר שלנו, שאפילו לא נמצאת ליד הבית אלא במרכז תיבות דואר שכונתי, כדי לאסוף את ההודעות מהבנק מחברת הביטוח, וחשבונות של כרטיסי האשראי.

מעניין, אבל גם הילדים שלנו לא מקבלים מכתבים. את, נעמה, ואני, הכרנו מתוך הכתיבה. התאהבנו תוך כתיבה ואהבתנו מתעצמת מעצמה תוך כתיבה. לכן אני כותב לך מכתב. החלטתי לכתוב אותו בכתב יד על נייר לבן, למרות שאני יודע שיש משום סיכון שמישהו יפתח ויקרא, אולי סתם יתגלגל לידי מישהו כיוון שלא תרצי להשמיד אותו מיד עם הקריאה, ואולי, ואולי לא אמצא את העוז לשלוח אותו בדואר, ואגניב אותו לתיק שלך כשניפגש, ואז לא יקרה כלום חוץ מרגע של הפתעה ונחת ושמחה, והרי זה כל מה

שיש. אז אני יושב הלילה, וכותב לך מכתב אהבה. כמה מוזר שאיש מבוגר יושב וכותב מכתבי אהבה.

אין לך צורך להגיע לסוף המכתב כדי לדעת אם כתובה שם המילה 'באהבה'. היא כתובה על סדר היום שלי בכל יום, היא כתובה על צג של כל טלפון המראה שאת היא זו שמתקשרת, היא חתומה על כל הודעה המופיעה ברשת, ביאיי-סיק-יו, בצ'אט. כל אימת שמחשב מצפצף 'אה אה' ואני מחסיר פעימה ומקווה שזו את. כן, אפילו בשעה 11 בבוקר כשאין כל סיכוי. אני לא מפסיק לתהות מהו הדבר הזה שהביא אותנו באותו ערב להיכנס לצ'אט. מה הביא אותי לפנות דווקא אלייך בשיחה הראשונה?

איך אפשר שלא להאמין בגורל או לפחות לרצות להאמין בו, אם הוא יכול להסב אושר שכזה?

אין את מי לשאול, אין עם מי לדבר, אין עם מי לחלוק. נלאיתי מלהלאות אותך עד כמה, ומי יותר, עד שהבוקר עלה בדעתי משהו שלא יעלה על הדעת. ואולי דווקא כן –

מאז שאבי אושפז במוסד ההוא, הולך מצבו ומחמיר. הכרתו באה ונעלמת, וכבר כמה ימים שאין הוא מזהה אותי. נראה שהוא גם לא שומע, למרות שלפעמים נראה שהוא מקשיב. מין הצגה של שפיות שמציג האיש הזה כדי שלא נחוש במצוקתו ולא נכאב. חשבתי שניגש אליו השבוע, רק שנינו, את ואני לבד בחדרו בבית החולים. ליד החלון נאחז בשתי ידיו היפות, ידי אומן שלעולם לא יציירו ולא יצייתו עוד למוחו וללבו, נביט אל תוך עיניו ונספר לו את סיפור אהבתנו מתחילתו ועד סופו. כל מילה, כל הודעה, כל שיחה, כל מפגש ומבט וליטוף ומגע, כל הרוך והנועם, כל התקווה והפחד והאהבה הגדולה. ואז אולי יוקל לך, ויוקל לי, אולי ייטב גם לו, קצת.

באהבה.

איזה קור.

בבוקר עוד לבש סוודר וחולצה אף שהיום התחיל דִי חם. עד הצהריים שניהם נגזרו לגזרים על ידי הרופאים והאחיות בחדר המיון, בדרך לצילומי הרנטגן.

עכשיו, שש שעות אחרי התאונה, ברחבה הפרוצה שלפני חדר המיון, שוב היה על הרגליים, ובמקום הסוודר והחולצה היה על כתפיו רק ז'קט הג'ינס של ענת, קטן למידותיו מעל למכנסי הג'ינס, ואלה לבדם צריכים להספיק מול רוח פתאום צוננת, כזו שירושלים יודעת להנחיל אפילו בערבו של יום קיץ.

אלוהים, מה עם נעמה? האם היא יודעת מה קרה... איך תדע מדוע לא הגיע למפגש עם אביו בבית החולים בגדרה?

אף פעם לא אהב חליפות ג'ינס, במיוחד כאלה ששפשוף המכנסיים לא מתאים למידת השפשוף של הז'קט. ודווקא עכשיו הופיע בחליפה המאולתרת הזו, והנה כולם מביטים בו בהבעה שאומרת, תראו את ההוא בחליפת הג'ינס שהמכנסיים שלה לא משופשפים כמו הז'קט... בוודאי השתגעתי, חשב, אם זה מה שמטריד אותי. הביט אל אוכלוסיית מסדרון חדר המיון של הדסה עין כרם, והבין מיד שאין שם אפילו צדיק אחד שיתעניין בו, בג'ינס שלו, או אפילו בעובדה שרק לפני כמה שעות כמעט הסתלק מהעולם הזה, אפילו לא האחות הוותיקה או הסטז'רית בעמדת הטיפולים.

תוך כדי המתנה ניסה לפענח את פשר המבט שעל פניהן, וסיכם בינו לבינו שהקור הפתאומי, חודר הג'ינסים, הצליח להקפיא את השעמום על פני האחות הוותיקה ואת העייפות על פני הסטז'רית. רכן קדימה אל בין שתי ידיו השעונות על הדלפק, מניע את הסנטר

ימינה ושמאלה בתנועות קטנות, רוצה לומר, נו, מה יהיה כאן, מישהו יבוא?

האחות, בלי שנשאלה, פנתה לסטז'רית ואמרה בקול רם מהדרוש, "אלף פעם כבר צלצלתי למחלקה שיבוא האורתופד התורן... תראי כמה זמן זה לוקח להם... הרופאים הצעירים האלה... הו, ד"ר שלומי! טוב שהגעת, חייבים לשחרר כמה חולים."

"מי זה פה עם הפגיעה בגב?" הקול הצעיר הגיע מאחוריהם. נו מי...? אין אף אחד אחר ליד הדלפק שנראה חבול וכאוב, ולעורו רק ז'קט ג'ינס לא תואם למכנסיים. הרים את ידו הדואבת גם היא.

הרופא עלעל בין דפי לוח המלחצת, הוציא את צילומי הרנטגן, הניף אחד מהם אל מול האור הקר, הביא את השני במקומו, מעלה ומוריד, מוריד ומעלה ופעם אפילו הפך אחד מהם לצדו השני, אולי שם מסתתרת התשובה לשאלה אם יוכל לנסוע הביתה סוף סוף. לבסוף מלמל אל העצמות הכואבות שלו כמה מילים בלטינית, קורא אליו את הסטז'רית כדי שתרבה חכמה, והיא ברוב עניין הנהנה בהסכמה גמורה, אלא מה.

ד"ר שלומי הסיר מפניו את מחיצת הצילומים, סימן לו ולענת בראש להתקרב עד אליו, מעביר את הצילומים ליד אחת ואל מאחורי גבו ושאל בחמלה יהודית עמוקה, "נו, איך אתה מרגיש?" "די כואב לי הגב והעורף."

"נו מה הפלא," גיחך אל הסטז'רית שלו והוסיף, "תגיד תודה שאתה לא מת, פשוט יצאת בנס." משום מה המילה 'נס' יוצאת ממנו כמו מונח רפואי כלשהו שיש לשגן אותו היטב כחלק מדיאגנוזות שכוחות בכתי החולים.

האחות שהצטרפה לקונסיליום הרפואי הִרְגִיש בלי שהתבקשה, היטיבה את השביס הלבן שעל ראשה, עוטה פרצוף שאמר, מה אתה יודע...

"כל מה שאני רואה," הוסיף הדוקטור כמו מתוך הרהור, "זו שריטה אחת ארוכה לאורך הגב מהכתף למטה, כמה מכות יבשות

בגב... זה הכול. אין שבר, אין סדקים, כמה זה שוקל אתה אומר?...
 שלושים קילו, מה אתה אומר? ממש נס."
 כשהידק סביבו את הז'קט המאוס, בחר ד"ר שלומי מתוך כיס
 החלוק הלבן את אחד העטים הנעוצים שם, משאיר לו זמן לעסוק
 בשאלה למה הרופאים צריכים כל כך הרבה שמעטס בכיס הקטן הזה,
 ולמה שמם רקום באדום מעליו כמו במכבסה בקיבוץ. בינתיים חתם
 הרופא על טופס השחרור ושילח אותם סוף סוף אל הרוח.

בבוקר יצא מהמשרד שלהם בגבעת שאול כדי לרוץ ללקוח בדרום
 העיר. הייתה לו רק פגישה אחת ואחריה קבע עם נעמה להיפגש
 בבית קפה קטן בכניסה לגדרה, משם ייסעו יחד לבקר את אביו, כמו
 שכתב לה במכתב.

"אני יודעת מה אני רוצה לעשות כשאפגוש אותך", אמרה נעמה
 אחרי שנענתה לרעיון הפגישה עם אביו כמה ימים קודם. "אני אשב
 לידך, אחזיק בידך ואקרא לך את המכתב שקיבלתי ממך."

כבר לא יכול היה לחכות לרגע הזה, שבו ישבו שלושתם יחד.
 לאמו אמר שהיום זה היום שלו עם אבא. הוא לא צריך שהיא
 תבוא, וענת ממילא עסוקה בענייניה, עכשיו כשהתחילה לעבוד על
 הפרויקט עם רוני, ממילא אין לה זמן לנשום.

חלק מעבודתו היום יומית היה לנסות להוציא מהראש לאנשי
 ה'קריאטיב', הצוות היצירתי במשרד, את הצורך הבלתי נדלה
 למצות את הכישרון האמנותי המתפרץ והוירטואוזיות הלשונית
 שלהם דווקא על איזה לקוח שמבוהל מכל העניין הזה של פרסום
 באינטרנט. זו הסיבה לנסיעה הזו. הבוקר היה חייב להרגיע את דודו
 מחברת הבנייה 'האחים חביב' במשרדם ליד רחביה.

הפגישה עברה יפה. רויטל, מזכירתו החייכנית של דודו, נפנפה לו
 בידה בדרכו החוצה למכונית שחנתה ליד המשרד של חביב, בדירה
 ברחוב טשרניחובסקי, בשוליים הפחות נחשבים של רחביה. הרחוב
 הזה, עורק סואן בדרך לתלפיות, קיבל אותו, כדרכו בשעות הצהריים

המסנוורות, בנהמה רוטנת. המכוניות שהמתינו דיין בעמק המצלבה, טסו עכשיו במהירות כעוטה בדרך הפנויה מרמזורים. לפעמים, כשהיה חונה בצד השני של הכביש, נהג לחצות בריצה את הסמבטיון הזה כדי להיכנס למכונית. הפעם צריך היה רק לפתוח את הדלת ולהיכנס למכונית שהתחממה לה במפרץ החנייה. בפעם המי יודע כמה למד מנגיעת המפתח במכונית, שלמרות כבל ההארקה המחובר למכונית, עדיין אפשר לחטוף את מכת החשמל המעצבנת. תוך כדי התכופות מאחורי המכונית שאל את עצמו אם מישוהו פעם בדק ברצינות אם רצועות הגומי המדולדלות מאחורי המכונית באמת מסוגלות לפרוק את החשמל הסטטי. פתאום נעלמו השמש והאור באמצע הצהריים, ושאון הרחוב נאלם באחת.

רק קול שריקת רוח רעה ממערות עתיקות עלתה מתוך החשיכה, ואחריו, בהילוך אטי של סרטים בנאליים, הגיחה מעבר לסיבוב משאית משקאות, אחת מאותן משאיות פתוחות, וארגזי משקה גלויים להם מונחים על מנשא עץ משני צדס. בשקט גמור היא נכנסת לעיקול הרחוב, בירכתיה מונח, לא קשור, משטח עץ שהתרוקן לפני שעה קלה מנטל ארגזי הבקבוקים, מחכה לרגע הנכון. דווקא בסיבוב שבו חנה משתחרר המשטח התמים, מסתחרר סביב עצמו בתנועה אלגנטית, ובאושה רכה וקצובה, משל היה צלחת מעופפת גדולה, טס לו עד אליו ופגע בו בדיוק במרכז הגב. אור הצהריים שב והשתלט על החשיכה, והרחוב הפשיר מהקיפאון שאחז בו. התעורר לקולות ומראות התרוצצות של אנשים טובים ששמעו צריחה קצרה וחריקת בלמים באמצע היום ובאחת הפכו לקהילה מגובשת.

מגובה פני הכביש הבחין בתחילתה של שותפות גורל בין בחור שמנמן חבוש כיפה סרוגה שמוטה לו לאחור לבין גברת צנומה שמחזיקה שתי שקיות מהסופר, וביניהם שליח מחברת צ'יק צק בג'ינס וקסדה צהובה שעדיין חבושה לראשו. השמנמן עם הכיפה צעק על מישוהו מחוץ לתמונה שהוא חובש בצבא, ושלא יעז. לא יעז מה?

כאב רע עלה והזדחל אל גבו מאחור.

עכשיו, כמו בכל קהילה, יש כבר ארבעה מתבוננים מהצד, שלווה פועלים, שני נותני עצות ואחד מנהיג שהוא, תודה לאל, גם חובש בצבא.

מששו אותו בעסק רב, קוראים איש לרעהו בקול גדול, "לא להזיז, לא לגעת, לא לנער," רחמנים בני רחמנים, עושים ויתור גדול למדע הרפואה ולא מטפלים בו בעצמם עד שיבוא האמבולנס.

ניסה להזיז יד ימין, אחריה את רגל שמאל. קצות האצבעות בסדר. הידיים זזות. ביד שמאל מרגיש נמלים מטפסות עליו... ממפלס המדרכה ומבעד לכאב שתוקף ובא כמו פרשים קוזקים במנוסתם, חלפו לנגד עיניו עוד ועוד זוגות של נעליים, מנסים בלי הפוגה לבנות פאזל שנבצר מבינתו.

לקלודוסקופ המתגלגל הזה מצטרפים גלגלים וקולות "הצידה, הצידה," וסירנה שנופחת את צריחתה כמו איבדה עניין, כדי שגם הוא ידע שהאמבולנס הגיע. עכשיו הוא מזהה שוליים אחידים של מכנסי שוטרים שבאים לחפש אשמים ולהוכיח מי פה באמת בעל הבית, וגלגלים קטנים שמייצגים את האלונקה המתקפלת המוכרת מסדרות הטלוויזיה, רק בלי זרקורים ובלו כיסא במאי, רק כאבי תופת...

למה אף אחד לא מדבר אתי? הוא צורח בלי קול.

כמטחוי צעקה, בתוך המשרד, המשיכו דודו ורויטל וכל השאר את עבודתם התמימה, בלי להרגיש במהומה הרבה שמתחת לחלונם. רויטל הייתה שקועה בפצירה שבידה עד שמישהו נכנס לשאול אם אפשר לטלפן למגן דוד אדום. רק סקרנותה מוליכה אותה החוצה, כדי לגלות אותו על המדרכה. מבטה אומר משהו, כמו, וואי, מה נשכבת לך פתאום באמצע הכביש?

ביקש ממנה מבעד לכאב, לחפש את המשקפיים ואת הטלפון הנייד שלו.

התכופפה על ארבעותיה בין רגלי הקהל הגדול בקריאות "זהירות, זהירות" לחפש את המשקפיים, ומצאה אותם לבסוף מתחת למכונת שלו, שלמים, ואת הטלפון הנייד מרוסק לגמרי. "מזל," אמרה, "מרוב שוטרים ואמבולנסים היו דורכים לך על המשקפיים. מזל גדול."

ליוותה אותו לאמבולנס על גבי האלונקה המרקדת בכאב. הכתיב לה את מספר הטלפון של ענת ושל אמה בבית הכרם ונזכר ביובש שבדיוק היום ענת נסעה עם רוני למודיעין, לשיבה בעירייה שם, ושאי-אפשר יהיה להפריע להם. עכשיו היא תצטרך לצאת מהשיבה, להיכנס לתפקיד הרעיה המתפקדת, בשעה שהוא נשכב לו באמצע הרחוב.

ואז, נזכר בנעמה.

בעוד שעה היא תהיה שם לבד, תחכה לו בכניסה לגדרה ולא תדע מה קרה. הוא חייב לטלפן... לעזאזל עם הזיכרונות האלה בטלפון, הוא אפילו לא בטוח מה המספר שלה, מספר 36 בזיכרון של הטלפון המרוסק, מספר 36... חושך.

מבעד לעלפנונו עוד שמע הַד דיון חרישי בשאלת האישונים שלו, ואם כדאי לנסוע לאט בלי צפירה כדי לא לפגוע בעמוד השדרה, או לנסוע מהר עם צפירה ולהגיע כבר לבית החולים. רויטל חזרה. ענת לא עונה בנייד, אז היא הודיעה על העניין לאימא של ענת שיצאה כבר לבית החולים, ובינתיים האזינה לשיחת השוטרים.

"השניים האלה שלידי השוטר, רואה אותם? הנהגים של המשאית, ערבים מהשטחים... היא מגלה לו, "שכחו לקשור את המשטח. מפגרים כאילו?! וואי וואי כמה זה שוקל? בסיבוב הוא נפל להם מהמשאית ועף עליך, כזה?!... מזל שלא פגע לך בראש. טוב, הם מיהרו נורא בגלל הפיגוע של שלשום. עוד מעט יסגרו להם את המחסומים והם ייתקעו כאן בלי אוכל, רק עם קולה, כאילו? ... וואי, למה אתה צוחק? אסור להצחיק אותך, סליחה כפרה." ערבים מהשטחים.

הנה תפסו ג'וב. פעם היו גם הם בקבוצה היא שעומדת בכל בוקר עם שקיות ניילון ליד המחסום בכניסה לעיר ליד הגבעה הצרפתית. בתוך השקית חצי לחם לבן, בצל ירוק וקופסת סרדינים לארוחה של הפסקת צהריים. כאילו שאם יבטיחו שתהיה ארוחה להפסקת העבודה תהיה גם עבודה. עכשיו יש להם עבודה מסודרת. כבר לא

רצים עם השקית אחרי המכוניות שכמעט נעצרות ושכמעט מציעות להם עבודה בכניין אי שם בשטחים, או משימת סבלות לשעה במערב העיר. אולי גם איבדו את הבעת התחינה, התקווה, הבוז וחוסר האונים גם יחד שהולכים וגוברים ככל שמתרבות השעות ומתמעטות מכוניות הקבלנים עד שלבסוף מגיעה שעת המבחן האמתי, האם לאכול את ארוחת הצהריים אף על פי שלא עבדו עבורה, או לשמור אותה למחר, לעוד יום של מרדף אחרי שביכי התקווה? ערבים מהשטחים. אשמים במקור.

אז עכשיו סידרו להם אשמה פלילית פשוטה בלי הילה של גבורה לאומית, בלי כוונת זדון טרוריסטית, סתם נהגים חסרי אחריות ששכחו לקשור משטח מלגזה של ארגזי שתייה, ומכל העולם הפילו אותו דווקא עליו. עכשיו כבר הרגיש אשם בעצמו ואפילו ריחם עליהם שהוא, דווקא הוא, קרבנם.

בדרך לבית החולים כבר היה ער ובהכרה מלאה. מצא עצמו מנסה לנחש מתוך האלונקה הקשורה לקרקעית האמבולנס ומבעד לכאב המסמם היכן הם בדרך: רחוב הרצוג, רמזור שני, צומת פת, שמאלה בקריית יובל, ליד גן המפלצת החביבה שאני לא רואה מקרקעית האמבולנס...

התעורר רק כשהתחיל להקיא את נשמתו המעונה על מיטת הצילומים בדרך לטומוגרף הממוחשב. הטומוגרף שבזכותו יצא הביתה כבר אחרי שש שעות עם חליפת ג'ינס ועם כאב גב איום, ועם ההודעה ש"האמת לא קרה לך כלום. תחזור מחר, נעשה לך עוד כמה בדיקות ותוכל לחזור לעבודה. תוך יום יומיים."

16

"בזמן האחרון את נוסעת המון לתל אביב," אמר לה עודד בלא טרוניה, בבוקר כשהתלבשה לקראת הנסיעה לגדרה.

"מה לעשות, לא כל העולם גר בין זכרון לחיפה."

"לאן את נוסעת היום?" שאל כשהוא אווז בכתפו של איתי, מוביל

אותו למכונית בדרך לבית הספר.

"למשפחת שניר, בניר גלים," סיננה את השורה שהתאמנה עליה

מאז אתמול. "זה ליד גדרה. אני מראינת היום את אחותו של אבי

שניר, בחור שנהרג במלחמת יום כיפור."

"יאללה איתי, בוא."

הכינה את עצמה לנסיעה, מניחה את האזנייה של הנייד לידה.

עכשיו הוא עוד בבית. בעוד שעה בערך אפשר כבר להתקשר.

ליד צומת התחנה המטאורולוגית התקשרה כדי לשמוע את

ה"בוקר טוב" שלו, המנחם והטוב ונענתה במענה הקולי.

ביציאה מרחובות עדיין השיב לה המענה קולי, ובפאתי גדרה

התקשרה שוב כפי שסיכמו, כדי שינחה אותה לבית הקפה בדרך

לבית החולים.

יש קול. אין עונה.

עכשיו זה כבר נשמע לה מוזר.

עקבה אחרי השלטים לכיוון בית החולים וגילתה בית קפה סתמי

שנקרה על הדרך. לא ידעה אם למקום הזה התכוון והחליטה להמתין

לו שם.

למעלה מחצי שעה חלפה עד שהחליטה להתקשר לשירות

המודיעין ולבקש את המספר של המשרד שלו.

במשרד שלו ענתה לה מישהי בקול מחויך ואמרה שהוא "יצא

בבוקר מהמשרד לפגישה בעיר ומשם ייסע מחוץ לעיר, אבל עכשיו

הוא בטח זמין בנייד... מזה, הוא לא זמין, באמת? אני תיכף אבדוק אתו ואבקש שיתקשר אלייך. מזה שמך, בבקשה...?"

לא ידעה מה תעשה. חפנה את הטלפון הנייד בשתי ידיה וקרבה אותו אל מתחת לסנטרה, סיכמה בינה לבינה שתמתין במקומה. לפתע עלה בדעתה שאולי קרה משהו לאביו, והוא נמצא לידו בבית החולים ולא יכול לענות לה.

נחפזה ללקט את חפציה, יצאה מבית הקפה ומיהרה אל אולם הקבלה בבית החולים. עברה ליד השומר שרק הביט בצרור הנרקיסים שבידה, מפנה אותה שמאלה בניע ראש עייף, כששאלה למקומה של המחלקה הסיעודית.

חצתה את המסדרונות הרחבים שקרועים בהם חלונות גדולים אל נוף השפלה הפנימית ואל הרי יהודה, ועל קירותיהם תמונות ילדים והורים חייכניים, שאמורים לתת לחולים התשושים, האבודים בשכחתם, תחושה של חיים וחיוניות.

כשהגיעה לשם, נערכה המחלקה הסיעודית להוציא את שוכניה לשמש שהסתיו מחליש. זוגות זוגות של עגלות הם מוצאים מחדר האוכל אל מתחת לערבות בוכיות, איקליפטוסים ישישים ושקמה עתיקה אחת. זוגות זוגות. הנה אחות שבאה מאתיופיה ולידה אחות שבאה מרוסיה, שחורה ולבנה, מדברות בקול גדול בעברית מעוררת חמלה וחיוך, פורשות טענות גדולות באיזה עניין, כאילו אין איש בעגלת הנכים שהן דוחפות לפנין עד שתגענה לכר הדשא הגזוז למשעי. זוגות של שכחה ושל כאב, של שקט מייאש והמתנה לסוף, יושבים על עגלות תחת העצים מנומרי הצבע. יחד לבדם.

חשבה אולי תראה את שניהם יוצאים יחד, הבן מוביל את אביו, אולי כבר יושבים יחד בצל האיקליפטוסים. הלכה אצל אחת האחיות ושאלה על מנחם.

"איזה מנחם, הצייר?"

"כן, שמחה על הזיהוי והתואר. "מנחם הצייר. איפה הוא? בחוץ?"

"כן הוא פה. מי את?" התערבה האחיות בלא לה.

"אהה, בת אחותו, "שלפה תשובה, שמחה בקרבה שבחרה לעצמה.

"גם הבן שלו מגיע היום, אני חושבת," תרמה לה האחות מידע לא ידוע.

"באמת, איזה יופי, הוא פה?"

"בדרך כלל הוא כבר כאן בשעה הזו. אבל היום הוא מתעכב."

הנהנה והוסיפה 'אהה' מבין דבר.

הובילה אותה אל הקצה של הגן, שם, גבו אליה, ישב בכיסא גלגלים, לבדו, אביו החולה של אהובה שעוד לא בא.

עוד לפני שניגשה אליו הבחינה בזנב הסוס הקצר שכל כך לא שייך למקום הזה, אסוף לאחור משני צדי קרחתו של הצייר.

גופו הצנום של האיש הזקוף בעגלתו היה עטוף בחלוק כחול ועליו כל אותות השייכות לבית החולים, רגליו נתונות בנעלי בית עשויות לְבָד.

ביד אחת החזיק בבלוק של ציור ובשנייה עפרונות עבים. מבטו פונה קדימה אל ההרים שמעבר לשדות, שמעבר לעצים, שמעבר לכר דשא, כאילו בכל רגע תשוב אליו ההשראה ויוכל לשוב לתקן את העולם בציורים אופטימיים.

"גב' עופרה, אשתו של הצייר," הסבירה האחות כשהתקרבו אליו, "אמרה לשים לידו תמיד את הבלוק של הציור והעיפרון כי בטח הוא יחזור לצייר," אמרה וגלגלה עיניים למרומים בהבעת הלוואי מסופקת. "מנחם, תראה מי בא," קראה בקול רם מדי, מבהילה את שניהם, אותה שנחרדה מלהביך אותו, ואותו שרק נחרד מערבול האוויר השקט שסביבו.

לא ידעה מה תעשה בזר הנרקיסים ומסרה אותו לאחות שהבטיחה לשים אותם באגרטל בחדרו. האחות שמה יד על כתפו ואמרה, "תרגיש טוב מנחם," והלכה.

נותרו שניהם.

הביטה סביב, מבקשת כיסא לקרב אליו. ראתה כיסאות פלסטיק ירוקים שמעט האורחים שהיו שם ישבו עליהם, ולא מצאה אחד פנוי. פנתה כה וכה עד שראתה ליד השקמה הבודדת עגלת נכים נטושה. הלכה אליה, הניחה עליה את התיק שלה וקרבה אותה אליו עד שהתייצבה לצדו. התיישבה.

הוא יאהב לראות אותנו כך יחד, חשבה, שני חברים על גלגלים.
 "הבן שלך עוד מעט יבוא," בישרה לצייר, סורקת את הגן ויושביו.
 כיווץ את עיניו כמו ניסה להיטיב לשמוע ואחר כך נאנח ואימץ
 אליו את בלוק הצירור.

"הוא הבטיח לבוא לכאן היום, מנחם, עוד מעט הוא יבוא ונשב
 יחד," הבטיחה ונשתתקה. שוב חייגה אליו רק כדי לגלות שאין מי
 שיענה פרט למענה הקולי.

הניחה את הטלפון לידה ואז הבחינה בידיים שלו, ידיים של אומן
 שכתב לה עליהן במכתבו, ידיים שמישהו דואג לנטול את ציפורני
 אצבעותיהן ולשמור על רכותן. רכנה עד אליו, שלחה יד, נגעה בידו
 ואמרה, "מנחם."

לא הביט בה, מבטו היה נעוץ מעבר לאופק, כמו נשאל שאלה
 שאין לו עליה תשובה ראויה.

עכשיו כבר החליטה לדבר אליו.

"שלום מנחם, אני נעמה," אמרה בשקט.

לא זע ולא הגיב. חשבה שאולי ראתה זיע קל של הראש לעברה.
 "אתה שומע מנחם?" לחשה לו קרוב לפניו, "באנו לבקר אותך
 כאן, אני והבן שלך. הבן שלך שכל כך אוהב אותך, אתה יודע כמה
 הוא אוהב אותך? הוא גם מאוד מתגעגע אליך, כי אתה החבר שכל
 כך חסר לו עכשיו. יש לו כל כך הרבה מה לספר לך. על החיים שלו,
 על ענת, שקשה להם בזמן האחרון ביחד, אפילו שאני יודעת שהוא
 אוהב אותה מאוד ומתגעגע גם אליה, אל מי שהייתה ואל מי שהוא
 היה, וקשה לו עם מערכת היחסים הזאת שהם מנהלים עכשיו... ועל
 השותף שלו, עמוס, והעסק שהם מנסים להרים יחד... והוא כל כך
 דואג לך ומפחד שאתה לא שומע, ושאוּלי כבר הרמת ידיים, נכון
 שלא הרמת ידיים? תגיד לו מנחם." לא היה דבר בפניו של האיש
 שיעודד אותה להמשיך.

נאנחה והמשיכה לדבר.

"אבל אתי הוא מדבר הרבה, הבן שלך. כי אני... אני בעצם החברה
 שלו באמת, אנחנו מכירים מהאינטרנט, אתה יודע מה זה אינטרנט?
 לא חשוב, מהמחשב, כלומר לא מהמחשב, מהדברים שאמרנו וגילינו

אחד לשני ואחד על השני, בהתחלה דרך המחשב ואחר כך בטלפון ואחר כך פנים אל פנים ואחר כך... "שתקה לרגע, מניחה לו לעכל את הדברים, גם לה עצמה. "והוא כל כך יקר לי הבן שלך, מנחם, כי... הוא יודע דברים בדיוק. אתה יודע איך זה גברים, גם אתה אמרת לו פעם שצריך לעשות דברים 'בדיוק', והיום כבר לא יודעים כל כך לעשות דברים ככה בדיוק. והוא יודע. הוא יודע מתי להגיד ומתי לשתוק, מתי לגעת ומתי רק קצת לגעת, מתי להתחיל ומתי לעצור, הוא קורא אותי כמו ספר פתוח, עד שהנשימה נעצרת לי אפילו מסתם שטויות שאנחנו אומרים זה לזה בטלפון..."

מצאה את עצמה מדברת אליו כמו אל ילד קטן שהתעצב ובכה ונמחו דמעותיו, והוא זקוק רק למעט פיוס ותשומת לב עד שיחייך שוב. מדברת ללא נשימה, ללא הפסקה, רוצה להספיק להגיד עוד ועוד לפני שיופיע בנו.

"והאמת, מנחם, אם כבר אתה מקשיב לי," אמרה וקולה נחלש, "גם לי נורא קשה... אני חייבת, באמת חייבת, להיות יותר בבית עם הילדים ועם עודד, עודד זה בעלי, אנחנו גרים בזכרון, ואני חייבת לסיים כבר את הלימודים והדוקטורט שאני לא מספיקה בכלל לעבוד עליו. אבל אני לא יכולה לשלוט בצורך הזה ובתשוקה הזו להגיע לקצה הארץ, אפילו לחצי שעה רק כדי לראות אותו, לגעת בו, לנשום את המחמאה הבלתי ניתנת לתיאור ולחזור הביתה... אתה מבין את זה, מנחם? ... תעשה סימן שאתה מבין, טוב?"

האיש לא זז.

מסביב ישבו הזקנים בצל האילנות הגבוהים, לידם היו האורחים שכבר החלו להביט בסתר בשעון, עוד מעט יחזרו לענייניהם. נחשוני עלי השלכת כהו וכבר העזו גם הם לעזוב את הצמרות בריחוף אטי. הביטה בטלפון שלה מחפשת אות.

"זה.. כמו שאתה שבאת מפולניה ואהבת כל כך בלי חשבון את עופרה שבאה מעיראק עוד בתחילת שנות החמישים..?" הציעה השוואה שאולי תעורר את האיש. "מי בכלל חשב אז שאפשר... אז הנה, אפשר, וגם היום יש לזה המשך ולא הכול סתם עלוב ועצוב... והוא ביקש ממני לבוא אליך היום כדי שנשב לנו שלושתנו, מנחם

ונחמה, כלומר נעמה, והבן שלך, כאן יחד, כדי שתראה כמה הוא מאושר למרות הכול, ושתראה שיש נקודת אור אמתית וטהורה ומיוחדת כל כך במדינה הזו שהתפרקה לנו, ושיש עוד תקווה לאהבה.

אז הנה, מנחם, אני אקרא לך את המכתב שהוא כתב לי לפני כמה ימים כשהוא ביקש ממני לבוא אליך, ותיכף הוא יבוא ותוכל לדבר אתו, טוב?" חיפשה בתיק שלה והוציאה ממנו את המכתב המקופל, פרשה אותו על ברכיה, החליקה את קמטיו היטב ואז הביטה שוב בפניו, ובשקט כמו בשיעורי הספרות מול תלמידיה, קראה בקריאה תמה את המכתב באותה אהבה שבה נכתב אליה.

הבעת פניו של הצייר נותרה כשהייתה, רק ידו הקמוטה כאילו ביקשה לגרד שאריות צבע נעלם שלא היו על ידו האחרת.

"נכון יפה, מנחם? אני קראתי את המכתב ובכיתי. אוף, כמה בכיתי. עליך ועליו וגם קצת עליי ואפילו על ענת ועל עודד, ולכן באתי לכאן לדבר אתך ולקרוא לך ולהיות אתך."

הביטה סביב. איפה הוא, התייראה, רק שלא קרה לו משהו... משטח הדשא כמעט התרוקן מיושביו. חשבה עוד לרגע ואמרה לו שעד שהוא יבוא היא חייבת לקרוא לו עוד משהו, שדווקא היא כתבה אתמול על צד השני של המכתב שלו שקיבלה. היא יודעת שהבן שלו לא יאהב את מה שהיא כתבה כי הוא איש אופטימי, והיא כמו כל הנשים, היא אישה ריאלית. אז היא מהר מהר תקרא לו כדי שידע עד כמה היא אוהבת את הבן שלו, ושלא ידאג, היא לעולם לא תקרא לו את זה. זה יהיה רק ביני ובינך, בעצם, אמרה לעצמה, רק ביני וביני. טוב?

והרי ידענו שבסוף,

בסוף החיים ינצחו.

ידענו שהאהבה הזו –

יפה, ושברירת,

לא תוכל לו, לעולם הזה.

אפילו אגל טל צלול,
גם שביב כפור טהור
יימוגו כשתעלה השמש
ואין לאן לנוס
מהבוהק הכואב, המכה.

ועם מי שצעדנו לחופה,
לחדר הלידה,
לאסיפת ההורים,
ללשכת הגיוס,
איתם נצעד עד הסוף.

והאיש על כיסא הגלגלים
יאמר לחברו המביט אל האופק,
"פעם,
פעם אהבתי אהבה.
אהבה גדולה באמת
והחיים,
בסוף החיים ניצחו."

כשסיימה לקרוא הביטה מבעד לדוק דמעותיה בפניו של הצייר
וראתה כי עיניו עצומות ופניו שלווים משהיו.

17

הרגע הקשה מכולם היה כשהבין שאין מי שיוכל לפנות אליו כדי שיתקשר אליה ויודיע מה קרה. כולם היו שם סביבו, אחותו ואמו, ענת והוריה, הילדים וצחי ואירית ורוני ואפילו דורית גרושתו, וענת כבר ארגנה ארוחת ערב גדולה שהפיקו יחד אמה ואמו.

נדמה היה לו שהצליח לשחזר את המספר, וחשב איך יתקשר אליה מהטלפון הביתי בשעת ערב כשכולם בבית אצלו וגם אצלה, והוא חבול וכואב ואפילו לשירותים אין הוא הולך, והיו מביאים את הקערה עד אליו לבל יזוז כמלוא הנימה כמצוות רופאיו.

בצהרי יום המחרת אחזה ענת במרפקיו ובידו והוליכה אותו בזהירות גדולה מהנחוץ אל המכונית כדי לחזור לבית החולים, כמו היה עולל בן יומו. נשארה לו עוד בדיקה אחת כדי לוודא שאכן לא קרה דבר.

רוני כבר הספיק ללכת בבוקר לחברת הטלפונים ולהביא לו טלפון נייד חדש וזר, כופה עליו אישיות חדשה לא מוכרת. שעה שלמה בער הטלפון בכיסו, עד שיצאה לרגע כדי למלא את מכל המכונית בדלק ולהביא להם קפה של תחנות דרכים.

התקשר אליה בחופזה, והגיע שוב למענה קולי. לפחות זה המספר שלה.

"אני בסדר," לחש למענה הקולי, "הייתה לי אתמול תאונה קלה בדרך אלייך, אליכם. אני אהיה מנוטרל יומיים שלושה, אבל הכול בסדר, לא לדאוג."

בבית החולים, כל אחד ומדיו הוא. החולים, כדרך החולים, לבושים בבגדים המאחדים את הרם ואת

השפל אל שפל המדרגה. רק הכפכפים, נעלי הבית או הסנדלים מגלים טפח על אופיו וטעמו של האיש, כמה מהם במבט אבוד של מי שרק אתמול הגיעו, ואחרים כבר בני בית שהסכינו עם ביתם החדש, מנהלים שיג ושיח עם הצוות הרפואי וגם, מעשה קרבה, נותנים בהם סימנים: האחות עדנה היא ממש מצוינת, ד"ר ערן – פשוט בן אדם. כמה מפתיע כל פעם מחדש, שהרופאים שזוכים למחמאות הגדולות ביותר אינם אלה המצטיינים רק בפרסום מאמרים, אלא גם באמירות כמו, "בוקר טוב יוסי, מה שלומך הבוקר?" וגם מתכוונים לזה.

המלווים, הם באים והולכים במסדרונות, תמיד אחד הולך קדימה יודע את הדרך, מחזיק את השקיות והתיקים המלאים בכל הדרוש כדי להשיב ליקיריו את תחושת הבית והשפיות, ואת כל המנעמים הדרושים כדי שהאוכל של בית החולים לא יגרום לחולה שלהם לאיזו מחלה עלומה או מוות פתאומי. מאחוריהם משתרכים המלווים של המלווים. אלה מדברים בטלפון הנייד עם זה שאתו בעצם היו צריכים או רוצים להיות עכשיו, במקום לחוג במסדרונות העמוסים.

חברי הצוות הרפואי עוטים על גופם מעל בגדי החול את החלוקים הלבנים או הכחולים או את מדי חדר הניתוח הירוקים, וכך הולכים ובאים גם בקפיטריה, בקבלה ובמסדרונות, אפילו מסכת הפה של המנתחים שלהם עוד מונחת רפויה על צווארם, כאילו בכל רגע אחד המלווים עם הטלפון הנייד יפול פרקדן ויהיה צורך להחזיר מיד את המסכה על הפה ולהחזיר את האיש אל בין החיים שם על רצפת המסדרון. כל זה כדי שיהיה ברור מי כאן החולים ומי המלווים, ומי כאן אלוהים או לפחות שליחו.

במעלית לקומת הטומוגרף הממוחשב עומדים דוממים נציגי כל השחקנים במחזה. חולה ששקית שתן מבצבצת מבעד לכותנתו, אשתו המחזיקה בידה האחת בידו של בעלה ובשנייה שקית עמוסה, ושתי אחיות נמוכות וכבדות חזה, רק ארנקן תחת בית השחי כי הן בדרך אל הקפיטריה או לעשן בחוץ, בוחרות לנהל שיחה כאילו חולים ומלוויהם הופכים באחת לנטולי שמיעה, או שהמעלית בכלל

ריקה מאדם. עד שהגיעו ליעדם מרחק ארבע קומות, ידעה המעלית כולה שאחת, קוראים לה שרה והיא מורה מבית שמש, הגיעה אתמול במצב לא כל כך טוב, ושהכול חזר לה והתפשט לריאות, ואין הרבה מה לעשות, ויש לה גם שתי ילדות קטנות, מסכן בעלה, וגם שרחל, אחת האחיות, יוצאת היום מוקדם, היא חייבת.

ענת עוזרת לו להתפשט ולהעלות על גופו את החלוק הפרחוני האידיטי, ואח בשם עאדל, איש חזק ורך מגע, עוזר ומשכיב אותו במיומנות מפתיעה על המצע של הטומוגרף. אחר כך מביא לו שמיכה לחצוץ בינו לבין הקור השורר בחדר.

הבדיקה מסתיימת, והאח מבקש שימתינו בחוץ, תיכף יגיע ד"ר שלומי, והוא ידבר אתם.

ד"ר שלומי מגיע אחרי שעה ארוכה ומסתגר עם הצוות לעוד שעה ארוכה. כשהוא יוצא, מתברר שאתמול הם בדקו רק את חוליות הגב התחתון במקום של המכה, והבוקר הם בדקו את כל החוליות, כולל הצוואר, והבשורה לא כל כך טובה: יש חבלה וסדקים בחוליות העליונות בצוואר, וזה אומר שיצטרך לחבוש מין צווארון קשיח מחומר קל שמקבע את הסנטר והצוואר למשך שלושה שבועות. לפחות שלושה שבועות ריתוק לבית.

כשיצאו מבית החולים כבר היה חבוש בצווארון הזה, שדומה לצווארונה של המלכה ויקטוריה מהמאה הקודמת, רק בלי המלמלה והתחרה, סנטרו מורם בלי יכולת להזיז את הצוואר והראש לשום כיוון, בעיקר לא למטה. בחוץ הלך נשרך ופניו אל מול השמש, מתקשה ללכת בלי עזרתה של ענת האוחזת בידו ומזהירה מפני מכשולים על המדרכה. סביבו נראו כולם בריאים וחיוניים, ורק הוא עצור על לא עוול, מולך בידו בידי סוהרת, כפות ומקובע.

בבית חיכו לו הילדים בסקרנות ואמו בדאגה. עד הערב כבר סידרה ענת את המרחב החדש שלו. המיטה, הטלפון הנייד החדש בעריסת הטעינה שלו, המחשב הנישא על מין מגשון מתנניע כדי

שיוכל להמשיך לתפקד, וגם גירשה את כל מי שהסתובב שם ותרם "רק לרעש ומהומה מיותרים." פקח את עיניו העייפות וראה שוב לפניו את מה שרואה כל מי שפוגש בה בראשונה. את הגו הזקוף, את הילוך האיילה, את החכמה בעיני השקד, את השקט והיופי. ראה שוב את מה שבחר לשכוח.

האם נדמה לו, חשב, או שהיה משהו במגע ובקול שלה, בצורה שבה היטיבה את הכר למראשותיו, בשקט שהשרתה סביב, שהשיב קרבה שלא הייתה שם ימים רבים? בחר לעצום את עיניו. רוני התקשר בצהריים והגיע בערב. מיד כשנכנס קרא בקול, "מה שאנשים עושים היום רק כדי להשתמט ממילואים..." והצחיק את כל הבית. בין כל קהל המודאגים, מישהו היה מוכרח לשמור על הומור ופרופורציה. אחר כך התיישב עם ענת וסיכם אתה כל מה שאפשר כדי לעזור עד ש"החולה שלנו" יתחיל לתפקד, ואפילו נשמע מרחוק שהם כבר דיברו על עבודתם המשותפת ועל הקבלן טוכמן ומנהל העבודה שלו ועל המטומטמים בוועדה המקומית, כולל כמה פרצי צחוק בריאים.

18

רק ביום השלישי לאשפוז הכפוי בבית נותר סוף סוף לבדו. בתחילה ניסה את האינטרנט, שם התחוללה עדיין המהומה השקטה, אך לנעמה לא היה שם זכר.

בטלפון הנייד ענתה מיד.

"אלוהים, "אמרה, "כמה שדאגתי. עברו עליי שלושה ימים מטורפים. פחדתי להתקשר כי לא ידעתי אם אתה בכלל מחזיק בטלפון שלך ומה בדיוק קרה. כל כך דאגתי לך."

סיפר לה בפירוט את שקרה בשלושת הימים האחרונים ואת התסכול מהעובדה שלא יכול היה לדבר אתה, כיוון שהתרסק לו הטלפון. לקח זמן עד ששחזר את המספר שלה. בינתיים גם חיפש אותה באינטרנט, אולי שם תמצא.

אמרה שהפסיקה בכלל לגלוש באתרים האלה, אין לה יותר סבלנות למה שקורה שם. בכלל, היא קיבלה על עצמה משימה שהטיל עליה מנהל במחלקה לראיין סטודנטים חדשים, משימה שלא ממש בתחומה, יש באוניברסיטה המון קיצוצים, והיא חייבת לתרום את חלקה למאמץ.

לא הזכירה את גדרה.

"היית בגדרה?"

אמרה שהייתה.

"ראית אותה...?"

"ישבתי אתו. חיכינו לך, הצייר ואני."

"אני רואה אתכם יחד, " אמר לה.

"היינו יחד. ישבתי לידו על כיסא גלגלים. שעות. כשהתברר לי

שכנראה לא תבוא, סיפרתי לו עלינו - עליך ו... גם עליי קצת."

"קראת לו את המכתב?" שאל.

"קראתי לו. נדמה היה לי שהוא מקשיב."
 אד שקוף עלה ובא בעיניו. אחרי רגע ארוך לחש לטלפון שהוא
 בטוח שאביו הקשיב. גם אם לא שמע.
 "לפני שהלכתי," הוסיפה, "הוא נראה שליו יותר. אולי שמח, אולי
 באמת קיבל את הדין."
 "הוא מרגיש אותך," לחש לשפופרת, "כמו שאני מרגיש אותך, גם
 עכשיו."

שתקה.

"רוצה שתבואי," שמע את עצמו אומר ולא האמין.

שתקה.

סיפר לה שממחר כבר יעבירו לו מהמשרד חומרים ועבודות
 במייל, והוא מתכוון לקום מהמיטה המעצבנת ולהתחיל לעבוד
 בזהירות כמצוות ד"ר שלומי. מהשבוע הבא כבר יבוא גם לקוחות.
 להפך, הרופא אמר שאם יהיה קצת פעיל, זה רק יעזור לו בהחלמה...
 ובדרך כלל אין אף אחד בבית בשעות הבוקר, והוא מבקש שהיא
 תבוא לבקר אותו.

אמרה שלא תבוא אליו הביתה, לא יכולה.

למה לא? שאל.

לא יכולה. הבטיחה לעצמה אחרי הביקור אצל אביו, לשמור על
 גבולות הבועה שלהם. קשה לה לעמוד בעירוב התחומים, להקים
 ולהתיך את המחיצה כל פעם מחדש.

"הנתק של הימים האחרונים," ניסה לבאר, "רק הדגיש כמה אני
 צריך אותך לידי, נעמה. גם אסירים זוכים לביקור פעם בכמה זמן."
 "עודד עושה הכול כדי לעזור לי," אמרה, "הוא כל כך בסדר. עם
 הילדים והבית והעבודה שלו, ואני במקום לכבד את זה, במקום להיות
 אסירת תודה, אני רק מתרחקת ממנו. קשה לי כל כך... גם אתה עטוף
 שם בבועה משלך," אמרה, "בועה שהיא לא פחות אמתית מהבועה
 שלנו... אין לי כוח, אולי גם אסור לי לחדור אותה שם, במקום שלך,
 שלכם."

איך היא יודעת... תמה, איך היא יודעת על ענת ועל ההתגייסות
 שלה בימים האחרונים, הנחישות החמה והבוטחת לעזור לו לתפקד,

לנהל ביעילות את הבית והילדים ואת הפרויקטים שהיא צריכה לטפל בהם, הכול ביחד.

"הכול נכון", אמר לה, "פרט לכך שאני רוצה לגעת בכך ולראות אותך."

"אבל... אולי זה אות."

"מה אות?"

"התאונה הזאת... אל תכעס, אבל אולי מישהו מנסה לאותת לנו... בוא נחכה עוד כמה ימים", שמע את הדמעות בגרונה, "עוד כמה ימים עד שתבריא יותר. אני אתקשר אליך בכל יום. בכל יום. מבטיחה."

בשעה מוקדמת בבוקר, עוד לפני שמתרוקן הבית מיושביו, הוא גורר את עצמו ואת מכאובי הגב שלו אל החצר הקדמית לאסוף את עיתון הבוקר. למה רק בסרטים הכלב יודע להביא את העיתון, וג'יפ, כלב הזאב שלהם, יודע רק להתמתח כשארבעותיו זקורות לשמים, או לרדוף בחמת זעם אחרי נתנאל, החתולה המפוטמת של השכנים, שבתחילה כשניתן לה השם, הם חשבו שהיא בכלל חתול?

נאנח כשהתכופף להרים אותו ליד השער. אחר כך הכין לעצמו קפה בספל גדול. לעתים נשאר במלבושי הלילה שלו ולעתים טורח להשליך על גופו חולצה נקייה, זקנו כבר צמח לכדי פלומה רכה להפתיע, מגלה יותר שיער כסוף מאשר כהה.

המסע עם העיתון והקפה והטלפון הנייד אל הגינה הקדמית שמול הנוף, קשה. לבסוף מתיישב באנחה גדולה מְכַאֲבֵיו מול נופי הקסטל, מוצא עילית, ושכונת עין כרם השרויה לעתים בשעות הבוקר המוקדמות בתוך ענן תועה שגלש נמוך מדי אל תוך העמק, למחוזות לא לו.

בשעה הזו עדיין תופס טל את מקומו על הספסל שמתחת לעץ השקד. גפן משתרגת שנאחזה בו בשקד בשנים האחרונות, העלתה לקראת האביב כפות ידיים ירוקות, צעירות, שכרוכות בעלי השקד. פים כל כך השניים, השקד האיתן והגפן המלטפת. מתגפפים

להם, אחוזים זה בזה ללא יכולת להפריד ביניהם. עץ שקד שכאילו הצמיח עלי גפן.

הנה כך, חשב בוקר אחד, הוא והיא חבוקים לנצח, חיבוק שהופך שניים לאחד... חיבוק טוב ואוהב... מתי הוא הופך לחנק? היכן נזרע זרע הפורענות שהופך את האהבה להרגל מדכא, את הקסם לשגרה? ואיך למרות שקראנו בכל הספרים, וידענו היטב שיום יבוא והיקף המותניים יעלה, והקמטים יופיעו, ובבוקר נתעורר לקול נחירה, והבדיחות כבר לא יצחיקו, הנה לא למדנו דבר, וכולנו נידונו לחזור ולחוות את כל המעגל, ממבטי הערגה הראשונים ועד לניכור הכואב מכול. ומי הם אלה, חשב, אותה כת פלאית וסודית שלהם זה לא קורה?

הבוקר עובר עליו בשיחות שכולן מתחילות במילים, "נורא לא נעים לי להטריד אותך..." והמענה שלו, "זה ממש לא מטריד, להפך הייתי מוטריד אם הייתם מצליחים להסתדר בלעדיי..." וממשיכות בבקשות לבדוק את המייל שלו ולנסות לחוות דעתו בסוגיות שכולן נראות לו תפלות וחסרות חשיבות.

צלצול הטלפון הנייד מפר את השלווה.
 "בוקר טוב," היא מברכת אותו ומטעימה את המילה האחרונה כאילו יש בכוחה גם מרחוק להפוך את הבוקר לטוב יותר.
 "בוקר טוב גם לך."

"איפה אתה?"

"בחצר האחורית מול הנוף."

"תאר לי."

"ממ... על ספסל עץ, ליד שולחן אבן, מתחת לעץ שקד משולב בעלי גפן."

"עלי גפן...?"

"אהה..."

"ממולאים...?"

שמח לגלות שיש לה מצב רוח טוב יותר.

"כן" היא מודה, "יש לי מצב רוח טוב הבוקר. אתמול היינו בקונצרט

של התזמורת בבית הספר של איתי. איתי מנגן בחליל. הם ניגנו מוזיקה נהדרת. ה'פאוון' של פורה... כמה נוגה כמה יפה. " בהתחלה הייתה לה הרגשה מאוד קשה, אפילו משונה. "משונה?"

אמרה שישבה שם בקונצרט עם עודד, וראתה איך הוא מסתכל בגאווה בבנו שמנגן עם בני כיתת המוזיקה שלו. ניגן כל כך יפה, והקטע היה כל כך עצוב, שהיו לה נקיפות מצפון... כבר המון זמן לא שמעה אותו מנגן. רק לפני כמה ימים נכנסה לחדר וראתה את איתי יושב על כיסא, אווז בחליל הכסוף ופיו הקטן כמו נושק בעדינות לפייה בתנועה יפה כל כך, ועודד מקשיב לו בקשב רב ובכוונה רבה. והרגישה הרגשה משונה... לא יודעת אפילו איך להגדיר אותה... "קנאה..?"

אמרה שאולי. ילד קטן, מנגן כמו גדול, ואבא שלו כל כך... אתו. והיא עסוקה בעצמה ובעניינים שלה, וחשבה שהיא אימא... לא מצאה מילה.

"אימא, עזר לה, "שהיא גם אישה וגם רעיה".
 "וגם רעה, חתמה את המשפט, וקולה הולך ונשמט למקומות אחרים.

החליט להילחם את מלחמתם ושאל אם מותר לו להבין מה עשתה שם באתר הצ'אטים רק לפני כמה חודשים, מה קיוותה למצוא. ידעה לאן תוביל השיחה ונאנחה. אמרה שזו שאלה שהיא שואלת את עצמה כבר זמן רב, ולא מוכנה לחשוב על התשובה. ובכל זאת...

הודתה שחיפשה מישהו לדבר אתו.

"למה לא מישהי?"

"אולי גם מישהי... לא, בעצם מישהו."

"למה?"

שתקה.

התעקש לדעת על מה רצתה לדבר.

שתקה עוד עד שענתה שביקשה מישהו לדבר אתו על הבדידות, על השגרה, על דברים... אחרים... גדולים מהחיים הקטנים.

עכשיו כבר לא יכול היה להימנע מלשאול מדוע אין היא מדברת עם עודד על הבדידות ועל דברים גדולים.
 "למה... כי החיים שלנו עשויים מדברים קטנים", אמרה. "החיים שלנו הם רצף של דברים קטנים שגרתיים. ועודד... גם הוא בודד", אמרה ושמץ געגוע עלה מקולה.

הציע לה להיזכר בימים הראשונים של ההתכתבויות ביניהם באינטרנט ובשמחה הבלתי מרוסנת ובחופש להרגיש שוב בחיים, וחזר ושאל מתי הרגישה כך לאחרונה.
 "כבר שנים שלא הרגשתי כך, כל כך מלאת חיים... למעלה מעשר שנים, מאז שאיתי נולד."

"מתגעגעת לנעמה ההיא, האם הצעירה?"
 "אני קרועה בין האישה לבין האם שבי", אמרה לבסוף.
 "כמה את קשה עם עצמך ועם שנינו, ענה לה, "תראי מה את עושה. במקום לחבר בין האישה והאם, את קורעת. והרי כמה שלא אעיר את האישה שבך, לעולם לא אוכל להתחרות באם שבך. למה זה צריך להיות או אם או אישה...?"
 "אז אולי זה לא צריך להיות בכלל," סיכמה והד קולה רחוק משהיה אי פעם.

השמש הציצה מעל רכס הר הרצל והערפל נפרם ונקרע.
 "מתי שוב ניפגש, נעמה?"
 "אולי לא ניפגש..."
 "כי..."

"כי עדיף אולי לחיות בבדידות מאשר בקרע."
 "עכשיו את סוטרת לכל מה שהיה בינינו."
 "אולי זה מה שיעיר את שנינו מהטירוף."
 "מתי ניפגש, נעמה, מתי ניפגש... אני זקוק ל... נחמה."
 עכשיו כבר עלתה השמש במלואה מעל הרי ירושלים, מאירה את עין כרם, את מוצא, את הצפצפה הכסופה ההדורה, חודרת אל בין עלי השקד האיתן מבחינה היטב בינו לגפן הכרוכה סביבו.
 "ביום רביעי," נאנחה, "ביום רביעי, אני אבוא."

היה ער כבר מחמש בבוקר. השינה על הצד, הדרך היחידה להירדם עם הצווארון הקשית, איננה נותנת לו מנוחה, וכל תזוזה מעירה אותו. בכל יום אחר היה מנסה לשוב ולהירדם בין תנוחה לתנוחה. לא היום. כדי לא להעיר את ענת לבש זוג מכנסיים קצרים ויצא לחפש את העיתון והבין שאפילו לעיתון הבוקר עדיין השעה מוקדמת מדי. ירד אל הגינה המשקיפה אל הכביש היורד מירושלים לתל אביב. יש צלילים של שעה מוקדמת מאוד בבוקר. ציוץ ציפורים נקי וחד, חבטת פחי אשפה רחוקים במשאית הפינוי, קול מנועיהן של מעט המכוניות שנעות במורד הקסטל, ממהרות לשוק מחנה יהודה בירושלים או למשמרת בוקר בבית חולים. בשעה כזו אפשר לעמוד על קצה המצוק המשקיף אל הגיא העמוק שמתחת, נחל ארזה הוא נקרא במפות, ולהשתין. כל כך מוקדם וצונן עד שאד קל עולה מהקילוח הזורם אל הגיא. היום לא יום רגיל.

בשעה אחת עשרה כבר עמד מחוץ לבית על המדרכה ממול. רק סוכני חרש או מי שמנהלים רומן יודעים לסגל לעצמם נהלי חשאיות ולהתנהג בטבעיות מוחלטת כשהם פוגשים את השכנה, שחייבת לשאול אותם לאן הם נוסעים, "לבדיקה שגרתית, תודה," ומקשים אם ענת תבוא להסיע אותם, "לא, אני נוסע לבד," ואם הוא צריך הסעה לאן שהוא. "לא, לא, לא, לא, מישהו מהמשרד תיכף יבוא לקחת אותי." אז שיהיה בריא. "תודה."

מעט אחרי השעה היעודה התקרבה הגולף האפורה במורד הרחוב שלו. נסיעתה מהוססת, כאילו תוכל לרחח היכן עליה לעצור בדיוק, כדי שלא תתקרב יותר מדי אל הבית ולא תיעצר רחוק מדי לבל ייאלץ החולה ללכת דרך ארוכה, המסכן.

עוד לפני שהיטיב את ישיבתו בתוך המכונית, הסיר את הצווארון הקשיח, חוזר באחת למוטב.

"השתגעתי?! אמרה, "אסור לך להוריד את זה."
 "זהו, את כבר דוקטור? גמרת את עבודת הדוקטורט?" התבדח אֶתָהּ.

התחננה שיחזיר את הצווארון למקומו.
 השליך אותו באחת אל המושב האחורי וביקש ממנה להזכיר לו לקחת אותו כשתחזיר אותו הביתה כשישובו מ'הטיול השנתי'.
 התרככה ונתרצתה.

ביקש את ידה ומצא אותה נכונה.
 מיד העיפה מבט במראה לוודא שמשפחתו וחבריו אינם צופים במעשה הנועז, חזרה והביטה אל הכביש וחוזר חלילה עד שיצאו לכביש המהיר.

ציין שזו פעם ראשונה שהיא נוהגת והוא לידה. נוהגת יפה, כל הכבוד.

לפעמים, כשהתלוצץ אתה כמו ברגע הזה, היה לה מבט שלא יכול היה לעמוד בפניו: מסתכלת אליו, מכווצת מעט את גבותיה, אחת מהן מורמת יותר מהאחרת, שפתיה מציירות רמז חיוך מבודח שאומר, מה אתה אומר...

"לאן נוסעים?" שאלה, שמחה לעובדה שכאן זו הטריטוריה שלו, ולאן שיגיד, הנהגת המיומנת תוביל אותו בבטחה. במכשיר הרדיו של המכונית התנגן הדיסק שלהם. כבר כמה ימים לא האזין לו.

לפני כמה שבועות ישבו בשעת בין ערביים במכונית שלו במגרש החניה ליד שפך הירקון, סמוך לגשר המחבר את נמל תל אביב אל

תחנת רידינג. על השביל לאורך הנהר ועד השפך, עברו לפניהם רוכבי אופניים ורצים היוצאים לריצת ערב. זוגות ובודדים, אב צעיר וילדו, גבר ואשתו, זוגות זוגות חוקיים ומהוגנים למראה, ריצתם כולה אומרת נחישות. לעתים חולף זוג חברים שממשיכים את שיחת העסקים האחרונה שלהם, או זוג קשישים שמהלכם לא מהיר ותנועותיהם רחבות.

כששקעה השמש עברו לספסל האחורי ושקעו-נחבאו בו יחד. בפרוש החשכה הניח את לחיו מעל לחזה, פניו כמעט שקועות בצווארה מעשה תינוק מתרפק. ידיה חיבקו אותו מתחתיו.

"במוזיאון אופיצי בפירנצה, מלמל, ממש בכניסה, אני חושב, יש פסל של מיכאלאנג'לו, 'פייטה' שמו, הרחמים, אולי החמלה, בעצם." לרגע שב וראה לנגד עיניו את האם מחזיקה את בנה אחרי שהורד מהצלב. היא יושבת תחתיה, ראשה כפוף אליו באהבה אין סופית, והוא, ראשו זב דם מפצעי זר הקוצים, מוטה לו לאחור, ידו שמוטה חסרת אונים ארצה.

היטיבה את אחיזתה בו.

"עשרות אנשים עומדים שם בכל שעה, לא מסוגלים להתיק את מבטם, מהאם שנושאת את בנה על זרועותיה, מחכים לרגע שהשניים יצאו מכבלי האבן שסביבם ויקומו מתנוחתם הקשה."

"וזו התנוחה שבה אנחנו נמצאים כעת," קבעה.

"אהה..." גרגר כתינוק ששבע ומיד יירדם.

"רק שאין כאן רחמים, גם לא חמלה."

"מה יש כאן..."

"רק שיגעון."

ברדיו ניגן עדיין דיסק של מוזיקת ג'אז שהניח עוד קודם.

שאלה, "מה מנגן?"

"ג'ון קולטריין, שמח לשאלתה, 'מכירה?'"

"מכירה מעט ג'אז, אמרה, 'פחות אוהבת.'"

"עדיין לא למדתי איזו מוזיקה את אוהבת."

"כל מיני, אמרה, 'שירים ישראליים, שירים של סיימון וגרפונקל,

שלמה ארצי ושלומי שבת, להקת קווין... ופוליקר ויהודית רביץ ו..."

"בקיצור אוהבת את כולם."
 "לא את כולם, רק אותך. זה השיגעון."

בפגישה הבאה כבר הביא לה דיסק ועליו אוסף שירים שבנו צרב לו מהאינטרנט: 'אהבת חי' של קווין, 'יריד סקרבורו' של סימון וגרפונקל, 'פנים אל מול פנים' ששר פוליקר, 'הרחובות של לונדון' ו'הילדים של חורף 73', ואפילו הגדיל לעשות ועיצב להם עטיפה ובחר לדיסק שלהם שם: השירים שנכתבו עלינו, והכין שניים תאומים. ואת המתנה הזו מסר לה בתחילת החורף, ביום ההולדת שלה, ומסר עותק גם לעצמו. וכך, כשהיו נפרדים אחרי מעט השעות שהיו יחד, היו מתקשרים זה לזה למכונת ויחד משמיעים שיר שבחרו, כל אחד במכונת שלו וממשיכים להיות בבועה שלהם עוד שעה קלה עד שתתפוגג.

"בואי ניסע לנווה אילן, יש שם מלון מאוד נחמד."
 "השתגעת, מלון?" נבהלה, "בחיים לא."
 "למה לא?"

אמרה שהוא צריך להסתובב עם צווארון, ולא להסתובב בבתי מלון.

"ממש פואמה בחרוזים," ציין בסיפוק, "בימים הקרובים ממילא אני צריך להוריד את הצווארון, מה תגידי אז?"
 "עד אז נראה... נו, לאן לנסוע... לא למלון," התחננה.
 ביקש שתפנה לכיוון נווה אילן ותיכנס ליד-השמונה, יישוב קהילתי קטן, שיש בו מסעדה נחמדה במבנה עץ סקנדינבי שצופה אל נוף השפלה מעל רכס שער הגיא.
 "מלון?"

"גם, אבל לא נראה שהם משכירים חדרים לחוטאים כמונו."
 נאנחה אנחת רווחה ופנתה.
 נכנסו למסעדה ששכנה בתוך בית עץ גדול, ומיד יצאו מצדה האחר

אל מרפסת עץ רחבה, מקורה בשתי וערב של קורות, ועליהן מתפנקת לה גפן עמוסת אשכולות כהים. מלצרית צעירה הציעה להם שולחן מבודד מול הנוף.

כל כך קרוב הביתה אמר לעצמו, מישהו עלול עוד לראות אותנו...
 "מי אני הפעם?" ניחשה את ההרהור שעלה בו, "מי אתה רוצה שאהיה עכשיו, מנהלת השיווק של איזה לקוח שלך?"
 "מי את רוצה להיות?"

התנשמה עמוקות. "מי שאני רוצה להיות, לעולם כבר לא אהיה. נעמה של פעם. שלוה, פשוטה, ישירה."

"זה מה שבאמת היית, נעמה?" אמר וקולו קר. "זוכרת את נחמה? היא, הדגיש את השם האחר, "נחמה שמשוטטת בלילות באתרי אינטרנט, מחפשת ומעניקה נחמות שאולות, כמו סוכן נוסע שעובר בעיירה ומחפש בת לוויה לשעת ערב מאוחרת."
 "מה אתה אומר?" כיווצה את שתי עיניה.

"אני שואל אם באמת הכול היה כל כך יפה והגון ונקי, וכל מה שאנחנו עושים מכוער ושיקרי... ואולי, רק אולי, יכול להיות ששום דבר לא פשוט כל כך, ולא הגון עד הסוף, ולא..."
 הרכיבה את משקפי השמש על דמעותיה, קמה ממקומה והלכה אל קצה הנוף.

העיר הצעירה מודיעין ועמק איילון היו פרושים כמו על כף יד. ערי החוף היו לרצף אחד מאובק מנתניה עד אשדוד, ופס כסף דק תחם בין השמים לים.

כשהניח את סנטרו על ראשה, שלחה יד רכה אל כתפה לפגוש את ידו שם. כך עמדו שעה ארוכה, עד שאמר לה שהיא עוד חייבת לו מפגש עם אביו.

הזכירה לו שהוא זה שלא עמד בדיבורו, ולא הגיע...
 אכן לא עמד, הודה. נשכב מתחת לגלגלי המכונית באמצע היום. החליטו שיחכו כמה ימים עד שהרופאים יסכימו להוריד ממנו את הצווארון, ואז ייסעו שוב לגדרה.

"ועד אז?" שאל.

"נתגעגע, זה מה שאנחנו עושים כל הזמן, רגע אחרי שאנחנו

נפרדים אנחנו מתגעגעים, שנים שאנחנו מתגעגעים, עוד לפני שהכרנו... וגם אחרי שניפרד נמשיך להתגעגע. כל החיים."

חלפו על פני המלצרית הנבוכה שחיכתה להם עם התפריט בסוכת הגפנים, בלי לשבת, בלי לאכול ובלי לגעת זה בזה, כמו מתפללי יום כיפור אחרי תפילת מנחה, נפרדו והלכו.

20

אבא שלי הלך לעולמו.
כבר הרבה שנים
הוא מתעורר בכל בוקר
והולך לעולמו.
עולם שלא מהעולם הזה –
עולם שכולו טוב.

בעולם שלו, של אבא שלי,
לאנשים אין צבע ואין דת
אין מוצא ואין עדה,
עולם שבו האנשים כולם שווים ויפים,
ולכולם מגיע –
עולם שכולו טוב.

בעולם שלו, של אבא שלי,
העזירה היהודית מעולם לא הייתה
בקתות אפורות ואנשים קשי יום,
העזירה שלו היא מפל של צבעים חיים,
ומקום של אהבה אין קץ –
עולם שכולו טוב.

בעולם שבו הוא חי לו,
לא צריך מעות ולא צריך דמים,
הולך היה, ובכיסו ארנק של איש שמח בחלקו –
בעולם שכולו טוב.

בעולם של אבא שלי
לא נוהגים, ולא נהרגים
הנה, עד יום מותו לא אחז בהגה
ולא נהג במכונית –
עולם שכולו טוב.

בעולם של אבא שלי
גם לא נפרדים מיקיריך
בבת אחת,
בכאב פתאום מפלח.

בעולם שכולו טוב
עוזבים לאט, בהדרגה
שלא נחשוב שהעולם רע כל כך...
כי כך הולך לעולמו,
איש שכולו טוב.

כשסיים לקרוא הרים לראשונה את ראשו מעל לדף ההספד שכתב וראה ברחבת בית העלמין את כל עולמו לפניו: אמו ואחותו לבושות שחור, ומבטן אותו מבט שהיו עוטות שעה שהולכות פעם בשנה לבית הכנסת ביום כיפור. קרע נקרע בחולצתן והן עומדות זקופות וגאות, והעצב כבר קבור עמוק בתוכן.

ענת בחולצת טי שחורה ומכנסי ג'ינס. עצובה, חיוורת ועייפה גם מאחורי משקפי השמש שלה, מבטה כאילו נודד למקומות אחרים. עומדת קצת רחוק, תמיד קשה לה באירועים כאלה. נועם לידה, ראשה על כתף אמה, ודור עומד זקוף לפניו. ממש גבר, חשב.

רוני, כיפה שחורה זרה מזדקרת על ראשו, עומד מצדה האחר של ענת, מחבק את כתפה מעשה אח גדול. מאז הבוקר עסק בהדפסות של מודעות אבל ותלייתן בראש חוצות. לידו עומדים שני ילדיו ורחוק ממנו, מעבר להם, דורית גרושתו. צחי ואירית חבריהם ממבשרת עומדים ממש קרוב אליו, מביטים

בו כאילו מיד ייתן הוראה או יבקש בקשה חשובה, והם ירוצו לעזור ולמלא את הבקשה.

עמוס, השותף שלו, טרח עוד אתמול לפרסם מודעה גדולה בעיתונים, עכשיו מטפחת מונחת לו על ראשו, ולידו טלי וכל הצוות של המשרד, נראים כמו נתלשו מעולם אחר והובאו אבודים לחבל ארץ נשכה.

זאב ונירה, הוריה של ענת, עצובים ממש. אולי גם מפוחדים. ערן ועדי חבריהם מסביון, עומדים מחוץ לאולם הבית הלוויות. ערן ללא כיפה מחזיק סידור ביד אחת ומסתודד עם יוני בן דודו, שמחזיק את ידו מעל ראשו מעשה כיפה לא נראית. כשמגיעים הרגעים האלה, חשב, הישראלים האתיאיסטים הופכים אוטומטית ליהודים יראי שמים.

קבוצות קבוצות של פיסות החיים שלו מכוונות כאן יחד, מתחברות לתשבץ אחד לא פתור. מבטו המשיך לעבור בין שורות השכנים, החברים לצבא, לקוחות, חברים מבית הספר שלו וצוות המורים של אימא שלו.

קול בכי חרישי מגלה את טניה הפסנתרנית מחברי התזמורת הקטנה שהקים אביו. היא וכל חבריה לידה, לבושים בתלבושת ההופעה שלהם, שחור ולבן, מביטים אל אשתו הדוממת, כמו מייחלים לאות ממנצח נעדר. מבטו ממשיך לסרוק ולפלח את הפרצופים. מבתר בעיניו את הקהל. כמו מחפש מישהו.

את מי אתה מחפש, שאל את עצמו, השתגעת. קיפל את הדף ורצה לגשת לעמוד ליד אמו. הרב עוצר בו במנוד ראש, דוחף לידיו את ספר התפילה. "קדיש יתום," ציווה.

"יתגדל ויתקדש שמי רבא," קרא בקול גדול. "אמן," עונה הקהל, שיודע היכן להגיד בעל פה רק אמן ודעתו מיד פורחת נעלמת לאורך התפילה הממולמלת עד ל'אמן' הבא.

"בעלמה די ברא כריעותיה..." המשיך לקרוא את המילים הזרות. מתי יתרגמו כבר את התפילה הזו, חשב תוך כדי הקריאה, מתי נוכל לומר על הקבר משהו שאנחנו מבינים, שאפשר להתחבר אליו, במיוחד על הקבר של מי שכל יהדותו הייתה יושר, חמלה ואהבת אדם

ולא תפילות בארמית... ומה עושה כאן ה'עגלא' הזאת וה'תושבחתא' המשונה? מתי מי שעושה שלום במרומיו, הוא, ברחמיו, יעשה שלום גם בינינו לבין המסורת שלנו? ואמרו אמן.

אמן.

ליד הקבר הפתוח, תל עפר תחוח ושלט עץ קטן שיונחו על האדמה שמעל לתכריכים. אנשים זרים מרימים את הגוף הצנום מעל לאלונקה בזריזות מפתיעה כאילו מישהו עלול להתחרט ולעצור אותם ממעשיהם, מניחים אותו במהירות ומכסים על האישה הטוב בבלוקים של בטון. עד מהרה מזנק אחד מהם מתוך הקבר לבל יכסו גם עליו הרגבים שאמורים להמתיק לאביו את עפרו.

אחותו אומרת כמה שורות שנוגעות שוב בכולם, ואמו מניחה פרח אחד על העפר התחוח ומזדקפת במלוא שיעור קומתה הקטנה. בשקט.

שוב התגדלו, ושוב התקדשו שמי רבא, והכול תם ונשלם. המלווים מסירים איש את כיפתו ואת מטפחתו מעל הראש, יש מי שעומדים ביראה מרחוק, ויש מי שבאים ומניחים על הקבר הטרי פרח או אבן ונפנים ממנו, ויש מי שבאים עד אליהם לנגוע לרגע במוות.

שלא תדעו עוד צער,

אנחנו אתכם,

תהיו חזקים,

שלום.

בדרך החוצה מבית הקברות השיירה כבר קטנה יותר ומלוכדת. הולכת במצעד שקט, יוצאת בנתיב אחר. קרוביה של אמו ניגשים לברר דבר מה אחרון, "כן, השבעה אצלנו, לא, לא צריך מניין, לא נתפלל ערבית, מנחם הוא לא... תודה לך". השאר שותקים.

ענת ואחותו הולכות לפנים, אחריהן אמו והוריה של ענת, והוא במאסף עם רוני וכל הילדים. ואחרי כולם, ממאנים להיפרד, הולכים ובוכים, בוכים והולכים, חברי התזמורת שלו.

מרחוק הוא מבחין בחלקה הצבאית של בית הקברות. בכל שנה, ביום הזיכרון לחללי צה"ל היה מגיע לכאן, להיות עם הוריו של אבנר בן כיתתו ורק אחר כך נוסע למשפחת שניר.

החלקה הצבאית מוגבהת מעל הקבורים סתם, ללא עילא וללא תהילה. אורנֵי ענק לוחשים מעליה במחטיהם תפילת קבע חרישית, מצלים צל ושלוות עולם מכובדת. רגע לפני צאתם עוד מביט רוני לכיוון החלקה ומפטיר באוזניו, "מזל יש לו, למנחם... לפחות לא היה צריך לקרוא קדיש על הקבר שלך."

רק כשהתקרב לחלקה הצבאית, יכול היה להבחין בקצה המרוחק שלה, ליד הקבר של אבנר, בדמות תמירה, לבושה כולה לבן, עומדת ובידיה ספר שירים לבן של רחל, עיניה עצומות ושפתיה נעות כמו אומרות תפילה.

ואולי לא היה שם איש, ורק היה נדמה לו.

יום ראשון, 7 באוקטובר 73, אשמורת אחרונה

עד הערב המשכנו לעמוד שם על התלמים של שדות הכותנה שליד הכנרת ולאורך הדרך בחזרה לרמה, וירינו אל קו הרקיע שבער כולו. כל הלילה זרמו לידנו הטנקים של יחידות המילואים שבאו ממלחמות אחרות, מלחמות שבהן החיילים הסורים המבוהלים זורקים נעליים ובורחים, וממדינה שלעולם כבר לא תהיה אותה מדינה.

באשמורת השנייה עלינו עם המילואימניקים במעלה הדרך המובילה בחזרה אל מחוזות הפחד שלנו, אל המקומות שבהם עשינו 'פוס' והתחבאנו בחשיכה, אל המקומות שבהם ירינו פגזי תאורה בבוקר, וגם אל המקום שבו ליברמן נשאר בשטח עם דגל כחול לבן מתנוסס מעל גופתו, כי החברים שלו, אחרי שנשארו אותו קילומטרים רבים על הכתפיים וחבשו אותו שוב ושוב, נאלצו להשאיר אותו שם, כי למרות העובדה שהוא היה חבר טוב עם חיוך נעים, כל הדם בגוף שלו כבר אזל על גבם, והוא היה מת הרבה שעות.

בבוקר כבר נשבה רוח חדשה מהכנרת. רוח שעברה במכשיךי הקשר ובטון הדיבור, נוטעת נחישות ועצמה, והבטחה שהכול ייגמר בניצחון גדול מאוד, כמו שאנחנו רגילים.

ורק אנחנו, הסדירים, מרגישים שסידרו אותנו. כי רק אנחנו, לגמרי לבדנו, במקומו של כל הצבא הגדול הזה, וכל המדינה השיכורה הזאת, עוד נושאים מאז על כתפינו, כתפי ילדים קטנים, את משא התבוסה – הסתירה הצורבת – בלי להבין שניצחנו.

21

לביקור השבועי במרפאה של ד"ר שלומי היה טקס קבוע. ענת והוא מחכים שם בתור בין כל נתיניו של הד"ר הטרוד, אחרי ששעה קודם הצטלמו במכון הרנטגן. הסנטר זקוף ושמוט, ימינה שמאלה שני צילומי פרופיל שמהלכם דומה יותר לצילומי עבריינים מאשר לחולים. בכניסה למרפאה שואלת האחות, "מה שלומך" זריז, ומיד קובעת את התור לפעם הבאה. בפעם הבאה זה יהיה הביקור האחרון. זהו, מסירים את הצווארון בשבוע הבא.

בערב, לפני הביקור האחרון, מתקשרים מהמרפאה של ד"ר שלומי. המזכירה מבקשת להעביר את התור למרפאה שלו בתל אביב. הד"ר חייב להיות בישיבה שם, והוא לא רוצה לעכב יותר את הסרת הצווארון, ואין שום מניעה מצדו שייסע לתל אביב.

כיוון שענת התחייבה להיות בבוקר בפגישה מוקדמת בתל אביב, ולא תוכל להסיע אותו בשעה היעודה, התקשר לעמוס שרצה עוד קודם לדעת מתי יסיים את הביקור בית החולים, כדי שישתתף בפגישה חשובה במתחם הבורסה. מסכמים שעמוס יאסוף אותו מהבית, ייקח אותו למרפאה בתל אביב, ואחרי שתיגמר הבדיקה ויוסר הצווארון, ייקח מונית ויגיע לפגישה ברמת גן.

המרפאה של ד"ר שלומי נמצאת בשדרות ח'ן. שנים רבות שלא היה שם. כיוון שהקדים קצת, ביקש מעמוס להוריד אותו בכניסה לשדרה כדי שילך מעט ברגל.

הלך מתחת לעצי הפיקוס המצולקים שיוצרים מקשה אפלה מעל שבילי האופניים וההולכים ברגל. זכר איך לפני שנים היה מתנהל בבצלאל הוויכוח האידיוטי על הבכורה שבין שתי הערים, ירושלים מול תל אביב. את מי נאהב יותר.

אז חשב שלעומת ירושלים, תל אביב אין בה יופי, גיבוב של בתים

מתיישנים, חום וזיעה לכלוך ורעש. ועכשיו ראה שהזדקנה כל כך יפה, והיא בכלל צעירה וראויה ויכולה להיות גם נאהבת ונחשקת. ומי אמר שצריך לאהוב רק אחת? ואולי, כבר הרבה זמן שהוא חושב כך, אולי אפשר לאהוב שתיים? פעם אוהב הוא את זאת החדשה המסעירה ופעם את זו, חברתו לחיים. למרות שנראה שאין דרך שילך בה בלי לקלקל ובלי לפגוע.

עוד הוא פוסע בשדרה שאל את עצמו מתי הוא מתכוון להודות שהרימו ידיים, שכבר יודעים שניהם, שכמה שלא יתכנסו בבועה הערפילית, החיים כבר הכריעו. שההחלטה שנפלה בגיל עשרים, בוסר ככל שתהיה, חזקה היא מההחלטה הבוגרת והבשלה של העשור הרביעי. איש לאוהלו, איש לביתו. נשא עיניו לצמרות וראה שעצב מילא את חלל השדרה.

הביקור במרפאה היה קצר משחשב.

ד"ר שלומי חשף את הצוואר, ביקש ממנו לעמוד, להניע אותו מעלה ומטה, הביט בצילומים האחרונים והיה מרוצה. אמר לו לא לבצע שום פעילות ספורטיבית בחודשיים הקרובים ואחר כך לקבוע תור. כשיצא, הייתה זו הרוח שנכרכה סביב צווארו, מתיידדת אתו מחדש. אולי זה אות – ישליך הכול מאחורי הגב, את הסבל והכחש, ההסתרה והכאב ויצא לדרך חדשה. לרגע אחד קצר חש בהקלה לא מוסברת ובחדוות חופש שאת תחושתה שכח.

חיפש מונית שתיקח אותו לפגישה עם עמוס ברמת גן. אף אחת לא נענתה לידו המורמת. חשב לחזור לתחילת השדרה, לרחוב דיזנגוף, שם אולי יתפוס מונית. ראה את היכל התרבות, לידו את ביתן הלנה רובינשטיין, וביניהם מתנוססת צמרתה של חברתו הוותיקה, השקמה בגן יעקב.

"שלום לך," חייך אליה לשקמה, "הנה מקום טוב להתחיל בו את התקופה החדשה." כשחצה את הכביש ראה על בניין תיאטרון הבימה את שלטי הפרסום להצגות המתקיימות בו באותו שבוע, שורת מחזות של חנוך לוין שהלך לעולמו חודשים אחדים לפני כן: 'סוחר הגומי', 'נעורי ורד'לה' ו'יעקבי וליידנטל'.

מן הקיר ניבטה אליו תמונת זהרירה חריפאי מצמידה את פניו המיוסרות של גבי עמרני אל החזה הגדול שלה. הכך באמת כולנו נראים - 'עקובים' או 'ליידנטלים' שכאלה, משולשלי אברים, מגירי ריר פתטיים, ונשותינו כולן ביג טוכע'ס, צעקני מלא סתירות, מחפשות אהבה ודוחות אותה בה בעת? חלף על פני הכניסה לחצר הפנימית שבין המוזיאון להיכל והחל מטפס בשביל מדרגות האבן העולה אל עבר הספסל שלמרגלות השקמה.

אחרי צעד או שניים נעצר. על הספסל 'שלו', למרגלות השקמה 'שלו', ישב לו, אי-אפשר לטעות, זוג אוהבים. ראשה בחיקו, לחיו על ראשה וימינו מחבקת אותה.

עיניה של ענת היו עצומות, ופניה שלוו מאוד, עיניו של רוני היו פקוחות לרווחה, מביטות אל העולה במדרגות אל הספסל. בלי להסתובב, בלי להשפיל את המבט, החל ללכת לאחור. בהבזק אחד חזרה אליו התמונה של הזחל"ם המתפוצץ, לקול זעקת השבר שלו:

רוני

רוני

רוני.

